

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΤΕΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ Δ.Ι.Κ.Σ.Ε.Ο / ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΑ
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥΣ**

ΚΤΕΝΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ - 2018

ΤΕΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ Δ.Ι.Κ.Σ.Ε.Ο / ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΑ
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥΣ**

ΚΤΕΝΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΜΑΥΡΙΔΑΚΗΣ ΘΕΟΦΑΝΗΣ

Μεσολόγγι 2018

Η έγκριση της πτυχιακής εργασίας από το Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων/Μεσολογίου του ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Τμήματος.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα εργασία αναφέρεται στις λειτουργίες και τα χαρακτηριστικά των συνεταιρισμών στην Ελλάδα καθώς και στην αποδοτικότητα που προκύπτει. Είναι μια εργασία, η οποία βασίστηκε αρχικά στην επεξήγηση των βασικών εννοιών των συνεταιρισμών καθώς και την ανάπτυξη του συνεταιριστικού κινήματος στη χώρα μας, το οποίο οδηγεί σε αξιοσημείωτα συμπεράσματα για την εξέλιξη των συνεταιρισμών, ως αυτόνομες επιχειρήσεις. Ο βασικός στόχος του πονήματος αυτού είναι η εξοικείωση με το συνεταιριστικό κίνημα της Ελλάδας αναγνωρίζοντας τις λειτουργίες και τα χαρακτηριστικά του, καθώς και τα αποτελέσματα, που πιθανόν να αποδίδουν οι συνεταιρισμοί, καθοδηγούμενα από τρεις κατευθύνσεις:

1. Παρουσιάζει βασικά στοιχεία της λειτουργίας των συνεταιρισμών, όπως ανεβρέθησαν στην διεθνή και ελληνική βιβλιογραφία. Δηλαδή, τις βασικές έννοιες, τη δομή και οργάνωση των συνεταιρισμών, αναλύοντας τις θεμελιώδεις αρχές με τις οποίες λειτουργούν.
2. Αναλύει με απλό και κατανοητό τρόπο τα στοιχεία εκείνα, τα οποία είναι απαραίτητα για την αποδοτική λειτουργία των συνεταιρισμών λαμβάνοντας υπόψη την πολυπλοκότητα των οργάνων διοίκησης, αλλά και την πολυδραστηριότητα που συνήθως αναλαμβάνουν.
3. Εξετάζει τους τρόπους ελέγχου της αποτελεσματικότητας της δράσης των συνεταιρισμών με παράλληλη συγκριτική αναφορά στα διαφορετικά είδη των επιχειρήσεων.

Εκτός από τις ηλεκτρονικές πηγές και τις βιβλιογραφίες που με βοήθησαν για την παρούσα εργασία συμπεριλάμβανα στην συγγραφή του κειμένου γνώσεις που διδάχτηκα στο Τ.Ε.Ι Μεσολογγίου και απέδωσα τις δικές μου απόψεις πάνω στο θέμα.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ελευθερία στην συγκρότηση ομάδων για την δημιουργία ενός συνεταιρισμού με σκοπό την προώθηση δικαιωμάτων και έκφρασης δημιουργικότητας και εξέλιξης αναφέρεται σαν μορφή πολιτισμού, από την αρχή που το ανθρώπινο γένος εμφανίζεται στη γη και ζει ομαδικά δημιουργώντας κοινωνίες. Οι συνεταιρισμοί, οι οποίοι ξεκίνησαν με νόμιμους σκοπούς θεμελιώνονται από τα συντάγματα όλων των αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών με σκοπό την εξέλιξη της οικονομίας αλλά και την δημιουργία κοινωνικών συμπεριφορών, με το «δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι». Η εξέλιξη των συνεταιρισμών σαν κίνημα με κοινωνικούς και οικονομικούς σκοπούς εμφανίζεται ως ανάγκη των ασθενέστερων οικονομικά κρατών στην ανταγωνιστικότητα των ισχυρότερων. Η εμφάνιση των συνεταιρισμών παρουσιάζεται ως μέσο απάντησης στα προβλήματα που έφερε ο καπιταλιστικός τρόπος δράσης στην παραγωγική διαδικασία. Η συνεταιριστική θεωρία δίνει μία λύση στο πρόβλημα των οικονομικά αδύναμων στη συνεταιριστική οργάνωση, σε μία δύναμη που δημιουργείτε με τη συνεργασία στο συνεταιρισμό και την αλληλέγγυο ευθύνη των μελών του, επί ίσους όρους.

Στην Ελλάδα της οικονομικής κρίσης το συνεταιριστικό κίνημα, ήταν αυτό που έδωσε νέα πνοή στην κοινωνία, η οποία αναζητούσε οικονομική σταθερότητα και υγιή παραγωγικότητα καθώς και ανταγωνιστικότητα στις διεθνείς αγορές. Βασικός σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η ανάλυση των παραγόντων εκείνων οι οποίοι επηρεάζουν την αποδοτικότητα των συνεταιρισμών, ακολουθώντας προοδευτική πορεία από την πρώτη εμφάνισή τους στη χώρα μας μέχρι και σήμερα. Είναι μία εργασία βασισμένη στη λειτουργικότητα και την αποτελεσματικότητα που φέρει το συνεταιριστικό κίνημα στην Ελλάδα μέσα από επιστημονικές και έγκυρες πηγές, παρουσιάζοντας τα χαρακτηριστικά τους γνωρίσματα καθώς και τις διαφορές που εμφανίζουν με τις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Σε αυτή την κατεύθυνση παρουσιάζει τις αρχές λειτουργίας των συνεταιρισμών και τις αρχές της οικονομικής θεωρίας που βρίσκουν εφαρμογή στους συνεταιρισμούς. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στη νομοθεσία που διέπει τη λειτουργία των συνεταιρισμών. Παρουσιάζεται επίσης η δομή των συνεταιρισμών στην Ελλάδα και οι εναλλακτικές μορφές οργάνωσης τους. Συγκρίνονται οι συνεταιρισμοί με τις ιδιωτικές επιχειρήσεις, οργανωτικά και οικονομικά. Τέλος η παρούσα εργασία μελετά τον συνεταιρισμό ως μορφή ανάπτυξης της συλλογικής δραστηριότητας στη χώρα μας, καθώς και την προοπτική που έχουν οι συνεταιρισμοί, στην οικονομία. Η ανάπτυξη των συνεταιρισμών στην σύγχρονη Ελλάδα αλλάζει, λόγω του ότι επηρεάζεται και αναδιαμορφώνεται από τα κοινωνικά φαινόμενα και τις ανάγκες της αγοράς.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ

Λέξεις ευρετηριασμού: Συνεταιρισμοί, οικονομία, επιχειρείν, προοπτικές, κοινωνική αλληλεγγύη, παραγωγή, προβλήματα, εξέλιξη, κοινωνικότητα, απόδοση, σταθερότητα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	ΠΡΟΛΟΓΟΣ	v
	ΠΕΡΙΛΗΨΗ	vi
	ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ	vii
	ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	viii
	ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	x
	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	xii
1.	Συνεταιρισμός - Συνεργατισμός	1
1.1	Η Έννοια του συνεταιρισμού και του συνεργατισμού	1
1.2	Ο ορισμός του Συνεταιρισμού	2
1.3	Οι Συνεταιριστικές αξίες και αρχές	5
1.4	Ιστορική εξέλιξη των Συνεταιρισμών	14
1.4.1	Τα Τσελιγκάτα	18
1.4.2	Η Κοινή Συντροφιά των Αμπελακίων	18
1.4.3	Οι Συντροναύτες των νησιών Ύδρα, Σπετσών, Ψαρών	19
1.4.4	Νεώτερη Ελλάδα	20
1.5	Στόχοι και Αποστολή των Συνεταιρισμών	21
1.6	Οι κυριότερες Συνεταιριστικές Οργανώσεις	23
2.	Συνεταιριστική Διοίκηση και Οργάνωση	25
2.1	Αρχές Διοίκησης και Οργάνωσης	25
2.2	Συνεταιριστική Νομοθεσία	33
2.3	Συνεταιριστική Εκπαίδευση	39
3.	Είδη και Κατηγορίες των Συνεταιρισμών	41
3.1	Κατηγοριοποίηση των Συνεταιρισμών	41
3.2	Το Καταναλωτικό Συνεταιριστικό κίνημα από εχθές μέχρι σήμερα	42
3.3	Αγροτικοί Συνεταιρισμοί καθώς και οι μορφές Οργάνωσής τους	44
3.3.1	Παραδοσιακοί Συνεταιρισμοί	47
3.3.2	Συνεταιρισμοί Νέας Γενιάς	48
3.4	Εφημερίδα των Συντακτών	52
3.5	Φαρμακευτικοί Συνεταιρισμοί	54
3.6	Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί	55
3.7	Αναγκαστικοί Συνεταιρισμοί	57
4.	Προβλήματα και Προοπτικές των Συνεταιρισμών	59
4.1	Συνεταιρισμοί και οικονομική κρίση	59
4.2	Προβλήματα των Συνεταιρισμών	60
4.3	Προοπτικές των Συνεταιρισμών	63
5.	Ανάπτυξη των Συνεταιρισμών	65
5.1	Παράγοντες Επιτυχίας-Αποτυχίας των Συνεταιρισμών	65
5.2	Πρότυπα ποιότητας στους συνεταιρισμούς	68
5.3	Αποδοτικότητα + Αποτελεσματικότητα = Ανάπτυξη	71
5.4	Συνεταιριστική ανάπτυξη	75
6.	Συνεταιριστική Επιχειρηματικότητα	79
6.1	Σύγκριση της συνεταιριστικής κοινωνικής πολιτικής με τις ιδιωτικές επιχειρήσεις	79

6.2	Διαφορές στη λειτουργία των συνεταιρισμών και των ιδιωτικών επιχειρήσεων	85
6.3	Ανταγωνιστικότητα των συνεταιρισμών	89
	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	96
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	98
	ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	101

ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΙ Ή ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

- Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις (Α.Σ.Ο.)
- Αγροτική Τράπεζα Ελλάδος (Α.Τ.Ε.)
- Ανώνυμη Εταιρεία (Α.Ε)
- Ανεξάρτητα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης Ανώνυμος Εταιρεία (Α.Μ.Μ.Ε.Α.Ε)
- Βασιλικό Διάταγμα (Β.Δ)
- Διεθνή Ένωση Raiffeisen (International Raiffeisen Union – IRU)
- Διεθνή Συνεταιριστική Ένωση - Δ.Σ.Ε. / International Cooperative Alliance (ICA)
- Ελληνική Βιομηχανία Ζωοτροφών (ΕΛ.ΒΙ.Ζ.)
- Εναλλακτικές Μορφές Συλλογικής Οργάνωσης (Ε.Μ.Σ.Ο.)
- Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης (Ε.Π.Ε.)
- Εφημερίδα Συντακτών (Εφ.Συν)
- Ιδιωτική Κεφαλαιουχική Εταιρεία (Ι.Κ.Ε.)
- Ιδιώτες – επενδυτές (Investor Owned Firms – IOF)
- Κεντρικές Συνεταιριστικές Ενώσεις ΚΕΣΠΥ
- Κεντρική Υπηρεσία Διαχειρίσεων Εγχωρίων Προϊόντων (Κ.Υ.Δ.Ε.Π.)
- Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ)
- Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις (ΚΟΙΝ.ΣΕ.Π.)
- Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.)
- Ομοσπονδία Συνεταιρισμών Φαρμακοποιών Ελλάδος (Ο.Σ.Φ.Ε.)
- Πανελλήνιος Συνομοσπονδία Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών (ΠΑΣΕΓΕΣ).
- Προϊόντα ονομασίας προελεύσεως (Π.Ο.Π)
- Προϊόντα με Γεωγραφική Ένδειξη (Π.Γ.Ε)
- Συνεταιρισμός Φαρμακοποιών (ΣΥ.ΦΑ.)
- Συνεταιριστική Βιομηχανία Σιτηρών (ΣΥΝ.ΒΙΟ.ΣΙ)
- Συνεταιριστική Εταιρεία Καπνού (Σ.Ε.ΚΑΠ.)
- Συνεταιριστική Ένωση Καπνοπαραγωγών Ελλάδος (Σ.Ε.Κ.Ε.)

Συνεταιριστική Εταιρεία Βιομηχανικής Ανάπτυξης Θράκης (Σ.Ε.Β.Α.Θ.)

Συνεταιριστική Εταιρεία Λιπασμάτων (ΣΥΝ.Ε.Λ.)

Συνεταιριστική Εταιρεία Διεθνών Μεταφορών (ΣΥΝ.Ε.ΔΙ.Μ.)

Συνεταιριστική Εταιρεία Διαφημίσεων (ΣΥΝ.Ε.ΔΙΑ.)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η δημιουργία κοινωνιών και η ανάγκη των ανθρώπων για συμβίωση και αλληλεγγύη είχε σαν αποτέλεσμα την ανάπτυξη κοινοπραξιών και ομάδων στήριξης. Η συνεργασία και η κοινωνική αλληλεγγύη κατέχει πρωτεύοντα ρόλο στην ανάπτυξη μιας κοινωνίας ή μιας χώρας, όταν οι ίδιοι οι πολίτες της ιεραρχούν την αποτελεσματικότητα της συνεργασίας εμπλουτίζοντάς την με νέες αποδοτικές ιδέες. Ένας συνεταιρισμός αποτελείται από κάποια άτομα εθελοντικά για τη δημιουργία μίας επιχείρησης με αρχικό στόχο την αλληλοβοήθεια και την αλληλεγγύη των μελών της, αλλά και με σκοπό την δημιουργία μιας κερδοφόρας και αποτελεσματικής επιχείρησης.

Από παλιότερες κοινωνικές δομές υπήρχαν διάφορες μορφές συνεργασίας όπως η άτυπη αλληλοβοήθεια, η συνεργασία υπό ορισμένους κανόνες, οι οποίες είχαν στόχο την εξυπηρέτηση συγκεκριμένων αναγκών των εκάστοτε κοινωνιών. Η ιδεολογία των συνεταιρισμών αναπτύχθηκε όταν η ατομική εργασία σε κάποιες περιπτώσεις δεν ήταν αρκετή όσον αφορά την παραγωγικότητα καθώς και την αποδοτικότητα σε σχέση με την ομαδική αντιμετώπιση της εργασίας αυτής. Η συλλογική πράξη ισχυροποίησε τις κοινωνίες και αύξησε τη δύναμη και τη διαπραγματευτική ικανότητά τους στις δύσκολες συνθήκες επιβίωσης. Τα μέλη ενός συνεταιρισμού δεν μπορούν να αντιληφθούν τη λειτουργία ενός συνεταιρισμού, εάν δεν αντιληφθούν και κατανοήσουν τις έννοιες της ευρύτερης οικονομίας και τις ανάγκες της εκάστοτε κοινωνίας, της οποίας ο συνεταιρισμός αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι. Όλα αυτά εμπεριέχονται σε ένα νομικό πλαίσιο με προκαθορισμένους σκοπούς και ρόλους των συμμετεχόντων μελών. Η σύνεση αποτελεί θεμελιώδη κρίκο για την ανάπτυξη της γνώσης και της ενότητας, προαπαιτούμενα της δημιουργίας συνεταιρισμού. Ο συνεργατισμός αποτελεί ένα κοινά αποδεκτό θεσμό, με κανόνες που τηρούνται από όλα τα μέλη του στα πλαίσια της συνεργασίας και αποδεκτούς σκοπούς και στόχους για οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά οφέλη.

Η παγκόσμια οικονομική κρίση τόσο των ανεπτυγμένων όσο και των αναπτυσσόμενων χωρών με την χρηματοπιστωτική αναταραχή να διαρκεί για περισσότερο από δέκα χρόνια δημιουργεί ένα μέλλον αβέβαιο για τις κοινωνίες των πολιτών. Αυτό το γεγονός οδηγεί τις περισσότερες κυβερνήσεις σε κοινωνικές και οικονομικές περικοπές των πολιτών τους με αποτέλεσμα η αναταραχή αυτή να μεγαλώνει. Η ανισότητα στις σύγχρονες κοινωνίες συνεχίζει να αυξάνεται με τις ασθενέστερες ομάδες να βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας. Οι πολιτικοί θεσμοί προσπαθούν να μεταρρυθμίσουν την κοινωνική αυτή αναταραχή με μέτρα που δημιουργούν οικονομική στασιμότητα και ανασφάλεια για το μέλλον των πολιτών τους. Οι συνεταιρισμοί, αποτελούν σανίδα σωτηρίας για τους πολίτες όλου του κόσμου και κυρίως της Ελλάδας που έχει και ιστορικά παραδείγματα να ακολουθήσει. Οι συνεταιρισμοί αποτελούσαν ιστορικά τον κύριο κορμό κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα και λειτουργούσαν κυρίως ως επιχειρήσεις, με την έννοια ότι παρήγαγαν και διέθεταν στην αγορά ανταγωνιστικά προϊόντα και υπηρεσίες. Αυτό γίνεται και τώρα από ομάδες πολιτών αλλά τα προϊόντα και οι υπηρεσίες που διατίθενται στην αγορά έχουν άλλη μορφή και ποιότητα, η οποία πηγάζει από τις διαφορετικές ανάγκες και την υπάρχουσα διαθεσιμότητα. Ο αποτελεσματικός τρόπος επιχειρηματικής δραστηριότητας στην Ελλάδα είναι επηρεασμένος από τις διεθνείς αγορές. Γίνεται ανταγωνιστικός στα νέα ελληνικά προϊόντα και υπηρεσίες της «πλούσιας» αυτής χώρας. Βέβαια, αν και ο γενικός και ουσιαστικός σκοπός του συνεταιρισμού είναι η βελτίωση της οικονομικής κατάστασης των μελών του, τα προϊόντα που παράγονται συνεισφέρουν ουσιαστικά στην τοπική ανάπτυξη, τόσο οικονομικά και κοινωνικά αλλά και πολιτιστικά. Οι συνεταιρισμοί προσφέρουν νέες

θέσεις εργασίας σε άτομα όλων των ηλικιών και βαθμίδων εκπαίδευσης αναπτύσσοντας τη
ατομική δημιουργικότητα στο τομέα των επιχειρήσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ – ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ

1.1 Η Έννοια του συνεταιρισμού και του συνεργατισμού

Η έννοια του συνεργατισμού αποτελεί θεμελιώδες χαρακτηριστικό στη ζωή του ανθρώπου, από παλαιότερα και θα συνεχίσει να είναι με σκοπό την αειφόρο ανάπτυξη και εξέλιξη των κοινωνιών. Η συνεργασία γεννήθηκε από την ανάγκη του ανθρώπου για ασφάλεια και χρησιμοποιήθηκε, ως μέσο κοινωνικότητας και συναναστροφής ενός ατόμου για την αποφυγή της μοναχικής ζωής και την απομόνωση.

Η άμεση ή έμμεση συνεργασία πολλών ατόμων, με καθορισμένο κοινό στόχο, που εργάζονται με στρατηγική βάσει κοινών δομών, σε μια ή σε περισσότερες συναφείς παραγωγικές διαδικασίες, υποδηλώνει την έννοια του «συνεργατισμού». (Αβδελίδης, 1981). Τα άτομα που βρίσκονται σε κάποια μορφή συνεργασίας από τότε που συνειδητά δημιούργησαν κοινωνίες δεν σημαίνει απαραίτητα πως η συνεργασία εξυπηρετούσε τα κοινά συμφέροντα ή αποτελούσε προϊόν ελεύθερης κοινωνικής συναπόφασης. (Λάμπρος, 1999).

Ο συνεταιρισμός είναι μια πρωτοβουλία, η οποία ξεκινά συνήθως από κοινωνίες με χαμηλά και μεσαία λαϊκά στρώματα στηριζόμενη στην αλληλεγγύη, την αλληλοβοήθεια και τη δημιουργικότητα, με σκοπό την αντιμετώπιση πιεστικών αναγκών, συχνά κάτω από δύσκολες οικονομικές συνθήκες ή όταν η κατοικία των μελών του βρίσκεται σε δύσβατες περιοχές. Από μία δεύτερη οπτική γωνία, συνεταιρισμός είναι μια εμπορική εταιρία με νομική προσωπικότητα, της οποίας ο αριθμός των μελών και του κεφαλαίου είναι μεταβλητά. Σκοπός είναι η συνεργασία των μελών, η πρόοδος της ιδιωτικής οικονομίας κάθε μέλους και τέλος η ηθική και κοινωνική προαγωγή τους. Ο συνεταιρισμός θεωρείται, ως προσωπική εταιρία, γιατί αποτελεί ένωση προσώπων και κοινωνικών ομάδων και όχι ένωση κεφαλαίων.

Οι κοινωνίες που βασίστηκαν στον όρο του συνεργατισμού επινόησαν την ιδέα του συνεταιρισμού. Συνεταιρισμός σύμφωνα με τη Διεθνή Συνεταιριστική Ένωση, είναι μία αυτόνομη ένωση προσώπων, που δημιουργείται εθελοντικά για την αντιμετώπιση κοινών οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών και στόχων, διαμέσου συνιδιόκτητης και δημοκρατικά διοικούμενης επιχείρησης. Ο ορισμός αυτός, δόθηκε στο παγκόσμιο συνέδριο συνεταιριστικών οργανώσεων στο Μάντσεστερ της Αγγλίας το 1995. Η θεωρία αυτή αναπτύχθηκε ιδιαίτερα κατά τον 19^ο αιώνα, όπου και εξελίχθηκε ως ιδεολογία και ως κίνημα με κοινωνικό και οικονομικό περιεχόμενο.

Σύμφωνα με την διατύπωση του ορισμού του Μάντσεστερ, ο πυρήνας της συνεταιριστικής ιδέας συντίθεται από τα ιδεώδη της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, της δικαιοσύνης, της αδελφότητας και της αλληλεγγύης, τα οποία υλοποιούνται κατά τη δημιουργία αλλά και κατά τη λειτουργία του συνεταιρισμού με σκοπό την ευημερία των μελών τους, δηλαδή την αύξηση των εισοδημάτων τους, τη βελτίωση της κοινωνικής θέσης τους και την ανύψωση του πνευματικού τους επιπέδου. (Καμενίδης, 2005)

- Σύμφωνα με το ιδεώδες της ελευθερίας, το κάθε άτομο είναι ελεύθερο να γίνει μέλος του συνεταιρισμού του ενδιαφέροντός του, μετά από ελεύθερη σκέψη και κρίση ατομικής απόφασης. Το ίδιο ελεύθερο είναι ένα άτομο να αποχωρήσει από τον συνεταιρισμό εφόσον δεν εξυπηρετούνται τα ατομικά του συμφέροντα.

- Το ιδεώδες της δημοκρατίας εκδηλώνεται πρακτικά από τη συμμετοχή των μελών του συνεταιρισμού στις γενικές συνελεύσεις, την εκλογή των διοικητικών συμβουλίων, την κατανομή των αξιωμάτων ανάμεσα στα εκλεγμένα μέλη του διοικητικού συμβουλίου και τη λειτουργία των διοικητικών συμβουλίων.
- Η ισότητα στους συνεταιρισμούς φαίνεται από την αρχή της δημιουργίας τους, όσο και κατά τη διάρκεια της λειτουργίας τους και εκδηλώνεται από τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά τους στοιχεία, τα οποία είναι ο αριθμός των συνεταιριστικών μεριδίων, η αξία της συνεταιριστικής μερίδας και το δικαίωμα ψήφου από όλα τα μέλη του.
- Η δικαιοσύνη θα πρέπει να αποτελεί το κέντρο αποφάσεων σε όλους τους τομείς των συνεταιρισμών και εκφράζεται με τους εξής τρόπους: την τιμολόγηση των προϊόντων με δίκαιο τρόπο, τη δίκαιη διανομή των οικονομικών πλεονασμάτων στα μέλη των συνεταιρισμών και τη δίκαιη ίση μεταχείριση όλων των μελών του συνεταιρισμού σε οποιαδήποτε δραστηριότητά τους.
- Η αδελφосύνη ως ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των συνεταιρισμών ενεργοποιεί τους ανθρώπους στο να συνεργάζονται ομαδικά και αρμονικά και έτσι συμβάλλει ουσιαστικά στην αποτελεσματικότητα των συνεταιρισμών. Η ουδετερότητα στην πολιτική και θρησκευτική ιδεολογία των συνεταιρισμών, αποτελεί βασική προϋπόθεση, για την ανάπτυξη του πνεύματος της αδελφосύνης ανάμεσα στα μέλη ενός συνεταιρισμού με αποτέλεσμα την αποδοτική λειτουργία του, γιατί προάγει την συνεργασία των μελών και αυξάνει τον όγκο των εκτελούμενων εργασιών.
- Σημαντικός πυλώνας της συνεταιριστικής ιδέας και συνεπώς των συνεταιρισμών αποτελεί η αλληλεγγύη και η αλληλοβοήθεια Στην αλληλεγγύη στηρίζεται τόσο η συνεργασία των μελών, όσο και η αποδοτική λειτουργία των συνεταιρισμών. Δεν εκφράζεται με την παροχή οικονομικής βοήθειας από το σύνολο των μελών προς ένα ή περισσότερα μέλη, αλλά με το συντονισμό των ενεργειών τους προς την ίδια κατεύθυνση και την καθολική συμμετοχή τους στην ίδια οικονομική δραστηριότητα των συνεταιρισμών, για να επιτευχθεί καλύτερα ο στόχος τους. (Καμενίδης, 2005)

1.2 Ο ορισμός του συνεταιρισμού

Από τους θεωρητικούς πατέρες του συνεργατισμού πολλοί απέφυγαν να υιοθετήσουν έναν οποιοδήποτε ορισμό, επειδή όλοι οι υπάρχοντες ορισμοί υπόκεινται σε αδυναμίες. Άλλοι έδωσαν ορισμούς χωρίς, όμως, να συμφωνήσουν στη διαμόρφωση ενός μόνο ορισμού. Γι' αυτό και υπάρχει αφθονία στους ορισμούς για την έννοια του συνεταιρισμού. Στους ορισμούς αυτούς δεν υπάρχουν ουσιαστικές διαφορές, όμως, καθένας ορισμός, προβάλλει ή τονίζει ένα ή περισσότερα από τα χαρακτηριστικά του συνεταιρισμού, χωρίς να καλύπτει όλες τις πτυχές του.

Είναι γεγονός πως κανένας από τους ορισμούς του συνεταιρισμού δε θεωρείται πλήρης και αυτό γιατί υπάρχουν πολλά ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ή σκοποί του συνεταιρισμού που αν αναφερθούν θα κάνουν τον ορισμό μακροσκελή και μη λειτουργικό στην εφαρμογή.

Η ποικιλομορφία του θεσμού αυτού και τα στοιχεία που τον χαρακτηρίζουν, καθιστούν την περιγραφή του δυσχερή. Ο συνεταιρισμός δεν είναι ένα αντικείμενο που μπορούμε να περιγράψουμε εύκολα, αλλά είναι μία σχέση μεταξύ των ανθρώπων, σε διάφορες χώρες του κόσμου, σε διάφορες συνθήκες, ανάλογα με τις ανάγκες τους, για να αντιμετωπίσουν τις διαφορετικές δυσκολίες της ζωής τους και να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσής τους. Όμως, το γεγονός ότι μέχρι πρόσφατα δεν υπήρχε ένας παγκόσμια αποδεκτός όρος δεν σημαίνει ότι ο Συνεταιρισμός είναι μια έννοια απροσδιόριστη. Έχει θεμελιώδεις αρχές και ένα σύνολο κανόνων κοινά αποδεκτών.(Κλήμης,1980)

Ο Σούλτσε – Ντέλιτς, από τους πρώτους ιδρυτές των γερμανικών πιστωτικών συνεταιρισμών, όρισε τον Συνεταιρισμό ως «μία ένωση μεταξύ των όχι εύπορων, κατ' εξοχήν εργαζομένων τάξεων, η οποία επιδιώκει με τη συνένωση να εξασφαλίσει, όσο το δυνατόν στις μεμονωμένες, μικρές και στην οικονομική ζωή εξαφανιζόμενες δυνάμεις, τα πλεονεκτήματα της μεγάλης δύναμης».

Σύμφωνα με τον ορισμό που υιοθετήθηκε από τη Διεθνή Συνεταιριστική Ένωση (ICA) στο παγκόσμιο συνέδριο, που οργάνωσε στο Μάντσεστερ το 1995, ως συνεταιρισμός ορίζεται «κάθε αυτόνομη και εθελοντική ομάδα προσώπων με σκοπό την ικανοποίηση κοινών τους οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών και προσδοκιών μέσω μιας κοινής ιδιόκτητης και με δημοκρατικό τρόπο διοικούμενης επιχείρησης». Το καινούργιο και σημαντικό στοιχείο που έχει αυτός ο ορισμός συγκριτικά με τους άλλους είναι το στοιχείο της αυτονομίας.

Ο πρώτος σύγχρονος ορισμός που προσπάθησε να εκφράσει πιο ευρέως την έννοια του συνεταιρισμού αποδόθηκε από τον Γερμανό δάσκαλο– συνεταιριστή Draheim, μετά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο. Ο **Draheim** αναφέρει: «Συνεταιρισμοί είναι επιχειρήσεις, φορείς των οποίων είναι άτομα, τα οποία ενώνονται προαιρετικά στα πλαίσια των διανθρώπινων σχέσεων και σχηματίζουν από τη μία μεριά μια ένωση προσώπων, δηλαδή ομάδα με την κοινωνιολογική έννοια, και ταυτόχρονα συγκροτούν και συντηρούν μια κοινή επιχειρηματική μονάδα, το συμμετοχικό κεφάλαιο και τα όργανα διοίκησης της οποίας εκπορεύονται μόνο από τα άτομα- μέλη. Η αποστολή τους είναι να αντιμετωπίζουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο όλες τις ανάγκες, οι οποίες προκύπτουν άμεσα ή έμμεσα από τις ιδιωτικές– ατομικές επιχειρήσεις των μελών». (Draheim,1952)

Ο δεύτερος ολοκληρωμένος ορισμός διατυπώθηκε από τον επίσης κορυφαίο μεταπολεμικό Γερμανό συνεταιριστή Henzler. Ο ορισμός του **Henzler** είναι μια πιο συνοπτική διατύπωση του ορισμού του Draheim και αναφέρει: «Ο Συνεταιρισμός είναι μια ένωση ανθρώπων με όχι κλειστό αριθμό μελών, σκοπός του οποίου είναι σύμφωνα πάντα με την ανάθεση της βασικής εντολής, δηλαδή μέσω μίας οικονομικής επιχείρησης, να προωθήσει με τα κατάλληλα μέσα και μέτρα τις ιδιωτικοοικονομικές οικονομίες (επιχειρήσεις) των μελών του». (Engelhardt, 1985)

Ο τρίτος εξίσου σημαντικός ορισμός δόθηκε από το Γερμανό πανεπιστημιακό δάσκαλο – συνεταιριστή Dulfer. Ο ορισμός του **Dulfer** παραμένει ισχυρός μέχρι σήμερα και έχει ως εξής: « 1. Στο συνεταιρισμό υπάρχει μία προαιρετική Ένωση πολλών ατόμων τα οποία συνδέονται με ένα τουλάχιστον κοινό ενδιαφέρον. Μέσα από το ενδιαφέρον αυτό η Ένωση των προσώπων (από νομική άποψη Εταιρεία) αποκτά τον χαρακτήρα μιας κοινωνικής ομάδας, δηλαδή τον χαρακτήρα της συνεταιριστικής ομάδας. Η Ένωση των μελών στην ομάδα αυτή προϋποθέτει:

- Τη συνειδητοποίηση ίδιων ατομικών ενδιαφερόντων.
- Ένα ελάχιστο μέτρο ενεργητικότητας.
- Μία φιλική διαπροσωπική συμπεριφορά επαφής(συνεταιριστική ευαισθησία)

2. Σκοπός της ένωσης των ατόμων είναι η διαρκής επιδίωξη των απορεώντων από τα κοινά ενδιαφέροντα στόχων, με την ταυτόχρονη ικανοποίηση κοινών οικονομικών αναγκών. Αυτό σημαίνει από την πλευρά της ομάδας “οικονομική αυτοβοήθεια”, από την πλευρά του μέλους “αμοιβαία βοήθεια”. Όλα αυτά προϋποθέτουν την εξασφάλιση ατομικών ελευθεριών, αλλά και την ύπαρξη μιας ελεύθερης οικονομικής τάξης.

3. Η ικανοποίηση των οικονομικών αναγκών των μελών στα πλαίσια της αυτοβοήθειας πραγματοποιείται με την εξασφάλιση σε αυτά παροχής αγαθών ή υπηρεσιών μέσα από προσωπική ή υλική συνεισφορά. Αυτό σημαίνει γενικά συνεταιριστική επιχείρηση.

4. Με εξαίρεση την περίπτωση του συνεταιρισμού παραγωγής, σε όλα τα άλλα είδη συνεταιρισμών κάθε μέλος της συνεταιριστικής ομάδας είναι κάτοχος μίας οικονομικής εκμετάλλευσης (εκμετάλλευση συμμετοχής). Επομένως αποστολή της συνεταιριστικής επιχείρησης είναι να παρέχει στις εκμεταλλεύσεις (στην περίπτωση καταναλωτικού συνεταιρισμού στα νοικοκυριά) κάθε δυνατή βοήθεια και υποστήριξη. Από πλευράς οικονομικής των επιχειρήσεων αυτό σημαίνει, ότι η συνεταιριστική επιχείρηση εκπληρώνει συγκεκριμένες επιχειρηματικές λειτουργίες ή δραστηριότητες προς τις ιδιωτικές οικονομίες των μελών, τις οποίες έχουν ανάγκη. Ο επιχειρηματικός στόχος της συνεταιριστικής επιχείρησης είναι συνυφασμένος με τους παραγωγικούς (ή τους καταναλωτικούς) στόχους των ιδιωτικών οικονομιών των μελών. Επομένως ως απώτερος επιχειρηματικός στόχος της συνεταιριστικής επιχείρησης μπορεί να χαρακτηριστεί «η προαγωγή των ιδιωτικών οικονομιών των μελών με την εξασφάλιση και τη χορήγηση κατάλληλων παροχών».(Engelhardt,1985)

Παρακάτω παρατίθενται και κάποιοι ακόμη ορισμοί οι οποίοι εκφράζονται από έλληνες θεωρητικούς – συνεταιριστές:

Σύμφωνα με τον ορισμό που αναφέρει ο **Καλιτσουνάκης**, τονίζεται ο τοπικός χαρακτήρας των συνεταιρισμών, και ορίζει ότι: Ο συνεταιρισμός είναι η ελεύθερη και ισότιμη, σε τοπικό επίπεδο, προσωπική ένωση των ασθενέστερα οικονομικά ατόμων, με σκοπό την αυτοβοήθεια, με την από κοινού δημιουργία επιχείρησης, από την οποία ωφελούνται ανάλογα με τη συναλλαγή τους με αυτή. (Καλιτσουνάκης, 1950)

Η «ταξική» ιδεολογία επηρεάζει την έννοια του συνεργατισμού στον ορισμό που αποδόθηκε από τον **Γραμματόπουλο**, αναφέροντας ότι : Ο σύγχρονος συνεργατισμός υπήρξε προϊόν του κεφαλαιοκρατισμού και προέκυψε από αντίδραση κατά των αδικιών, υπερβολών και καταχρήσεων του συστήματος αυτού σε βάρος των ασθενέστερων λαϊκών τάξεων καθώς και κατά της αναρχίας και αρρυθμίας, και που προκαλεί πλούτο στην οικονομία, δηλαδή στην παραγωγή, στην κατανάλωση, στις σχέσεις μεταξύ παραγωγών και καταναλωτών. (Γραμματόπουλος, 1961)

Για την ομοειδή δύναμη των συνεταιρισμών αναφέρει στον ορισμό του ο **Τζωρτζάκης** και ορίζει τον συνεταιρισμό ως ένα όργανο αυτοβοήθειας των οικονομικά ασθενέστερων ατόμων, ο οποίος δημιουργείται από την ένωση μικρών κατά μέρος δυνάμεων σε μία μεγάλη ομοειδή δύναμη, που τίθεται στη διάθεση του καθενός για την καλύτερη άσκηση της επαγγελματικής και της οικιακής οικονομίας». (Τζωρτζάκης, 1973).

Σύμφωνα με τον **Μαυρογιάννη** ο συνεταιρισμός είναι μια ελεύθερη ένωση προσώπων που ασκούν ομοειδή οικονομική επιχείρηση ή ανήκουν στην ίδια κοινωνική κατηγορία όπως οι

αγρότες ή οι καταναλωτές κ.α.. Σκοπός του συνεταιρισμού είναι η προαγωγή της οικονομίας των μελών του, ο δημοκρατικός του χαρακτήρας και η μορφωτική αποστολή για τα μέλη του (Μαυρογιάννης 1979).

Κατά τον **Κλήμη** ο συνεργατισμός αποτελεί ένα οικονομικοκοινωνικό σύστημα βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου του ανθρώπου που εάν εφαρμοστεί σωστά, τόσο σε βάθος, όσο και σε έκταση, τότε θα δοθεί η δυνατότητα και κατ' επέκταση θα μπορέσει ο άνθρωπος ή καλύτερα ολόκληρη η ανθρωπότητα να ζήσει πολύ καλύτερα. Ο Κλήμης θεωρεί ότι ο συνεργατισμός ως οικονομικοκοινωνικό σύστημα είναι ένα σύνολο από πεποιθήσεις, αρχές κατευθύνσεις και τρόπους ενέργειας στον οικονομικοκοινωνικό τομέα, που μόνο αν γίνουν πράξεις θα σημάνουν μια καλύτερη ζωή για τον καθένα. (Κλήμης, 1980)

Η βελτίωση της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής θέσης των μελών του συνεταιρισμού αποδίδεται από τον ορισμό των **Κιτσοπανίδης** και **Καμενίδης**. Ο συνεταιρισμός είναι μια αυτόνομη συλλογική οικονομική οργάνωση, η οποία προκύπτει από την εθελοντική ένωση προσώπων και η οποία με την αποδοτική λειτουργία της βελτιώνει τη θέση των ατόμων στην κοινωνία. (Κιτσοπανίδης, Καμενίδης, 2003)

1.3 Οι συνεταιριστικές αξίες και αρχές

Σύμφωνα με τους ανωτέρω ορισμούς ο συνεταιρισμός υποδηλώνει μια συγκεκριμένη μορφή συνεργασίας μεταξύ ανθρώπων που στοχεύουν σε ένα κοινό σκοπό, επιδιώκοντας συνειδητά, συστηματικά και μέσω της κοινής προσπάθειας τους, να προασπίσουν και να προάγουν τα συμφέροντά τους, στα πλαίσια μιας αυτοπροσδιοριζόμενης συνεργασίας. Ο συνεταιρισμός δεν είναι ούτε αμιγής οικονομική μονάδα, όπως π.χ. είναι οι κεφαλαιακές εταιρίες, ούτε είναι αμιγής κοινωνική οργάνωση, όπως είναι τα διάφορα κοινωνικά ιδρύματα. Αντίθετα, είναι ένας μικρός οικονομικοκοινωνικός θεσμός που αποβλέπει ταυτόχρονα στη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης και στην εξύψωση της κοινωνικής και πολιτιστικής θέσης των μελών του.

Έτσι, λοιπόν, συνεταιρισμός είναι μια επιχείρηση – οργάνωση που ανήκει στους χρήστες της και ελέγχεται από αυτούς. Ο συνεταιρισμός σε σχέση με τις άλλες μορφές επιχειρήσεων, έχει διαφορετική πολιτική όσον αφορά τη διοίκηση και την οργάνωση, επειδή σκοπός του είναι να λειτουργεί προς όφελος των μελών του, αντί να επιδιώκει τη δημιουργία κερδών σε όσους έχουν επενδύσει σε αυτόν. Τα οφέλη προς τα μέλη σε συνδυασμό με τις αρχές και αξίες στις οποίες στηρίζεται η λειτουργία των συνεταιρισμών είναι αυτό που καθιστά τους συνεταιρισμούς μια εναλλακτική και ιδιαίτερη πρόταση επιχειρηματικότητας. Τα μέλη ενός συνεταιρισμού έχουν πλεονεκτική θέση στη διοίκηση της συγκεκριμένης επιχείρησης και διακρίνονται για τις ιδιαίτερες σχέσεις με αυτήν.

Αρχικά, το μέλος του συνεταιρισμού έχει την ιδιότητα του ιδιοκτήτη, γιατί συμμετέχει στη χρηματοδότηση της συνεταιριστικής του επιχείρησης. Δεύτερον, το μέλος του συνεταιρισμού έχει δικαίωμα να ασκεί τον έλεγχο στις αποφάσεις της διοίκησης και να εγκρίνει ή να απορρίπτει τις πράξεις της και τρίτον, το μέλος χρησιμοποιεί τη συνεταιριστική επιχείρηση ως πελάτης ή ως προμηθευτής της. Επιγραμματικά, μπορεί να καταγραφεί ότι το μέλος συγκεντρώνει ταυτόχρονα την ιδιότητα του ιδιοκτήτη, του πελάτη - προμηθευτή και του ελέγχοντος – διευθύνοντος προσώπου στην ίδια επιχείρηση. Συνεπώς, τα μέλη των συνεταιρισμών και των συνεταιριστικών επιχειρήσεων έχουν τριπλή ιδιότητα.

Η παραπάνω τριπλή ιδιότητα των μελών έχει οδηγήσει στη διατύπωση τριών αρχών που διέπουν τη διοίκηση και λειτουργία των συνεταιρισμών:

1. Η αρχή του μέλους– ιδιοκτήτη (user - owner). Τα μέλη που αποτελούν έναν συνεταιρισμό είναι οι ιδιοκτήτες του και οι χρηματοδότες του στο κεφάλαιο δημιουργίας της επιχείρησης. Τα μέλη μπορούν να χρηματοδοτήσουν τους συνεταιρισμούς τους με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους.

2. Η αρχή του μέλους– επιβλέποντα (user - control). Τα μέλη του συνεταιρισμού είναι οι ελεγκτές της επιχείρησης. Τα μέλη, είναι αυτά που θα εκλέξουν το διοικητικό συμβούλιο και θα εγκρίνουν τις αλλαγές στη δομή και τη λειτουργία του. Το διοικητικό συμβούλιο καθορίζει την πολιτική, που θα ακολουθηθεί και είναι υπεύθυνο για την καθημερινή λειτουργία και επίβλεψη της συνεταιριστικής επιχείρησης.

3. Η αρχή του μέλους– ωφελουμένου (user - benefit). Ο βασικός σκοπός μιας συνεταιριστικής επιχείρησης είναι να παρέχει και να διανέμει δίκαια και ισότιμα οφέλη για τα μέλη της με βάση τον όγκο συναλλαγών τους. Τα οφέλη μπορεί να περιλαμβάνουν υπηρεσίες που διαφορετικά δεν θα ήταν διαθέσιμες, οικονομίες μεγέθους κατά την αγορά εφοδίων ή κατά την πώληση προϊόντων ή τη διανομή των πλεονασμάτων με βάση τις συναλλαγές του μέλους με τον συνεταιρισμό. (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015)

Οι συνεταιριστικές αξίες (*cooperative values*) είναι ένα σύνολο ανθρώπινων ιδεωδών και αξιών που εμπεριέχονται στη λειτουργία των συνεταιρισμών ή αλλιώς αναφέρονται και ως η συνεταιριστική ιδέα. Οι αξίες τις οποίες υιοθετούν οι συνεταιρισμοί είναι ανάλογες με τη φυσιογνωμία τους, με το ιστορικό τους παρελθόν αλλά και με τη συνταγή επιτυχίας τους, όπως προκύπτει από τη διεθνή εμπειρία. Σύμφωνα με τη διατύπωση που υιοθετήθηκε από το παγκόσμιο συνεταιριστικό συνέδριο του Μάντσεστερ (Σεπτέμβριος 1995): Οι συνεταιρισμοί στηρίζονται στις αξίες της αυτοβοήθειας, της αυτεπύνης, της δημοκρατίας, της ισότητας, της ισοτιμίας και της αλληλεγγύης. Σύμφωνα με την παράδοση των πρωτεργατών, τα μέλη των συνεταιρισμών στηρίζονται στις ηθικές αξίες της εντιμότητας, της διαφάνειας, της κοινωνικής υπευθυνότητας και της φροντίδας για τους άλλους.

Συνεταιριστικές αρχές ή Συνεταιριστικοί κανόνες ονομάζονται οι κατευθυντήριες οδηγίες για την ίδρυση, οργάνωση, διοίκηση, διαχείριση και λειτουργία των συνεταιρισμών. Για να χαρακτηριστεί μια οικονομική μονάδα ως συνεταιρισμός θα πρέπει να λειτουργήσει με βάση τις συνεταιριστικές αρχές. Οι αρχές αυτές καθορίζονται από την Διεθνή Συνεταιριστική Ένωση (International Cooperative Alliance - ICA) και ισχύουν για όλες τις χώρες του κόσμου, γι' αυτό θα μπορούσαμε να τις χαρακτηρίσουμε ως Διεθνείς Συνεταιριστικές Αρχές. Οι Συνεταιριστικές αρχές από τη φύση τους δεν έχουν υποχρεωτικό χαρακτήρα, καθώς δεν είναι αποφάσεις κανενός διεθνούς διοικητικού οργάνου (πχ. ΟΗΕ) αλλά είναι δημιουργία των συνεταιριστικών οργανώσεων των κρατών - μελών της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης. Σε όλες σχεδόν τις χώρες του κόσμου οι συνεταιριστικές αρχές παίρνουν τη μορφή κανόνων δικαίου καθώς συμπεριλαμβάνονται σε έναν ειδικά διαμορφωμένο νόμο, τον Συνεταιριστικό Νόμο.

Πρέπει να αναφερθεί ότι ύστερα από την πάροδο ενός εύλογου χρονικού διαστήματος, οι συνεταιριστικές αρχές αναθεωρούνται και αυτό συμβαίνει για να μπορέσουν οι συνεταιρισμοί να προσαρμοστούν καλύτερα στις νέες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες που επικρατούν. Βέβαια, πρέπει πάντα να ενσωματώνονται μέσα σε αυτές οι συνεταιριστικές αξίες για να διαφοροποιούνται οι συνεταιρισμοί από τις άλλες οικονομικές οργανώσεις ή

επιχειρήσεις. Η διατύπωση των συνεταιριστικών αρχών έγινε το 1844 όταν δημιουργήθηκε στην Αγγλία ο πρώτος καταναλωτικός συνεταιρισμός του Ροτσντέιλ (Rochdale). Η πρώτη όμως επίσημη διατύπωση των αρχών έγινε από τη Διεθνή Συνεταιριστική Ένωση στο Συνέδριο του Παρισιού το 1937. Στη συνέχεια το 1966 έγινε η πρώτη αναδιάρθρωση στο Συνέδριο της Βιέννης και ακολούθησε το 1995 η δεύτερη στο Συνέδριο του Μάντσεστερ. Οι συνεταιριστικές αυτές αρχές ύστερα από πολλαπλές προσπάθειες αναδιαμορφώσεων κατέληξαν να είναι οι εξής (Μάντσεστερ 1995):

1. Η εθελοντική και ελεύθερη συμμετοχή

Οι συνεταιρισμοί είναι εθελοντικές οργανώσεις, οι οποίες είναι ανοιχτές σε όλα τα άτομα που μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες τους και επιθυμούν να αποδεχτούν τις ευθύνες του μέλους, χωρίς διακρίσεις φύλου, κοινωνικού επιπέδου, φυλής, πολιτικών πεποιθήσεων ή θρησκείας.

Πιο συγκεκριμένα, η συμμετοχή ενός ατόμου σε συνεταιρισμό είναι προϊόν ελεύθερης βούλησης και δεν επιβάλλεται από άλλα άτομα με άμεσες ή έμμεσες συνθήκες πίεσης. Η είσοδος ενός μέλους στον συνεταιρισμό είναι ελεύθερη χωρίς διακρίσεις ή τεχνητά εμπόδια και συνοδεύεται από ελευθερία εξόδου του μέλους όποτε αυτό το θελήσει, αρκεί να εκπληρώνει τις βασικές προϋποθέσεις και να αποδέχεται τις καταστατικές αρχές ίδρυσης και λειτουργίας του συνεταιρισμού (Κορρές, 1999).

Η αρχή αυτή πηγάζει από την «ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι», ενός από τα ατομικά ανθρώπινα δικαιώματα, το οποίο έχει καθιερωθεί συνταγματικά. Αυτό σημαίνει ότι ο συνεταιρισμός δεν αποτελεί μέσο εξυπηρέτησης των ολίγων. Επιπλέον, η είσοδος ενός ατόμου σε συνεταιρισμό, γίνεται ελεύθερα και συνδέεται πάντα με την ελευθερία εξόδου (αρχή της «ανοιχτής πόρτας»). Ωστόσο τα κριτήρια εισόδου τίθενται για την εξασφάλιση εισόδου στο συνεταιρισμό ατόμων που έχουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά. Στα κριτήρια ένταξης συγκαταλέγεται για παράδειγμα, η είσοδος φαρμακοποιών σε έναν συνεταιρισμό φαρμακοποιών, είτε κτηνοτρόφων σε αγροτικό συνεταιρισμό, μέσω κριτηρίου που προβλέπει την άσκηση του εκάστοτε επαγγέλματος ως κύριο ή ως δευτερεύον επάγγελμα. Για την εισαγωγή ενός νέου μέλους απαραίτητη προϋπόθεση είναι ότι κάθε εισερχόμενο μέλος πρέπει να προταθεί από δύο υπάρχοντα μέλη προκειμένου να γίνει αποδεκτό και για να αποτελεί εγγύηση αποδοχής του νέου μέλους, καθώς αυτόματα αποκτά το δικαίωμα της εκλογής στη διοίκηση του συνεταιρισμού (Κιντής, 2004).

2. Η δημοκρατική διοίκηση εκ μέρους των μελών

Οι συνεταιρισμοί είναι δημοκρατικές οργανώσεις, που διοικούνται και ελέγχονται από τα μέλη τους, τα οποία συμμετέχουν ενεργά στη διαμόρφωση της πολιτικής τους και στη λήψη αποφάσεων.

Μέλη του διοικητικού συμβουλίου των συνεταιρισμών αποτελούν οι εκλεγμένοι εκπρόσωποι άνδρες και γυναίκες, οι οποίοι προσφέρουν υπηρεσίες και είναι υπόλογοι σε όλα τα μέλη του συνεταιρισμού, (Κίντης, 2004). Η διοίκηση γίνεται από αιρετά πρόσωπα, υπάρχει ισοψηφία στο δικαίωμα λήψης αποφάσεων και η πλειοψηφία λαμβάνει την τελική απόφαση για τις δράσεις του συνεταιρισμού. Στους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς τα μέλη έχουν ίσα δικαιώματα ψήφου, ενώ στους συνεταιρισμούς ανώτερου βαθμού οργανώνονται επίσης με δημοκρατικό τρόπο. Η βασική αρχή του συνεργατισμού είναι η αρχή της «δημοκρατικής διοίκησης» των συνεταιρισμών, καθώς μια οργάνωση όπως ο συνεταιρισμός θεωρείται δημοκρατική όταν προωθεί τα συμφέροντα των μελών και ικανοποιεί τις ανάγκες τους

λειτουργώντας δημοκρατικά, δηλαδή διοικείται και ελέγχεται σύμφωνα με τους θεσμούς της δημοκρατίας. Η δημοκρατία εκφράζεται και υλοποιείται κυρίως με τους εξής τρόπους » (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015):

Η διοίκηση των συνεταιρισμών πραγματοποιείται από εκλεγμένους εκπροσώπους, στα διοικητικά συμβούλια τα οποία έχουν εκλεγεί από τα μέλη τους με δημοκρατικές διαδικασίες (δε νοείται συνεταιρισμός χωρίς εκλεγμένη διοίκηση). Όλοι έχουν το δικαίωμα να εκλεγούν στα όργανα της διοίκησης, που αυτόματα αποτελούν και τον ελεγκτικό μηχανισμό του συνεταιρισμού.

Οι αποφάσεις λαμβάνονται με ψηφοφορία από όλα τα μέλη του συνεταιρισμού, τα οποία έχουν ισουψηφία, δηλαδή ισότητα στις ψηφοφορίες, όταν παίρνονται αποφάσεις. Για τον λόγο αυτό η αρχή αυτή είναι γνωστή και ως αρχή της «μία ψήφου», καθώς κάθε μέλος του συνεταιρισμού έχει δικαίωμα μιας ψήφου στις διάφορες διαδικασίες του συνεταιρισμού. Η ισουψηφία μεταξύ των μελών του συνεταιρισμού συμβαδίζει με τον χαρακτήρα του, καθώς αποτελεί ένωση προσώπων και όχι κεφαλαίων, ενώ εξασφαλίζεται ο έλεγχος της συνεταιριστικής δράσης από όλους τους συνέταιρους, αποτρέποντας την επικράτεια του ελέγχου στους λίγους που έχουν πολλά κεφάλαια ή περισσότερες συναλλαγές με τον συνεταιρισμό.

Σύμφωνα με την αρχή της πλειοψηφίας, ως βασική αρχή της δημοκρατίας στη λήψη αποφάσεων, οι αποφάσεις παίρνονται πλειοψηφικά, ενώ η συγκεκριμένη μέθοδος εφαρμόζεται σε κάθε περίπτωση λήψης αποφάσεων, όπως είναι η εκλογή Διοικητικού Συμβουλίου, οι συνεδριάσεις Δ.Σ. και Γενικής Συνέλευσης.

Κυρίαρχο όργανο για τον καθορισμό των κατευθύνσεων του συνεταιρισμού είναι η Γενική Συνέλευση, όπου μετέχουν όλα τα μέλη του συνεταιρισμού. Το Διοικητικό Συμβούλιο εκλέγεται με καθολική ψηφοφορία, ενώ κατανέμονται τα αξιώματα του προέδρου, αντιπροέδρου κ.λπ. Τα αδρανή μέλη, δηλαδή αυτά που ενώ είναι γραμμένα δε μετέχουν στις ψηφοφορίες, δημιουργούν πρόβλημα στην ουσιαστική λειτουργία του συνεταιρισμού. Στην κατεύθυνση αυτή, η συμμετοχή των μελών στη Γενική Συνέλευση αποτελεί ουσιαστική προϋπόθεση για τη σωστή λειτουργία στη λήψη αποφάσεων καθώς και δικαίωμα των μελών. Επιπλέον, ο δημοκρατικός χαρακτήρας ολοκληρώνεται με την επαρκή και ολοκληρωμένη πληροφόρηση, καθώς επίσης και την ενιαία μεταχείριση των μελών του συνεταιρισμού (Κορρές, 1999)

3. Η οικονομική συμμετοχή των μελών

Τα μέλη που αποτελούν ένα συνεταιρισμό συμμετέχουν ισότιμα και διαχειρίζονται δημοκρατικά το κεφάλαιο του συνεταιρισμού.

Η διαχείριση του κεφαλαίου ενός συνεταιρισμού γίνεται με τον ακόλουθο δημοκρατικό τρόπο. Τα μέλη του συνεταιρισμού καταβάλλουν ένα χρηματικό ποσό, το οποίο αποτελεί την συνεταιριστική μερίδα, για τη δημιουργία του κεφαλαίου λειτουργίας του συνεταιρισμού. Η αξία μιας συνεταιριστικής μερίδας συνήθως είναι μικρή, για να έχουν τη δυνατότητα να την πληρώσουν περισσότερα εν δυνάμει μέλη, καθώς και ίδια για όλα τα μέλη, δηλαδή η συμμετοχή των μελών είναι ισότιμη, για την εξασφάλιση της ισότητας και της δικαιοσύνης ανάμεσα στα μέλη του συνεταιρισμού. Η οικονομική συμμετοχή των μελών στους συνεταιρισμούς γίνεται για να εξασφαλιστεί η αυτονομία και η ανεξαρτησία τους, καθώς ως οικονομικοί, οργανισμοί οι συνεταιρισμοί χρειάζονται κεφάλαια για να λειτουργήσουν. Ένα μέρος τουλάχιστον από το κεφάλαιο αυτό αποτελεί συνήθως την κοινή περιουσία του συνεταιρισμού, ως αποθεματικό κεφάλαιο. Τα μέλη συνήθως απολαμβάνουν περιορισμένη αποζημίωση ή καθόλου για το κεφάλαιο που καταθέτουν προκειμένου να γίνουν μέλη. Με

βάση τον ορισμό τους, οι συνεταιρισμοί αποτελούν ένωση ασθενών δυνάμεων και δεν αποβλέπουν στην αξιοποίηση του κεφαλαίου. Υπό αυτήν την έννοια ο όρος «κέρδος» αποτελεί μια ξένη έννοια για τον συνεταιρισμό, ενώ σύμφωνα με την συνεταιριστική ιδέα η αρχή της περιορισμένης αμοιβής του κεφαλαίου αποτελεί ένα μέσο ορθολογικότερης διανομής του εισοδήματος. Με βάση την συγκεκριμένη αρχή, ο τόκος αποτελεί αμοιβή για όσους διαθέτουν κεφάλαιο και συντελεί στην αύξηση του εισοδήματός τους.

Η ιδέα του συνεταιρισμού δεν συνάδει με την έννοια του πλουτισμού από την συγκεκριμένη πηγή, καθώς ο συνεταιρισμός, έχει σκοπό την κοινή προσπάθεια για τη βελτίωση της κοινωνικής και οικονομικής θέσης των μελών του (Κορρές, 1999).

Το κεφάλαιο του συνεταιρισμού διαχειρίζεται ισότιμα από τα μέλη του. Εξάλλου ένα μέρος αυτού του κεφαλαίου αποτελεί και την κοινή περιουσία του συνεταιρισμού, με σκοπό την βιωσιμότητά του και την λειτουργία του.

Σχετικά με τη διαχείριση των οικονομικών πλεονασμάτων, δηλαδή των χρημάτων που περισσεύουν λόγω της αποδοτικής λειτουργίας του συνεταιρισμού στο χρονικό διάστημα μιας διαχειριστικής περιόδου, που προσδιορίζεται περίπου σε ένα έτος, η χρήση τους εξαρτάται σε κάθε περίπτωση από την συλλογική απόφαση των μελών του συνεταιρισμού. Τα μέλη μπορούν να διαθέσουν τα οικονομικά τους πλεονάσματα για οποιονδήποτε ή για όλους τους ακόλουθους σκοπούς (Κιντής, 2004)

(α) την ανάπτυξη του συνεταιρισμού με επενδύσεις σε άλλους αποδοτικούς τομείς ή πιθανόν με τη δημιουργία αποθεματικών, από τα οποία ένα μέρος τουλάχιστον θα είναι αδιανέμητο.

(β) την οικονομική απόδοση στα μέλη του συνεταιρισμού, ανάλογα με τις συναλλαγές τους που έχουν με τον συνεταιρισμό.

(γ) την υποστήριξη και ανάδειξη άλλων δραστηριοτήτων, όπως κοινωνικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις, οι οποίες εγκρίνονται από τα μέλη του συνεταιρισμού .

Η διαχείριση της διανομής των οικονομικών πλεονασμάτων που προέκυψαν από τις δραστηριότητες αυτές του συνεταιρισμού θα αποδοθούν στα μέλη εκείνα , τα οποία συμμετείχαν στις δραστηριότητες αυτές ενεργά, με σκοπό την επιβράβευση και την παρακίνησή τους προς νέες δημιουργικές και επωφελείς για τον συνεταιρισμό δραστηριότητες. (Κορρές, 1999).

4. Η αυτονομία και η ανεξαρτησία των Συνεταιρισμών

Οι συνεταιρισμοί είναι αυτόνομες οργανώσεις και διοικούνται αποκλειστικά από τα μέλη τους.

Οι συνεταιρισμοί είναι αυτόνομες οργανώσεις με σκοπό την αυτοβοήθεια και διοικούνται αποκλειστικά από τα μέλη τους. Όταν απαιτηθεί να συνεργαστούν με άλλους φορείς, όπως είναι οι κυβερνητικές επιτροπές, ή να αντλήσουν κεφάλαια από εξωτερικούς επενδυτές, θα πρέπει να διασφαλιστεί η δημοκρατική διοίκηση από τα μέλη του συνεταιρισμού με ειδικούς κανόνες και παράλληλα να διατηρήσουν τη συνεταιριστική αυτονομία τους(Κιντής, 2004).

Η αυτονομία και η ανεξαρτησία των συνεταιρισμών από τις κυβερνητικές επιδράσεις, αποτυπώνεται σε πολλές λειτουργικές πράξεις τους. (Κοντογεώργος & Σεργάκη,2015)

- Η διοικητική οργάνωση του Διοικητικού Συμβουλίου ενός συνεταιρισμού, γίνεται μετά από συμμετοχή των μελών του στην εκλογική διαδικασία, η οποία γίνεται αποκλειστικά και μόνο από τα μέλη του και δεν διορίζεται από κυβερνητικό ή άλλο κρατικό φορέα.
- Για τη λειτουργία ενός συνεταιρισμού, όσον αφορά το είδος και το μέγεθος των δραστηριοτήτων του το Δ.Σ. έχει την υποχρέωση να λειτουργεί αυτόνομα και ανεξάρτητα από κάθε εξωτερική προς αυτόν παρέμβαση.
- Ο ελεγκτικός μηχανισμός ενός συνεταιρισμού, για τη νομιμότητα των ενεργειών και των δραστηριοτήτων του γίνεται αυτόνομα από τη γενική συνέλευση των μελών του ή από άλλο συνεταιριστικό ή μη συνεταιριστικό μηχανισμό, με διαφάνεια.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την απόκτηση και την διατήρηση της αυτονομίας, αλλά και της ανεξαρτησίας των συνεταιρισμών είναι πρωταρχικά η οικονομική τους αυτοδυναμία, η οποία συμβάλλει στην απόκτηση δύναμης και σταθερότητας. Η οικονομική αυτοδυναμία και σταθερότητα στις συναλλαγές προκαλεί τις αντιδράσεις των ανταγωνιστικών επιχειρήσεων. Επίσης δεν εξυπηρετεί τους κρατικούς, αλλά και τους μη κρατικούς φορείς που θεωρούν ότι με την οικονομική αυτοδυναμία των συνεταιρισμών θα περιοριστεί η δική τους δύναμη και η δυνατότητα να ελέγξουν και να κατευθύνουν, προς ίδιον όφελος, τους συνεταιρισμούς. Τόσο η αυτονομία όσο και η ανεξαρτησία των συνεταιρισμών δεν είναι απαραίτητο ότι συνεπάγεται την αποστασιοποίησή τους από τους κυβερνητικούς φορείς. Οι συνεταιριστικές οργανώσεις έχουν τη δυνατότητα να συνεργάζονται με κάθε είδους κυβερνητικό ή μη κυβερνητικό οργανισμό, με την προϋπόθεση βέβαια η συνεργασία αυτή να εξυπηρετεί τα μέλη των συνεταιρισμών. Επίσης η συνεργασία με τους φορείς αυτούς να υπακούει σε συγκεκριμένους όρους, σύμφωνα με την συνεταιριστική ιδέα, χωρίς να δημιουργεί συνθήκες πολιτικής εξάρτησης του συνεταιρισμού από το κράτος, τα κόμματα και άλλους φορείς αναφορικά με τη διοίκηση και τη λειτουργία τους. Οι συνεταιρισμοί είναι ανεξάρτητοι όταν συνάπτουν συμφωνίες εμπορικές, οικονομικές και άλλες και ακολουθούν τους συγκεκριμένους κανόνες που διασφαλίζουν τη δημοκρατική διοίκηση από τα μέλη και διατηρούν την αυτονομία τους. Λειτουργούν με ευθύνη των μελών και είναι ανεξάρτητοι από το κράτος και οποιοδήποτε άλλο φορέα, τόσο στη διοίκηση όσο και στη λειτουργία τους. (Παπαγεωργίου, 2007).

5. Η εκπαίδευση, πρακτική εξάσκηση και πληροφόρηση

Η σημασία της συνεχούς εκπαίδευσης των μελών ενός συνεταιρισμού στις νέες τεχνολογικές και εμπορικές αλλαγές με επικαιροποίηση των γνώσεων και του ενδιαφέροντος, τονίζεται παρακάτω, διότι συμβάλλει στην ανάπτυξη του συνεταιριστικού κινήματος.

Σύμφωνα και με την Διεθνή Συνεταιριστική Ένωση οι συνεταιρισμοί θα πρέπει να παρέχουν εκπαίδευση στα αιρετά και στα υπαλληλικά στελέχη τους καθώς και στα μέλη τους, αλλά και πληροφόρηση στο κοινό για συνεταιριστικά και άλλα θέματα.

Η αρχή της συνεχούς εκπαίδευσης, της πρακτικής εξάσκησης στα πεδία των γνώσεων και η πληροφόρηση τόσο των μελών, όσο και της κοινωνίας σε θέματα συνεταιρισμού και οικονομίας γινόταν και παλαιότερα. Οι εκπαιδευτικές ανάγκες των μελών ανιχνεύονται πλέον με επιστημονικό τρόπο, ανά τακτά χρονικά διαστήματα, αλλά και κάθε φορά επαναπροσδιορίζονται ανάλογα με τις ιδιαίτερες ανάγκες, που απαιτεί η εποχή, η αγορά, οι επενδύσεις και η επιχειρηματικότητα. Θεωρείται επίσης ότι κατέχει σημαντικό ρόλο τόσο η συνεχής εκπαίδευση, όσο και η εξελιγμένη επαναπληροφόρηση στην αποδοτική λειτουργία των συνεταιρισμών και στην ανάπτυξη του συνεταιριστικού κινήματος (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015).

Η εκπαίδευση έχει σκοπό την πνευματική βελτίωση και εξέλιξη του ανθρώπου. Η συμμετοχή του ανθρώπου στην εκπαιδευτική ομάδα και η βελτίωση της οικονομικής του θέσης είναι το μέσο που θα πετύχει τον συγκεκριμένο σκοπό. Η ανάδειξη των ανθρώπινων αξιών και της ανθρώπινης προσωπικότητας που απορρέει από το συνεργατισμό, η έννοια της αλληλεγγύης και αλληλοβοήθειας αναπτύσσει τις ανθρώπινες σχέσεις, ειδικά όταν εφαρμόζεται στην πράξη, μέσω του συνεργατισμού. Επίσης η εκμάθηση και η εφαρμογή των δημοκρατικών διαδικασιών αποτελούν σημαντικά στοιχεία εξέλιξης, τα οποία πρέπει να γίνουν γνωστά όχι μόνο στα μέλη, αλλά και στα μη-μέλη του συνεταιρισμού, βελτιώνοντας την ανθρώπινη κοινωνική υπόσταση στις εμπορικές συναλλαγές.

Ο κύριος στόχος της αρχής είναι η ιεράρχηση των εκπαιδευτικών αναγκών ανάλογα με τους εκπαιδευόμενους. Η συνεταιριστική εκπαίδευση έχει περιεχόμενο πολυδιάστατο, αφού οι δραστηριότητες που πραγματοποιούν οι συνεταιρισμοί είναι συνήθως πολλές και συνεπώς πρέπει να παρέχονται πολύπλευρες γνώσεις. Η εκπαίδευση των συνεταιρισμών έχει πολλά αντικείμενα και επίπεδα γνώσεων που οδηγούν στη λήψη ορθότερων αποφάσεων από τα μέλη, βοηθούν στην αποδοτικότερη λειτουργία των συνεταιρισμών και εξοικειώνουν την κοινωνία με το συνεταιριστικό ιδεώδες.

- Τα εκλεγμένα μέλη του συνεταιρισμού, που αποτελούν και μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου αποκτούν τις απαραίτητες γνώσεις, για τον αποτελεσματικό έλεγχο του και επιπλέον εκπαιδεύονται στην εφαρμογή ορθότερης διοίκησης.
- Τα στελέχη που ηγούνται των συνεταιρισμών αλλά και τα υπόλοιπα μέλη ή οι υπάλληλοι αποκτούν συνεταιριστική εκπαίδευση, πρακτική εξάσκηση στις εφαρμοσμένες τεχνικές, με στόχο την αύξηση της παραγωγικότητας, την βελτίωση της αποτελεσματικής διοίκησης, καθώς και την αποδοτική λειτουργία του συνεταιρισμού.
- Όλα τα μέλη και αποκτούν την στοιχειώδη εκπαίδευση της λειτουργίας των συνεταιρισμών, με σκοπό τη λήψη ορθότερων και αποδοτικότερων αποφάσεων προς όφελος των συνεταιριστικών επιχειρήσεων και οργανώσεων, αλλά και των ιδίων προσωπικά .
- Η κοινωνία γενικότερα ή όποιος θα ήθελε μπορεί να αποκτήσει την καλύτερη δυνατή εκπαίδευση και την κατάλληλη πληροφόρηση για τα πλεονεκτήματα των συνεταιρισμών, η οποία αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο για την προώθηση της συνεταιριστικής ιδέας. Οι γνώσεις που παρέχονται προς την ευρύτερη κοινωνία καθιστούν τους συνεταιρισμούς ευρέως γνωστούς και θεωρούνται απαραίτητες για την επιβίωση τους καθώς μέσω των γνώσεων αυτών καθίσταται πιο εύκολη η διαδικασία απόφασης συμμετοχής ενός νέου μέλους σε έναν συνεταιρισμό (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015).

Όταν όλοι οι συμμετέχοντες σε έναν συνεταιρισμό έχουν εκπαιδευτεί από τα διευθυντικά στελέχη μέχρι το νεοεισερχόμενο μέλος και έχουν εφαρμόσει τις γνώσεις τους με την πρακτική εξάσκηση, τότε το γεγονός αυτό βοηθά στην ομαλή ανάπτυξη του συνεταιρισμού.

6. Η συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών

Η Διεθνής Συνεταιριστική Ένωση θεωρεί ότι η συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών επιβάλλεται για να αυξάνεται ο συνολικός όγκος των εργασιών τους και έτσι να λειτουργούν αποδοτικότερα.

Όταν οι διάφοροι συνεταιρισμοί συνεργάζονται, δημιουργώντας συνεταιρισμούς με τοπικό χαρακτήρα, είτε μέσω περιφερειακών συνεταιρισμών, αλλά και οργανώσεις συνεταιρισμών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, τότε η αποδοτικότητα, όπως και η παραγωγικότητα γίνεται μέγιστη και η συνεταιριστική κίνηση αποκτά μεγαλύτερη δύναμη. Επιπλέον οι ανάγκες που οδήγησαν τους ανθρώπους στη δημιουργία κοινωνιών και κατ'επέκταση στη δημιουργία συνεταιρισμών αποτελούν αιτίες συνεργασίας μεταξύ των συνεταιριστικών οργανώσεων (Κιντής, 2004). Η συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών αποτελεί κίνητρο έτσι ώστε να αυξηθούν και να εμπλουτιστούν τα επίπεδα των δραστηριοτήτων τους και έτσι να λειτουργήσουν αποδοτικότερα. Η συνεργασία μπορεί να γίνει μεταξύ διαφορετικών συνεταιρισμών αλλά με τον ίδιο τοπικό χαρακτήρα, τότε ονομάζεται διασυνεταιριστική. Όταν συνεργάζονται συνεταιρισμοί με τον ίδιο σκοπό στον ίδιο τόπο λέγεται διατοπική η συνεργασία. Όταν και ο σκοπός και ο τόπος της συνεργασίας των συνεταιρισμών είναι διαφορετικός τότε η συνεργασία ονομάζεται διασυνεταιριστική και διατοπική. Η συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών και οι μορφές της περιγράφονται αναλυτικά παρακάτω (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015):

Η **Διασυνεταιριστική** συνεργασία είναι η συνεργασία συνεταιρισμών διαφορετικού σκοπού ή δραστηριότητας, όπως ένας συνεταιρισμός καταναλωτικός μαζί με έναν παραγωγικό συνεταιρισμό, που βρίσκονται και οι δύο εντός της ίδιας περιοχής, στον ίδιο νομό ή στην ίδια περιφέρεια, ή στην ίδια χώρα.

Η **Διατοπική** συνεργασία είναι η συνεργασία συνεταιρισμών με τον ίδιο σκοπό σε διαφορετικούς τόπους, δηλαδή η συνεργασία αγροτικών ή καταναλωτικών συνεταιρισμών, που βρίσκονται σε διάφορους νομούς της ίδιας χώρας ή σε διαφορετικές χώρες.

Ο **Συνδυασμός** των δύο παραπάνω συνεργασιών (διασυνεταιριστικά και διατοπικά) νοείται η συνεργασία ανάμεσα σε συνεταιρισμούς διαφορετικού σκοπού, που βρίσκονται και σε διαφορετικές τοποθεσίες.

Όταν συνεργάζονται συνεταιρισμοί τέτοιου τύπου η ανάπτυξη και η αποδοτικότητά τους μπορούν να επιτευχθούν με πιο αποτελεσματικές διαδικασίες, χωρίς να αποκλίνουν από τις αρχές τους. Το βασικό πλεονέκτημα της συνεργασίας μεταξύ των συνεταιρισμών είναι η αύξηση του συνολικού όγκου των δραστηριοτήτων τους, η οποία εκφράζεται με επιπλέον πλεονεκτήματα. Αυτά τα επιπλέον πλεονεκτήματα της συνεταιριστικής συνεργασίας ισχυροποιούν τη διαπραγματευτική τους δύναμη, με αποτέλεσμα την επίτευξη της «οικονομίας μεγέθους» στις δραστηριότητές τους και τη αύξηση των επενδύσεων. Επίσης αυξάνεται η δυνατότητα απασχόλησης περισσότερων και πιο εξειδικευμένων στελεχών, όπου συνήθως είναι υψηλόμισθοι και επιπλέον δίνεται η δυνατότητα ανάληψης προωθητικών και διαφημιστικών εκστρατειών, οι οποίες που συνήθως είναι πολύ δαπανηρές και δεν μπορούν να εφαρμοστούν από συνεταιρισμούς μεσαίου οικονομικού μεγέθους. (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015)

Η διασυνεταιριστική συνεργασία έχει ακόμη μια ενδιαφέρουσα διάσταση. Μπορεί να υποβοηθήσει και να στηρίξει τις λιγότερες αναπτυγμένες συνεταιριστικές οργανώσεις, όταν αυτές συνεργάζονται με τις πιο αναπτυγμένες συνεταιριστικές οργανώσεις (Κορρές, 1999).

7. Το ενδιαφέρον για την κοινότητα

Το συνεταιριστικό κίνημα αφορά την κοινωνία στην οποία λειτουργεί και αναπτύσσεται με σκοπό την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης της τοπικής κοινότητας.

Οι συνεταιρισμοί σύμφωνα με τη Διεθνή Συνεταιριστική Ένωση πρέπει να ενδιαφέρονται για την ανάπτυξη της κοινότητας μέσα στην οποία λειτουργούν και εργάζονται για τη βιώσιμη ανάπτυξη των κοινοτήτων τους με πολιτικές που εγκρίνονται από τα μέλη τους (Κιντής, 2004). Έχουν την υποχρέωση να ενδιαφερθούν για την ανάπτυξη της κοινότητας μέσα στην οποία λειτουργούν. Το ενδιαφέρον αυτό αναδεικνύετε με την απασχόληση των μελών της κοινότητας σε παραγωγικές μονάδες, με τη διατήρηση ενός καθαρού, αξιοπρεπέστατου περιβάλλοντος και με τον σεβασμό του κοινωνικού περιβάλλοντος. Σκοπός της αρχής αυτής είναι η βελτίωση της κοινωνικής κατάστασης αλλά και της ποιότητας ζωής των μελών του συνεταιρισμού και ταυτόχρονα η ανάπτυξη της κοινότητας η οποία συνεπάγεται με την ανάπτυξη του συνεταιρισμού. Σε κάθε περίπτωση, η μορφή με την οποία μπορεί να εκδηλωθεί το ενδιαφέρον των συνεταιρισμών για την κοινότητα μπορεί να είναι ποικίλη και εντασσόμενη σε πολλά και διαφορετικά πεδία. Στο πλαίσιο αυτό, παραδείγματα για την αντιμετώπιση σύγχρονων προβλημάτων μπορεί να είναι να διατηρηθεί και να προστατευτεί το περιβάλλον της κοινότητας είτε αυτό είναι φυσικό είτε είναι αστικό, να υπάρχει μια αειφορική διαχείριση της αγροτικής παραγωγής, να υπάρχει ιδιαίτερος σεβασμός του κοινωνικού περιβάλλοντος της κοινότητας με διάφορα προγράμματα επίλυσης κοινωνικών προβλημάτων όπως είναι ο αλκοολισμός, οι ναρκωτικές ουσίες κ.α. Τέλος να υπάρχει μια ουσιαστική απασχόληση των μελών της κοινότητας δημιουργώντας παραγωγικές μονάδες τύπου αγροτικής παραγωγής βιοτεχνικής παραγωγής κ.α. (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015)

Οι άνθρωποι δίνουν μεγάλη προσοχή στη σημασία και στο νόημα των Συνεταιριστικών Αρχών με αποτέλεσμα οι συνεταιρισμοί να αποκτούν μια μαζικότητα. Αυτό γίνεται γιατί μέσα σε αυτές τις Συνεταιριστικές Αρχές ενσωματώνονται και αναδεικνύονται οι υψηλές ανθρώπινες αξίες της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της δικαιοσύνης, της ισότητας και της αλληλεγγύης και όλες αυτές μαζί συνιστούν τις Συνεταιριστικές Αξίες. Οι συνεταιριστικές αξίες όπως ορίστηκαν στο συνέδριο του Μάντσεστερ (Σεπτέμβρης, 2005) παρουσιάζονται ως εξής: Οι συνεταιρισμοί στηρίζονται στις αξίες της αυτοβοήθειας, της αυτεθύνης, της δημοκρατίας, της ισότητας, της ισοτιμίας και της αλληλεγγύης. Ακολουθώντας την παράδοση των πρωτεργατών, τα μέλη των συνεταιρισμών στηρίζονται στις ηθικές αξίες της εντιμότητας, της διαφάνειας, της κοινωνικής υπευθυνότητας και της φροντίδας για τους άλλους. Ο Συνεταιρισμός υπάρχει για να εξυπηρετεί τα μέλη του, με κύρια προτεραιότητα να παρέχει υπηρεσίες σε αυτά. Συμπεραίνουμε πως οι συνεταιριστικές αξίες αποτελούν βασικό χαρακτηριστικό των μελών ενός συνεταιρισμού. Μειώνουν την αβεβαιότητα των μελών σε σχέση με τα υπόλοιπα μέλη και με το δύσκολο ελεγχόμενο επιχειρηματικό περιβάλλον. Από την άλλη, οι συνεταιριστικές αρχές αποτελούν και αυτές βασικό χαρακτηριστικό του συνεταιρισμού και σκοπός τους είναι να μειώσουν το κόστος συναλλαγής των μελών με το συνεταιρισμό.

1.4 Ιστορική εξέλιξη των συνεταιρισμών

Η έννοια του «συνεργατισμού» δηλώνει την άμεση ή έμμεση συνεργασία πολλών ατόμων, με κοινό στόχο, μέσα από τη χρήση κοινών δομών. Ο άνθρωπος ως μέλος μιας ομάδας με κοινά χαρακτηριστικά συνειδητοποίησε από πολύ παλιά ότι είναι ισχυρότερος απ' ό,τι ως μεμονωμένη μονάδα. Η ιδέα και η αξία του συνεταιρίζεσθαι έχει τις ρίζες της στην πανάρχαια αρχή «ισχύς εν τη ενώσει» που σημαίνει «Η δύναμη βρίσκεται στην ένωση».

Πολύ νωρίς στην ιστορία του ανθρώπου βρίσκουμε αναφορές σχετικές με τη δημιουργία ομάδων συνεργασίας για την πραγματοποίηση εργασιών. Οι πρώτες δομημένες έγγραφες μορφές συνεργασίας παρουσιάστηκαν στην αρχαία Βαβυλώνα και στην Αίγυπτο με τη δημιουργία συνεταιρισμών ενοικίασης καλλιεργήσιμης γης. Αργότερα στην αρχαία Αρμενία αναφέρονται τα πρώτα συνεταιριστικά γαλακτοκομεία. Από την Κίνα και τις Ινδίες, στην αρχαία Ελλάδα εμφανίζονται οι πρώτοι συνεταιρισμοί ναυτικών. Στη Ρώμη βρίσκουμε συνεργασίες μεταξύ γεωργών, συνεργασίες από τεχνίτες, εμπόρους αλλά και ομάδες θρησκευτικού χαρακτήρα που οργανώνονται, για την επίτευξη κοινών στόχων (Μαριάδης, 2003; Κλήμης, 1985).

Εξελισσόμενη η ιστορία των συνεταιρισμών κατά την χρονική περίοδο της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, του Μεσαίωνα και έως τη Γαλλική Επανάσταση αναφέρονται σταδιακά οι συντεχνίες, οι οποίες αναπτύχθηκαν αρχικά για τη φροντίδα και την εξυπηρέτηση των μελών τους, αλλά αργότερα συγκροτήθηκαν σε κλειστά σωματεία που μονοπωλούσαν τη δυνατότητα εργασίας. Στον αγροτικό χώρο οι πρώτες μορφές συνεργασίας αποτέλεσαν τα «μυρ», που νοείται η αγροτική κοινοκτημοσύνη και τα «αρτέλ» που αποτελούν τους εργατικούς συνδέσμους. Αντίστοιχα στη Ρωσία, τα «εγίντος» που εμφανίζονται ως οι ομάδες ενασχόλησης κοινής καλλιέργειας, αλλά και στο Μεξικό, στην Ελλάδα και σε άλλες βαλκανικές χώρες, τα «τσελιγκάτα» που είναι οι ομάδες που ασχολούνται με την κοινή εκτροφή και διαχείριση των ζώων (Παπαγεωργίου, 2007).

Στην Ευρώπη στα τέλη του 18ου αιώνα- αρχές του 19ου εμφανίζονται οι πρώτοι οργανωμένοι συνεταιρισμοί κατά τη διάρκεια της Βιομηχανικής Επανάστασης, η οποία βοήθησε σημαντικά στην ανάπτυξή τους (Δαουτόπουλος, 2006). Το 1844 στη μικρή πόλη της Αγγλίας το Ροτσντέιλ, κάνει την εμφάνισή του ο πρώτος σύγχρονος οργανωμένος συνεταιρισμός που αποτελείται από 28 υφαντουργούς. Χαρακτηριστικό του στοιχείο ήταν ότι στηρίχτηκε αποκλειστικά στην αυτονομία των μελών του, χωρίς να λάβει εξωτερική βοήθεια. Ο συνεταιρισμός αυτός οργανώθηκε ως καταναλωτικός με σκοπό τη δημιουργία καταστήματος που θα πουλούσε είδη πρώτης ανάγκης, όπως είδη διατροφής, υποδήματα, αλλά και ενδύματα. Αργότερα ο σκοπός του μετατράπηκε και έγινε συνεταιρισμός πολλαπλού σκοπού με κοινωνικό αλλά και οικονομικό περιεχόμενο (Kimberly et al., 2004). Ο συνεταιρισμός αυτός αποτέλεσε το πρότυπο για τη δημιουργία των καταναλωτικών συνεταιρισμών, που εμφανίζονται αργότερα.

Σημαντικές προσωπικότητες ανέδειξαν το συνεταιριστικό ιδεώδες και υποστήριξαν με θέρμη την εξέλιξη και τη διάδοση των ιδεών της συνεργασίας. Η προέλευσή τους ήταν από διάφορους επαγγελματικούς χώρους (Καμενίδης, 2001; Μοριάδης, 2003; Παπαγεωργίου 2007). Όλοι οι πρωτεργάτες του συνεταιρισμού είχαν ως κύριο στόχο την υποστήριξη των ασθενέστερων οικονομικά ομάδων και την απαλλαγή τους από την εκμετάλλευση των εργοδοτών ή της πλουτοκρατίας. Με τις πεποιθήσεις και τις ιδέες τους βοήθησαν στη διαμόρφωση των σημερινών αρχών και αξιών του συνεταιρισμού. (Καμενίδης, 2001).

Κορυφαία προσωπικότητα και ο πρώτος σύγχρονος πρωτεργάτης, που χρησιμοποίησε τη λέξη «συνεργατισμός» ήταν ένας Άγγλος βιομήχανος ο **Robert Owen** (1771– 1858) (Καμενίδης, 2001). Ήταν ένας αυτοδημιούργητος άνθρωπος που έζησε τις ανακατατάξεις και την αναταραχή στον βιομηχανικό και επιχειρηματικό χώρο της εποχής του. Αναγνώρισε τις δυσκολίες που περνούσαν οι φτωχοί αγρότες και εργάτες της εποχής του από την απάνθρωπη συμπεριφορά των εργοδοτών τους και συνέλαβε την ιδέα για τη δημιουργία ενός συνεταιριστικού συστήματος το οποίο θα αντικαθιστούσε το μοντέρνο καπιταλιστικό, που κύριο χαρακτηριστικό του ήταν ο απεριόριστος ανταγωνισμός (Μαριάδης, 2003). Ένθερμος υποστηρικτής του συνεργατισμού, οργάνωσε κοινότητες - ενώσεις, τόσο στην Αγγλία όσο και στις Η.Π.Α. Διέθεσε όλη την περιουσία του για τη δημιουργία συνεταιριστικών κοινοτήτων που συνδέονταν μεταξύ τους και στηριζόταν στην αρχή της ενοποίησης της εργασίας, των εξόδων της ιδιοκτησίας και των ίσων δικαιωμάτων (Χριστοδούλου, 1987). Κύρια ιδέα στα έργα του Όουεν, είναι ότι ο άνθρωπος από τη φύση του δεν είναι ούτε καλός ούτε κακός, ο άνθρωπος είναι δημιούργημα του περιβάλλοντός του. Για το λόγο αυτό στόχος μας θα πρέπει να είναι η δημιουργία ανθρώπων που θα εργάζονται μέσα σε ένα κατάλληλο περιβάλλον. Τόνισε επίσης πως η τιμή πέραν του κόστους ήταν άδικη και θεωρούσε το εμπορικό κέρδος που προερχόταν από τους μεσάζοντες των προϊόντων ως την αιτία όλων των κακών. Με αυτό τον τρόπο ανέδειξε τη θεωρία της δίκαιης συναλλαγής. (Παπαγεωργίου, 2007). Σε ηλικία 28 ετών αγόρασε ένα μεγάλο νηματοουργείο στο New Lanark στο οποίο εκτός από ενήλικες εργάτες, εργάζονταν σκληρά και 500 παιδιά, ηλικίας 6-8 ετών, ως μαθητευόμενοι. Ο Owen, επειδή κατανοούσε τις απάνθρωπες συνθήκες εργασίας, μείωσε τις ώρες εργασίας, έχτισε σπίτια και σχολεία, έθεσε σε λειτουργία κατάστημα, το οποίο πουλούσε φθηνά προϊόντα στους εργαζομένους και καλλιέργησε ένα κομμάτι γης για να εφοδιάζονται λαχανικά. Με άλλα λόγια ο Όουεν προσπάθησε να βελτιώσει τις συνθήκες εργασίας των εργατών του βελτιώνοντας το περιβάλλον που ζούσαν και εργάζονταν. Επίσης συνδύαζε αιρετή διοίκηση των εργατών και ελευθερία εισόδου και εξόδου των μελών μέχρι το όριο που επέτρεπαν οι συνθήκες. Τα μέλη είχαν ίσα δικαιώματα. Ο εκπαιδευτικός ρόλος του συνεταιρισμού ήταν επίσης έκδηλος. Η βιομηχανία του με τα χαρακτηριστικά αυτά αποκόμιζε σημαντικά κέρδη και το όνομά του είχε γίνει ευρύτερα γνωστό. (Μαριάδης, 2003).

Ο **Owen**, επιπλέον, δημιούργησε παραγωγικούς συνεταιρισμούς με τη μορφή της κοινοκτημοσύνης. Συγκεκριμένα, είχε την ιδέα της δημιουργίας «συνεταιριστικών κοινοτήτων» που είχαν ως βάση την κοινοκτημοσύνη, δηλαδή διατηρούσαν κοινά μέσα παραγωγής και παρήγαγαν από κοινού ό,τι είναι απαραίτητο για τις ανάγκες των μελών. Για τις ιδέες αυτές ο Owen θεωρείται από πολλούς ως ο πατέρας του κομμουνισμού (Καμενίδης 2001).

Η επόμενη σημαντική προσωπικότητα ήταν ο **William King** (1786– 1865), ο οποίος, όπως και ο Owen, πίστευε στον εθελοντισμό των μελών, στην ανεξαρτησία και στην αυτονομία των συνεταιρισμών. Υποστήριζε ότι ο συνεταιρισμός είναι μία πράξη εκούσια και καμία δύναμη στον κόσμο δεν μπορεί να την καταστήσει υποχρεωτική. Ούτε θα ήταν επιθυμητό να εξαρτηθεί από μία οποιαδήποτε άλλη δύναμη εκτός από τη δική του και μόνο (Παπαγεωργίου, 2015). Κήρυττε, ότι η συνεταιριστική εργασία μπορεί να προοδεύσει μόνο όταν συνοδεύεται από συναδελφoσύνη και αγάπη για τον πλησίον. Ο King ίδρυσε τον πρώτο καταναλωτικό συνεταιρισμό στο Μπράιτον (1827) με σκοπό το κέρδος να μεταφερθεί από τις κεφαλαιοκρατικές επιχειρήσεις στα χέρια των μελών του συνεταιρισμού (Καμενίδης, 2001). Επίσης ο King βοήθησε στο να εκδοθεί το πρώτο συνεταιριστικό περιοδικό με τίτλο «ο Συνεταιριστής» (*The Cooperator*), που ήταν το πρώτο γνωστό περιοδικό με θεματολογία σχετική με τους συνεταιρισμούς (Μαριάδης, 2003). Η χαρακτηριστική ρήση που ανέφερε συχνά και είναι γνωστός για αυτό ήταν η Γνώση και η Ένωση είναι δύναμη. Η δύναμη που

καθοδηγείται από τη γνώση είναι ευτυχία. Ευτυχία είναι ο τελικός σκοπός της δημιουργίας. Το ιδεώδες του King είχε σημαντική απήχηση στη διαμόρφωση του συνεταιριστικού θεσμού, όπως εξελίχθηκε στη μορφή που πήρε μετά τον συνεταιρισμό της μικρής πόλης της Αγγλίας του Ροτσντέιλ.

Το ίδιο χρονικό διάστημα που εμφανίστηκε ο συνεργατισμός στην Αγγλία, έκαναν την εμφάνισή τους εξίσου σημαντικές προσωπικότητες στη Γαλλία και τη Γερμανία. Ο πρώτος ιστορικά που ανέπτυξε την ιδέα του συνεργατισμού– συνεταιρισμού στη Γαλλία ήταν ο **Charles Fourier** (1772–1837). Πρότεινε να ιδρυθούν συνεταιρισμοί ποικίλης παραγωγής, ώστε τα μέλη να μπορούν να ασχοληθούν με διαφορετικές εργασίες, κυρίως όμως με την παραγωγή γεωργικών προϊόντων. Ο Fourier ήταν αντίθετος με τον τρόπο που ασκείται στην κρατική οργάνωση και πρότεινε ένα νέο κοινωνικοοικονομικό σύστημα, τις κοινωνικές ενώσεις, από τις οποίες προέρχονται οι παραγωγικοί και καταναλωτικοί συνεταιρισμοί. Τις ενώσεις αυτές τις ονόμασε «phalanges», από την ελληνική λέξη «φάλαγγες». Η οργάνωση αυτή είχε ως πρότυπο το πνεύμα και τη δύναμη της Μακεδονικής φάλαγγας του Μεγάλου Αλεξάνδρου και απαρτιζόνταν από περίπου 1500 άτομα άνδρες και γυναίκες κάθε παραγωγικής απασχόλησης. Με την υποδειγματική διάρθρωσή τους και την ενωμένη ισχύ τους, οργάνωναν από κοινού όλες τις φάσεις της ζωής τους, από την εξασφάλιση των αναγκών, την εκπαίδευση, αλλά και την πολιτιστική τους ζωή. (Παπαγεωργίου, 2015) Στον συνεταιρισμό της Φάλαγγας, όπου η συμμετοχή ήταν προαιρετική, το πλεόνασμα διανεμόταν στα μέλη σύμφωνα με το κεφάλαιο, την εργασία και την επιχειρηματικότητα που διέθεταν. Στη δομή αυτή η παραγωγικότητα αυξανόταν από την συλλογική προσπάθεια των μελών και όλα τα μέλη είχαν καλύτερο βιωτικό επίπεδο. Από τα σημαντικά χαρακτηριστικά της πρότασής του ήταν ο «κανόνας της διανομής των πλεονασμάτων», αλλά και οι προβλέψεις που έκανε για τη δημιουργία των σύγχρονων μεγάλων πολυεθνικών, για τη νοθεία των προϊόντων και για τις οικονομικές κρίσεις που θα δημιουργούσαν οι πρακτικές του εμπορίου (Μαριάδης, 2003).

Ο πρώτος που ίδρυσε έναν παραγωγικό συνεταιρισμό ήταν ο πρωτεργάτης **Phillippe Buchez** (1796-1865). Οι βασικές ιδέες και αρχές που υποστήριξε ήταν πως στους συνεταιρισμούς δεν πρέπει να απασχολούνται εργάτες μη μέλη και πως το 20% των κερδών δεν θα έπρεπε να διανέμεται, αλλά να αποταμιεύεται, προκειμένου να σχηματίζεται ένα κοινό συνεταιριστικό κεφάλαιο (Παπαγεωργίου, 2007;Καμενίδης, 2001). Στον συγκεκριμένο συνεταιρισμό τα μέλη είχαν τα εργαλεία τους και εργάζονταν από κοινού για την επίτευξη και την ολοκλήρωση ενός έργου. Δυστυχώς, όμως, τα μέλη σύντομα άρχισαν να αλλάζουν συμπεριφορά και λειτουργούσαν σαν επιχειρηματίες ή εργοδότες, όταν βελτιώθηκε η οικονομική τους κατάσταση.

Ο Γάλλος **Louis Blanc** (1811– 1882) ήταν ο συγγραφέας του περίφημου συγγράμματος «Οργάνωση της Εργασίας». Σε αυτό το έργο κατέγραψε με σαφήνεια τις αντιλήψεις του για το τότε ισχύον οικονομικό και κοινωνικό σύστημα και τις προτάσεις του για την αναδιαμόρφωσή του. Κατά τον Blanc ο ελεύθερος ανταγωνισμός στις επιχειρήσεις θα πρέπει να εκλείψει και να αντικατασταθεί από παραγωγικούς συνεταιρισμούς. Επίσης πρότεινε την ίδρυση κοινωνικών εργαστηρίων στα οποία το κράτος θα πρέπει να παρεμβαίνει μόνο έμμεσα και όχι άμεσα, όπως ήθελαν να παρέμβουν τα εθνικά εργαστήρια της κυβέρνησης (Μαριάδης, 2003).

Ένας άλλος εξίσου σημαντικός συνεταιριστής της εποχής εκείνης ήταν ο Γάλλος **Henri de Saint-Simon** (1760-1825), ο οποίος πρόσβευε ότι τα μέσα παραγωγής πρέπει να υπόκεινται στη διαχείριση και τον έλεγχο των επιστημόνων προς όφελος του λαού (Καμενίδης, 2001). Είχε οραματιστεί ένα σύστημα κοινωνικής οργάνωσης, το οποίο αποκαλούσε «Βιομηχανική

Κοινωνία». Σύμφωνα με τον Henri de Saint-Simon η βιομηχανία είναι το θεμέλιο της μελλοντικής κοινωνίας και πως τα μέσα παραγωγής, όπως η γη, η εργασία και το κεφάλαιο θα πρέπει να τεθούν στη διοικητική ρύθμιση μιας εταιρείας ή ενός συλλόγου, για να υπάρξει ορθολογικότερη παραγωγή αγαθών και μεγαλύτερη ικανοποίηση των συλλογικών αναγκών της εκάστοτε κοινωνίας (Χριστοδούλου, 1987).

Ο **Ferdinand Lassalle** (1825– 1864) ένας Γερμανός νομικός στο επάγγελμα πίστευε ότι οι συνεταιρισμοί θα πρέπει να είναι ελεύθεροι και ανεξάρτητοι από τον έλεγχο του κράτους καθώς επίσης και πως ο μισθός θα πρέπει να καλύπτει μόνο τις στοιχειώδεις ανάγκες επιβίωσης. Η θεωρία αυτή αποτελεί τον «σιδερένιο νόμο του Λασσάλ» (Παπαγεωργίου, 2007). Επιπλέον, θεωρούσε πως οι εργαζόμενοι θα πρέπει να είναι ταυτόχρονα και εργοδότες, για να μπορούν να εκμεταλλευτούν την επιπλέον αξία των κόπων τους και στο τέλος να μπορούν να λάβουν και ένα μέρος από τα κέρδη της δικής τους επιχείρησης. Επίσης ο Λασσάλ κήρυττε την συλλογική ψηφοφορία εντός των συνεταιρισμών και ταυτόχρονα τα μέλη του να μπορούν να αμείβονται με τον βασικό μισθό τους (Παπαγεωργίου, 2007).

Ο Γερμανός **Victor Aime Huber** (1800-1869), θεωρείται ο πρόδρομος των καταναλωτικών συνεταιρισμών της Γερμανίας. Θεωρούσε απαραίτητο στοιχείο για την εξέλιξη του συνεργατισμού τη πνευματική ανάδειξη των αξιών και όχι μόνο το ενδιαφέρον για τα υλικά αγαθά. Με τη συμμετοχή στους συνεταιρισμούς οι ασθενέστερες οικονομικά κοινωνικές ομάδες είχαν τη δυνατότητα να έρθουν σε ανταγωνιστικότητα με τους μεσάζοντες, οι οποίοι κατά μεγάλο μέρος ευθύνονταν για την αύξηση των τιμών (Καμενίδης, 2001).

Ο επίσης Γερμανός συνεταιριστής **Friedrich Wilhelm Raiffeisen** (1818– 1888) ασχολήθηκε με τη δημιουργία αγροτικών πιστωτικών συνεταιρισμών, οι οποίοι διακρίνονται σε εμπορευματικούς συνεταιρισμούς, συνεταιρισμούς παροχής υπηρεσιών και πιστωτικούς συνεταιρισμούς (Μαριάδης, 2003). Το σύστημα του Raiffeisen εφαρμόζεται σε όλο τον κόσμο ακόμη και σήμερα και ο έλεγχός του υπόκειται στη Διεθνή Ένωση Raiffeisen (International Raiffeisen Union – IRU). Το σύστημα αυτό διέπεται από τις ακόλουθες βασικές αρχές λειτουργίας : την αρχή της αυτοβοήθειας, την αυτοδιοίκηση, την αλληλέγγυα ευθύνη, την αμοιβαιότητα, την τοπική ακτίνα δράσης, την μη αμοιβή των αιρετών στελεχών, την μη διανομή των κερδών, την ενίσχυση των ηθικών στόχων, όχι μόνο των οικονομικών, και τέλος τον αυτοέλεγχο (Μαριάδης, 2003).

Ο πρώτος πιστωτικός συνεταιρισμός ιδρύθηκε στο χωριό Wasterwald και αφορμή ήταν η σοδειά του σιταριού τον χειμώνα του 1846-47. Οι γεωργοί της περιοχής οργάνωσαν μια ομάδα, που την ονόμασαν «επιτροπή ψωμιού», η οποία είχε στόχο τον ίσο και δίκαιο καταμερισμό των τροφίμων. Επιπλέον, ελάμβανε δάνεια που στη συνέχεια τα χορηγούσε σε αυτούς που τα είχαν περισσότερο ανάγκη. Στην κοινωνική αυτή ομάδα συμμετείχαν σχεδόν όλοι οι κάτοικοι του χωριού, και αποτέλεσε το βασικό θεμέλιο για τη δημιουργία ενός αγροτικού πιστωτικού συνεταιρισμού (Δασκάλου, 1992).

Στην Ελλάδα η δημιουργία του συνεταιριστικού κινήματος άργησε εξαιτίας της οθωμανικής κυριαρχίας που κατέστησε τη χώρα υπόδουλη. Τα «τσελιγκάτα», θεωρούνται οι πρώτες άτυπες μορφές συνεταιρισμού και οι οποίες αποτελούνταν από ενώσεις κοπαδιών ζώων. Οι «πατριές», είναι πρόδρομοι του σημερινού συνεταιρισμού, αλλά προηγούνται ακόμη και των άλλων σημερινών μορφών παραγωγικών συνεταιρισμών. Τα Μαντεμοχώρια της Χαλκιδικής προηγήθηκαν, στις αρχές του 18ου αιώνα, αφού ανέλαβαν τη δημιουργία δώδεκα συνεταιρισμών προκειμένου να εκμεταλλευτούν τα μεταλλεία για δικό τους λογαριασμό.

Το «Ελληνικό Ορεινό Χωριό», δημιουργήθηκε και εξελίχθηκε σε ένα σύστημα δημοκρατικά αυτοδιοικούμενων κοινοτήτων, που ονομάζονταν «Ελευθεροχώρια» ή «Κλεφτοχώρια» και στηριζόταν σε μια μορφή συνεταιριστικής οικονομικής δραστηριότητας, όπου εξελίχθηκε κατά την τουρκοκρατία σε μεγάλους παραγωγικούς συνεταιρισμούς για γεωργικές, βιομηχανικές, εμπορικές και ναυτικές εργασίες ή δραστηριότητες. (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015)

Στη συνέχεια θα παρουσιαστούν αναλυτικά μερικές από τις πιο χαρακτηριστικές μορφές συνεργασίας στον ελλαδικό χώρο.

1.4.1 Τα Τσελιγκάτα

Τα τσελιγκάτα ξεκίνησαν σαν μια παραδοσιακή μορφή συνεργασίας των κτηνοτρόφων του ορεινού όγκου της Ελλάδας, οι οποίοι μετακινούσαν τα κοπάδια τους προς ανεύρεση βοσκότοπων από τις πεδιάδες στα βουνά της Πίνδου, τον Όλυμπο και το Βέρμιο αλλά και αντίστροφα, ανάλογα της εποχής χωρίς να διαθέτουν μόνιμες εγκαταστάσεις.

Οι Σαρακατσάνοι ήταν οι πρώτοι νομάδες των τσελιγκάτων και ακλούθησαν και άλλες περιοχές της Ελλάδας όπως οι Βλάχοι. Το αποτελούσαν μικρός αριθμός αιγοπροβάτων, όπου σιγά-σιγά ενωνόταν για να δημιουργήσουν ένα μεγάλο κοπάδι. Ο τσέλιγκας ήταν ο αρχηγός της ομάδας και ήταν αυτός που είχε στην κατοχή του το μεγαλύτερο κοπάδι. Ο τσέλιγκας ήταν υπεύθυνος για την οργανωτική λειτουργία του τσελιγκάτου, ενοικίαζε τα εκάστοτε βοσκοτόπια, και έκανε καταμερισμό καθηκόντων στους άλλους κτηνοτρόφους. Επίσης ήταν υπεύθυνος να εφοδιάζει τις οικογένειες με τα απαραίτητα αγαθά και να καλύπτει τις ανάγκες τους, να φροντίζει για την εκπαίδευση των παιδιών και να διακινεί τα προϊόντα παραγωγής προς κοινή εκμετάλλευση. Κάθε τέλος περιόδου γινόταν η Στο τέλος της περιόδου, γινόταν η ετήσια εκκαθάριση των λογαριασμών μεταξύ των κτηνοτρόφων με τη συνεδρίαση της γενικής συνέλευσης. Τα έσοδα του τσελιγκάτου ερχόταν από την πώληση του γάλακτος, των μαλλιών από τα αρνιά ή και την πώληση των ίδιων των αρνιών για κρέας. Τα έξοδα αποτελούσαν οι δαπάνες για τα καταναλωτικά αγαθά, για την εκπαίδευση, αλλά και την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, επίσης τα ενοίκια των βοσκότοπων, οι φόροι προς το κράτος, και των μισθών. Το καθαρό υπόλοιπο εισόδημα το κατένειμε ο τσέλιγκας στους βοσκούς ανάλογα με τον αριθμό των ζώων που διαθέτει ο καθένας στο κοπάδι του. (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015)

1.4.2 Η Κοινή Συντροφιά των Αμπελακίων

Η Ελλάδα είναι γνωστή για την Κοινή Συντροφιά των Αμπελακίων, που ιδρύθηκε το 1778 και αποτελεί την πιο γνωστή μορφή συνεργασίας στον ελλαδικό χώρο. Στον συνεταιρισμό αυτό των Αμπελακίων συμμετείχαν περίπου 6.000 άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Τα Αμπελάκια είναι μία κοινότητα που βρίσκεται στον Νομό Λάρισας και είναι κτισμένη στις πλαγιές του Κισσάβου, όπου μέχρι τα μέσα του 17ου αιώνα, ήταν μια κτηνοτροφική και οιοπαραγωγική κοινότητα. Όταν αυξήθηκε ο πληθυσμός στα Αμπελάκια άρχισαν να παράγουν κόκκινα νήματα ιδρύοντας μικρές οικιακές βιοτεχνίες. Κατά το δεύτερο μισό του 18ου αιώνα, οι μικρές αυτές βιοτεχνίες κατασκευής και βαφής νημάτων αποφάσισαν να ενωθούν και να δημιουργήσουν τις λεγόμενες «συντροφίες» με στόχο την αύξηση της παραγωγής, την αντιμετώπιση των οικονομικών δυσκολιών και την επέκταση των εμπορικών δραστηριοτήτων τους στον ευρωπαϊκό χώρο. Στις «Συντροφίες», που αρχικά ήταν πέντε και αποτελούσαν ένα είδος ετερόρρυθμων εταιρειών, συμμετείχαν όλοι σχεδόν οι κάτοικοι της κοινότητας. Αυτές οι πέντε «συντροφίες» των Αμπελακίων το 1778 αποφάσισαν να ενωθούν και όλες μαζί αποτέλεσαν την Κοινή Συντροφιά και Αδελφότητα των Αμπελακίων, στην οποία συμμετείχαν και άλλες κοινότητες από την κοιλάδα των Τεμπών. Η Κοινή Συντροφιά

και Αδελφότητα των Αμπελακίων ήταν ένας συνεργατικός οργανισμός κεφαλαίου και εργασίας με φιλοσοφία συνεργατισμού τόσο στην πρακτική εφαρμογή, την λειτουργία, όσο και στους σκοπούς που έθετε και γενικά σε όλες τις πτυχές της δραστηριότητάς του. Τα μέλη του αποτελούσαν οι παραγωγοί βαμβακιού και ερυθρόδανου καθώς επίσης και το εργατικό δυναμικό, το οποίο απασχολούσε ο οργανισμός στις δραστηριότητες που ασκούσε. Έδρα του οργανισμού παρέμεινε η κοινότητα των Αμπελακίων. Η οικονομική ενίσχυση των μελών του εν λόγω συνεταιρισμού ήταν ο πρώτος σκοπός, αλλά και η πνευματική και ηθική καλλιέργειά τους. Τα υψηλής ποιότητας νήματα, καθώς και η ειδική επεξεργασία τους ξεπέρασαν τα όρια της μικρής αυτής κοινότητας και η φήμη τους απλώθηκε σε όλη την Ελλάδα και ξεπέρασε και τα σύνορα βγαίνοντας στο εξωτερικό. Έτσι, δημιούργησαν ένα πρότυπο συνεργασίας και αλληλεγγύης με προοπτικές. Ο συνεταιρισμός των Αμπελακίων, γνώρισε ιδιαίτερη άνθιση και οικονομική πρόοδο για 31 συνεχή χρόνια, ως το 1811, όπου την συγκεκριμένη χρονιά διαλύθηκε. Η Βιέννη ήταν το κύριο κέντρο διάθεσης των εμπορευμάτων του συνεταιρισμού προς όλη την Ευρώπη. Τα πρακτορεία διανομής κόκκινων νημάτων βρισκόταν παντού και τα έβρισκες σε όλο τον ευρωπαϊκό χώρο. Κατά την περίοδο που ο συνεταιρισμός των Αμπελακίων άκμαζε, ιδρύθηκαν σχολεία, βιβλιοθήκες, εργαστήριο πειραματικής φυσικής και παρέχονταν ειδικές ενισχύσεις στους φτωχούς, καθώς επίσης υπήρχε γιατρός σε κάθε χωριό ο οποίος φρόντιζε για την υγεία των κατοίκων (Παπαγεωργίου, 2015).

1.4.3 Οι Συντροφοναύτες των νησιών Ύδρας, Σπετσών, Ψαρών

Ο συνεταιρισμός των Συντροφοναυτών ξεκίνησε από τρία φτωχά νησιά την Ύδρα, τις Σπέτσες και τα Ψαρά. Οι φτωχοί κάτοικοι των νησιών αυτών αποφάσισαν να βρουν τρόπο να συγκεντρώσουν κεφάλαιο για τη ναυπήγηση ενός πλοίου. Συσπειρώθηκαν και ο κάθε τεχνίτης ή επαγγελματίας προσέφερε αυτό που μπορούσε. Έτσι οι έμποροι προσέφεραν τα υλικά, οι ξυλουργοί την εργασία και όλοι μαζί έγιναν συνέταιροι με δικαιώματα και κέρδη. Οι Συντροφοναύτες επέκτειναν τις εμπορικές τους δραστηριότητες όχι μόνο πέρα από τη περιοχή τους αλλά και πέρα από τη Μεσόγειο. Τα πλοία της Ύδρας έγιναν γνωστά για τις ναυτιλιακές τους ιδιότητες αλλά περνούσαν το 1804 τον Ατλαντικό ωκεανό και έφταναν μέχρι τη Ν. Αμερική, όπου εμπορεύονταν κρασί. Το παράδειγμά τους και η επιτυχής πορεία αυτών των συνεταιρισμών και εκτός Ελλάδας, στα τέλη του 19ου αιώνα, είχε ως αποτέλεσμα να αναγνωριστεί ευρέως η χρησιμότητα του συνεταιριστικού θεσμού για τον αγροτικό πληθυσμό που ήταν ασθενέστερος οικονομικά. Ο δάσκαλος Νικ. Μιχόπουλος (1878-1933) και ο γεωπόνος Δημ. Γρηγοριάδη (1870-1907) συνέβαλαν στο ξεκίνημα του συνεταιριστικού κινήματος στον Αλμυρό με την ίδρυση, το 1900, του πρώτου γεωργικού συνεταιρισμού, που ονομαζόταν Μετοχικόν Γεωργικόν Ταμείον Αλληλοβοήθειας με 48 μέλη- γεωργούς. Η δράση του γεωργικού αυτού συνεταιρισμού ήταν αξιολογή, καθώς ξεκίνησε με την παροχή δανείων στους συνέταιρους, αλλά το 1910 απέκτησε τη δική του αλωνιστική μηχανή. Με τις ορθές πρακτικές λειτουργίας κι οργάνωσης αυτός ο πρωτοπόρος συνεταιρισμός, έγινε παράδειγμα προς μίμηση αργότερα για άλλους συνεταιρισμούς στην Ελλάδα. (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015)

1.4.4 Νεώτερη Ελλάδα

Ο πρώτος νόμος περί αστικών και αγροτικών συνεταιρισμών που ψηφίστηκε το 1914 και ξεκίνησε επίσημα να υφίσταται το συνεταιριστικό κίνημα στην Ελλάδα ήταν ο Νόμος 602/1915 όπου είχε σαν βάση τους δοκιμασμένους νόμους της Γερμανίας και της Αυστρίας και αφού προσαρμόστηκε στην ελληνική νομοθεσία αποδείχτηκε ιδιαίτερα επιτυχημένος. Ο νόμος αυτός ορίστηκε για να καθιερώσει τις διαδικασίες ίδρυσης ενός συνεταιρισμού, και έδωσε την καθοδήγηση και την εποπτεία των συνεταιρισμών στον αρμόδιο Υπουργό. Ο νόμος αυτός όριζε ότι για να γίνει η ίδρυση ενός συνεταιρισμού, ο συνεταιρισμός αυτός πρέπει να αποτελείται από επτά μέλη με τη σύσταση καταστατικού και την έγκρισή του από το Υπουργείο. Στην περιοχή της Καλαμάτας το 1917 ιδρύθηκε η πρώτη ένωση συνεταιρισμών. Το 1924 υπήρχαν 44 ενώσεις σε ολόκληρη τη χώρα. Σημαντικό παράγοντα για τη μετέπειτα εξέλιξη των συνεταιρισμών έπαιξε και η δημιουργία της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος το 1929 (Ν.4332/1929). Το 1935 ιδρύθηκε η Πανελλήνιος Συνομοσπονδία Γεωργικών Συνεταιρισμών, η οποία από το 1936 μετονομάστηκε σε Πανελλήνιος Συνομοσπονδία Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών (ΠΑΣΕΓΕΣ).

Όταν ξέσπασε ο Β' παγκόσμιος πόλεμος οι συνεταιρισμοί στήριζαν οικονομικά τη χώρα με το να προσφέρουν τη διαθέσιμη περιουσία τους σε κεφάλαια για την εθνική άμυνα. Σημαντικός φορέας ανάπτυξης εκείνα τα χρόνια υπήρξε και η δημιουργία αλιευτικών και σπογγαλιευτικών συνεταιρισμών (ενσωμάτωση Δωδεκανήσων, 7 Μαρτίου 1948). Τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια δηλαδή από τη δεκαετία του 50' και ύστερα είχαμε σημαντική ανάπτυξη σε όλες τις κατηγορίες των συνεταιρισμών οι οποίες αναγνωρίστηκαν από το κράτος σαν χρήσιμες μορφές συνεργασίας. Κατά τη μεταπολεμική περίοδο υπήρχαν 6.522 συνεταιρισμοί με 750.000 μέλη, 100 Ενώσεις Συνεταιρισμών και 2 Κοινοπραξίες Συνεταιριστικών Οργανώσεων. Το 1967 στην Ελλάδα λειτουργούσαν 7.692 συνεταιρισμοί (Κλήμης, 1985). Κατά την περίοδο της μεταπολίτευσης, η δραστηριοποίηση των γεωργικών συνεταιρισμών καθώς και των γεωργικών οργανώσεων ήταν έντονη. Η πολιτικοποίηση των γεωργών βοήθησε στη δημιουργία προνομιακών τιμών στα περισσότερα γεωργικά προϊόντα. Το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων έδωσε στους γεωργικούς συνεταιρισμούς σημαντικά επενδυτικά κεφάλαια για την ανάπτυξή τους για τις επόμενες δύο δεκαετίες καθώς και την περίοδο αυτή σημειώθηκαν σημαντικές θεσμικές και νομοθετικές αλλαγές στη χώρα. Ταυτόχρονα, ο κρατικός προστατευτισμός αποτέλεσε την αιτία πολλών προβλημάτων (όπως η υπερδανειοδότηση) που λάβωσε τους συνεταιρισμούς και αποτέλεσε σημαντικές αναταράξεις στην πορεία τους για την ανάπτυξη (Σαφιλίου & Παπαδόπουλος, 2004). Τέλος, το 2011 αποτελεί ένα κρίσιμο σημείο για τους συνεταιρισμούς, διότι η νομοθεσία περί αυτών τροποποιήθηκε για άλλη μια φορά και ορίζει την κατάργηση των Ενώσεων Αγροτικών Συνεταιρισμών και τη μετατροπή αυτών σε πρωτοβάθμιους Αγροτικούς Συνεταιρισμούς ή Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις.

1.5 Στόχοι και αποστολή των συνεταιρισμών

Βασικός σκοπός ενός συνεταιρισμού είναι η κοινωνική ανάπτυξη των μελών τους, πιο αναλυτικά η βελτίωση της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής θέσης τους. Παρακάτω αναφέρονται οι στόχοι που επιτεύχθηκαν από γεωργικούς συνεταιρισμούς, που αποτελούν παράδειγμα προς μίμηση και για άλλες ομάδες συνεταιρισμών (Κιτσοπανίδης & Καμενίδης, 2003):

1. Η αύξηση των ποσοτήτων των αγροτικών προϊόντων που ήταν προς πώληση, πετυχαίνοντας και τις υψηλότερες δυνατές τιμές πραγματοποίησαν και την αύξηση των εισοδημάτων τους οι γεωργοί – μέλη των αγροτικών συνεταιρισμών.
2. Ελαχιστοποιώντας τις δαπάνες παραγωγής, διαθέτοντας για παράδειγμα την διάθεση των γεωργικών εφοδίων σε χαμηλότερες τιμές. Αυτό οδήγησε στο να αυξηθούν τα καθαρά εισοδήματα των μελών του κάθε συνεταιρισμού.
3. Η προσφορά υπηρεσιών και ευκαιριών στα μέλη των συνεταιρισμών, όπως το να προμηθευτούν γεωργικά εφόδια, δυνατότητες παραγωγής, μεταποίησης και διάθεσης των γεωργικών προϊόντων, δυνατότητες πιστωτικών και ασφαλιστικών εργασιών κ.ά.
4. Η προσφορά στα μέλη των συνεταιρισμών, υπηρεσιών, όπως η προμήθεια απευθείας από τους παραγωγούς όλης της διαθέσιμης ποσότητας προϊόντων με τιμολόγηση ανάλογα με την ποιότητα, αλλά και την άμεση πληρωμή των γεωργών που ανήκουν στον συνεταιρισμό.
5. Εξασφαλίζοντας κοινωνικά δικαιώματα στα μέλη τους, αμείβοντας τους παραγωγούς βάση της ποιότητας των προϊόντων τους και να προστατεύει τους καταναλωτές να αγοράζουν προϊόντα με τιμή τέτοια που να αντιστοιχεί στην ποιότητα των προϊόντων αυτών.
6. Διάθεση στους καταναλωτές αγρών και ανόθευτων προϊόντων διαφυλάσσοντας και εξασφαλίζοντας έτσι την υγεία τους.
7. Μόρφωση και εκμάθηση των μελών τους, οργανώνοντας σεμινάρια, διαλέξεις καθώς και έκδοση περιοδικών και βιβλίων.

Οι τρόποι με τους οποίους μπορούν να πετύχουν τους σκοπούς τους οι συνεταιρισμοί είναι οι πολλοί όπως για παράδειγμα οι δραστηριότητες που αναπτύσσουν. Παρακάτω αναφέρονται κάποιες από αυτές τις δραστηριότητες (Κιτσοπανίδης & Καμενίδης, 2003):

1. Προμηθεύοντας και η διανέμοντας γεωργικά εφόδια στους γεωργούς με κύριο σκοπό να γίνει χρήση αυτών για την παραγωγή των προϊόντων τους.
2. Να πραγματοποιούνται από κοινού ποικίλες καλλιεργητικές φροντίδες στη συλλογική παραγωγή γεωργικών προϊόντων, όπως για παράδειγμα η καταπολέμηση από διάφορες φυτοπαθολογικές ασθένειες.

3. Σωστή διαδικασία μεταποίησης των γεωργικών προϊόντων, ώστε να γίνει ευκολότερη και πιο αποδοτική η διάθεση των προϊόντων με σκοπό να επιτευχθούν υψηλότερα εισοδήματα για τα μέλη τους.
4. Το εμπόριο των γεωργικών προϊόντων, το οποίο πρέπει να είναι και μία από τις βασικές προτεραιότητες των συνεταιρισμών διότι από την επιτυχία του εξαρτάται κυρίως το εισόδημα των μελών – παραγωγών αλλά και η ευημερία των καταναλωτών.
5. Η αποδοχή και η έναρξη πιστωτικών εργασιών, έτσι ώστε να είναι στην ώρα τους οι διάφορες παραγωγικές διαδικασίες που συντελούν στη βελτίωση της κατάστασης των μελών – παραγωγών τους.
6. Η ασφάλιση κεφαλαίων και προϊόντων ώστε να διασφαλιστούν τα εισοδήματα των μελών τους.

Οι τρόποι με τους οποίους μπορούν να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι ή αλλιώς οι τρόποι δράσης των συνεταιρισμών, κατανέμονται σε δυο κατηγορίες, ανάλογα με τη φύση της συνεταιριστικής δραστηριότητας (Κιτσοπανίδης & Καμενίδης, 2003):

1. Η ισχυροποίηση της διαπραγματευτικής δύναμης του συνεταιρισμού που αφορά εκείνη τη συνεταιριστική δράση η οποία χαρακτηρίζεται από τις συναλλαγές με τρίτους (προμήθεια γεωργικών εφοδίων, πώληση γεωργικών προϊόντων κλπ.). Όσο μεγαλύτερη διαπραγματευτική δύναμη παρέχει ένας συνεταιρισμός, τόσο υψηλότερες γεωργικές τιμές επιτυγχάνει για τα προϊόντα του. Συνεπώς, συμβάλλει στο να αποτρέψει με μεγάλη επιτυχία την εκμετάλλευση των μελών του και να συμβάλλει στην ευημερία τους.

2. Η επίτευξη «οικονομιών μεγέθους» που πραγματοποιούν οι συνεταιρισμοί κατά την εκτέλεση διαφόρων δραστηριοτήτων (μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων κ.ά.). Αυτό γίνεται πιο κατανοητό από το παρακάτω παράδειγμα: όταν ένας αγροτικός συνεταιρισμός αναλαμβάνει τη μεταποίηση των αγροτικών προϊόντων όλων των παραγωγών – μελών του, τότε τα οικονομικά οφέλη τους θα μεγιστοποιηθούν καθώς θα έχουμε βελτίωση της αποδοτικότητας του συνεταιρισμού. Αυτό συμβαίνει εξαιτίας μιας σημαντικής αύξησης της ποσότητας της πρώτης ύλης που επεξεργάζεται το εργοστάσιο. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να πραγματοποιούνται «οικονομίες μεγέθους» κατά την μεταποίησή της. Επιτυγχάνεται έτσι χαμηλότερο κόστος παραγωγής των μεταποιημένων αγροτικών προϊόντων και υψηλότερα καθαρά εισοδήματα στα μέλη του. (Καμενίδης, 2005)

Οι κυριότερες προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούν συνεταιρισμοί ώστε να επιτύχουν τους στόχους τους είναι:

1. Ο μεγάλος αριθμός μελών των συνεταιρισμών. Όσο πιο μεγάλος είναι ο αριθμός των μελών ενός συνεταιρισμού τόσο μεγαλύτερες είναι και οι ποσότητες προϊόντων και υπηρεσιών, που διαχειρίζεται ένας συνεταιρισμός και έτσι πετυχαίνει μια ισχυρότερη διαπραγματευτική δύναμη και μεγαλύτερα οικονομικά εισοδήματα, συνεπώς και μεγαλύτερες ωφέλειες στα μέλη τους.

2. Ο μεγάλη δυνατότητα συναλλαγών του κάθε μέλους με το συνεταιρισμό του. Εφόσον κάθε μέλος – παραγωγός ενός συνεταιρισμού παραδίδει όλη τη ποσότητα του προϊόντος του στο συνεταιρισμό, τότε επιτυγχάνονται «οικονομίες μεγέθους» στη μεταποίηση. Όσο μεγαλύτερες είναι οι ποσότητες των προϊόντων που τα μέλη συναλλάσσουν με τους

συνεταιρισμούς τους, τόσο μεγαλύτερες ποσότητες θα διαχειρίζονται οι συνεταιρισμοί για τον ίδιο αριθμό μελών. Επιτυγχάνεται έτσι ισχυρότερη διαπραγματευτική δύναμη ή μεγαλύτερες οικονομίες μεγέθους και συνεπώς θα προσφέρουν περισσότερες ωφέλειες προς τα μέλη.

3. Η ορθολογική οργάνωση και αξιοκρατική στελέχωση των συνεταιρισμών. Χωρίς αυτά τα εφόδια ένας συνεταιρισμός δεν πρόκειται να λειτουργήσει αποδοτικά, να προσφέρει δηλαδή το μεγαλύτερο παραγωγικό έργο με το μικρότερο δυνατό κόστος ούτως ώστε με αυτό τον τρόπο να ωφεληθούν περισσότερο τα μέλη του.

4. Η επαρκής και έγκαιρη χρηματοδότηση των συνεταιρισμών. Εφόσον οι συνεταιρισμοί καταφέρουν να αποκτήσουν εγκαίρως τα απαραίτητα κεφάλαια, τότε θα μπορέσουν να λειτουργήσουν και αποδοτικότερα (χαμηλότερο κόστος παραγωγής, καλύτερη ποιότητα προϊόντων κτλ.) αλλά και να ωφεληθούν περισσότερο τα μέλη τους.

Ο συνεταιριστικός θεσμός αποτελεί συγκεκριμένη και σε παγκόσμιο επίπεδο διαμορφωμένη μορφή οικονομικής δραστηριότητας. Υπόκειται σε συγκεκριμένους κανόνες, που διαφέρουν από τις άλλες μορφές οικονομικής δράσης και οι οποίοι συνδυάζουν την οικονομική αποτελεσματικότητα με την κοινωνική ευαισθησία. Οι συνεταιρισμοί αποτελούν ένα οικονομικό σύστημα με κοινωνικό περιεχόμενο. Η ευρεία ανάπτυξη των συνεταιρισμών ερμηνεύεται από το γεγονός ότι προσφέρουν υπηρεσίες που είναι αναγκαίες, χρήσιμες και επιθυμητές, οικονομικά και κοινωνικά. (Καμενίδης, 2005)

Από την οικονομική οπτική γωνία οι συνεταιρισμοί αξιοποιούν τη διαπραγματευτική τους δύναμη και τις οικονομίες κλίμακας που είναι αποτέλεσμα του μεγέθους που αποκτούν, με τη συσπείρωση των επί μέρους μικρών μονάδων. Οι συνεταιρισμοί εξασφαλίζουν την παρουσία στην αγορά των μικρών οικονομικών μονάδων, που θα είχαν εξαφανιστεί από την ανταγωνιστική δύναμη των μεγάλων επιχειρήσεων. Διασφαλίζουν την απασχόληση και το εισόδημα των μελών τους, αλλά και την ουσιαστική λειτουργία του ανταγωνισμού στην αγορά, προς όφελος του κοινωνικού συνόλου.

Από την κοινωνική οπτική γωνία, ο ρόλος των συνεταιρισμών είναι εξίσου σημαντικός. Το γεγονός ότι το συνεταιριστικό ιδεώδες χρησιμοποιεί δημοκρατικές διαδικασίες στην οικονομική ζωή, ο τρόπος με τον οποίο διανέμει οφέλη σε εκείνους που τα δημιουργούν η καθιέρωση της υπεροχής του ανθρώπου έναντι του κεφαλαίου, η μέριμνα για τον κοινωνικό περίγυρο και το περιβάλλον αποδεικτικά στοιχεία της διαφορετικότητας του θεσμού και της συνεισφοράς του προς μία βιώσιμη, αιεφορική ανάπτυξη. (Καμενίδης, 2005)

1.6 Οι κυριότερες συνεταιριστικές οργανώσεις

Μετά το 1914 και κυρίως μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, δημιουργήθηκαν πολλές συνεταιριστικές οργανώσεις (κοινοπραξίες, εταιρίες, κ.ά.), οι οποίες ασχολήθηκαν με τη μεταποίηση και εμπορία των ποικίλων αγροτικών προϊόντων, καθώς και με ασφαλιστικές εργασίες. Αρκετές από αυτές και από τις σημαντικότερες σημειώνονται παρακάτω (Κοντογεώργος, 2015; Παπαγεωργίου, 2007):

Η Κεντρική Υπηρεσία Διαχειρίσεων Εγχωρίων Προϊόντων (ΚΥΔΕΠ): Ιδρύθηκε το 1940 και ασχολούνταν με τη διακίνηση των εγχωρίων προϊόντων (σιτηρών, βαμβακιού κ.ά.). Με τη διάλυσή της προέκυψαν οι Κεντρικές Συνεταιριστικές Ενώσεις ΚΕΣΠΥ για τη διαχείριση

σπόρων και πολλαπλασιαστικού υλικού, η ΣΙΤΙΚΗ για τη διακίνηση των σιτηρών και η ΒΑΜΒΑΚΟΥΡΙΚΗ για τη διακίνηση του βαμβακιού (διαλύθηκαν).

Η Συνεταιριστική Ένωση Καπνοπαραγωγών Ελλάδος (ΣΕΚΕ): Ιδρύθηκε το 1947 και αποτέλεσε την πρώτη μεταπολεμική προσπάθεια συνεταιριστικής κίνησης για την από κοινού δράση συνεταιρισμών σε πανελλαδικό επίπεδο. Σκοπός της ήταν η υποστήριξη των μελών της στις από κοινού δράσεις που αναλαμβάνουν. Πρόκειται για μια επιτυχημένη αγροτοσυνεταιριστική οργάνωση, που ασχολείται με την εμπορία του καπνού, με αξιόλογα στελέχη (περιορισμένη δραστηριότητα).

- Η ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΗ: Ιδρύθηκε το 1949 και ασχολείται με την εμπορία του ελαιολάδου και τη μεταποίηση της ελιάς (περιορισμένη δραστηριότητα).
- Η Ελληνική Βιομηχανία Ζωοτροφών (ΕΛΒΙΖ): Ιδρύθηκε το 1963 και ασχολείται με την παραγωγή ζωοτροφών (πλειοψηφία στην ΑΤΕ-πουλήθηκε).
- Η ΔΩΔΩΝΗ: Ιδρύθηκε το 1963 στα Γιάννενα. Αγροτική βιομηχανία προϊόντων γάλακτος, τυριού, με εξαγωγές στο εξωτερικό (πλειοψηφία στην ΑΤΕ-πουλήθηκε).
- Συνεταιριστική Εταιρεία Καπνού (ΣΕΚΑΠ): Ιδρύθηκε το 1975 και ασχολείται με την παραγωγή τσιγάρων και με βιολογικό φίλτρο (πλειοψηφία στην ΑΤΕ-πουλήθηκε).
- Συνεταιριστική Εταιρεία Βιομηχανικής Ανάπτυξης Θράκης (ΣΕΒΑΘ): Ιδρύθηκε το 1975 και ασχολείται με τη μεταποίηση οπωροκηπευτικών στη Θράκη. (διαλύθηκε).
- ΣΥΝεταιριστική ΒΙΟμηχανία Σιτηρών (ΣΥΝ.ΒΙΟ.ΣΙ): Ασχολείται με την παραγωγή ψωμιού και άλλων ειδών, με έδρα τις Σέρρες.
- ΣΥΝεταιριστική Εταιρεία Λιπασμάτων (ΣΥΝΕΛ): Ιδρύθηκε το 1981 σε συνεργασία με την ΑΤΕ με σκοπό τον πλήρη, έγκαιρο και με χαμηλές τιμές εφοδιασμό της ελληνικής γεωργίας με λιπάσματα (διαλύθηκε).
- ΣΥΝεταιριστική Εταιρεία Διεθνών Μεταφορών (ΣΥΝΕΔΙΜ): Ιδρύθηκε το 1981 για την εξυπηρέτηση των μεταφορών των προϊόντων των συνεταιριστικών οργανώσεων στο εξωτερικό και τη μείωση του κόστους παραγωγής (διαλύθηκε).
- ΣΥΝεταιριστική Εταιρεία ΔΙΑφημίσεων (ΣΥΝΕΔΙΑ): Ιδρύθηκε το 1981 για την αποτελεσματική προβολή (διαφήμιση, εκθέσεις κ.ά.) των αγροτικών προϊόντων των συνεταιρισμών (πλειοψηφία στην ΑΤΕ).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

2.1 Αρχές διοίκησης και οργάνωσης

Η λέξη «management» προέρχεται από τη λατινική λέξη "**manus**" που σημαίνει «χέρι» και το λατινικό ρήμα "**maneggiare**" που σε ελεύθερη μετάφραση αποδίδεται ως «ελέγγω, ρυθμίζω, κανονίζω». Κατά την αγγλοσαξονική ορολογία η λέξη management προέρχεται από το ρήμα manage που σημαίνει: α) «διευθύνω, οδηγώ, καθοδηγώ, κυβερνώ», β) «ενεργώ ή δρω κατά έναν προκαθορισμένο τρόπο», γ) «χειρίζομαι μια υπόθεση», δ) «επιτυγχάνω συγκεκριμένο αποτέλεσμα», ε) «κουμαντάρω» (comandare), στ) «διαφεντεύω», ζ) «νοικοκυρεύω». Κατά τη γαλλική προσέγγιση η λέξη management προέρχεται από τη λέξη "ménage" που σημαίνει «νοικοκυριό». Από τα παραπάνω προκύπτει ότι για τον όρο management δεν έχει βρεθεί η ακριβής του μετάφραση στην ελληνική γλώσσα, έτσι με τον όρο management εννοείται η διοίκηση, διεύθυνση, διαχείριση, επιμέλεια προσώπων, υποθέσεων, ή πράξεων. Η διοίκηση μπορεί να ασκείται από μεμονωμένα άτομα ή από ομάδες ατόμων είτε για λογαριασμό των δικών τους υποθέσεων είτε για λογαριασμό τρίτων. (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015)

Η ιστορία της διοίκησης - management ξεκινά από τότε που εμφανιστήκαν οι πρώτες οργανωμένες κοινωνίες. Από τότε εμφανίζεται το πρόβλημα της διοίκησης ως ξεχωριστής λειτουργίας που περιλαμβάνει τον προγραμματισμό, την οργάνωση, τον συντονισμό και τον έλεγχο των ενεργειών πολλών ανθρώπων για την επίτευξη ενός κοινού σκοπού. Η μελέτη των προβλημάτων που παρουσιάζει η διοίκηση του κράτους, του στρατού, της εκκλησίας καθώς και κάθε κοινωνικής ομάδας έχει αρχίσει από τους αρχαίους χρόνους και έχει απασχολήσει πολλούς από τους πιο φωτισμένους στοχαστές της ιστορίας. Η συστηματική αντιμετώπιση της διοίκησης, ωστόσο, ξεκινά από τις αρχές του 20ου αιώνα. Βέβαια, παραγωγή και σχέσεις παραγωγής υπήρχαν από την αρχαιότητα, αφού δεν έλειπαν τα μεγάλα κατασκευαστικά έργα, τα ορυχεία, τα εργαστήρια που παρήγαν σε μεγάλες ποσότητες και απασχολούσαν πολλές εκατοντάδες εργαζομένους. Το πρόβλημα, όμως, της διοίκησης - management δεν φαίνεται να είχε τεθεί πριν από τη βιομηχανική εποχή.

Κατά την χρονική περίοδο της βιομηχανικής επανάστασης, τέθηκε το πρόβλημα του τρόπου της διοίκησης των εργοστασίων. Ο στρατός ήταν το πλέον διαθέσιμο πρότυπο οργάνωσης για εκείνη την εποχή. Το πρότυπο αυτό οργάνωσης σε σχήμα πυραμίδας με ιεράρχηση των θέσεων από πάνω προς τα κάτω προέβλεπε την αρχή της διοίκησης από τους αξιωματικούς προς τους οπλίτες, την κατανομή των καθηκόντων, την εκτέλεση των διαταγών, τη συμμόρφωση στις οδηγίες. Με τον ίδιο τρόπο οργανώθηκαν και τα εργοστάσια σε επόπτες και εργάτες ή τεχνίτες για να διοικηθούν. Μέχρι και σήμερα το ίδιο σύστημα οργάνωσης ισχύει σε πολλές επιχειρήσεις ή οργανισμούς. Η πρακτική εφαρμογή της διοίκησης τηρώντας μόνο τις στιλιζαρισμένες αυστηρές τεχνικές μαθηματικών εξισώσεων, ψυχολογικές διαδικασίες κι οικονομικά κίνητρα για την αποδοτική εργασία φαίνεται πως εγκαταλείπεται σιγά-σιγά από τους διοικούντες. Οι παραπάνω τεχνικές μπορεί να φανούν χρήσιμες ως εργαλεία διοίκησης, αλλά η ευρύτερη εκπαίδευση και παιδεία αυτού που ασκεί διοίκηση, όπως και όλων όσων συμμετέχουν σε αυτή κρίνεται πιο χρήσιμη και απαραίτητη. Γι αυτό όλα τα στελέχη επιχειρήσεων που ασκούν διοίκηση πρέπει να ενημερώνονται από τις τελευταίες

εξελίξεις στο τομέα της διοίκησης, με έμφαση στον ανθρώπινο παράγοντα. Όσο ωριμάζει η σύγχρονη κοινωνία συμβαδίζει μαζί της και η διοικητική σκέψη στους τομείς των βιομηχανικών επιχειρήσεων. (Μπουρής, 2008).

Αρκετοί θεωρητικοί και επαγγελματίες μάνατζερ δίνουν μεγάλη έμφαση στον καθοριστικό ρόλο των εργαζομένων, για να επιτευχθούν οι στόχοι της επιχείρησης, και άρα στην ευθύνη του μάνατζερ να διαχειριστεί τον ανθρώπινο παράγοντα της επιχείρησης. Έτσι, λοιπόν, Management σημαίνει υλοποίηση στόχων και πραγμάτωση αποτελεσμάτων μέσω ανθρώπων με ταυτόχρονη δέσμευση ως προς τις ευθύνες, τα καθήκοντα, τις υπευθυνότητες. Συνεπώς, κατά τη διαδικασία άσκησης της διοίκησης - management, μέσω συγκεκριμένων διαδικασιών θα πρέπει να αξιοποιούνται αποδοτικά και αποτελεσματικά οι περιορισμένοι εταιρικοί πόροι που είναι το χρηματικό διαθέσιμο, το ανθρώπινο δυναμικό, ο εξοπλισμός, τα υλικά, οι μέθοδοι - διαδικασίες και οι πληροφοριακές ροές για την επίτευξη των εταιρικών στόχων. (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015)

Για να χρησιμοποιηθούν όλοι εκείνοι οι παράγοντες οργάνωσης και διοίκησης μιας επιχείρησης, θα πρέπει να τηρούνται κάποιες βασικές λειτουργίες. Η οργάνωση και διοίκηση, αποτελούνται από τέσσερις βασικές λειτουργίες, οι οποίες αφορούν:

- **Ο σχεδιασμός**, ο οποίος είναι το αρχικό στάδιο, ξεκινά με τον καθορισμό των στόχων και αφού ληφθούν υπόψη οι περιορισμοί και οι δυνατότητες του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος της επιχείρησης, να γίνει η επιλογή των κατάλληλων σχεδίων δράσης για την επίτευξή τους.
- **Η οργάνωση**, αποτελείται από την κατανομή και διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού και της υλικοτεχνικής υποδομής έτσι ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι της επιχείρησης. Γίνεται ο καθορισμός των εργασιών, χρησιμοποιώντας τους συνδυαστικούς τρόπους κατανομής εργασιών σε συγκεκριμένες θέσεις και δίνεται ο τρόπος συγκέντρωσης κ των μονάδων εργασίας, οι οποίες αποτελούν και τη δομή της.
- **Η διεύθυνση - ηγεσία**, δίνει τις κατευθύνσεις και κατέχει το ρόλο της επίβλεψης των εργαζομένων για την πρόοδο της εργασιακής συμπεριφοράς, η οποία συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων της επιχείρησης. Η ηγεσία θα πρέπει να βρει τρόπους παρακίνησης, να προάγει την επικοινωνία μεταξύ των εργαζομένων, να διαμορφώσει υγιές εργασιακό κλίμα και κουλτούρα, να θέσει νέους στόχους και να διευθετεί-επιλύει τις συγκρούσεις.
- **Ο έλεγχος**, έχει ως στόχο να ρυθμίσει τις δραστηριότητες μέσα στον οργανισμό, έτσι ώστε η πραγματική απόδοση να συμφωνεί με την αναμενόμενη, όπως αυτή έχει προκαθοριστεί από τους στόχους και τις προδιαγραφές που έχουν τεθεί από την επιχείρηση. Για τον αποτελεσματικό έλεγχο απαιτείται να παρακολουθούνται οι εργασίες κι οι δραστηριότητες της επιχείρησης και να γίνεται σύγκριση με τα προσδοκώμενα επίπεδα απόδοσης και τη λήψη διορθωτικών μέτρων, όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο.

Η διοίκηση και οργάνωση μιας επιχείρησης είναι μία συνεχόμενη διαδικασία, η οποία αφορά την επίτευξη στόχων και την κατάλληλη και ορθολογική εκτέλεση των παραπάνω λειτουργιών. Ωστόσο, η χρήση συντελεστών παράγωγης για την επίτευξη των στόχων κοστίζει και συνεπώς κάθε επιχείρηση θα πρέπει να επιτυγχάνει το καλύτερο δυνατό

αποτέλεσμα από τους συντελεστές - πόρους που χρησιμοποιεί. Η επιθυμία των επιχειρήσεων είναι να λειτουργούν σε επίπεδα υψηλής αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας. Η έννοια της αποδοτικότητας αναφέρεται στην επίτευξη του υψηλότερου δυνατού αποτελέσματος δεδομένων των διαθέσιμων πόρων με μείωση του κόστους. Αφορά λοιπόν τη σχέση εισροών και εκροών της επιχείρησης. Η έννοια της αποτελεσματικότητας, αναφέρεται στην επίτευξη των στόχων της επιχείρησης. Είναι ένα εργαλείο μέτρησης της ορθής διοίκησης των μάνατζερ για την επιχείρηση που διοικούν. Η επιτυχία μιας επιχείρησης καθώς και η βιωσιμότητά της, εξαρτάται από τον συνδυασμό αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας. Προτεραιότητα των μάνατζερ είναι να επιτύχουν τους στόχους που έχουν θέσει συνδυάζοντας αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα. (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015)

Η κλασική θεωρία, η οποία αναζητά τρόπους για τη διοίκηση επιχειρήσεων με τον πιο αποδοτικό τρόπο, αποτελείται από τρεις βασικές προσεγγίσεις:

Την επιστημονική διοίκηση, κατά την οποία μελετώνται με επιστημονικό τρόπο οι μέθοδοι εργασίας, με στόχο το βέλτιστο της απόδοσης των εργαζομένων. Περιλαμβάνει την επιστημονική μελέτη των εργασιών αλλά και του τρόπου που αυτές εκτελούνται, την επιλογή των εργαζομένων με κριτήρια, τη συνεργασία με τους εργαζομένους, αλλά και τον διαχωρισμό της εργασίας και των ευθυνών εκεί που πρέπει.

Τη γραφειοκρατική διοίκηση, κατά την οποία δίνεται βάρος στην ορθολογική λειτουργία των επιχειρήσεων και παρεμποδίζει τους διευθυντές και τους εργαζόμενους να λειτουργούν αυθαίρετα. Αφορά την εργασία με ειδικότητες, την τήρηση των επίσημων κανόνων και διαδικασιών, καθώς και της ιεραρχίας.

Τη διαχειριστική διοίκηση, όπου οι μάνατζερ χρησιμοποιούν αρχές προκειμένου να συντονίσουν τις εσωτερικές δραστηριότητες των οργανισμών. Κατ' αυτό τον τρόπο γίνεται ο διαχωρισμός των εργασιών η δημιουργία αρχής η επιβολή της πειθαρχίας, η γραμμή λήψης εντολών, η χορήγηση κινήτρων, η μονιμότητα των αποδοτικών εργαζομένων στις ίδιες θέσεις.

Μετά την κλασική θεωρία αναπτύχθηκε η θεωρία της, η οποία αναλύει τους παράγοντες εκείνους οι οποίοι επηρεάζουν τις συμπεριφορές των επιχειρήσεων.

Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στη θεωρία του ποσοτικού μάνατζμεντ (quantitative management), η οποία τονίζει την ανάγκη της χρήσης των μαθηματικών, τη χρησιμότητα της στατιστικής και των πληροφοριακών συστημάτων για την επίτευξη ορθής λήψης αποφάσεων.

Η θεωρία του ποσοτικού μάνατζμεντ περιλαμβάνει:

Τη διοικητική επιστήμη (scientific management), η οποία έχει ως στόχο την αύξηση της αποδοτικότητας των επιχειρήσεων με καλύτερο προγραμματισμό και αναλύει τις διαδικασίες λήψης των αποφάσεων. Όλα αυτά επιτυγχάνονται με τη χρήση μαθηματικών μοντέλων και στατιστικών μεθόδων. Σε αυτή την επιστήμη εντάσσεται και η Επιχειρησιακή Έρευνα.

Τη διοίκηση των λειτουργιών (operations management), η οποία επικεντρώνεται στην παραγωγή και την διανομή των παραγόμενων προϊόντων ή υπηρεσιών από μία επιχείρηση.

Τη διοίκηση πληροφοριακών συστημάτων (information system management), η οποία ασχολείται με τον σχεδιασμό και την εφαρμογή πληροφοριακών συστημάτων, που χρησιμοποιούνται από τις επιχειρήσεις.

Στη σύγχρονη εποχή οι θεωρητικοί της διοίκησης καταλήγουν σε συμπεράσματα ότι οι παραπάνω θεωρίες δεν μπορούν να εφαρμοστούν κατά αποκλειστικότητα, καθώς οι παραδοχές αυτών των θεωριών δεν μπορούν να έχουν καθολική εφαρμογή σε όλες τις επιχειρήσεις αλλά θα πρέπει να εφαρμόζονται κατά περίπτωση. Απαιτείται μια διευρυμένη αντιμετώπιση από πλευράς της διοίκησης, η οποία θα λαμβάνει υπόψη όλους τους τομείς και τις διαστάσεις της και θα πρέπει να προτείνει αξιόπιστες λύσεις που να μπορούν να εφαρμοστούν σε όλες τις επιχειρήσεις και τα τμήματά της. Με βάση τη γενικότερη άποψη περί διοίκησης δημιουργήθηκε η γενική θεωρία των συστημάτων και η θεωρία του οργανισμού που μαθαίνει (*learning organization*).

Η γενική θεωρία των συστημάτων επηρέασε σε σημαντικό βαθμό την εξέλιξη της θεωρίας του μάνατζμεντ. Σύστημα αποτελεί ένα σύνολο που τα βασικά μέρη του αλληλεπιδρούν συνεχώς μεταξύ τους, και ως επί το πλείστον επιδιώκουν από κοινού την επίτευξη ενός συγκεκριμένου σκοπού. Συστήματα ανοικτά αποτελούν οι οργανώσεις, όπου ανάλογα με το βαθμό εισροών που δέχονται από το περιβάλλον τους σε πρώτες ύλες, πληροφορίες, ανθρώπινο εργατικό δυναμικό, ή μηχανήματα να έχουν τη δυνατότητα να μετατρέψουν αυτές τις εισροές μετά από επεξεργασία σε εκροές δηλαδή σε προϊόντα ή υπηρεσίες. Αμφίδρομα επίσης να μπορούν να μετατρέπουν και να διαχέουν τις εκροές στο περιβάλλον τους συλλέγοντας τις απαραίτητες πληροφορίες όπως π.χ τον αριθμό των πωλήσεων, ή τις καταναλωτικές προτιμήσεις σχετικά με τη στάση του περιβάλλοντος απέναντί τους. Η επιχείρηση αποτελεί ένα ανοικτό σύστημα και είναι μια κοινωνικοοικονομική οντότητα που συνδυάζει τους συντελεστές παραγωγής δηλαδή το κεφάλαιο, την εργασία, αλλά και την ίδια τη φύση για να παραγάγει αγαθά και υπηρεσίες που έχουν ως προορισμό τη διάθεσή τους προς ικανοποίηση των αναγκών της αγοράς πετυχαίνοντας ταυτόχρονα και τους στόχους που έχουν τεθεί. Οι σχέσεις που αναπτύσσονται στο εσωτερικό περιβάλλον μιας επιχείρησης καθώς και η αλληλεπίδραση με το εξωτερικό περιβάλλον επηρεάζουν τη συμπεριφορά της. Ο τρόπος που μεταδίδονται οι πληροφορίες και οι γνώσεις γενικότερα για πολλούς θεωρητικούς του μάνατζμεντ δεν είναι απλά εισροή αλλά επηρεάζει την αποτελεσματικότητα καθορίζοντας τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούνται οι άλλες εισροές. Σήμερα, με την εξέλιξη των πληροφοριακών συστημάτων η πληροφορία δίνει τη δυνατότητα ανάπτυξης των τρόπων διοίκησης των οικονομικών μονάδων, διαχειρίζεται πιο εύκολα και γρήγορα τα χρηματοοικονομικά δεδομένα και συμμετέχει ενεργά και ουσιαστικά στο σχεδιασμό, της διοίκησης, στην έρευνα, στη διαφήμιση αυξάνοντας την αξία των παραγόμενων προϊόντων. Ο τρόπος που με τον οποίο παράγεται, χρησιμοποιείται και μεταδίδεται η πληροφορία και η γνώση καθορίζουν και την ανάπτυξη της οικονομίας στην εποχή της κοινωνίας της πληροφορίας. (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015)

Σε αυτή την κατεύθυνση αναπτύχθηκε **η θεωρία του οργανισμού που μαθαίνει**. Το βασικό χαρακτηριστικό της θεωρίας αυτής αποτελεί το γεγονός ότι αν η σύγχρονη επιχείρηση, επιδιώκει να παραμείνει βιώσιμη και ανταγωνιστική σε ένα περιβάλλον που εξελίσσεται ταχύτατα, θα πρέπει να γνωρίζει πως να αξιοποιήσει τη γνώση που παράγεται από το εσωτερικό και εξωτερικό της περιβάλλον. Συνεπώς, κλειδί για την ανάπτυξη μιας επιχείρησης είναι η συστηματική διαδικασία μάθησης σε όλο το εύρος των δραστηριοτήτων

της. Ένας οργανισμός μέσω της συνεχούς μάθησης μετασχηματίζεται, προκειμένου να επιτύχει τους στρατηγικούς στόχους που έχει θέσει. (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015)

Σημαντικός παράγοντας της θεωρίας αυτής είναι η μάθηση, η οποία προέρχεται από τη γνώση και την αξιοποίησή της προς όφελος της επιχείρησης. Ως μάθηση νοείται η αλλαγή της συμπεριφοράς μέσω των γνώσεων που αποκτά το άτομο και κατά συνέπεια ένας οργανισμός. Οργανισμό μάθηση εννοούμε τον οργανισμό που προσαρμόζεται στο περιβάλλον όπου λειτουργεί και αποκτά την ικανότητα να δημιουργήσει μελλοντικούς σκοπούς. Βασικό στοιχείο για τους οργανισμούς μάθησης αποτελούν οι ανθρώπινοι πόροι, οι οποίοι αποκτούν δέσμευση στην επίτευξη ενός κοινού οράματος για την επιχείρηση. Σε κάθε επιχείρηση ή οργανισμό, με οικονομική δραστηριότητα, είναι αναγκαίο να εφαρμοστεί η ορθή διοικητική οργάνωση. Οργάνωση καλείται μια συνεργαζόμενη ομάδα ανθρώπων όπου σύμφωνα με συγκεκριμένη δομή και διαδικασία καθορίζει τα καθήκοντα ανάμεσα στα μέλη της, διατηρεί τις σχέσεις και πραγματοποιεί τις όποιες δραστηριότητες θα οδηγήσουν στους κοινούς στόχους. (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015)

Τα βασικά στοιχεία, που αποτελούν μία οργάνωση είναι (Μπουραντάς, 2010):

- ✓ **Οι Άνθρωποι.** Η οργάνωση είναι ένα κοινωνικό σύνολο που αποτελείται από ομάδες ανθρώπων, οι οποίοι αναπτύσσουν σχέσεις και δραστηριότητες, με σκοπό την υλοποίηση ενός έργου ή την επίτευξη αποτελεσμάτων και την ικανοποίηση ανθρώπινων αναγκών.
- ✓ **Οι Στόχοι.** Μια οργάνωση οφείλει να έχει σκοπό-αποστολή και στόχους. Η οργάνωση δημιουργείται και διατηρείται προσπαθώντας να τους υλοποιήσει εκφράζοντας όσο το δυνατόν, τους ατομικούς ή ομαδικούς στόχους αλλά και τις ανάγκες των ατόμων ή ομάδων που αποτελούν ή επιδρούν στην οργάνωση αυτή.
- ✓ **Η Διαίρεση εργασίας, δομές, συστήματα, σχέδια.** Σε μια οργάνωση υπάρχει συνειδητή κατανομή των ρόλων και των μεταξύ τους σχέσεων. Το συνολικό έργο της οργάνωσης επιτελείται από καθήκοντα ή εργασίες, που αναλαμβάνουν τα άτομα-μέλη να εκτελέσουν. Με σχεδιασμό και συντονισμό λειτουργούν και δρουν τα άτομα της οργάνωσης, αλλά και η ίδια η οργάνωση.
- ✓ **Τα Σύνορα.** Η οργάνωση ξεχωρίζει από το περιβάλλον μέσω των συνόρων της. Κάθε οργάνωση δέχεται πολυάριθμες αλληλεπιδράσεις και αλληλεξαρτήσεις, αλλά αποτελεί μια κοινωνική οντότητα με δικά της στοιχεία και χαρακτηριστικά, δομές, σκοπούς, άτομα, κ.τ.λ., που την κάνουν να διακρίνεται από τις άλλες οργανώσεις ειδικότερα και από το περιβάλλον της γενικότερα.
- ✓ **Η Χρονική διάρκεια.** Η οργάνωση δεν αποτελεί ένα αυθόρμητο και στιγμιαίο κοινωνικό φαινόμενο, αλλά διακατέχεται από χρονική συνέχεια

Η διαδικασία της οργάνωσης για όλα τα είδη επιχειρήσεων είναι ουσιαστικά η ίδια. Αρχικά αφού καθοριστούν οι αντικειμενικοί στόχοι της επιχείρησης, η διοίκηση θα πρέπει να υιοθετήσει έναν συστηματικό τρόπο που να συνδυάζει τους φυσικούς και τους ανθρώπινους πόρους ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι της επιχείρησης. Αυτό ονομάζεται οργανωτική λειτουργία του Μάνατζμεντ (Πετρίδου, 2011).

Η οργάνωση είναι μια διαδικασία που υλοποιείται με συγκεκριμένο προγραμματισμό. Η οργάνωση μιας επιχείρησης δεν αποτελεί αυτοσκοπό. Μια επιχείρηση ξεκινά όχι για να αποκτήσει οργάνωση, αλλά για την εξυπηρέτηση ενός σκοπού, καλύπτοντας ορισμένες ανάγκες και επιθυμίες των πελατών. Αρχικά γίνεται ο προγραμματισμός για την επίτευξη αυτού του σκοπού και δημιουργείται μια οργανωτική δομή εφαρμογής αυτού του προγράμματος. Αντικειμενικός σκοπός του σχεδιασμού της οργανωτικής δομής μιας επιχείρησης αποτελεί η ανάθεση του συνολικού έργου που εκτελείται σ' αυτήν όπως ο εφοδιασμός των πρώτων υλών, η παραγωγή, τα χρηματοοικονομικά ζητήματα, τη διοίκηση ανθρώπινων πόρων να πραγματοποιηθεί από τις οργανωτικές μονάδες που την απαρτίζουν, δηλαδή τις διευθύνσεις, τα τμήματα και τις θέσεις εργασίας των εργαζομένων σε αυτήν.

Τα στάδια της διαδικασίας για να οργανωθεί ή να αναδιοργανωθεί μια οικονομική μονάδα είναι τα εξής (Πετρίδου, 2011):

- Στο 1ο στάδιο γίνεται ο προσδιορισμός του συνολικού έργου που πραγματοποιείται ή θα έπρεπε να πραγματοποιείται μέσα στην επιχείρηση και αναλύεται στα επιμέρους στοιχειώδη αυτοτελή έργα που το αποτελούν, δηλαδή στο έργο που είναι δυνατόν να ενταχθεί σε μια εργασιακή μονάδα.
- Στο 2ο στάδιο όλα τα αυτοτελή έργα μπαίνουν σε χρονικά ετήσια πλαίσια, τα οποία απαιτούνται για την εκτέλεσή τους, δηλαδή με τον ετήσιο φόρτο εργασίας τους.
- Στο 3ο στάδιο τα αυτοτελή έργα διαμοιράζονται στα επιμέρους τμήματα των οργανωτικών μονάδων (θέσεις εργασίας, τμήματα, διευθύνσεις) με τα κατάλληλα κριτήρια για την κάθε περίπτωση.
- Στο 4ο στάδιο το κατάλληλο είδος εργασίας ανατίθεται σε κάθε θέση εργασίας και καθορίζονται οι μεταξύ τους σχέσεις. Επίσης στο στάδιο αυτό, καθορίζεται και το όριο διεύθυνσης της κάθε διοικητικής θέσης, δηλαδή ο αριθμός των υφιστάμενων θέσεων, και κατά συνέπεια σχηματίζονται και τα διάφορα οργανωτικά επίπεδα διοίκησης. Ο αριθμός των οργανωτικών επιπέδων, το όριο διεύθυνσης και ο βαθμός εκχώρησης εξουσίας για τη λήψη των αποφάσεων, προσδιορίζουν την επιλογή των συγκεντρωτικών ή αποκεντρωτικών συστημάτων οργάνωσης.
- Στο 5ο στάδιο προσδιορίζονται τα προσόντα που θα πρέπει να έχει κάθε εργαζόμενος, για να καταλάβει την αντίστοιχη οργανωτική θέση, με περιγραφή των εργασιών κάθε θέσης.

Άρα κατά την άσκηση της διοίκησης ενός συνεταιρισμού θα πρέπει μέσω συγκεκριμένων οργανωτικών διαδικασιών να αξιοποιούνται αποδοτικά και αποτελεσματικά οι περιορισμένοι τις περισσότερες φορές πόροι του συνεταιρισμού π.χ. χρηματικό διαθέσιμο, το ανθρώπινο δυναμικό, ο εξοπλισμός, τα υλικά, οι μέθοδοι - διαδικασίες και οι πληροφοριακές ροές προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του συνεταιρισμού, που δεν θα πρέπει να είναι άλλος από τη μεγιστοποίηση των ωφελειών προς τα μέλη του. Όσον αφορά τη διοίκηση ενός συνεταιρισμού θα πρέπει να συνδυάζονται οι ιδέες, με τις διαδικασίες, τα υλικά, τις εγκαταστάσεις και τους ανθρώπους με αποτελεσματικό τρόπο ώστε να παρέχονται οι υπηρεσίες που απαιτούνται από τα μέλη – ιδιοκτήτες, και να αποτελεί τον παράγοντα λήψης

των αποφάσεων του συνεταιρισμού. Γενικά, ο ρόλος της διοίκησης συνεπάγεται με τη διαμόρφωση και την εκτέλεση των λειτουργικών πολιτικών, την παροχή βέλτιστων υπηρεσιών, τη διατήρηση οικονομικής ισχύος και την εφαρμογή της λειτουργικής αποδοτικότητας, για να ανταποκριθεί επιτυχώς στον σκοπό της. Όσο αφορά τη διοίκηση ενός συνεταιρισμού η διαδικασία είναι δύσκολη και απαιτητική. Αυτό δεν αφορά μόνο τη διαχείριση των πηγών της επιχείρησης και τις δραστηριότητες της, όπως στις άλλες επιχειρήσεις, αλλά αφορά και την αντιμετώπιση των προβλημάτων που προκύπτουν από τα προφανή χαρακτηριστικά του συνεταιρισμού. Τα μέλη ενός συνεταιρισμού χαρακτηρίζονται και σαν ιδρυτές και σαν πελάτες, έτσι προκύπτουν ιδιαίτερες σχέσεις και προβλήματα όσο αφορά τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου, τον ρόλο καθώς και τις ευθύνες του διευθυντή. Συχνά, δημιουργούνται απαντήσεις διαφορετικής άποψης στο ερώτημα: «Τι είναι αυτό που κάνει τη διαφορά όσο αφορά τη διαχείριση και τη διοίκηση του συνεταιρισμού σε σχέση με τα άλλα είδη επιχειρήσεων;». Οι απαντήσεις που μπορούν να δοθούν ξεκινούν από «όλες τι πιθανές διαφορές που μπορεί να σκεφτεί ο ανθρώπινος νους» έως και «ουδεμία». Συνεπώς, οι διαδικασίες για τη λήψη των αποφάσεων είναι ολόιδιες, αλλά οι στόχοι που έχει ένας συνεταιρισμός σε σχέση με μία επιχείρηση άλλης μορφής ή άλλου τύπου είναι διαφορετικοί. Με αποτέλεσμα, τα συμπεράσματα να είναι διαφορετικά. (Ηρακλέους, 2007).

Η πολιτική που ακολουθεί η συνεργατική διοικητική οργάνωση, διαφέρει σε ευρύ φάσμα από την πολιτική μίας διοικητικής οργάνωσης εταιρειών κεφαλαίου. Η κύρια διαφορά μεταξύ της συνεργατικής και της κεφαλαιοκρατικής διοικητικής οργάνωσης αναδεικνύεται στο σκοπό που αποσκοπεί η κάθε επιχείρηση. Το κεφάλαιο θεωρείται ως υπέρτατη αξία όσο αφορά τις επιχειρήσεις που ανήκουν σε ιδιώτες – επενδυτές (Investor Owned Firms - IOF) και η σωστή διοίκηση συμβάλει στην εξυπηρέτησή του. Κύριος στόχος της διοίκησης είναι να φέρει το μέγιστο δυνατό κέρδος στο κεφάλαιο καταβάλλοντας προς αυτό την ελάχιστη δυνατή θυσία. Όλες οι δυνάμεις εξουσίας της κεφαλαιοκρατικής επιχείρησης αλλά και όλα τα δικαιώματα ασκούνται από τους φορείς του κεφαλαίου προς δικό τους όφελος. Πολύ συχνά μάλιστα ασκούνται από πολύ μικρές ομάδες, τα μέλη των οποίων είναι κάτοχοι της πλειονότητας του μετοχικού κεφαλαίου. Σε αυτή την περίπτωση το κεφάλαιο κατανέμεται ψηλότερα από τον άνθρωπο. Αντιθέτως, σε έναν συνεταιρισμό όσο αφορά τη διοικητική του οργάνωση δεν δίνει σημασία και καμιά αξία στους αριθμούς ή στο χρηματικό πόρισμα των συνεταιριστικών μερίδων που κατέχει το κάθε μέλος. Όλες οι εξουσίες και όλα τα δικαιώματα της διοίκησης προέρχονται από την ιδιότητα του κάθε ατόμου ως μέλος του συνεταιρισμού και όχι από το ποσοστό της συμμετοχής του στο συνεταιριστικό κεφάλαιο. Συνεπώς, η διοίκηση των συνεταιρισμών έχει ως αποτέλεσμα την ικανοποίηση των οικονομικών αναγκών και των κοινωνικών επιδιώξεων συνολικά όλων των μελών του συνεταιρισμού. Τα γεγονότα αυτά καθιστούν τη διοίκηση δημοκρατική και τις μεθόδους που χρησιμοποιεί ανάλογες για την εφαρμογή της διοικητικής οργάνωσης. Παρόλα αυτά, επιτυχημένος συνεταιρισμός θεωρείται αυτός που είναι βιώσιμος και υγιείς οικονομικά και επιχειρηματικά και διατηρεί ή βελτιώνει τον συνεργατικό χαρακτήρα του και τα χαρακτηριστικά του. Ένας συνεταιρισμός μπορεί να είναι επιτυχημένος ως επιχείρηση, αλλά σταδιακά να εξαφανίζεται ο συνεργατικός του χαρακτήρας σχετικά με τον έλεγχο και τη συνεργασία των μελών του, με την εξυπηρέτηση των αναγκών των μελών, καθώς και τη διανομή ή το μοίρασμα καθαρών περιθωρίων. Παρόμοια, ενδέχεται να πετύχει ένα διάστημα ως συνεταιρισμός, αλλά να αποτύχει ως μια υγιής επιχείρηση. Οι συνεταιριστικές αρχές και οι στόχοι παρουσιάζουν σαφέστατα μια διαφορετική διαχειριστική προσέγγιση από εκείνους που ασχολούνται με τη διοίκηση ενός συνεταιρισμού. Συνεπώς, ένας καλός μάνατζερ ενός συνεταιρισμού θα πρέπει να έχει στον νου του τα παρακάτω: (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015)

1. Πλαίσιο λήψης αποφάσεων σε μια επιχείρηση, όπου οι πελάτες είναι και ιδιοκτήτες.

Στην προμήθεια και αγορά πρώτων υλών ενός συνεταιρισμού, ο μάνατζερ του μπορεί να ανακαλύψει ότι πολλοί από τους τρόπους ανάπτυξης ενός εμπορεύσιμου και ικανοποιητικού προϊόντος (για τον πελάτη) και η επίτευξη της όσο δυνατόν μέγιστης απόδοσης του κεφαλαίου (για τον ιδιοκτήτη) δεν ισχύουν πλέον. Ο μάνατζερ του συνεταιρισμού έχει την υποχρέωση να κατανοήσει τις προτεραιότητες και τους στόχους καθώς και ότι αυτό που είναι καλύτερο για τον προμηθευτή που είναι επίσης και ιδιοκτήτης του συνεταιρισμού είναι το καλύτερο και για τον συνεταιρισμό. Το συμπέρασμα αυτό μπορεί να εξηγήσει γιατί μερικές χαμηλού ή καθόλου περιθωρίου υπηρεσίες συνεχίζουν να είναι σε ισχύ ή γιατί ορισμένες άλλες δραστηριότητες δεν ισχύουν πλέον σε έναν συνεταιρισμό. Ο μάνατζερ ενός εμπορικού συνεταιρισμού πρέπει να κατανοήσει γιατί ο συνεταιρισμός έχει την υποχρέωση να παραλάβει όλα τα προϊόντα των μελών και να καταβάλει προσπάθεια για να βρει μια αγορά να τα προωθήσει. Συνεπώς, ο μάνατζερ ενός συνεταιρισμού δεν έχει την ελευθερία να επιλέξει μεταξύ των προμηθευτών και ίσως να διακόψει την προμήθεια πρώτων υλών, όταν συσσωρεύονται τα αποθέματα.

2. Ισότιμη μεταχείριση των ιδιοκτητών – πελατών. Όσο αφορά τη διανομή των πλεονασμάτων των συνεταιρισμών είναι πιο περίπλοκη από τα μερίσματα του μετοχικού κεφαλαίου. Το πρότυπο συνεταιριστικής πρακτικής διανέμει τα καθαρά κέρδη με βάση τις συναλλαγές των μελών με τον συνεταιρισμό, όπως π.χ. με το σύνολο των υλικών που αγοράστηκαν ή παραδόθηκαν στον συνεταιρισμό. Για μεγαλύτερους συνεταιρισμούς που χειρίζονται πολλά προϊόντα και συνεπάγονται αυξημένη προστιθέμενη αξία δραστηριοτήτων, το ζήτημα της ισότιμης μεταχείρισης των μελών – ιδιοκτητών μπορεί να γίνει περίπλοκο.

3. Προσανατολισμός του συνεταιρισμού στην παροχή υπηρεσιών. Τα μέλη – ιδιοκτήτες των συνεταιρισμών έχουν καθημερινές συναλλαγές με τον συνεταιρισμό τους. Συνεπώς κάθε φορά που γίνεται χρήση του συνεταιρισμού, αξιολογούν τις υπηρεσίες που παρέχονται από τους υπαλλήλους. Συχνά, τα μέλη έχουν τη δυνατότητα, αν επιθυμούν, να εκφράσουν τις απόψεις τους απευθείας στον μάνατζερ ή να εκλάβουν συμβουλές διαχείρισης και αντιμετώπισης σχετικά με τις προμήθειες που χρησιμοποιούν ή με τη διάθεση των προϊόντων τους. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, ο μάνατζερ να έχει την αίσθηση ότι λειτουργεί σ' ένα κλειστό περιβάλλον σε σύγκριση με τον μάνατζερ μιας ιδιωτικής επιχείρησης (IOF), του οποίου η μόνη διασύνδεση με τους μετόχους πραγματοποιείται σε ετήσιες συνεδριάσεις, όταν υπάρχουν λογιστικές αλλαγές στις αγοραίες αξίες των μετοχών ή στα μερίσματα που δηλώνονται.

4. Πρακτικές διαχείρισης της ιδιοκτησίας και του ελέγχου των επιχειρήσεων. Οι μάνατζερ ενεργούν κάτω υπό την επήρεια διαφόρων παραγόντων που υποκινούνται από την αμοιβή, τη δύναμη και το κύρος. Δεν είναι όλα πλήρως μεταβιβάσιμα από έναν επενδυτή σε ένα μέλος συνεταιρισμού. Τέλος, ο μάνατζερ ενός συνεταιρισμού θα ανακαλύψει ότι είναι σκόπιμο να συμπεριλαμβάνει την πλειοψηφία των μελών – ιδιοκτητών, και όχι μόνο τους κύριους μετόχους, σε σημαντικές αποφάσεις που επηρεάζουν τη συνεργατική πολιτική και τους επιχειρηματικούς στόχους. Ο εν δυνάμει μάνατζερ θα πρέπει να αξιολογηθεί προσεκτικά, εάν το στυλ της διαχείρισης, τα κίνητρα της ατομικής απόδοσης και οι φιλοδοξίες του είναι συμβατές με τους περιορισμούς του συνεταιρισμού, όπου ανήκει, και να ελέγχεται δημοκρατικά από τα μέλη ιδιοκτήτες.

2.2 Συνεταιριστική νομοθεσία

Παρακολουθώντας τα βήματα του συνεταιρισμού στην ελληνική ιστορία, παρατηρούμε ότι αρχικά στο πρώτο σύνταγμα του ελεύθερου κράτους, το 1844, δεν είχε προβλεφθεί το δικαίωμα του «συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι». Και από εκεί φαίνεται να γίνεται η άσχημη αρχή για την νομοθεσία των συνεταιρισμών. Δεν είχε προβλεφθεί η κατοχύρωση των δικαιωμάτων της επιχειρηματικότητας και της δυνατότητας να ιδρύει κανείς συλλογικότητες με σκοπό την παραγωγή οικονομικού ή γενικότερα πολιτισμικού έργου. Μέχρι τότε και για είκοσι χρόνια, μέχρι το 1864, η ελληνική οικονομία παρέμεινε απομονωμένη και δέσμια της σκληρής κρατικής εποπτείας. Δεν λειτούργησαν βιομηχανίες και δεν έγιναν επενδύσεις από το εξωτερικό και η πολιτική κατάσταση του νεοσύστατου κράτους περιορίστηκε χωρίς την ίδρυση νέων κομμάτων. Η πιστοληπτική ικανότητα της χώρας παρέμενε αδρανής και κανείς δεν μπορούσε να εμπιστευθεί τα πελατειακά δίκτυα, που δεν επέτρεπαν καμία νέα επένδυση. Τα επαναστατικά Συντάγματα καθώς και το Σύνταγμα του 1844, αν και επηρεασμένα από το Βελγικό Σύνταγμα του 1831, το οποίο είχαν ως πρότυπο, δεν κατοχύρωσαν το ατομικό δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι αν και οι επαγγελματικές συνενώσεις κάνουν την εμφάνισή τους την ίδια περίοδο. Στην Ελλάδα, τα πρώτα επαναστατικά Συντάγματα, επηρεασμένα από τη φιλοσοφία του Ρουσσώ και τις θεωρίες του Φυσικού Δικαίου, δεν κατοχύρωναν την ελευθερία της ένωσης. Είναι σαφές, ότι για την Ελλάδα εκείνων των χρόνων δεν μπορεί να γίνει λόγος για εκβιομηχάνιση και αύξηση του αριθμού των μισθωτών, άρα ούτε και για «ενοχλητικές συνενώσεις εργατών». Με τη θέση σε ισχύ του Ποινικού Νόμου του 1834 καταργήθηκε η δυνατότητα σύστασης συνένωσης χωρίς την προηγούμενη άδεια της διοίκησης και προβλέπονταν διάφορες ποινές κατά των μυστικών ενώσεων. Η απαγόρευση του Ποινικού Νόμου αφορούσε μόνο τις θρησκευτικές και πολιτικές ενώσεις, αλλά, μπορεί να υποστηριχθεί, ότι αφορούσε και τις ενώσεις με δημόσιους σκοπούς εν γένει. Με το Βασιλικό Διάταγμα της 15ης Μαρτίου 1833 ανατέθηκε στο Υπουργείο Εκκλησιαστικής Γραμματείας η αρμοδιότητα ίδρυσης και καθαίρεσης θρησκευτικών σωματείων. Το Βασιλικό Διάταγμα της 5/12/1845 ανέθετε την επιτήρηση για την ίδρυση θρησκευτικών ενώσεων στους νομάρχες. (Αλιβιζάτος, 1998)

Ο όρος του συνεταιρισμού εμφανίστηκε με το άρθρο 11 του συντάγματος του 1864. Με άξονα προβληματισμού τη σκοπιμότητα της αναγνώρισης και τους σύμφυτους κινδύνους μετατροπής των σωματείων σε ανταγωνιστικούς πόλους της κρατικής εξουσίας ψηφίστηκε, με εισήγηση του Ν. Σαρίπολου και του πληρεξουσίου Δ. Σαράβα, και παρά την έντονη αντίδραση των άλλων επιφανών νομικών της Εθνοσυνέλευσης (Καλλιγιά, Κυριάκου, Κοκκίνου), το άρθρο 11 του Συντάγματος του 1864, το οποίο είχε ως υπόδειγμα το Δανικό Σύνταγμα του 1849. Ο Καλλιγιάς στην Εθνοσυνέλευση όριζε τον συνεταιρισμό ως εξής «Σταθερή σχέση μεταξύ ορισμένων προσώπων, τα οποία κυρίως αποκλείουν πάντα μη συμπεριλαμβανομένου εντός της συνομολογούμενης σχέσης». Το άρθρο αυτό όριζε ότι «οι Έλληνες έχουν το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι, τηρούντες τους νόμους του κράτους, οι οποίοι όμως δεν μπορούν να υπαγάγουν το δικαίωμα αυτό σε προηγούμενη διοικητική άδεια», αφήνοντας στον νομοθέτη να επιλύσει την έριδα για την αρμοδιότητα των δικαστηρίων να διαλύουν τις συνενώσεις που παραβιάζουν τον νόμο. Το άρθρο αυτό δεν είχε λάβει υπόψη του τους επιστημονικούς, φιλανθρωπικούς ή άλλους συνεταιρισμούς. (Δασκάλου, 1992).

Τους επιστημονικούς συνεταιρισμούς δεν τους συμπεριέλαβε διότι τότε δεν ήταν εμφανής η ανάγκη ίδρυσής τους, και τους φιλανθρωπικούς διότι η Συνέλευση θεώρησε ότι ήταν περιττό να προστατευτούν αυτές οι μορφές ενώσεων από κάποια συνταγματική διάταξη. Σύμφωνα με

την ερμηνευτική δήλωση, που καταχωρήθηκε στα Πρακτικά της Β' Εθνοσυνελεύσεως, η συνταγματική προστασία δεν επεκτάθηκε στις αστικές και εμπορικές εταιρείες που συνέχιζαν να διέπονται από το τότε ισχύον Αστικό και Εμπορικό δίκαιο. Με την τελευταία αυτή παράγραφο καταργήθηκαν σιωπηρά και οι διατάξεις του Ποινικού Νόμου (1834). Κατά το Σύνταγμα του 1864, ο συνεταιρισμός εξυπηρετούσε κατεξοχήν το κοινωνικό όφελος.

Το κοινωνικό αυτό όφελος ανέλαβαν ειδικά φιλανθρωπικά σωματεία και οργανώσεις. Η ανάπτυξη και η δραστηριότητα των σωματείων αυτών εξαρτάται κυρίως από τους νομικούς περιορισμούς, στους οποίους το κράτος υποβάλλει, την προσωπική πρωτοβουλία των μελών του, και από τους νομικούς τύπους με τους οποίους προστατεύει την ιδιωτική ζωή των σωματείων. Τον εξαιρετικής σημασίας χώρο της κοινωνικής πρόνοιας και αντίληψης επωμίσθηκαν τα φιλανθρωπικά σωματεία, στα οποία οι κυρίαρχες κοινωνικές τάξεις εμπιστεύθηκαν τη σύσταση παιδαγωγικών καταστημάτων για τους άπορους, την εκπαίδευση των νοσοκόμων και των υπηρετριών, την παροχή ρουχισμού στους φτωχούς ασθενείς που εξέρχονταν από τα νοσοκομεία και την φιλάνθρωπο ανακούφιση και βελτίωση των συνθηκών φυλακισμένων Αντίστοιχες πρωτοβουλίες αναπτύχθηκαν στον χώρο του αθλητισμού και του πολιτισμού. Στις 19 Δεκεμβρίου 1867, ιδρύθηκε το σωματείο των ζωγράφων, των δημιουργών προσόψεων οικοδομών, και ελαιοχρωματιστών με την επωνυμία «Ένωσις του Λαού Ευαγγελιστής Λουκάς», το καταστατικό της οποίας εγκρίθηκε με το από 24/12/1882 Β.Δ. Αυτό που χαρακτηρίζει τις επαγγελματικές συνενώσεις του τελευταίου τετάρτου του 19ου αιώνα στην Ελλάδα είναι το έντονα συντεχνιακό τους πνεύμα και η πρόνοια των μελών να καλύψουν το κενό της κοινωνικής ασφάλισης. Με το 14/5/1889 Βασιλικό Διάταγμα, εγκρίθηκε το Κερκυραϊκό Σωματείο με την επωνυμία «Εργατική Αδελφότης» και σκοπό την «ένωσι της εν Κερκύρα Ελληνικής εργατικής τάξεως και την μεταξύ των Ελλήνων εργατών αλληλοβοήθεια». (Αλιβιζάτος, 1998)

Στην Κρήτη το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι κατοχυρωνόταν με το άρθρο 24 του Συντάγματος της Κρητικής Πολιτείας του 1907, ως εξής: «Οι Κρήτες έχουν το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι, εφ' όσον εις τον σκοπόν του συνεταιρισμού ή εις τα προς επίτευξη του σκοπού τούτου μέσα δεν υπάρχει τι το παράνομον, ανήθικον ή επικίνδυνον εις την πολιτείαν». Ο νόμος κανονίζει την άσκηση του δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι, αποβλέποντας εις την τήρησιν της δημόσιας ασφάλειας». Παρόμοιους ορισμούς είχε και το άρθρο 26 του Συντάγματος της Κρητικής Πολιτείας του 1899.

Ο πρώτος νόμος του Ελληνικού κράτους που καθόριζε τους κανόνες λειτουργίας των συνεταιρισμών και κατ' επέκταση και των αγροτικών, ήταν ο Ν.602/1915. Πολλές φορές, ο συγκεκριμένος νόμος αναφέρεται και ως 602/1914, λόγω του ότι τη χρονιά εκείνη ξεκίνησε η σχετική συζήτηση στη Βουλή (Καμενίδης, 2001). Τα βασικά στοιχεία του νόμου πήραν δεδομένα με πρότυπο τον αντίστοιχο πρώτο γερμανικό συνεταιριστικό νόμο του 1889 με τις προδιαγραφές και τις απαραίτητες προσαρμογές για την τότε ελληνική πραγματικότητα. Ο νόμος αυτός αφορούσε τους συνεταιρισμούς γενικά και έχει γενικά αναγνωριστεί ως ένας πολύ καλός νόμος με εφαρμογή σε όλες τις μορφές των συνεταιρισμών (Παπαγεωργίου, 2015).

Ο Ν.602/1915 υποβλήθηκε από τον τότε υπουργό Εθνικής Οικονομίας, Ανδρέα Μιχαλακόπουλο, με την ουσιαστική συμβολή του Σωκράτη Ιασεμίδη, καθηγητή Γεωργικής Οικονομίας, και του γενικού γραμματέα του υπουργείου, Αλέξανδρου Μυλωνά (Ελευθεροτυπία, 2011). Ο νόμος περιείχε 95 άρθρα και τα κυριότερα χαρακτηριστικά του ήταν τα εξής:

- Οι συνεταιρισμοί ήταν περιορισμένοι να πραγματοποιούν δραστηριότητες που προβλέπονταν μόνο από το καταστατικό τους και με οικονομικό περιορισμό να χρησιμοποιούν μόνο το οικονομικό ποσό που δηλωνόταν από τους παραγωγούς, αυτό θεωρείται μειονέκτημα του νόμου.
- Για να συσταθεί ένας συνεταιρισμός πρέπει να συμμετέχουν επτά (7) τουλάχιστον άτομα. Στον ίδιο Δήμο ή Κοινότητα επιτρέπονταν η σύσταση δύο ή περισσότερων συνεταιρισμών, αλλά για τη σύσταση δεύτερου και τρίτου συνεταιρισμού απαιτούνταν να συμμετέχουν 25 άτομα.
- Μέλη του συνεταιρισμού επιτρεπόταν να γίνουν φυσικά πρόσωπα άνω των 18 ετών όπου η μόνιμη κατοικία τους ήταν η έδρα του συνεταιρισμού ή είχαν ακίνητα στην περιφέρεια του συνεταιρισμού.
- Μέσα από ενιαίο ψηφοδέλτιο εκλεγόταν από τη γενική συνέλευση των μελών το Διοικητικό Συμβούλιο. Επιπλέον, το Διοικητικό Συμβούλιο είχε τη δυνατότητα να παραχωρεί αρμοδιότητες σε υπηρεσιακά όργανα του συνεταιρισμού, σύμφωνα πάντα με το καταστατικό του συνεταιρισμού.
- Όσοι αναλάμβαναν ρόλο στο Διοικητικό Συμβούλιο ήταν χωρίς αμοιβή για όλες τις υπηρεσίες που προσέφεραν και η θέση τους σε αυτό ήταν τιμητική.

Οι στόχοι του νόμου ήταν:

1. Να περιοριστεί η εκμετάλλευση των παραγωγών και των καταναλωτών από τους μεσάζοντες κατά την πώληση ή αγορά των αγροτικών προϊόντων.
2. Να περιοριστεί η εκμετάλλευση των παραγωγών από τους μεσάζοντες κατά την προμήθεια των γεωργικών εφοδίων.
3. Να ικανοποιήσει τις πιστωτικές ανάγκες των παραγωγών από τους συνεταιρισμούς και να καταπολεμήσει την τοκογλυφία.

Με τον Ν.602/1915 παρατηρήθηκε σημαντική οικονομική ανάπτυξη καθώς και δυναμική αυτονομία των Ελληνικών γεωργικών και αγροτικών πιστωτικών συνεταιρισμών, ώστε αναζητήθηκαν άλλες ομάδες άσκησης πολιτικής πίεσης για να καταστείλουν τη σημασία τους από τους ανταγωνιστές των συνεταιρισμών. Με αυτόν τον τρόπο οι πιέσεις που ασκούσαν στην κυβέρνηση του Ελευθέριου Βενιζέλου οι ανταγωνιστές των συνεταιρισμών, οι οποίοι έχαναν σιγά - σιγά τα κεκτημένα τους (Παπαγεωργίου, 2007), οδήγησαν στον δεύτερο νόμο για τους συνεταιρισμούς, τον Ν.5289/1931, ο οποίος πήρε το τροποποιητικό ρόλο του προηγούμενου (602). Αφορμή για να εκδοθεί ο νόμος αυτός ήταν κάποιες παρεκτροπές που παρατηρήθηκαν σε ορισμένες συνεταιριστικές οργανώσεις. (Δασκάλου, 1992)

Το 1936 προέκυψε η ανάγκη ίδρυσης μιας κεντρικής συνεταιριστικής οργάνωσης, όπου το ρόλο αυτό ανέλαβε η ίδρυση της Πανελλήνιας Συνομοσπονδίας Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών (ΠΑΣΕΓΕΣ), με πρώτο πρόεδρο τον Αλέξανδρο Μπαλτατζή, ο οποίος ήταν πρόεδρος της Ένωσης Γεωργικών Συνεταιρισμών Ξάνθης. Ωστόσο, το 1938 με τον Ν. 1154/38 η ΠΑΣΕΓΕΣ καταργήθηκε και στη θέση της συστήθηκε η ΕΣΣΕ (Εθνική

Συννομοσπονδία Γεωργικών Συνεταιρισμών Ελλάδος). Κυρίως ωφελημένοι ήταν οι υπάλληλοι των συνεταιρισμών από τον συγκεκριμένο νόμο, γιατί απολάμβαναν το δικαίωμα της μονιμοποίησής τους και ίδρυσαν και ταμείο συνταξιοδότησης (Παπαγεωργίου, 2007). Στα χρόνια της κατοχής ΕΣΣΕ μετονομάστηκε πάλι σε ΠΑΣΕΓΕΣ. Μεταπολεμικά, ο Ν.389/1945 επανέφερε τους συνεταιρισμούς στο καθεστώς του Ν.602/1915.

Το 1967, κατά τα χρόνια της δικτατορίας στην Ελλάδα, λειτουργούσαν 7.622 συνεταιρισμοί και οι πολιτικοί δικτάτορες προσπάθησαν να κυριαρχήσουν ελέγχοντας το συνεταιριστικό κίνημα με το να αλλάξουν τις διοικήσεις τους με τον Ν. 31/1967. Με τον νόμο αυτό έληξαν τη θητεία όλων των Διοικητικών και Εποπτικών Συμβουλίων των συνεταιριστικών οργανώσεων. Με το νομοθετικό διάταγμα 227/1973 οι δικτάτορες οδήγησαν τους συνεταιρισμούς σε αναγκαστικές συγχωνεύσεις, κυρίως αυτούς που λειτουργούσαν στην ίδια κοινότητα ή ενώσεων που λειτουργούσαν στον ίδιο νομό, γεγονός που δεν εφαρμόστηκε ποτέ. Με το Ν.Δ 66/1974 επανήλθαν τα διοικητικά συμβούλια που είχε καταργήσει ο Ν. 31/1967 (Παπαγεωργίου, 2007).

Στα χρόνια της μεταπολίτευσης κατοχυρώνεται το δικαίωμα των συνεταιρισμών στο άρθρο 12.5 του Συντάγματος του 1975, κατά το οποίο: «οι πάσης φύσεως γεωργικοί και αστικοί συνεταιρισμοί αυτοδιοικούνται κατά τους όρους του νόμου και του καταστατικού των, τελούντες υπό την προστασίαν και εποπτείαν του Κράτους, υποχρεωμένου να μεριμνά δια την ανάπτυξιν αυτών». Θεσμοθετούνται νέα νομοθετήματα που αφορούν την αποκατάσταση της αρχής της αυτοδιοίκησης των συνεταιρισμών, η οποία είχε πληγεί νομικά κατά τη διάρκεια της επταετίας της δικτατορίας. Κατά τη μεταπολίτευση ξεκίνησε έντονη δραστηριότητα των γεωργικών οργανώσεων και των συνεταιρισμών, με κύρια επιδίωξη τη διατήρηση αλλά και την επέκταση των προνομιακών τιμών στα περισσότερα γεωργικά προϊόντα τα οποία είχαν «παγώσει» από το 1973. Η συμμετοχή των γεωργών στα πολιτικά δρώμενα δημιούργησε νέες συνθήκες για τους συνεταιρισμούς, οι οποίοι βρέθηκαν στο επίκεντρο των δημόσιων συζητήσεων που σχετίζονταν με τη γεωργική πολιτική και τα ζητήματα της γενικότερης ανάπτυξης. (Σαφιλίου & Παπαδόπουλος, 2004).

Οι θεσμικές και νομοθετικές αλλαγές καθώς και η δράση των επενδυτικών κεφαλαίων από το Πρόγραμμα Δημόσιων Επενδύσεων προς τους γεωργικούς συνεταιρισμούς επηρέασαν θετικά την ανάπτυξή τους κατά τη διάρκεια των δύο επόμενων δεκαετιών, μετά την μεταπολίτευση. Ταυτόχρονα η έντονη επιρροή του κράτους προκάλεσε πολλά προβλήματα όπως την υπερδανειοδότηση των συνεταιρισμών όπου και αποτέλεσαν τροχοπέδη για την ανάπτυξή τους.

Ο επόμενος σημαντικός νόμος, που δημιουργήθηκε για τους συνεταιρισμούς ήταν ο Ν.921/79. Ο νόμος αυτός ίσχυσε το 1980, επί κυβερνήσεως Κωνσταντίνου Καραμανλή, όπου αφαιρέθηκε από τον Ν. 4640/1930 (που είχε τροποποιήσει τον Ν. 602/1914) το άρθρο 56, το οποίο απαγόρευε σε όσους διετέλεσαν ή υπέβαλαν υποψηφιότητα βουλευτή ή δημάρχου, για μία συνεχή τριετία να είναι υπονήφιοι για το συνεταιριστικό αξίωμα. Με την αφαίρεση αυτής της διάταξης αφαιρέθηκαν και τα στοιχεία εκείνα που του διασφάλιζαν την αυτενέργεια στον αγροτικό χώρο. Με αυτό τον τρόπο τα στοιχεία του κομματισμού επηρεάζουν αρνητικά τον συνεταιρισμό και τη λειτουργία του όσον αφορά τα αυθεντικά χαρακτηριστικά της αλληλεβοήθειας και τη αλληλεγγύη. (Σαφιλίου & Παπαδόπουλος, 2004).

Ο επόμενος νόμος για τους συνεταιρισμούς ήταν ο 1257/1982, που αφορούσε τον τρόπο αρχαιρεσιών στους συνεταιρισμούς και την ΠΑΣΕΓΕΣ. Είναι γνωστός και ως ο 1ος Νόμος Σημίτη «Για την αποκατάσταση της δημοκρατικής λειτουργίας των Συνεταιριστικών Οργανώσεων». Με τον Ν.1257/1982 ουσιαστικά οι συνεταιρισμοί μετατόπισαν το ενδιαφέρον τους από τις οικονομικές δραστηριότητες στις πολιτικές αντιπαραθέσεις (Πιορούλος, 2000). Ο νόμος αυτός αντικαταστάθηκε από τον Ν. 1541/1985, ο 2ος Νόμος

Σημίτη, με τον οποίο θεσμοθετήθηκε ακόμα περισσότερο η κυβερνητική παρέμβαση στους συνεταιρισμούς καθορίζοντας σε υπερβολικό βαθμό λεπτομέρειες σχετικά με την εσωτερική οργάνωση των συνεταιρισμών. Ο Ν.1541/85 επιβάλλει στους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς και τις δευτεροβάθμιες ενώσεις να συγχωνευτούν και οι εργαζόμενοι να συμμετέχουν ενεργά στα Διοικητικά Συμβούλια. Επιπλέον, εισάγει ένα εκλογικό σύστημα, κατά το οποίο οι υποψήφιοι σχηματίζουν ομάδες, με μορφή συνδυασμών, οι οποίοι επηρεάζονται από τα πολιτικά κόμματα και επιβάλλει την υιοθέτηση της αρχής «ένα μέλος, μία ψήφος» ανεξάρτητα από το ύψος των συνεταιριστικών μερίδων που μπορεί να κατέχει ένα μέλος. Τέλος, ορίζει ότι απαιτούνται 50 άτομα, προκειμένου να ιδρυθεί ένας συνεταιρισμός. Ο νόμος αυτός εφαρμόστηκε σε ελάχιστες περιπτώσεις (π.χ. συνενώσεις των ΕΑΣ Μεσσηνίας), ενώ υπήρξαν πολλές αντιδράσεις για τις αναγκαστικές συγχωνεύσεις.

Ο Ν. 1541/1985 αντικαταστάθηκε από τον Ν.2169/1993, επί υπουργίας Χ. Κοσκινά. Ο νόμος αυτός έδωσε πίσω στους συνεταιρισμούς τη δυνατότητα οι περισσότερες εσωτερικές υποθέσεις των συνεταιρισμών να ρυθμίζονται από τους εσωτερικούς κανονισμούς. Επιπλέον, αποκατέστησε το σύστημα ψηφοφορίας του Ν.921/1979, δηλαδή το ενιαίο ψηφοδέλτιο και μείωσε τον αριθμό των μελών που απαιτούνται για τη σύσταση ενός συνεταιρισμού από 50 σε 20. Ωστόσο, σε μια μεταγενέστερη τροποποίηση (Ν.2181/1994 με υπουργό Γεωργίας τον Γ. Μωραΐτη) το σύστημα ψηφοφορίας του Ν.1541/1985 εφαρμόστηκε και πάλι. Προτού ψηφιστεί ο επόμενος (Ν.2169/93) νόμος για τους συνεταιρισμούς, είχαν ψηφιστεί δύο νόμοι (Ν.2008/92, Ν.2093/92) που αφορούσαν τη ρύθμιση των χρεών των αγροτικών συνεταιρισμών και των ενώσεων, ενώ μετά από αυτόν ψηφίστηκαν και άλλοι τρεις νόμοι για ρυθμίσεις χρεών (Ν.2198/94, Ν. 2237/94 και Ν.2538/1997) (Παπαγεωργίου, 2007).

Κατά την νεώτερη συνεταιριστική νομοθεσία νόμος σταθμός ήταν ο Ν.2810/2000 ή νόμος «Αλέξανδρου Παπαναστασίου» (με υπουργό Γεωργίας τον Γ. Ανωμερίτη), στη σύνταξη του οποίου συμμετείχαν και πανεπιστημιακοί (Καμενίδης, 2001). Ο νόμος αυτός είχε σκοπό την ανασυγκρότηση των συνεταιριστικών οργανώσεων (Παπαγεωργίου, 2007). Θεμέλιος λίθος του συνεταιρισμού ήταν οι πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί, οι οποίοι καθορίζονταν από τον Ν.2810/2000. Πιο συγκεκριμένα, ο ορισμός είχε ως εξής: η Αγροτική Συνεταιριστική Οργάνωση (Α.Σ.Ο.) είναι αυτόνομη ένωση προσώπων, η οποία συγκροτείται εθελοντικά και επιδιώκει, με την αμοιβαία βοήθεια των μελών της, την οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική ανάπτυξη και προαγωγή τους, μέσω μιας συνιδιόκτητης και δημοκρατικά διοικούμενης επιχείρησης.

Ανάμεσα στα χαρακτηριστικά του νόμου είναι ότι μέλη μπορούν να γίνουν φυσικά πρόσωπα που απασχολούνται σε κλάδο ή δραστηριότητα σχετική με αυτή του συνεταιρισμού, μπορούσαν να γίνουν μέλη και νομικά πρόσωπα που ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα που εξυπηρετείται από αυτές που ασκεί ο συνεταιρισμός. Η τελική απόφαση την ελάμβανε η γενική συνέλευση, ενώ το ύψος μερίδας καθοριζόταν από το εκάστοτε καταστατικό. Το κάθε μέλος είχε δικαίωμα έως τριών ψήφων, το δε σύστημα εκλογών ήταν ένας ενιαίος κατάλογος με μισό αριθμό σταυρών, την εποπτεία την ασκούσε ο εκάστοτε Υπουργό Γεωργίας και κατόπιν δικιάς του εντολής μπορούσε να ανατεθεί σε ορκωτούς ελεγκτές, οικονομολόγους ή άλλους ειδικούς επιστήμονες (Παπαγεωργίου, 2007).

Επιπλέον, ο Ν.2810/ 2000, επανέφερε το γεγονός ότι μπορεί να γίνει συγκρότηση συνεταιρισμού ακόμα και με 7 μέλη. Μετά από την πάροδο 85 χρόνων επανήλθε η διατύπωση του νόμου του 1915. Αλλαγές στον Ν.2810/2000 για τους συνεταιρισμούς επέφεραν οι Ν. 3399/2005 (άρθρο 6) και Ν.3508/2006 (άρθρα 4 και 5) και τελικά αντικαταστάθηκε από τον Ν.4015/2011, που είναι η ισχύουσα συνεταιριστική νομοθεσία στη χώρα μαζί με τις όποιες τροποποιήσεις έχουν γίνει.

Η γενική παραδοχή είναι ότι δεν είναι η πλειονότητα των μελών που κάνουν υγιή και ανεπτυγμένο έναν συνεταιρισμό, αλλά η δυναμική, η αλληλεγγύη, η συνεκτικότητα και η αμοιβαία συνεργασία μεταξύ των μελών του. (Παπαγεωργίου, 2007).

Οι συνεταιρισμοί αρκετές φορές δημιούργησαν επιχειρήσεις με τη μορφή των ανώνυμων εταιρειών. Για να θεωρηθεί μια τέτοια επιχείρηση, επιχείρηση συνεταιρισμού, θα πρέπει τουλάχιστον το μισό κεφάλαιό τους να ανήκει σε συνεταιριστικές οργανώσεις ή άλλες συνεταιριστικές επιχειρήσεις. Ο κύριος λόγος σύστασής τους είναι για να μπορέσουν να αναλάβουν σημαντικές δραστηριότητες που απαιτούν πολλά κεφάλαια, εξειδικευμένο και υψηλής στάθμης προσωπικό καθώς και άμεση λήψη αποφάσεων. Το σημαντικό τους πλεονέκτημα είναι η ευελιξία τους σε νομικά θέματα, επειδή ακολουθούν τη νομοθεσία των Ανώνυμων Εταιρειών (Α.Ε.) και των Εταιρειών Περιορισμένης Ευθύνης (Ε.Π.Ε.) (Παπαγεωργίου, 2015)

Κατά την προπολεμική ακόμη περίοδο, υπήρξαν ειδικοί λόγοι, οι οποίοι οδήγησαν τους συνεταιρισμούς, να επιδιώκουν την ίδρυση ανώνυμων εταιρειών

1. Η νομοθεσία η οποία χαρακτήριζε τις Α.Ε και τις Ε.Π.Ε ήταν πιο σταθερή από τη νομοθεσία που χαρακτήριζε τους συνεταιριστικές επιχειρήσεις. Η νομοθεσία των συνεταιρισμών χαρακτηριζόταν από πολλές περιοριστικές παρεμβάσεις για τις δράσεις του συνεταιρισμού.
2. Η διάθεση για συνεργασία των συνεταιριστικών οργανώσεων με μη συνεταιριστικούς φορείς, όπως ήταν η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδας αλλά και με ιδιωτικές επιχειρήσεις.
3. Η ελαχιστοποίηση των επιχειρηματικών κινδύνων όσον αφορά το του εταιρικού κεφαλαίου, σε περίπτωση που γινόταν επιλογή των επιχειρηματικών δράσεων με υψηλό επιχειρηματικό κίνδυνο.
4. Η επιχειρηματική ευελιξία. Στις εταιρείες κεφαλαίου το μάνατζμεντ χαρακτηρίζεται από μεγαλύτερη ευελιξία και ταχύτητα στη λήψη αποφάσεων σε σχέση με τη λήψη αποφάσεων στους συνεταιρισμούς, όπου η Γενική Συνέλευση έχει την εποπτεία όλων των αποφάσεων, τις οποίες πρέπει να εγκρίνει, πριν υλοποιηθούν.
5. Η ελληνική νομοθεσία είχε περιοριστικό χαρακτήρα στους συνεταιρισμούς, και δεν τους προωθούσε να αναλάβουν ή να συμμετέχουν σε ορισμένες δραστηριότητες που επιθυμούσαν .
6. Οι διάφοροι συγκυριακοί περιορισμοί προς τις συνεταιριστικές οργανώσεις, όπως ο περιορισμός στην ανάληψη εξαγωγικών δραστηριοτήτων κατά την περίοδο της δικτατορίας έως το 1979.

Ένα κρίσιμο σημείο για τους συνεταιρισμούς αποτέλεσε το 2011, όπου η αλλαγή της νομοθεσίας περί αυτών ορίζει πλέον την κατάργηση των Ενώσεων Αγροτικών Συνεταιρισμών και τη μετατροπή τους σε πρωτοβάθμιους Αγροτικούς Συνεταιρισμούς ή Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις. Οι συνεταιριστικές Επιχειρήσεις, αν και η νομική τους μορφή είναι πολύ κοντά στην νομική μορφή των αστικών Ανώνυμων Εταιρειών, διατηρούν ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά του συνεταιρισμού, όπως είναι επί παραδείγματι η μη

κερδοσκοπική λειτουργία τους. Μια άλλη διαφορά που τις ξεχωρίζει από τις αστικές Ανώνυμες Εταιρείες είναι ότι οι μετοχές τους ανήκουν σε οργανώσεις και όχι σε πρόσωπα και είναι πάντοτε ονομαστικές όπως η ΣΕΚΕ, η ΣΕΚΑΠ, κτλ. Οι Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις που έχουν ιδρυθεί και λειτουργούν ως Α.Ε. ή Ε.Π.Ε., έπρεπε σύμφωνα με τον Νόμο 4015/2011 περί Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων, έως τα μέσα του 2012 να μετατραπούν σε Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις του παρόντος νόμου και να καταχωρηθούν στο μητρώο, με την προϋπόθεση ότι στη μετοχική τους σύνθεση μετέχουν κατά πλειοψηφία αγροτικοί συνεταιρισμοί του νόμου 4015 του 2011. (Παπαγεωργίου, 2015)

Για την πολιτικά οργανωμένη κοινότητα, η έννοια του επιχειρείν αποτελεί το βασικό μηχανισμό ανάδειξης των δημιουργικών της χαρακτηριστικών. Είναι σαφές ότι σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας, δεν δύναται να υπάρξει παραγωγή και ανανέωση, αν δεν λειτουργήσει μια διαδικασία σχεδιασμού και στόχευσης, προστατευμένη από την σαφήνεια των νόμων. Αυτό το γεγονός παρατηρείται από τις δημοκρατικές κοινωνίες όπου η ιδιωτικότητα, η ατομικότητα και τα ανθρώπινα δικαιώματα καθορίζουν τις σχέσεις ανάπτυξης και παραγωγής. Δεν αποτελεί τυχαίο συμβάν το γεγονός ότι όλα τα μεγάλα συλλογικά - εταιρικά προγράμματα δημιουργήθηκαν μαζί με την αθηναϊκή δημοκρατία και στήριξαν την ανάπτυξη του ελληνικού πολιτισμού, στο εμπόριο και ανέδειξαν τις πνευματικές κατακτήσεις. Το ζητούμενο όμως είναι αν η Ελλάδα του 21ου αιώνα είναι έτοιμη να απαρνηθεί την συγκεντρωτική της οικονομία. Κι ακόμα περισσότερο, αν το πολιτικό σύστημα της χώρας επιτρέψει αυτή τη φορά να ξεκινήσει η ένταξη στην οικονομία ενός νέου κόσμου με νέους διαφανείς και δίκαιους όρους. (Παπαγεωργίου, 2015)

2.3 Συνεταιριστική Εκπαίδευση

Η έννοια του συνεργατισμού αποτελεί μία μορφή αλληλοβοήθειας, που επιδιώκει το κοινό συμφέρον, θέτοντας την άκρατη επιδίωξη του ατομικού συμφέροντος σε δεύτερη μοίρα ακόμη και αν τα μέλη του συνεταιρισμού υπακούουν τυφλά στην διοικητική ομάδα. Υψίστης σημασίας παράγοντας αποτελεί η εκπαίδευση, η οποία συμβάλλει αποφασιστικά στην καλλιέργεια και την άμεση εφαρμογή της ιδεολογίας του συνεργατισμού. Στο σημείο αυτό εντοπίζεται η μεγάλη διαφορά από άλλες ιδεολογίες και η ελκυστικότητα του συνεργατισμού. Πρόκειται για την αποστασιοποίησή του από τις υπέρμετρες υποσχέσεις και αναμετράται άμεσα με τα καθημερινά προβλήματα επιβίωσης. Αυτή η αμεσότητα του συνεργατισμού στην καθημερινότητα, για να είναι αποτελεσματική, δεν πρέπει να βασίζεται σε τυχαίες δραστηριότητες, αλλά να προετοιμάζεται συστηματικά με σχεδιασμό και προγραμματισμό στον υψηλότερο δυνατό βαθμό. Η εκπαίδευση στους συνεταιρισμούς κατέχει ρυθμιστικό ρόλο και είναι συνεχής και επί καθημερινής βάσεως απευθυνόμενη τόσο στα μέλη των συνεταιρισμών, στους υπαλλήλους και στην διοικητική ομάδα, όσο και στον ευρύτερο κοινό. Δεν μπορεί να θεωρηθεί υπερβολή η επιτυχία του συνεταιρισμού οφείλεται κατά πρώτον στην εκπαίδευση των συμμετεχόντων σε αυτόν και κατά δεύτερον στις οικονομικές επιδιώξεις του. Αλληλένδετα στοιχεία που οδηγούν σε έναν επιτυχημένο συνεταιρισμό. Με μια εκπαίδευση υψηλών προδιαγραφών μπορούν να γεννηθούν και να διαδοθούν στην ευρύτερη κοινωνία οι βασικές Αρχές του συνεργατισμού, αλλά και να πραγματοποιηθεί η εφαρμογή τους στην καθημερινή οικονομική διαδικασία. Ο καθυστερημένος προγραμματισμός για την συνεταιριστική εκπαίδευση θα πρέπει να δημιουργεί μεγαλύτερους προβληματισμούς στα μέλη των συνεταιρισμών, παρά το κλείσιμο με ζημιά

κάποιων οικονομικών λογαριασμών της επιχείρησης. Η εκπαίδευση κατέχει σημαντικό ρόλο σε πολλές μελλοντικές λογιστικές χρήσεις και επίσης στην ίδια την επιβίωση της επιχειρηματικής μονάδας, με τη σημασία της αυτόνομης και ανεξάρτητης μονάδας. Στο καταστατικό των πρωτοπόρων συνεταιριστών της Ροτσντέιλ είναι εμφανής ο ρόλος της εκπαίδευσης με ποσοστό 2,5% επί των πλεονασμάτων και το γεγονός αυτό υποδηλώνει τη σπουδαιότητα που είχαν δώσει στην πρόβλεψη της εκπαίδευσης για την επιτυχία της προσπάθειάς τους. (Παπαγεωργίου, 2015)

Η συνεταιριστική εκπαίδευση καλύπτει:

- Την ιστορική εξέλιξη
- Την φιλοσοφία και τους σκοπούς
- Τον τρόπο οργάνωσης και διαχείρισης των συνεταιρισμών

Η συνεταιριστική εκπαίδευση δεν είναι αυτό που έχει καθιερωθεί στην Ελλάδα ως συνεταιριστική, δηλαδή μόνο η εκπαίδευση με αντικείμενο τις αγροτικές εργασίες. Η συνεταιριστική επιστήμη δεν είναι κλάδος της γεωπονίας και της ζωοτεχνίας, αλλά βρίσκεται πεδίο εφαρμογής και σε αυτές τις επιστήμες. Το Διεθνές Γραφείο Εργασίας με την σύσταση 193/2002 προτείνει την εισαγωγή της Συνεταιριστικής Παιδείας σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, θεωρώντας ότι οι βαθμίδες εκπαίδευσης δεν προετοιμάζουν τους αυριανούς πολίτες για την ένταξή τους μόνο στην Κρατική και Ιδιωτική οικονομία, αλλά και στην οικονομία που προέρχεται από τους συνεταιρισμούς των κεφαλαίων.

Συνεταιριστικά μαθήματα διδάσκονται στα Τ.Ε.Ι. στον τομέα της Διοίκησης και της Οικονομίας, όπου έχουν αναπτυχθεί Τμήματα Συνεταιριστικών Οργανώσεων και Εκμεταλλεύσεων. Στα Α.Ε.Ι. διδάσκεται η Συνεταιριστική Οικονομία ως ξεχωριστό μάθημα, στο τμήμα Γεωπονίας του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, καθώς επίσης στο τμήμα Γεωργικής Οικονομίας, στο τμήμα Δημόσιας Διοίκησης και στα Τμήματα Οργάνωσης και Διοίκησης Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων και Αγροτικής Ανάπτυξης. Επίσης, ανάλογο μάθημα διδάσκεται στο Τμήμα Οικιακής Οικονομίας, ενώ το συνεταιριστικό δίκαιο διδάσκεται ως τμήμα του εμπορικού δικαίου.

Από την πλευρά των συνεταιρισμών, εκπαίδευση προσφέρεται στη Συνεταιριστική Σχολή Θεσσαλονίκης της ΠΑΣΕΓΕΣ. Η συγκεκριμένη σχολή προσφέρει συνεταιριστική εκπαίδευση στους νεοπροσλαμβανόμενους συνεταιριστικούς υπαλλήλους επιπέδου αποφοίτων Λυκείου, διοργανώνοντας και ειδικά σεμινάρια για στελέχη διαφόρων επιπέδων, είτε αιρετά είτε υπηρεσιακά. Παρόλα αυτά απόδειξη της ανεπαρκούς κατανόησης της σημασίας της συνεταιριστικής εκπαίδευσης αποτελεί η μικρή και μετ' εμποδίων συμμετοχή υπαλληλικών στελεχών στα εκπαιδευτικά προγράμματα που διενεργούνται. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να τονισθεί πως η συνεταιριστική επιμόρφωση ακόμη δεν έχει εισχωρήσει ουσιαστικά στο επίπεδο των αιρετών διοικήσεων συνεταιριστικών οργανώσεων (Παπαγεωργίου, 2015).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΙΔΗ ΚΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

3.1 Κατηγοριοποίηση των συνεταιρισμών

Η δημιουργία και η λειτουργία των συνεταιρισμών χαρακτηρίζεται από ποικιλομορφία και αφορά πολλούς τομείς της οικονομίας. Το γεγονός αυτό δημιουργεί την ανάγκη διάκρισης των διαφορετικών μορφών συνεταιρισμών σε κατηγορίες, λαμβάνοντας υπόψη κάποια συγκεκριμένα κριτήρια κατάταξης.

Έτσι ανάλογα με το είδος της δραστηριότητας, με το μέγεθος της αγοράς στο οποίο δραστηριοποιούνται, και με τη δομή της ιδιοκτησίας που έχει κάποιος σε έναν συνεταιρισμό κατηγοριοποιούνται.

Βασική επιχειρηματική δραστηριότητα. Ανάλογα με το είδος της δραστηριότητάς τους οι συνεταιρισμοί συχνά κατηγοριοποιούνται ως παραγωγικοί, εμπορικοί, προμηθειών, καταναλωτικοί, ή παροχής υπηρεσιών. Σε καθεμία απ' αυτές τις μεγάλες ομάδες περιλαμβάνονται και υποκατηγορίες, ώστε να συμπεριληφθούν όλες οι πιθανές δραστηριότητες που μπορεί να ανάβει ένας συνεταιρισμός.

Αγορά στην οποία δραστηριοποιούνται. Οι συνεταιρισμοί μπορούν να ταξινομηθούν ανάλογα με το μέγεθος της αγοράς στην οποία δραστηριοποιούνται, όπως επί παραδείγματι αν πρόκειται να δραστηριοποιηθούν σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό ή ακόμη και διεθνές επίπεδο.

Δομή της ιδιοκτησίας. Ανάλογα με τη δυνατότητα που έχει κάποιος να συμμετέχει στο κεφάλαιο του συνεταιρισμού διακρίνονται διαφορετικά μοντέλα ιδιοκτησίας.

Όσον αφορά τους αγροτικούς συνεταιρισμούς μπορούν να χαρακτηριστούν ανάλογα με την παραγωγική τους δραστηριότητα ως εξής:

Προμηθευτικοί συνεταιρισμοί, όπου το κύριο ή αποκλειστικό έργο τους είναι η προμήθεια γεωργικών εφοδίων, όπως λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων, ζωοτροφών κ.λπ. και η προώθησή τους στους αγρότες, που είναι μέλη των συνεταιρισμών αυτών.

Παραγωγικοί συνεταιρισμοί, στους οποίους οι παραγωγοί, που είναι μέλη τους επιδίδονται στην παραγωγή αγροτικών προϊόντων από κοινού.

Πιστωτικοί συνεταιρισμοί, είναι οι συνεταιρισμοί, οι οποίοι αναλαμβάνουν το έργο της παροχής δανείων που αφορούν την καλλιέργεια ή την συλλογή των προϊόντων στα μέλη τους.

Μεταποιητικοί συνεταιρισμοί, οι οποίοι με τις κατάλληλες υποδομές, μεταποιούν τα πρωτογενή αγροτικά προϊόντα των μελών τους, γι' αυτό και ονομάζονται πολλές φορές αγροτοβιομηχανικοί ή γεωργοβιομηχανικοί συνεταιρισμοί.

Εμπορικοί συνεταιρισμοί, οι οποίοι αναλαμβάνουν τη διάθεση και προώθηση των αγροτικών προϊόντων των μελών τους.

Συνεταιρισμοί πολλαπλού σκοπού, είναι οι συνεταιρισμοί που ασχολούνται ταυτόχρονα με περισσότερες από μια δραστηριότητες, όπως επί παραδείγματι προμηθευτικές, μεταποιητικές και άλλες δραστηριότητες.

Τέλος, οι συνεταιρισμοί μπορούν να σχηματίζουν συνεταιρισμούς ανωτέρου βαθμού (δευτεροβάθμιους ή τριτοβάθμιους) κατά την κρίση των ίδιων των συνεταιρισμών. Στην Ελλάδα ωστόσο, σύμφωνα με την τρέχουσα νομοθεσία (4015/2011) το γεγονός αυτό δεν επιτρέπεται. Ενώ οι εταιρείες έχουν τη δυνατότητα να συνεργάζονται και να ιδρύουν νέες εταιρείες, οι συνεταιρισμοί δεν μπορούν να συνεταιρίζονται και να ιδρύουν νέους συνεταιρισμούς. Σημειωτέον τέτοιου είδους απαγόρευση δεν υπάρχει σε καμία γνωστή νομοθεσία παγκόσμια, επειδή κατά την ουσία αποτελεί αναίρεση της δυνατότητας του συνεταιρίζεσθαι. (Παπαγεωργίου, 2015).

3.2 Το καταναλωτικό συνεταιριστικό κίνημα από εχθές μέχρι σήμερα

Χρονικά έως το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο το καταναλωτικό συνεταιριστικό κίνημα βρισκόταν σε αρχικό στάδιο, καθώς το συνεταιριστικό κίνημα στην Ελλάδα είχε αναπτυχθεί μόνο με τη μορφή των αγροτικών συνεταιρισμών. Συνεπώς, η ιστορία του καταναλωτικού κινήματος της Ελλάδας είναι χρονικά μικρή. Ξεκινά από τον Σεπτέμβρη του 1962, στη Θεσσαλονίκη με την ίδρυση του πρώτου ανοιχτού καταναλωτικού συνεταιρισμού, που ονομάζεται «Ο Καταναλωτής-CONSUM». Το 1965, ιδρύεται ο δεύτερος καταναλωτικός συνεταιρισμός στην Αθήνα με το όνομα «Ο Καταναλωτής-CONSUM». Τη δεκαετία του 1970 κάνουν την εμφάνισή τους δύο ακόμη καταναλωτικοί συνεταιρισμοί, στα Άσπρα Σπίτια και στην Καβάλα, ενώ έως το 1982 δεν υπήρχε ευνοϊκό κλίμα για την κινητικότητα του καταναλωτικού συνεταιριστικού κινήματος, όπως άλλωστε γινόταν και με το τραπεζικό σύστημα της χώρας και τη γενικότερη πολιτική. Τη δεκαετία του 1980 αλλάζει το σκηνικό και παρατηρείται μία σημαντική ανάπτυξη των καταναλωτικών συνεταιρισμών, με την ανάπτυξη αξιολογών δραστηριοτήτων. Δημιουργούνται αρκετοί νέοι συνεταιρισμοί και αρχίζουν να λειτουργούν αυτόνομα, ενώ οι παλαιότεροι συνεταιρισμοί επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους, σε άλλα πεδία δράσης. Χιλιάδες είναι τα νέα μέλη, τα οποία εντάσσονται στο συνεταιριστικό κίνημα και οι ίδιοι οι συνεταιρισμοί αναπτύσσουν αξιολογες πρωτοβουλίες. Χαρακτηριστικό είναι ότι οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί που βρίσκονται σε πόλεις όπως η Θεσσαλονίκη, η Πάτρα, η Δράμα, η Κατερίνη και η Λάρισα, εκδίδουν δικά τους περιοδικά έντυπα. Ωστόσο, οι περισσότεροι από αυτούς διαλύθηκαν ή πωλήθηκαν έως το 2003.

Οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί έχουν το εξής πλεονέκτημα, αγοράζοντας μαζικά ρίχνουν τις τιμές πώλησης. Μπορούν να προσφέρουν τα προϊόντα τους σε τιμές που μπορούν απλά και μόνο να καλύπτουν το κόστος, και αφήνουν ένα μικρό πλεόνασμα γιατί δεν ενδιαφέρονται για το κέρδος αλλά για την ευημερία των μελών τους. Με μια συνδρομή ελάχιστα μεγαλύτερη της τιμής της χονδρικής αγοράς, αλλά πολύ μικρότερη από την τιμή διάθεσης των προϊόντων της Ελεύθερης Αγοράς, υπάρχει η δυνατότητα να δημιουργηθεί ένα αποθεματικό ικανό να καλύψει οικονομικά θέσεις εργασίας σε κοινωφελείς υπηρεσίες,

καλύπτοντας ανάγκες που η κοινωνία μας έχει μεγάλη έλλειψη, καταπολεμώντας με αυτό τον τρόπο και την ανεργία. Με την τακτική αυτή στη λειτουργία των καταναλωτικών συνεταιρισμών μπορούν να πέσουν οι τιμές στα είδη πρώτης ανάγκης, αυξάνοντας την αγοραστική δύναμη, δύνεται η δυνατότητα να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας, να απολαμβάνονται κοινωφελείς υπηρεσίες, χωρίς την επένδυση περισσότερων κεφαλαίων, αλλά με χρηστή διαχείριση των ήδη διαθέσιμων χρημάτων να απολαμβάνονται περισσότερα οφέλη. Χαρακτηριστικό γνώρισμα των καταναλωτικών συνεταιρισμών που είχαν ιδρυθεί στη χώρα μας ήταν ότι είχαν συσταθεί σε συντεχνιακή βάση, ανάλογα με τον κλάδο εργασίας. Για το λόγο αυτό, ονομάστηκαν "κλειστοί" ή ομοιοεπαγγελματικοί συνεταιρισμοί κατανάλωσης. Προϋπόθεση για να εγγράφει κάποιος στο συνεταιρισμό και να συμμετέχει στις διαδικασίες τους, είναι η ύπαρξη εργασιακής σχέσης με το φορέα στα πλαίσια του οποίου λειτουργεί ο συνεταιρισμός. (Κλήμης, 1960)

Οι κλειστοί – ομοιοεπαγγελματικοί συνεταιρισμοί κατανάλωσης δεν είναι ανοιχτοί προς το ευρύ καταναλωτικό κοινό και λειτουργούν ξεκομμένοι από το σύνολο των καταναλωτών. Με αυτόν τον τρόπο καταπατούν τη βασική συνεταιριστική αρχή της ελεύθερης εγγραφής στο συνεταιρισμό καθενός που επιθυμεί τη συμμετοχή του σ' αυτόν. Οι κλειστοί συνεταιρισμοί κατανάλωσης δεν έχουν συνήθως τη δυνατότητα να έχουν μεγάλο αριθμό μελών, με αποτέλεσμα να έχουν αδυναμία δημιουργίας αξιόλογων ιδίων κεφαλαίων. Η έλλειψη σημαντικών ιδίων κεφαλαίων και το γεγονός ότι απευθύνεται μόνο στα μέλη τους, σημαίνουν περιορισμένες αγορές και πωλήσεις. Αυτό οδηγεί σε μεγαλύτερη χρονικά δέσμευση κεφαλαίων, γεγονός που αποκλείει κάθε πιθανότητα ευνοϊκών όρων προμήθειας καταναλωτικών αγαθών και μεγάλης ποικιλίας. Για όλους τους πιο πάνω λόγους, όσα καταστήματα δημιουργήθηκαν από αυτούς τους συνεταιρισμούς υπολειπούνταν και τελικά ελάχιστοι μπόρεσαν να επιβιώσουν. Μετά το 1962 και την ίδρυση στη χώρα μας των ανοικτών καταναλωτικών συνεταιρισμών, οι οποίοι δέχονται ως μέλος τους κάθε ενδιαφερόμενο καταναλωτή ανεξάρτητα από την επαγγελματική του ιδιότητα, έτσι οι κλειστοί συνεταιρισμοί χαρακτηρίστηκαν ως καταστροφικοί όσο αφορά το μέλλον του συνεταιριστικού κινήματος. (Κλήμης 1980)

Στους καταναλωτικούς συνεταιρισμούς απαιτείται ελάχιστη αυστηρότητα στην επιλογή των συνταίρων. Δεν αποτελεί έναν παραγωγικό συνεταιρισμό που χρειάζεται την άψογη συνεργασία των μελών του. Η επιτυχία ενός καταναλωτικού συνεταιρισμού βασίζεται στην πρόθεση των όσο το δυνατόν περισσότερων μελών του να προμηθεύονται τα προϊόντα του. Τα προϊόντα του απαιτείται να είναι τουλάχιστον εφάμιλλα ή καλύτερα από αυτά της ιδιωτικής αγοράς. Βασίζεται επίσης και στην ικανότητα του να προμηθεύει αυτά τα επιθυμητά προϊόντα στα μέλη του. Είναι όμως αναγκαίο τα μέλη, να εκπαιδεύονται κατάλληλα, δημιουργώντας με αυτό τον τρόπο τις κατάλληλες συνθήκες του επαρκούς ελέγχου των στελεχών του. Τα μέλη οφείλουν να αποτελούν εγγυητές της πορείας του συνεταιρισμού και να επιβεβαιώσουν ότι θα συνεχίσει ο συνεταιρισμός να υπηρετεί τα μέλη του, και όχι άλλες ομάδες άμεσα εμπλεκόμενων.

Οι γενικότερες συνθήκες που οδήγησαν στην ανάπτυξη των καταναλωτικών συνεταιρισμών αναφέρονται παρακάτω: (Δασκάλου, 1992)

- Πολλοί κεφαλαιοκράτες, με μοναδικό τους κίνητρο το κέρδος, ανταγωνίζονται για την επικράτηση στην αγορά.
- Πολλοί εργάτες ανταγωνίζονται για την κατάληψη μιας θέσης εργασίας στην κεφαλαιοκρατική επιχείρηση ως μισθωτοί.

- Επειδή η προσφορά εργασίας είναι ως επί το πλείστον μικρότερη από την ζήτηση παρατηρείται το φαινόμενο της μόνιμης ανεργίας. Σε αυτή την περίπτωση που η οικονομία ενός κράτους δεν χρησιμοποιεί την εφεδρεία της σε εργατικό δυναμικό δίνει τη δυνατότητα στους κεφαλαιοκράτες να εισάγουν εργάτες ανοίγοντας τα σύνορα στους ξένους.

Είναι αλήθεια ότι, μια φορά κι' έναν καιρό, στην Ελλάδα, στην Πατρίδα μας, καλλιεργούσαμε τη γη μας, εκτρέφαμε τα ζώα μας και η χώρα όχι μόνο ζούσε αλλά έκανε και εξαγωγές. Σήμερα ούτε καλλιεργούμε ούτε παράγουμε, ζούμε με δανεικά και η χώρα έγινε αποικία χρέους, που σημαίνει φτώχεια, εξαθλίωση και ταπείνωση του ελληνικού λαού. Αυτή την καταστροφή που ολοένα μεγαθύνεται θεωρούμε ότι, αν ενώσουμε τις όποιες δυνάμεις έχουμε ως πολίτες της χώρας, μπορούμε ειρηνικά να την αντιστρέψουμε. Και ένας τρόπος που προτείνουμε, ρεαλιστικός και αναγκαίος, είναι η δημιουργία – σύσταση καταναλωτικών παραγωγικών συνεταιρισμών. Στα πλαίσια ενός τέτοιου θεσμού τόσο ο καταναλωτής όσο και ο παραγωγός βγαίνουν κερδισμένοι αφού ο μεν καταναλωτής αγοράζει το προϊόν φθηνότερα ο δε παραγωγός πουλάει τα προϊόντα του ακριβότερα και το επί πλέον κέρδος κοινωνικοποιείται προς όφελος της ελληνικής οικονομίας. Με τέτοιους καταναλωτικούς παραγωγικούς συνεταιρισμούς θα υπάρξει ζωή και πάλι στο κοινοτικό πνεύμα, που βοήθησε τον ελληνισμό να επιβιώσει ακόμα και τότε που βρέθηκε εθνικά υπό κατοχή ξένων κρατών. Όταν ο Ελληνικός λαός συμμετέχει ενεργά στη διαμόρφωση των βασικών αξιών της ζωής του και της κοινωνίας γενικότερα σ' ένα δίκτυο πολιτών, τότε θα αλλάξουν πολλά πράγματα. Θα δημιουργηθεί υλικός, πνευματικός και ηθικός πλούτος, θα μάθουμε οι ίδιοι να παράγουμε, να πουλάμε, να κερδίζουμε, να ζούμε με άνεση και αξιοπρέπεια με τις δικές μας δυνάμεις καθώς και να λειτουργούμε συλλογικά.

3.3 Αγροτικοί συνεταιρισμοί καθώς και οι μορφές οργάνωσής τους

Η Ελλάδα ανήκει στις χώρες στις οποίες εμφανίστηκε αρκετά νωρίς το πνεύμα του συνεταιρισμού, στο οποίο στηρίχθηκε και θεμελιώθηκε ο θεσμός του σύγχρονου Συνεταιρισμού. Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί λειτουργούν μέσα στον καπιταλισμό, αλλά διαφέρουν από τους ιδιωτικούς οργανισμούς τόσο στη δομή όσο και στους στόχους, καθώς ο έλεγχος και η ιδιοκτησία βρίσκονται στα χέρια εκείνων που κάνουν το έργο. Ενώ οι συνεταιρισμοί θεωρούνται συχνά πολύ μικροί για να αντιμετωπίσουν τον καπιταλισμό και έτσι θεωρείται ότι αποτυγχάνουν ή είναι πολύ παρόμοιοι με τις καπιταλιστικές οργανώσεις, υποστηρίζετε από πολλούς, ότι οι συνεταιρισμοί μπορούν να θεωρηθούν ως μια βιώσιμη εναλλακτική λύση.

Δεν είναι λίγοι επίσης αυτοί που πιστεύουν ότι στην Ελλάδα ιδρύθηκε η αρχή της διεθνούς συνεταιριστικής κίνησης με την ίδρυση της Κοινής Συντροφιάς στα Αμπελάκια κατά το έτος 1780. Όπως είδαμε παραπάνω στο σχετικό υποκεφάλαιο ήταν ένας συνεταιρισμός εμπόρων, τεχνιτών και εργατών κατασκευής κόκκινων νημάτων από βαμβάκι. Πολλοί θεωρούν ότι ήταν το πρώτο παράδειγμα συνεργασίας κεφαλαίου και εργασίας

Το 1900 ιδρύεται ο αγροτικός συνεταιρισμός του Αλμυρού, με σκοπό την παροχή δανείων στα μέλη του με την αγορά αλωνιστικής μηχανής για τον αλωνισμό των σιτηρών τους, την προμήθεια των λιπασμάτων και την από κοινού πώληση των προϊόντων τους. Παρά το γεγονός ότι δεν είχε θεσμοθετηθεί νομικά στη χώρα η λειτουργία των συνεταιρισμών ιδρύθηκαν αρκετοί στις περιοχές της Πελοποννήσου, Θεσσαλίας και Κρήτης. Όσον αφορά

τον ρυθμό αύξησης του αριθμού των συνεταιρισμών από το 1914 και μετά, ο ρυθμός ανάπτυξης των συνεταιρισμών της Ελλάδος άρχισε να είναι υψηλότερος. Μάλιστα, το έτος 1922 ο αριθμός των συνεταιρισμών έφτασε τους 1.815. Το 1923 είχαμε την απαλλοτρίωση από την κυβέρνηση Πλαστήρα. Διανεμήθηκαν στους αγρότες 18.129.263 στρέμματα γης και προστέθηκαν πάνω από 300.000 ατομικοί ιδιοκτήτες γης. Κατά την τριετία 1923-1926 ιδρύθηκαν 2.018 αγροτικοί συνεταιρισμοί, ενώ το 1931 έφτασαν τους 3.347 πρωτοβάθμιους αγροτικούς συνεταιρισμούς και τις 85 περιφερειακές ενώσεις. Τέλος, το 1936 ο αριθμός αυξήθηκε και άλλο και έφτασε τους 3.967, από τους οποίους το 79% ήταν κυρίως πιστωτικοί.

Κατά την μεταπολεμική περίοδο, το ελληνικό συνεταιριστικό κίνημα απέκτησε μεγαλύτερη ισχύ. Απέκτησε εύνοια κατά το πρώτο μισό του 20ου αιώνα και ιδιαίτερα την εποχή του μεσοπολέμου από την διανομή των μεγάλων γαιοκτησιών στους ακτήμονες. Έτσι η ελληνική αγροτική οικονομία απέκτησε τέτοια δομή, όπου ως μονάδα παραγωγής θεωρείται κυρίως η μικρή ιδιοκτησία και η οικογένεια.

Το έτος 1929 αποτελεί σημαντικό σταθμό στην εξέλιξη του συνεταιριστικού κινήματος μια και τότε αναπτύχθηκε ένα δίκτυο γεωτεχνικής στήριξης και επενδυτικών πιστώσεων από την «Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος». Σταδιακά με την πάροδο του χρόνου η παραγωγή των αγροτικών προϊόντων, όπως και οι καλλιεργούμενες εκτάσεις, ο εξοπλισμός παραγωγής και οι εγκαταστάσεις των συνεταιρισμών αλλά και ο όγκος των χρηματικών συναλλαγών σημείωσα αισθητή αύξηση. Το γεγονός αυτό οφείλεται στο ότι οι συνεταιρισμοί ανοίχτηκαν στην εμπορία αγαθών γεωργικής χρήσης όπως είναι φυτοφάρμακα, λιπάσματα, είδη εγκαταστάσεων θερμοκηπίων κ.ά. Στη συνέχεια, το 1935 έχουμε την ίδρυση της Πανελληνίας Συνομοσπονδίας Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών (ΠΑΣΕΓΕΣ). Έδρα της ήταν η Αθήνα αλλά είχε ως περιφέρεια όλη την Ελλάδα. (Μποζιάρης, 2008)

Αργότερα, το 1947 ιδρύεται η πρώτη συνεταιριστική οργάνωση της ΣΕΚΕ Α.Ε. η οποία εμπορεύεται ελληνικά καπνά. Στη συνέχεια τη ίδια πορεία ακολούθησαν και άλλες συνεταιριστικές επιχειρήσεις όπως είναι η ΣΕΒΑΘ Α.Ε. η οποία δραστηριοποιείται στη μεταποίηση των οπωροκηπευτικών, η ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΗ Α.Ε. στην εμπορία του ελαιόλαδου, οι Κεντρικές Συνεταιριστικές Ενώσεις, (ΚΕΣΠΥ) στη διαχείριση πολλαπλασιαστικού υλικού και σπόρων, η ΣΕΚΑΠ Α.Ε. για τη βιομηχανική παραγωγή προϊόντων καπνού, κτλ.

Από το 1982 και μετά το κράτος αυξάνει συνεχώς τις επιχορηγήσεις προς τους συνεταιρισμούς. Ιδιαίτερα σημαντική ήταν και η αύξηση των δανείων που χορήγησε η ΑΤΕ προς τους συνεταιρισμούς. Το έτος 1989, οι πολιτικές αλλαγές και οι αλλαγές των κυβερνήσεων είχαν ως αποτέλεσμα τη διόγκωση των χρεών των συνεταιρισμών. Σύμφωνα με την ΠΑΣΕΓΕΣ, το έτος 2010, η Ελλάδα έφτασε να αριθμεί 6.376 πρωτοβάθμιους αγροτικούς συνεταιρισμούς και 112 Ενώσεων Αγροτικών Συνεταιρισμών. (Σελλιανάκης, 2015).

Τέλος, το 2012 αποτελεί μία κρίσιμη καμπή για την πορεία των συνεταιρισμών καθώς η νομοθεσία περί αυτών τροποποιήθηκε για άλλη μια φορά και το νέο καταστατικό καταργεί τις Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών και τις μετατρέπει σε πρωτοβάθμιους Αγροτικούς Συνεταιρισμούς ή Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις. Ο σκοπός του μέτρου είναι η ελάττωση του αριθμού των πρωτοβάθμιων και δευτεροβάθμιων συνεταιρισμών ο οποίος ήταν πολύ υψηλός αναλόγως με τις ανάγκες των αγροτών και τη ζήτηση από την αγορά. Έτσι, οι αδρανείς Ενώσεις καταργούνται και όσες απέμειναν συγχωνεύονται δημιουργώντας οικονομίες κλίμακας. Για την αποδοτικότητα του μέτρου αυτού θα είναι εφικτό να μιλήσουμε σε λίγα χρόνια. (Σελλιανάκης, 2015).

Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί αποτελούν το πρώτο σκαλοπάτι της αγροτικής συνεταιριστικής οργάνωσης. Ο αριθμός των μελών του συνεταιρισμού είναι ανάλογος με τον πληθυσμό της

συγκεκριμένης περιφέρειας, την ομοιογένειά, την συνεργασία των κατοίκων κ.ά. Ως περιφέρεια ενός αγροτικού συνεταιρισμού μπορούμε να χαρακτηρίσουμε ότι είναι ένα χωριό ή ένας δήμος, ένας νομός ή μια ευρύτερη περιοχή και ορίζεται από το καταστατικό του. Έδρα του είναι το χωριό ή η πόλη όπου είναι εγκατεστημένος ο συνεταιρισμός. (Σελλιανάκης, 2015).

Ένας αγροτικός συνεταιρισμός αποτελείται από μια ένωση ατόμων και όχι αγροτικών επιχειρήσεων. Οι δραστηριότητες που μπορεί να αναπτύξει και που κρίνονται ως οι πιο απαραίτητες για την αποτελεσματικότερη επίτευξη των στόχων του είναι:

1. Η παραγωγή, η μεταποίηση και η εμπορία αγροτικών προϊόντων.
2. Η παραγωγή και η προμήθεια γεωργικών εφοδίων (λιπάσματα, ζωοτροφές κ.ά.).
3. Η κατασκευή και η προμήθεια μέσων γεωργικής παραγωγής (αποθήκες, μηχανήματα κ.ά.).

Σκοπός του αγροτικού συνεταιρισμού είναι η κάλυψη πολλών δραστηριοτήτων ώστε να συμβάλει στη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης των μελών του. Με βάση αυτή την προσπάθεια η Πανελλήνια Συνομοσπονδία Ενώσεων Αγροτικών Συνεταιρισμών (ΠΑΣΕΓΕΣ) ιδρύθηκε το 1935 και είναι Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου. Η Πανελλήνια Συνομοσπονδία Ενώσεων Αγροτικών Συνεταιρισμών (ΠΑΣΕΓΕΣ) αποτελεί τον κορυφαίο ιδεολογικό και συντονιστικό φορέα των Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων της χώρας, που σκοπεύει στην υποστήριξη, την προώθηση και την προαγωγή των δραστηριοτήτων τους, τις οποίες εκπροσωπεί σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Για να επιτύχει το σκοπό της με έμφαση στην υποστήριξη των μελών της, η ΠΑΣΕΓΕΣ, μεταξύ άλλων, εκπονεί μελέτες, εργασίες, έρευνες και συνάπτει συμβάσεις έργου ή παροχής υπηρεσιών, που αφορούν γενικότερα την αγροτική και ειδικότερα τη συνεταιριστική ανάπτυξη. Ενδιαφέρεται ενεργά για την αγροτική, συνεταιριστική, φορολογική και την αναπτυξιακή νομοθεσία, η οποία αφορά τους αγρότες και τις οργανώσεις τους, υποβάλλει τις προτάσεις και διεκδικεί την εναρμόνισή τους με τα συμφέροντα και τις ανάγκες τους και γνωμοδοτεί, σύμφωνα με νομοθετική πρόβλεψη, για θέματα που αναφέρονται σε οικονομικές ενισχύσεις και κίνητρα που παρέχονται στις αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις καθώς και επί σχεδίων νόμων, διαταγμάτων και αποφάσεων που αφορούν στα μέλη της. Κάνει διαπραγματεύσεις και συνάπτει συλλογικές συμβάσεις εργασίας, οι οποίες αφορούν στο προσωπικό των Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων όλων των βαθμίδων. Επίσης έχει τον συντονισμό των ενεργειών των αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων και ενισχύει το έργο τους, παρέχοντας επιστημονική και τεχνική υποστήριξη, συμβουλές και υπηρεσίες για την οργάνωση και την ανάπτυξή τους. Η έδρα της ΠΑΣΕΓΕΣ βρίσκεται στην Αθήνα, όπου η Συνομοσπονδία διαθέτει ιδιόκτητα γραφεία. Οι υπηρεσίες που παρέχει στηρίζονται στη συγκροτημένη Υπηρεσιακή της δομή, την οποία αποτελούν έμπειρα και ειδικευμένα στελέχη. Σημαντική συμβολή στην προώθηση των θέσεων και των προτάσεων των αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων της χώρας παρέχεται από το Γραφείο Βρυξελλών της ΠΑΣΕΓΕΣ, ενώ στις ιδιόκτητες εγκαταστάσεις της, στη Θεσσαλονίκη, η ΠΑΣΕΓΕΣ διαθέτει εκπαιδευτικά κέντρα, όπου παρέχει συνεταιριστική εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση στον αγροτικό τομέα με το εθνικής εμβέλειας Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ ΠΑΣΕΓΕΣ). (Μποζιάρης, 2008)

3.3.1 Παραδοσιακοί Συνεταιρισμοί

Το μοντέλο των Παραδοσιακών Συνεταιρισμών (κυρίως αγροτικών) εφαρμόζεται ως επί το πλείστον στην Ελλάδα, το οποίο παρουσιάζει τα εξής βασικά χαρακτηριστικά (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015):

- Οι παραγωγοί – μέλη είναι οι ιδιοκτήτες και οι ίδιοι ασκούν τον έλεγχο στον συνεταιρισμό.
- Όποιος επιθυμεί να γίνει μέλος του συμμετέχει ελεύθερα με την καταβολή ενός ελάχιστου συνεταιριστικού κεφαλαίου (συνεταιριστική μερίδα)
- Το μεγαλύτερο μέρος των κεφαλαίων κίνησης προέρχεται από το συνεταιριστικό κεφάλαιο καθώς και από τις παρακρατήσεις που γίνονται στις συναλλαγές των μελών με τον συνεταιρισμό
- Για τις αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης επικρατεί το σύστημα «ένα μέλος-μία ψήφος»
- Ισχύουσα κοινοκτημοσύνη μεταξύ των μελών του συνεταιρισμού (μη ξεκάθαρα ορισμένα δικαιώματα ιδιοκτησίας των μελών)
- Οι συνεταιριστικές μερίδες δεν μεταβιβάζονται και δεν εμπορεύονται

Σύμφωνα με τα παραπάνω χαρακτηριστικά οι ελληνικοί αγροτικοί συνεταιρισμοί κατατάσσονται στην αμυντική συνεταιριστική επιχειρηματικότητα, με προτεραιότητα την εξασφάλιση ή τη βελτίωση του αγροτικού εισοδήματος των μελών τους, στο επίπεδο της αγροτικής τους εκμετάλλευσης. Τα βασικότερα προβλήματα του συγκεκριμένου μοντέλου έχουν σχέση με το μέγεθος, την οργάνωση, τις υποδομές, τη χρηματοοικονομική κατάσταση, τις σχέσεις διοίκησης-μελών, τη χαμηλή εξωστρέφεια, την ελλιπή συνεργασία με το λιανεμπόριο και τον χαμηλό δείκτη καινοτομικής συμπεριφοράς. Τα προβλήματα αυτά έχουν άμεσο αντίκτυπο στην ανταγωνιστικότητα των συνεταιρισμών αλλά και στην ανάπτυξη της υπαίθρου, καθώς περιορίζουν την οικονομική βιωσιμότητα αυτών των περιοχών. Για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων έχουν προταθεί οι εναλλακτικές μορφές συλλογικής επιχειρηματικότητας όπως οι «Συνεταιρισμοί Νέας Γενιάς», ένα καινοτόμο μοντέλο Αγροτικού Συνεταιρισμού που δημιουργήθηκε και εξαπλώθηκε στις ΗΠΑ στις αρχές της δεκαετίας του 1990. (Sergaki & Semos, 2006)

3.3.2 Συνεταιρισμοί Νέας Γενιάς

Οι Συνεταιρισμοί Νέας Γενιάς αποτελούν συλλογικές επιχειρήσεις των παραγωγών, που ασκούν τον έλεγχο της παραγωγής και τη διανομή των προϊόντων τους και οι οποίες δραστηριοποιούνται στον κλάδο των τροφίμων (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015). Στους συνεταιρισμούς Νέας Γενιάς οι παραγωγοί προσαρμόζονται όσο αφορά τα χαρακτηριστικά βασικής οργάνωσης του Παραδοσιακού Συνεταιρισμού σε εκείνα των Ιδιωτικών Επιχειρήσεων. Προστιθέμενη αξία καθώς και η εισπραξη αυτής γίνεται από τα μέλη του συνεταιρισμού, σε αντίθεση με παλαιότερα, που την εισέπρατταν οι μη συνεταιριστικές βιομηχανίες. Στους Συνεταιρισμούς Νέας Γενιάς τηρούνται πλέον κάποιιο πρόσθετοι κανόνες προκειμένου να μην ξεφεύγουν από τις βασικές αρχές, αξίες και τους λειτουργικούς κανόνες που χαρακτηρίζουν το συνεταιριστικό θεσμό (Παπαγεωργίου, 2007; Schank & Fulton, 2005; Ηλιόπουλος, 2004).

Οι Συνεταιρισμοί Νέας Γενιάς εμφανίζουν πλέον μία πρότυπη εικόνα στην ιστορία των συνεταιρισμών, η οποία δημιουργήθηκε σταδιακά. Τα κύρια χαρακτηριστικά της νέας προοπτικής των συνεταιρισμών καταγράφονται παρακάτω (Δαλαμήτρα & Μαυρίδης, 2014; Παπαγεωργίου, 2007):

- Οι παραγωγοί μέσω της συνεργασίας προσπαθούν να επεκτείνουν τους ρυθμούς των δραστηριοτήτων τους όσο αφορά την μεταποίηση, με στόχο να αυξήσουν την προστιθέμενη αξία των προϊόντων τους και κατά συνέπεια το οικονομικό κέρδος που προέρχεται από αυτή τη διαδικασία.
- Ο αριθμός των ατόμων που συμμετέχουν σε αυτή τη διαδικασία θα πρέπει να είναι αντίστοιχος με τη δυναμικότητα της μεταποιητικής μονάδας την οποία έχουν στόχο να δημιουργήσουν.
- Ο συνεταιρισμός που ιδρύεται δεν έχει την υποχρέωση να δεχθεί νέα μέλη, εκτός εάν τα ήδη υπάρχοντα μέλη αποφασίσουν την επέκταση των εγκαταστάσεων για περισσότερο ανθρώπινο δυναμικό.
- Το κεφάλαιο του συνεταιρισμού προέρχεται από τα μέλη διαιρούμενο σε μερίδες. Ορίζεται ανάλογα με τις ποσότητες των προϊόντων που θα μεταποιήσει κάθε μέλος στη μονάδα του συνεταιρισμού. Κάθε μερίδα του κεφαλαίου κατέχει αντιστοιχία με δικαίωμα και υποχρέωση του κάθε μέλους να παραδώσει στον συνεταιρισμό ορισμένη ποσότητα προϊόντων. Το δικαίωμα δίνει στο κάθε μέλος του συνεταιρισμού να διασφαλίσει τα αντίστοιχα ποσά που έχει καταβάλει με τη προσδοκία ότι θα λάβει επιπρόσθετα οφέλη. Ενώ η υποχρέωση του μέλους προς το συνεταιρισμό ορίζεται από τη δέσμευσή του να παραδώσει ίση ή μεγαλύτερη ποσότητα προϊόντων γεγονός που διασφαλίζει το συνεταιρισμό ότι θα αξιοποιηθεί ο διαθέσιμος εξοπλισμός του συνεταιρισμού και δεν θα εκτεθεί ο συνεταιρισμός ως προς τους πελάτες του. Σε περίπτωση που το μέλος δεν δύναται να προσκομίσει την ποσότητα των προϊόντων για την οποία έχει δεσμευτεί, τότε ο συνεταιρισμός έχει το δικαίωμα να προμηθευτεί την ποσότητα αυτή από την αγορά, επιβαρύνοντας το οποιοδήποτε αυξημένο κόστος στο μέλος του. Γι αυτό το λόγο το κάθε μέλος που θέλει να έχει όφελος από τον συνεταιρισμό πρέπει να υπολογίσει και να λάβει τόσες μερίδες όσες αναλογούν στην παραγωγή του, υπό κανονικές συνθήκες.

Η οικονομική εκκαθάριση των προϊόντων του συνεταιρισμού γίνεται αφού ληφθούν υπόψη οι επιβαρύνσεις από τις μεταποιήσεις τους και αποδίδεται στα μέλη αφού παρακρατηθούν τα μέρη που αναλογούν για τη δημιουργία αποθεματικού του συνεταιρισμού. Αυτό σημαίνει ότι δεν δίνεται η δυνατότητα να χρησιμοποιηθεί το πλεόνασμα σε άλλους σκοπούς για τους οποίους θα συμφωνούν τα μέλη της συνεταιριστικής μονάδας. Όμως η απόδοση του πλεονάσματος στα μέλη ενισχύει τους δεσμούς των μελών με την συνεταιριστική μονάδα. Όταν ο συνεταιρισμός θέλει να κάνει επιπρόσθετες επενδύσεις εκδίδει νέα μερίδια, αποφεύγοντας το δανεισμό από τις τράπεζες. (Παπαγεωργίου, 2007; Schank & Fulton, 2005; Ηλιόπουλος, 2004)

- Οι μερίδες των συνεταιριστικών επιχειρήσεων νέας γενιάς μπορούν να διαπραγματευτούν καθώς και να μεταβιβαστούν είτε προς άλλα μέλη είτε προς τρίτους, φυσικά μετά από έγκριση του διοικητικού συμβουλίου. Προνομιούχες μερίδες μπορούν να είναι διαθέσιμες όπως και να εκδίδονται από το συνεταιρισμό σε άτομα που είναι μέλη και μη μέλη, εφόσον δεν έχουν δικαιώματα ψήφου.
- Οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις νέας γενιάς λειτουργούν σύμφωνα με τον κανόνα της δημοκρατικής διοίκησης. Κάθε μέλος του συνεταιρισμού έχει μία ψήφο, αλλά υπάρχει η δυνατότητα απόκτησης περισσότερων της μιας ψήφων μέχρι ενός περιορισμένου αριθμού για τη δημιουργία σχετικής αντιστοιχίας με τον όγκο των συναλλαγών.

Στο αυτό το σημείο, αξίζει να επισημανθεί πως οι Συνεταιρισμοί Νέας Γενιάς έχουν χαρακτηριστικά επιχειρηματικού προσανατολισμού. Οι σχέσεις του κάθε μέλους του συνεταιρισμού με τον ίδιο το συνεταιρισμό είναι αυστηρά καθορισμένες και κάθε απόκλιση από τις προκαθορισμένες σχέσεις οδηγεί την επιβολή συνεπειών. Τα στοιχεία της αλληλεγγύης, της αλληλοβοήθειας, της υπευθυνότητας, της κατανόησης και των λοιπών χαρακτηριστικών των συνεταιρισμών περιορίζονται και στη θέση τους υπεισέρχονται κανόνες, ως ακολούθως (Παπαγεωργίου, 2007; Schank & Fulton, 2005; Ηλιόπουλος, 2004):

- **Παράδοση Προϊόντων:** Ο συνεταιρισμός νέας γενιάς ορίζει με σαφείς οδηγίες το συμφέρον των μελών του, τα πλεονεκτήματα από τη συλλογική ενέργεια. Επίσης ορίζει τα προϊόντα και τις ποσότητες των προϊόντων που κάθε μέλος οφείλει να προσκομίσει και δεν αφήνεται στην προαίρεση και την επιθυμία των μελών του. Γι αυτό το λόγο τα μέλη δεσμεύονται να προσκομίσουν την συμφωνημένη ποσότητα προϊόντων, ειδάλλως είναι υποχρεωμένοι να καταβάλουν στο συνεταιρισμό το αντίτιμο για την προμήθεια των ποσοτήτων των προϊόντων αυτών από την ελεύθερη αγορά. Αυτό κατοχυρώνει τον συνεταιρισμό, να συνάψει συμβάσεις παράδοσης προϊόντων στους πελάτες του, κατά την επιθυμητή ποσότητα επειδή γνωρίζει εκ των προτέρων την ποσότητα που θα παράγουν τα μέλη του.
- **Μερίδες ανάλογα με την ποσότητα:** Η οικονομική μερίδα που αντιστοιχεί στα μέλη, η οποία κατοχυρώνει τη συμμετοχή τους στον συνεταιρισμό, είναι συνήθως μικρής αντιστοιχίας, ώστε και τα πιο αδύναμα οικονομικά μέλη να έχουν τη δυνατότητα συμμετοχής και να μπορούν να ανταπεξέλθουν. Τα αναγκαία επιπρόσθετα οικονομικά ποσά, που απαιτούνται για τη λειτουργία του συνεταιρισμού και για τις επενδύσεις, τα λαμβάνει σε μορφή τραπεζικών δανείων ή τα δανείζεται από τα μέλη του, αφού συμπεριλάβει και τον αντίστοιχο τόκο. Το γεγονός αυτό αποτελεί ευνοϊκό μέτρο για τα μέλη του συνεταιρισμού αφού με αυτό τον τρόπο έχουν τη δυνατότητα να κάνουν

χρήση των εγκαταστάσεων και του εξοπλισμού του συνεταιρισμού χωρίς επιπλέον οικονομική χρέωση. Στους συνεταιρισμούς νέας γενιάς το κεφάλαιο, που είναι απαραίτητο για επενδύσεις το καλύπτουν εξολοκλήρου τα μέλη του συνεταιρισμού και η κατανομή του γίνεται ανάλογα με την παράδοση, μεταποίηση και διάθεση των προϊόντων του κάθε μέλους. Το πρόσθετο όφελος των μελών που συμμετέχουν στο επενδυτικό κεφάλαιο του συνεταιρισμού, κατά αναλογία, προέρχεται από το χαμηλότερο κόστος της επεξεργασίας των προϊόντων τους και από την επιτυχία υψηλότερων τιμών διάθεσης τους στην αγορά. Αυτό το γεγονός επιτυγχάνεται χάρη στη συλλογικότητα των μελών του συνεταιρισμού.

- **Διαπραγματεύσιμες και προνομιούχες μερίδες:** Ο τρόπος χειρισμού των μεριδίων οσον αφορά την καταβολή κατά την εγγραφή και την κατανομή τους κατά την αποχώρηση από τον συνεταιρισμό δεν είναι μόνο ένας. Παρακάτω παρατίθενται οι τρεις συχνότεροι. (α) Η επιστροφή της ονομαστικής αξίας της μετοχής απευθείας στο μέλος, του συνεταιρισμού (β) Η διαχρονική μεταβολή της ονομαστικής αξίας της μερίδας με καθορισμένο κριτήριο, οπότε κατά την αποχώρησή του το μέλος απολαμβάνει την αναπροσαρμοσμένη αξία της μερίδας και (γ) η επιστροφή της πραγματικής αξίας της μερίδας στο μέλος, όπως προκύπτει από την πιο πρόσφατη αποτίμηση της πραγματικής αξίας της συνεταιριστικής επιχείρησης.

Στους συνεταιρισμούς νέας γενιάς υιοθετούνται διαπραγματεύσιμες μερίδες, όπου διαρκώς αποτιμάται η αξία τους από τη αγορά, χωρίς να είναι υποχρεωτικά ταυτόσημη με τη λογιστική αποτίμηση επειδή εμπεριέχονται οι προσδοκίες και οι επιθυμίες των αγοραστών, αλλά και των πωλητών. Η τιμή της μερίδας διαμορφώνεται στην αγορά και δεν τίθεται θέμα προσδιορισμού της τιμής της μερίδας κατά την αποχώρηση των μελών, από τον συνεταιρισμό. Οι προνομιούχες μερίδες χωρίς ψήφο, που χρησιμοποιούνται από τους συνεταιρικούς νέας γενιάς, έχουν χρησιμοποιηθεί από τους συνεταιρισμούς γενικότερα στο παρελθόν, με περισσότερη ή λιγότερη επιτυχία, ανάλογα με την πορεία των συνεταιρισμών που τις προσφέρουν και τα προνόμια που τις συνοδεύουν.

- **Μερίδες και ψήφοι:** Στους συνεταιρισμούς νέας γενιάς εφαρμόζεται ο κανόνας της μια ψήφου ανά μέλος με τη δυνατότητα απόκλισης, δηλαδή χορήγησης περιορισμένου αριθμού ψήφων, πέραν της μιας, στους μεγάλους χρήστες των εγκαταστάσεων ή των υπηρεσιών του συνεταιρισμού, από τους οποίους κατά κανόνα απαιτείται και αυξημένος αριθμός μερίδων.
- **Απόδοση σχεδόν του συνόλου του πλεονάσματος στα μέλη και ψήφοι:** Παρατηρείται το φαινόμενο σε αρκετές περιπτώσεις συνεταιρισμών νέας γενιάς το ενδιαφέρον για την τοπική κοινωνία να είναι περιορισμένο και να έχει σχέση με πολιτικούς παράγοντες ανάλογες του επιπέδου που παρατηρείται και στις ιδιωτικές επιχειρήσεις κεφαλαίου.

Τα κυριότερα οφέλη για τα μέλη ενός Συνεταιρισμού Νέας Γενιάς έχουν να κάνουν κυρίως με τον τρόπο οργάνωσης καθώς και με τις στρατηγικές που εφαρμόζουν και ακολουθούν. Κάποια από τα σημαντικά χαρακτηριστικά τους σε αντίθεση με έναν Παραδοσιακό Συνεταιρισμό είναι η μείωση κόστους λειτουργίας, η βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων και των υπηρεσιών, καθώς και μεγαλύτερη ενδο-εταιρική αποτελεσματικότητα. Σύμφωνα με το υψηλό αρχικό κεφάλαιο που καταθέτουν τα μέλη του συνεταιρισμού έχουν μεγαλύτερη οικονομική άνεση στη χρηματοδότηση επενδύσεων όπως και στην εφαρμογή της κατάλληλης στρατηγικής που θα τους βοηθήσει να κινηθούν με περισσότερες αξιώσεις στην ανταγωνιστική αγορά. Ο Συνεταιρισμός Νέας Γενιάς έχει περισσότερες δεσμεύσεις όσο αφορά τα μέλη του σε σχέση με έναν Παραδοσιακό Συνεταιρισμό. Η μεγαλύτερη δέσμευση έχει να κάνει με τα συμβόλαια παράδοσης ενός προϊόντος (delivery rights) που υπογράφουν όλοι οι παραγωγοί με τον συνεταιρισμό. Ενώ για τους παραγωγούς, η συμφωνία παράδοσης προϊόντος (delivery contracts) εγγυάται μια εξασφαλισμένη αγορά για τα προϊόντα τους, επιτρέποντας τον καλύτερο προγραμματισμό της παραγωγής τους. Τα συμβόλαια παράδοσης των προϊόντων περιλαμβάνουν ρήτρες δέσμευσης του παραγωγού, αλλά και του συνεταιρισμού εφόσον δεν τηρηθούν οι συμφωνηθέντες όροι ετερόπλευρα. Το αποτέλεσμα των δεσμεύσεων των μελών, όσο και του συνεταιρισμού μειώνει την πιθανή ασυνέπεια των μελών ή και του συνεταιρισμού και με αυτό τον τρόπο εξασφαλίζεται μια ορισμένη ποιότητα για τα προϊόντα που διακινούνται στον συνεταιρισμό. Οι Συνεταιρισμοί Νέας Γενιάς έχουν ευρεία διάδοση σε πολλές χώρες, όπου έχουν αναπτύξει τον αγροτικό τομέα (π.χ. ΗΠΑ, Καναδά, Αυστραλία, Δανία, Ολλανδία). Έτσι, παρατηρήθηκε το φαινόμενο που ονομάστηκε «Συνεταιριστικός Πυρετός». Στη χώρα μας, αυτές οι Εναλλακτικές Μορφές Συλλογικής Οργάνωσης (ΕΜΣΟ) ξεκίνησαν από τους παραγωγούς των γεωργικών προϊόντων, δίνοντας ουσιαστικά μία διέξοδο στη προσπάθεια ανόρθωσης της δημόσιας εικόνας των αγροτικών συνεταιρισμών, αναφορικά με τα θέματα που εξαρτώνται από τους ίδιους τους συνεταιρισμούς (Παπαγεωργίου, 2007).

Στην Ελλάδα, για την επιτυχημένη δημιουργία Συνεταιρισμών Νέας Γενιάς ή τη μετατροπή Παραδοσιακών Συνεταιρισμών σε Συνεταιρισμούς Νέας Γενιάς είναι μία διαδικασία που εξαρτάται τόσο από τους ίδιους τους συνεταιρισμούς, όσο και από το ίδιο το κράτος. Όπως και να 'χει, ο ακρογωνιαίος λίθος είναι η θέληση των μελών των συνεταιρισμών για την αντιμετώπιση των προβλημάτων με τις δικές τους δυνάμεις. Οι λόγοι για τους οποίους μπορούν να επιτύχουν στην Ελλάδα είναι οι παρακάτω (Δαλαμήτρα & Μαυρίδης, 2014):

- Όσο αφορά το κεφάλαιο είναι απαραίτητη η συμμετοχή του κάθε μέλους, ανάλογα με τις ποσότητες που έχουν δεσμευτεί να παραδώσουν, θα καταστήσουν τα μέλη περισσότερο υπεύθυνα
- Η αυστηρή σύμβαση παράδοσης ποσοτήτων για τις οποίες το μέλος έχει δεσμευτεί θα το καταστήσει καλύτερο παραγωγό, αφού σε διαφορετική περίπτωση οι επιπτώσεις θα είναι σοβαρές
- Η απόδοση σχεδόν του συνόλου του πλεονάσματος στα μέλη αποτελεί ισχυρό κίνητρο, καθώς καθιστά με άμεσο τρόπο εμφανή τα αποτελέσματα του συνεταιρισμού
- Οι διαπραγματεύσιμες μερίδες αποτελούν ένα ακόμη κίνητρο να μεριμνούν τα μέλη για την υποβολή της επιτυχίας του συνεταιρισμού, αφού η επιτυχία του συνεταιρισμού συνεπάγεται ανατίμηση των μερίδων και κατά συνέπεια πρόσθετο όφελος για το μέλος

Πίνακας 1: Διαφορές των Συνεταιριστικών Αρχών ανάμεσα στους Παραδοσιακούς Συνεταιρισμούς και τους Συνεταιρισμούς Νέας Γενιάς

Συνεταιριστικές Αρχές	Συνεταιριστική Οργάνωση (παραδοσιακής μορφής)	Συνεταιρισμός Νέας Γενιάς
Εθελοντική και ανοικτή συμμετοχή	ΝΑΙ	Η ιδιότητα του μέλους περιορίζεται μόνο σε εκείνους που αγόρασαν τις μετοχές δικαιωμάτων παράδοσης
Δημοκρατικός έλεγχος των Μελών	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Οικονομική συμμετοχή των μελών	ΝΑΙ	Τα κέρδη μοιράζονται στα μέλη σύμφωνα με τα δικαιώματα παράδοσης που κατέχουν
Αυτονομία και ανεξαρτησία	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Εκπαίδευση, κατάρτιση και πληροφόρηση	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Συνεργασία μεταξύ συνεργατικών οργανώσεων	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Ενδιαφέρον για την Κοινότητα	ΝΑΙ	Σε επίπεδα ιδιωτικών επιχειρήσεων

Πηγή: Ηρακλέους (2007)

3.4 Εφημερίδα των συντακτών

Η πρωτοβουλία για την ίδρυση της «Εφημερίδας των Συντακτών», ξεκίνησε ουσιαστικά το καλοκαίρι του 2012 από υπαλλήλους μεγάλης ημερήσιας εφημερίδας της Αθήνας που έπαψαν να δημοσιεύονται το προηγούμενο έτος. Η συζήτηση και ο προγραμματισμός αυτής της ομάδας ανέργων τώρα, που περιελάμβανε και δημοσιογράφους από άλλα μέσα μαζικής ενημέρωσης, ξεκίνησε μερικούς μήνες αργότερα τον Σεπτέμβριο, όταν ελήφθη η απόφαση να δημιουργηθεί ένας συνεταιρισμός και να δημοσιευθεί μια ημερήσια εφημερίδα με κυκλοφορία σε εθνικό επίπεδο. Θα ήταν διαφορετικό από όλα τα προηγούμενα έγγραφα που κυκλοφόρησαν στη χώρα μέχρι εκείνη τη στιγμή. Η ιδέα ήταν να δημοσιευτεί μια εφημερίδα που δεν θα ήταν προσκολλημένη σε καμία από τις γνωστές ομάδες μέσων ενημέρωσης στη χώρα. Μια εφημερίδα που δεν θα εξαρτιόταν, πολιτικά ή οικονομικά, από τις κατευθύνσεις της κυβέρνησης ή από τα πολιτικά κόμματα. Ένα έγγραφο που δεν θα χρησίμευε ως «εργαλείο» για την άσκηση από ομάδες μέσων μαζικής ενημέρωσης ή σημαντικές επιχειρηματικές ανησυχίες. Τα κύρια χαρακτηριστικά αυτής της εφημερίδας είναι η ανεξαρτησία της, το γεγονός ότι ιδρύθηκε και λειτουργεί ως συνεταιρισμός, καθώς και ο πλουραλισμός της.

Η «Εφημερίδα των Συντακτών» εισέρχεται στο πέμπτο έτος της ύπαρξής της και είναι πλέον δεύτερη σε σχέση με τις μέσες πωλήσεις για ημερήσιες εφημερίδες. Η εφημερίδα δημοσιεύεται από Δευτέρα έως Παρασκευή, με ειδική έκδοση για το Σαββατοκύριακο με περισσότερες σελίδες, ειδικές σελίδες, ένθετα, βιβλία ή ακόμα και DVD. Η έκδοση εκτύπωσης ολοκληρώνεται επίσης από έναν αποκλειστικό ιστότοπο "www.efsyn.gr" που λειτουργεί 24 ώρες το 24ωρο και περιλαμβάνει συνεχόμενα νέα, άρθρα καθώς και το υλικό της εκτύπωσης. Ο στόχος πίσω από το έγγραφο είναι, από την πρώτη κιόλας στιγμή της έναρξής του, μια ολοκληρωμένη και ανεξάρτητη συλλογή ειδήσεων και πληροφοριών για κάθε πτυχή της πολιτικής, της οικονομίας, των εγχώριων και ξένων εξελίξεων, της τέχνης και του πολιτισμού, καθώς και του αθλητισμού. Έχει επίσης ένα τμήμα αφιερωμένο στην

κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία. Το έγγραφο έχει καταφέρει να ενισχύσει τον πλουραλισμό, όχι μόνο για τους δημοσιογράφους που εργάζονται, αλλά και για εκατοντάδες συνεισφέροντες που δημοσιεύουν ελεύθερα τις απόψεις τους. Η «Εφ.Συν» δεσμεύεται σε δημοσιογραφικούς κώδικες δεοντολογίας, ενώ η φιλοσοφία του εγγράφου είναι κριτικά αλλά ειλικρινά να κρίνει κάθε αρχή και εκείνους που βρίσκονται στην εξουσία.

Για να κυκλοφορήσει σύμφωνα με τον ελληνικό νόμο, ιδρύθηκε ανώνυμη εταιρία - Ανεξάρτητα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης Ανώνυμος Εταιρεία (Α.Μ.Μ.Ε.Α.Ε). Το 95% των μετοχών της τελευταίας αυτής εταιρείας ελέγχεται από τον συνεταιρισμό, κυρίως την «καρδιά και την ψυχή» της εφημερίδας. Ο συνεταιρισμός αποτελείται από περίπου 135 μέλη, τον ίδιο αριθμό μελών πλήρους απασχόλησης για την εφημερίδα και την ιστοσελίδα. Όλοι οι υπάλληλοι-μέλη αμείβονται με τον ίδιο μισθό, ανεξάρτητα από την προηγούμενη εργασιακή τους εμπειρία ή την ηλικία τους.

Ο συνεταιρισμός εκλέγει ένα πενταμελές συμβούλιο από τα μέλη του. Ο πρόεδρος του συμβουλίου του συνεταιρισμού συμμετέχει στο διοικητικό συμβούλιο της εταιρείας, στο οποίο περιλαμβάνεται και ο διευθυντής της Εφημερίδας. Τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου της εταιρείας εκλέγονται και αναλαμβάνουν έδρα στο διοικητικό συμβούλιο αφού εγκριθούν από τη γενική συνέλευση του συνεταιρισμού. Η γενική συνέλευση των μελών του συνεταιρισμού είναι το ανώτατο ίδρυμα και ο τόπος όπου συζητούνται και αποφασίζονται τα θέματα μεγάλης εκπροσώπησης της εφημερίδας. Η εφημερίδα διοικείται από τον διευθυντή, τον υπεύθυνο επεξεργασίας και τον συντάκτη που είναι υπεύθυνος για την έκδοση του Σαββατοκύριακου, καθώς και από ανώτερους συντάκτες διαφόρων τμημάτων, οι οποίοι απαρτίζουν τη συντακτική ομάδα. Ο διευθυντής εκλέγεται από τα μέλη της γενικής συνέλευσης του συνεταιρισμού και τους επικεφαλής των τμημάτων και αναλαμβάνει καθημερινά την αντιμετώπιση των θεμάτων που προκύπτουν από τη λειτουργία μιας εφημερίδας.

Η «Εφ.Συν» είναι μια πρωτοφανής προσπάθεια στην ιστορία των μέσων μαζικής ενημέρωσης της Ελλάδας, καθώς είναι η μοναδική προσπάθεια συνεργασίας στην ελληνική δημοσιογραφία. Το νέο εγχείρημα στήριξαν εθελοντικά πολλοί επαγγελματίες δημοσιογράφοι, αλλά εξίσου αποφασιστική για την ενίσχυση του πλουραλισμού της εφημερίδας ήταν η συμβολή εκατοντάδων συνεργατών-αρθρογράφων από τον επιστημονικό και τον πολιτικό κόσμο, από τον χώρο του πολιτισμού και των πανεπιστημίων, από τα εργατικά και κοινωνικά κινήματα, από τον χώρο των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών, από την Εκκλησία ή από απλούς πολίτες. Η επιτυχία είναι το προϊόν καθημερινών και επίπονων προσπαθειών για να ξεπεραστούν οι όποιες δυσκολίες και εμπόδια. Είναι μια εφημερίδα που πρωτοεμφανίστηκε εν μέσω της οικονομικής και κοινωνικής κρίσης στην Ελλάδα, παρόλα αυτά κατάφερε να αποτελέσει παράδειγμα για να μιμηθεί λόγω των ακούραστων εμπειριών των υπαλλήλων της. Μία απόδειξη αποτελεί το γεγονός ότι, ενώ σχεδόν όλα τα άλλα μέσα μαζικής ενημέρωσης στη χώρα οφείλουν την αμοιβή των επιδομάτων τους - που συχνά εκτείνονται σε μήνες κάθε φορά - η «Εφ.Συν» καταφέρνει να καλύψει τους μηνιαίους μισθούς και όλες τις εισφορές του ταμείου κοινωνικής ασφάλισης. Η “Εφημερίδα των Συντακτών” είναι η μόνη εφημερίδα που δεν χρωστάει στο Δημόσιο, στα ασφαλιστικά ταμεία ή σε τράπεζες.

3.5 Φαρμακευτικοί συνεταιρισμοί

Ο πρώτος φαρμακευτικός συνεταιρισμός στην Ελλάδα ιδρύθηκε από 15 φαρμακοποιούς στην Ελλάδα το 1932 στη Θεσσαλονίκη και εξακολουθεί να υπάρχει και να ανθίζει. Ωστόσο οι περισσότεροι φαρμακευτικοί συνεταιρισμοί που λειτουργούν στην ελληνική αγορά έχουν ιδρυθεί γύρω στη δεκαετία του 80'. Ο πρωταρχικός στόχος για την ίδρυση φαρμακευτικού συνεταιρισμού ήταν η προσπάθεια των ανεξάρτητων φαρμακοποιών να αποφύγουν την εκμετάλλευση των τιμών και τις πολύ κακής ποιότητας υπηρεσίες από τον ιδιοκτήτη-επενδυτή. Το 2011, υπήρχαν 27 συνεταιρισμοί με 46 τοπικές χονδρικές εγκαταστάσεις και 2 κέντρα διανομής σε εθνικό επίπεδο. Ο συνολικός ετήσιος κύκλος εργασιών ανερχόταν σε 2 δισεκατομμύρια ευρώ, ενώ διανέμει σχεδόν το 52% των φαρμακευτικών προϊόντων στην ελληνική αγορά. Τα μέλη και οι φορείς των συνεταιρισμών είναι σχεδόν 5.800 ανεξάρτητοι φαρμακοποιοί –ιδιοκτήτες ενός ιδιωτικού φαρμακείου, δηλαδή το 56% του συνόλου των φαρμακοποιών τρέχει μία επιχείρηση λιανικής στην ελληνική αγορά.

Η ΟΣΦΕ (Ομοσπονδία Συνεταιρισμών Φαρμακοποιών Ελλάδος) ιδρύθηκε το 1988, στο πρώτο Συνέδριο των Συνεταιρισμών Φαρμακοποιών στο Ηράκλειο Κρήτης. Η δημιουργία της προέκυψε, από την ανάγκη ενιαίας έκφρασης των συνεταιρισμών της χώρας, απέναντι στην πολιτική εξουσία και το ιδιωτικό φαρμακεμπόριο. Στα χρόνια που μεσολάβησαν, κατόρθωσε να γίνει το κέντρο καθορισμού της στρατηγικής των Συνεταιρισμών Φαρμακοποιών, των μοναδικών επιχειρήσεων με αμιγή ιδιοκτησία από κεφάλαια φαρμακοποιών με στόχο την στήριξη και ανάπτυξη του ελληνικού φαρμακείου. Σήμερα έχει στη δύναμη της, το σύνολο των ΣΥ.ΦΑ., που διαθέτουν 45 κέντρα διανομής, απ' άκρου εις άκρον της χώρας μας, και εξυπηρετούν με πολλαπλές παραδόσεις ημερησίως 5.500 φαρμακεία. Ο συνολικός κύκλος εργασιών των μονάδων της το 2009, προβλέπεται στα 2.500 εκ. ΕΥΡΩ, απασχολούν 1.500 συνεργάτες και διαθέτουν ένα στόλο 260 φορτηγών και 150 μοτοποδηλάτων, για την πλήρη αλλά και άμεση εξυπηρέτηση του φαρμακείου. Αυτή η δραστηριότητα μας οδήγησε να ελέγχουμε το 50%, των διακινουμένων εντός της Ελλάδας, φαρμακευτικών προϊόντων της Ελληνικής φαρμακευτικής αγοράς.

Παρακάτω υπάρχει μία λίστα από διάφορους πανελλαδικούς φαρμακευτικούς συνεταιρισμούς:

Πανελλήνια Συνεταιριστική Φαρμακοποιών (ΠΑΝ.ΣΥ.ΦΑ.)

Συνεταιρισμός Φαρμακοποιών Πειραιά (ΠΕΙ.ΦΑ.ΣΥΝ.)

Συνεταιρισμός Φαρμακοποιών Θεσσαλονίκης (ΣΥ.ΦΑ.ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ)

Συνεταιρισμός Φαρμακοποιών Δράμας (ΣΥ.ΦΑ. ΔΡΑΜΑΣ)

Συνεταιριστική Επιχείρηση Φαρμακοποιών ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (Σ.Ε.ΦΑΡ. ΣΠΕ)

Συνεταιρισμός Φαρμακοποιών Φαρμακευτικών Συλλόγων Δυτικής Μακεδονίας (ΣΥ.Φ.ΦΑ.Σ.ΔΥ.Μ.)

Συνεταιρισμός Φαρμακοποιών Έβρου (ΣΥ.ΦΑ. ΕΒΡΟΥ)

Συνεταιρισμός Φαρμακοποιών Ημαθίας Πέλλας (Σ.Φ.Η.Π.)

Συνεταιρισμός Φαρμακοποιών Καβάλας (ΣΥ.ΦΑ. ΚΑΒΑΛΑΣ)

Συνεταιρισμός Φαρμακοποιών Καρδίτσας (ΣΥ.ΦΑ.Κ.)

Συνεταιρισμός Φαρμακοποιών Κρήτης (ΣΥ.ΦΑ. ΚΡΗΤΗΣ)

Συνεταιρισμός Φαρμακοποιών Λάρισας (ΣΟ.Φ.ΛΑ. ΣΥΝ.ΠΕ.)

Συνεταιρισμός Φαρμακοποιών Λέσβου (ΣΥ.ΦΑ.Λ.)

Συνεταιρισμός Φαρμακοποιών Νότιας Πελοποννήσου (ΠΡΟ.ΣΥ.ΦΑ.ΝΟ.ΠΕ.)

Συνεταιρισμός Φαρμακοποιών Ξάνθης (ΣΥ.ΦΑ.Ξ.)

3.6 Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί

Η έννοια της κοινωνικής οικονομίας είναι εγγενώς ενδιαφέρουσα, καθώς έχει καταφέρει να ενσωματώσει όχι μόνο τα παραδοσιακά οράματα για έναν πιο ανθρώπινο και ηθικό επαναπροσανατολισμό της οικονομικής δραστηριότητας αλλά και την πρόσφατη πολλά υποσχόμενη επιτυχία της, ιδιαίτερα στην ηπειρωτική Ευρώπη και τον Καναδά. Το γενικό όραμα ότι μια μη κερδοσκοπική δραστηριότητα της αγοράς θα ήταν βιώσιμη, αποτελεσματική και ευρέως αναγνωρισμένη στον δημόσιο τομέα έχει υλοποιηθεί για τουλάχιστον δύο δεκαετίες με πολλά υποσχόμενα για τη μελλοντική της ανάπτυξη. Η πρακτική και η θεσμική αντίληψη των κοινωνικών επιχειρήσεων, με τις πολλαπλές οργανωτικές τους μορφές, παρείχε ένα ακόμα πιο σταθερό μέσο για την επίτευξη κοινωνικά προσανατολισμένων στόχων, παρέχοντας προϊόντα και υπηρεσίες στην αγορά. Η Ελλάδα παρουσιάζει μια πλούσια και βαθιά κοινωνική οικονομία στο παρελθόν, με τις περισσότερες από τις συμβατικές οργανώσεις κοινωνικής οικονομίας να δραστηριοποιούνται πρωτίστως στις διαδικασίες οικοδόμησης του έθνους του 19ου και στα οράματα κοινωνικής ανάπτυξης του 20ού αιώνα. Ωστόσο, η κοινωνική οικονομία αναγνωρίστηκε θεσμικά μόλις πρόσφατα (2011) και αυτό με εξαιρετικά ανεπαρκή και αόριστο τρόπο, σε αντίθεση με την ευρωπαϊκή εννοιολογική παράδοση. Παρά τις πολλές διοικητικές και νομικές ελλείψεις, η κοινωνική οικονομία στην Ελλάδα σήμερα έχει τουλάχιστον σταθερή βάση για να ξεπεράσει τη

μακρόχρονη υπανάπτυξη και να προχωρήσει στην αντιμετώπιση των μελλοντικών προκλήσεων που τώρα επιβαρύνουν σοβαρά τη δραματική δημοσιονομική κρίση που ξέσπασε το 2010.

Ας κάνουμε μια αναδρομή στο παρελθόν με την εθνική ομάδα των «Ρωμιών» (πολίτες της βυζαντινής αυτοκρατορίας, ελληνικής καταγωγής, πολιτισμού και χριστιανικής ορθόδοξης θρησκευτικής πίστης) αυτοοργανώθηκε με αυτόνομους τρόπους, διακρίθηκε για τη διατήρηση, την επέκταση και την αναζωογόνηση διεθνών εμπορικών δικτύων, τόσο για την υπόσταση όσο και για την οικονομία της αγοράς, την κεντρική Ευρώπη και την ανατολική Μεσόγειο. Η ύπαρξη της παραγωγικής και αστικής αυτό-οργάνωσης αναπτύχθηκε ιδιαίτερα στον ελληνικό πολιτιστικό χώρο ήδη από τους κλασικούς χρόνους και, σε πιο σύγχρονη μορφή, από τη βυζαντινή εποχή. Οι ελληνικές συνεταιριστικές παραδόσεις είναι ίσως η παλαιότερες στην Ευρώπη. Οι θεσμοποιημένοι συνεταιρισμοί ζωικού κεφαλαίου έχουν διαδοθεί τους τελευταίους αιώνες σε πολλές περιοχές της Ελλάδας, κάτω από τις ελληνικές επωνυμίες: 'Συντεχνίες', 'Σινάφια', 'Τσελιγκάτα', 'Μητάτα', 'Σεμπριές', 'Παραδιάρικα', 'Κονάκια'.

Αυτές οι πρωταρχικές μορφές συνεργασίας διευκόλυναν την ένωση μεμονωμένων ιδιοκτητών σε μια κοινή παραγωγική βάση και τη διαχείριση του ζωικού κεφαλαίου. Οι κτηνοτροφικές φυλές χωρίστηκαν ιεραρχικά σε διαφορετικούς ρόλους: στην κορυφή ήταν ένας ηγέτης-βοσκός υπεύθυνος για όλες τις δραστηριότητες. Εκπροσωπούσε τη φυλή σε όλες τις συμφωνίες με τρίτους, όπως ο καθορισμός των ενοικίων και η πώληση γαλακτοκομικών προϊόντων. Στη μέση, υπήρχαν οι αρχηγοί των οικογενειών που ήταν υπεύθυνοι για τις συναλλαγές. Στην παραγωγική και κατώτερη ομάδα, υπήρχαν οι ποιμένες που δίνουν την εργασία τους κάτω από μισθό. Είναι προφανές ότι τέτοιου είδους εκτεταμένες παραγωγικές δραστηριότητες και δραστηριότητες διαβίωσης περιελάμβαναν εξίσου σημαντικούς κοινωνικούς και δεοντολογικούς δεσμούς σε κλαδικό και αμοιβαίο τοπικό πλαίσιο. Πάνω απ' όλα, τέτοια συνεργατικά σχήματα συνδέονταν στενά με έναν νομαδικό τρόπο ζωής που ήταν χαρακτηριστικός για τις ελληνικές φυλές των Σαρακατσάνων και των Βλάχων.

Η έννοια της κοινωνικής οικονομίας προέκυψε ως γνήσιο προϊόν της ευρωπαϊκής θεωρίας και πρακτικής των πολιτών και εξελίχθηκε στην κρίσιμη μάζα ενός τρίτου συστήματος μεταξύ του κράτους για το κέρδος και της ιδιωτικής επιχειρηματικής οικονομίας. Οι κοινωνικές επιχειρήσεις αντικατοπτρίζουν αυτή τη διαδικασία διαρθρώσεων της κερδοσκοπικής οικονομίας, παρέχοντας τα οργανωτικά μέσα για την έκφραση των οικονομικών δραστηριοτήτων με βάση την κοινωνία και την κοινωνία. Στην Ελλάδα, οι πρακτικές της κοινωνικής οικονομίας μαζί με το συνεταιριστικό όραμα έχουν ένα πλούσιο παρελθόν και μια πολύ σημαντική αξία για τον σύγχρονο κοινωνικό σχηματισμό και την ταυτότητα της ελληνικής οικονομίας. Αν και ο συνεταιριστικός τομέας έπρεπε να ανταποκριθεί στις γεωργικές, εμπορικές και αναπτυξιακές ανάγκες, οι θεσμικές και αυθεντικές παρεμβάσεις του κράτους και του πολιτικού προσωπικού διέκοψαν την εσωτερική συνοχή και την οργανωτική του αποτελεσματικότητα. Μέχρι σήμερα, αυτή η ιδιαίτερως απογοητευτική υπανάπτυξη του συνεταιριστικού τομέα στην Ελλάδα εξακολουθεί να υφίσταται, με σοβαρές οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες για τον αγροτικό πληθυσμό, τον εμπορικό τομέα και την ελληνική οικονομία γενικά. (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015)

3.7 Αναγκαστικοί συνεταιρισμοί

Το 1922 εμφανίστηκαν στην Ελλάδα οι πρώτοι Αναγκαστικοί συνεταιρισμοί με τη μορφή της αποκατάστασης των ακτημόνων καλλιεργητών (ΣΑΑΚ) και της προστασίας προϊόντων (Θήρας και Λευκάδας). Η μορφή τους καθιερώθηκε με ειδικούς νόμους για την αντιμετώπιση ειδικών προβλημάτων σε ορισμένους τομείς της οικονομίας, όπως για την προστασία των προϊόντων ορισμένων περιοχών (άρθρο 12 παρ. 6) παρά τις αντιδράσεις για καταπάτηση των συνεταιριστικών αρχών. (Παπαγεωργίου, 2007; Αβδελίδης, 1986)

Αναγκαστικοί συνεταιρισμοί (mandatory cooperatives) υπάρχουν σε λίγα μέρη στον κόσμο (π.χ. στον Καναδά και σε λίγες χώρες της Αφρικής και της Ασίας). Στην Ευρώπη υπάρχουν μονάχα στη χώρα μας.

Τα κυριότερα προβλήματα που αιτήθηκε να αντιμετωπίσουν οι παραγωγοί με την ίδρυση των αναγκαστικών συνεταιρισμών ήταν η δυσκολία διάθεσης των προϊόντων τους, η κερδοσκοπία των μεσαζόντων, η έλλειψη εμπειρίας των παραγωγών καθώς και η ταχύτατη πίεση του κράτους να εφαρμοστούν ριζοσπαστικές αλλαγές στους συνεταιρισμούς. Οι αναγκαστικοί συνεταιρισμοί μπορούν να διακριθούν σε δύο κατηγορίες:

1. Συνεταιρισμοί που αφορούν την εξασφάλιση της ιδιοκτησίας ή της ορθολογικής διαχείρισης των κτημάτων, δασών κ.λπ. ή τη δυνατότητα βελτίωσης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και
2. Συνεταιρισμοί που αποβλέπουν στην προστασία ορισμένων προϊόντων με συλλογική εμφάνιση ή προϊόντων που απαιτούσαν συλλογική εμφάνιση, για να εξασφαλιστεί η ευρύτερη διάθεσή τους.

Σύμφωνα με στοιχεία που παραχωρήθηκαν από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, οι αναγκαστικοί συνεταιρισμοί μέχρι σήμερα στην Ελλάδα που ανήκουν στη δεύτερη κατηγορία είναι οι κάτωθι, μαζί με τα ΦΕΚ, που κατοχυρώνουν την ίδρυσή τους.

1. Αγροτικός συνεταιρισμός Κιτροπαραγωγών Κρήτης ΣΥΝ ΠΕ του νόμου 4878/1931 (ΦΕΚ 54 Α').
2. Αγροτικός Οινοποιητικός Συνεταιρισμός Σάμου του νόμου 6085/1934 (ΦΕΚ 85 Α').
3. Συνεταιρισμός Μαστιχοπαραγωγών Χίου του νόμου. 1390/1938 (ΦΕΚ 364 Α').
4. Συνεταιρισμός Θηραϊκών Προϊόντων Santo Wines του νόμου. 359/1947 (ΦΕΚ 144 Α').
5. Αναγκαστικός Συνεταιρισμός Κροκοπαραγωγών Κοζάνης του νομικού διατάγματος 818/1971 (ΦΕΚ 9 Α').

Τα σημαντικότερα σημεία του καταστατικού ενός Αναγκαστικού Συνεταιρισμού είναι τα εξής:

1. Σκοπός του Αναγκαστικού Συνεταιρισμού

Ο συνεταιρισμός προστατεύει το προϊόν με κάθε νόμιμο μέσο με τη συστηματοποίηση της παραγωγής, της υποχρεωτικής συγκέντρωσης, υποχρεουμένων όλων των μελών της να παραδίδουν σ' αυτήν ολόκληρη την παραγωγή τους, επεξεργασίας και την από κοινού διάθεση και εμπορίας της καθώς και των εξ αυτής παραγόμενων προϊόντων.

2. Προϋποθέσεις και Όροι εισδοχής

Μέλη του συνεταιρισμού είναι υποχρεωτικά όλοι οι εγκεκριμένοι κατά τις διατάξεις του εκάστοτε Α.Ν./... όπως αυτός ισχύει μέχρι σήμερα. Τα παραπάνω μέλη καταχωρούνται υπό της Διοικήσεως αυτής υποχρεωτικά εις το περί Συνεταιρισμών μητρώο Συνεταίρων.

3. Υποχρεώσεις Μελών

Να παραδίδουν στον συνεταιρισμό για επεξεργασία και από κοινού πώληση ολόκληρη την παραγωγή του εκάστοτε προϊόντος των μελών τους κατά τον τρόπο που θα καθοριστεί τούτο από τον κανονισμό εργασιών του συνεταιρισμού ευθυνόμενοι απέναντι αυτής για παράληψη λήψης των νομίμων μέτρων κατά των μη παραδοθέντων την παραγωγή των. Σ' αυτή την περίπτωση η ποσότητα του μη παραδοθέντος προϊόντος καθορίζεται από το Δ.Σ. του συνεταιρισμού κατά την κρίση του βάσει κάθε χρήσιμου στοιχείου, το δε πληρωτέο πρόστιμο για κάθε συνεταίρο των Συνεταιρισμών της ένωσης και για κάθε κιλό προϊόντος που δεν θα παραδίδεται στον συνεταιρισμό ή σε όποιον αυτή ήθελε υποδείξει ορίζεται ίσον με την αξία του μη παραδοθέντος παρ' αυτού προϊόντος, επιβαλλόμενο με απόφαση του Δ.Σ. Κατ' αυτής επιτρέπεται προσφυγή στο Εποπτικό Συμβούλιο το οποίο αποφαινεται ανέκκλητα.

4. Αποχώρηση Μέλους

Κανένα μέλος δεν μπορεί να αποχωρήσει από τον συνεταιρισμό εφόσον ισχύει ο εκάστοτε νόμος
...../..... περί « Αναγκαστικού Συνεταιρισμού.....».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

4.1 Συνεταιρισμοί και οικονομική κρίση

Ο συνεταιρισμός, ως οικονομικός – κοινωνικός θεσμός θα μπορούσε εύκολα να λειτουργήσει ως μέσο ανάκαμψης από την κρίση, όμως δεν είναι δημιούργημα της. Η ιδέα αυτή της συνεργασίας των εργατών για να βελτιώσουν τη θέση τους στο σύστημα έχει αρχίσει να αναπτύσσεται ήδη από τον 18ο αιώνα. Στις ιδεολογίες, τις θεωρίες και τα πειράματα των Ρόμπερτ Οουεν και Κάρλου Φουριέ για τη δημιουργία αυτόνομων κοινοτήτων συλλογικής ιδιοκτησίας, εμφανίζονται οι ιδεολογικές ρίζες του συνεργατισμού. Η θεμελίωση του έρχεται όμως το 1844 στην πόλη Ροτσντέιλ της Αγγλίας με την ίδρυση του συνεταιρισμού των «Δικαίων σκαπανέων της Ροτσντέιλ». Οι άσχημες συνθήκες εργασίας και διαβίωσης των εργατών και τα μηδαμινά τους εισοδήματα οδήγησαν 28 τεχνίτες στην ίδρυση ενός καταστήματος πώλησης τροφίμων και ενδυμάτων, οικοδόμησης κατοικιών και παραγωγικής ενασχόλησης των άνεργων μελών. Στη συνέχεια εμπλούτισαν τις δραστηριότητες τους φτιάχνοντας υφαντουργεία, βιβλιοθήκες και ταμείο πρόνοιας. Η προσπάθεια αυτή στέφθηκε με επιτυχία και εξαπλώθηκε σε πολλές χώρες. (Κλήμη-Καμινάρη, 2010)

Μεταξύ πολλών δυσάρεστων γεγονότων που αντιμετωπίζει η Ελλάδα κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης ένα από αυτά είναι και η αδυναμία ανάπτυξης των επιχειρήσεων σε πολύ φτωχές περιοχές από το οικονομικό σύστημα της χώρας. Πολλές νέες επιχειρήσεις καθώς και μικρές επιχειρήσεις δεν έχουν την δυνατότητα να πάρουν δάνεια με σκοπό την βελτιστοποίησή τους. Η Ελλάδα κατά τα πέντε τελευταία χρόνια εμφανίζει αυξανόμενη ανεργία. Από το 2011 παρατηρούνται περικοπές στους χώρους εργασίας. Σύμφωνα με την Eurostat η Ελλάδα εμφάνισε το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας (27,0% τον Φεβρουάριο 2013) από όλα τα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ,από την Ισπανία (26,8%) και την Πορτογαλία (17,8%).Στην συνέχεια αυξήθηκε η ανεργία με ποσοστό πάνω από 50%. Το 2014 οι θέσεις εργασίας συρρικνώθηκαν κατά 0,5%. Το οικονομικό πρόγραμμα βασισμένο στην Τρόικα συντασσόμενο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή , το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα από τον Μάιο του 2010 φαίνεται ότι έχει μια σταθεροποίηση στην οικονομία , περικοπές στα ημερομίσθια , μειώσεις συντάξεων , και μεταρρυθμίσεις στον δημόσιο τομέα , στις αγορές προϊόντων και στην εργασία. Ως παράδειγμα για την οικονομική κρίση φαίνεται ότι οι υπηρεσίες υγείας και κοινωνικές υπηρεσίες για παράδειγμα όπως είναι η παιδική μέριμνα, όπως και η εκπαίδευση έχουν υποστεί περικοπές , οι οποίες έχουν επηρεάσει και την ποσότητα και την ποιότητα υπηρεσιών. Το υπουργείο υγείας το 2011 μείωσε τους προϋπολογισμούς των νοσοκομείων στο 40. Σύμφωνα με την Eurostat το 2011, το 31% του ελληνικού πληθυσμού βρισκόταν στα όρια της φτώχειας η του κοινωνικού αποκλεισμού (σε σχέση με το 28,1% που ήταν το 2008).Το υψηλό εισόδημα μειώθηκε και το ποσοστό των ελλήνων στα όρια της φτώχειας βρίσκεται ανάμεσα στα υψηλότερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 27 μαζί με την Βουλγαρία, την Ρουμανία, και την Ισπανία. Ωστόσο οι περικοπές δεν μείωσαν το ποσοστό του χρέους. Π.χ. μετά από μια μείωση που έγινε το 2012 το ελληνικό χρέος είχε ως αποτέλεσμα να αυξηθεί από 303.918 εκατ. ευρώ το 2012, σε 305.291 εκατ. ευρώ. Οι συνεταιρισμοί λοιπόν μέσα στο διάστημα της οικονομικής κρίσης

είχαν ως σκοπό την ικανοποίηση και εξυπηρέτηση των αναγκών στην περιοχή όπου παρευρίσκονται. (Παπαγεωργίου & Κλήμη-Καμινάρη 2014)

Στην Ελλάδα του Μνημονίου οι επιλογές που ανοίγονται είναι περιορισμένες και παρουσιάζονται ως μονόδρομοι που στο τέλος της διαδρομής οδηγούν στην εξαθλίωση και την απαξίωση. Αν υπάρχει όμως ένας τρόπος να βγούμε κερδισμένοι απ αυτό το πράγμα, αυτός μάλλον θα είναι μία αλλαγή πορείας που θα ανακαλύπτει μορφές οργάνωσης της παραγωγής, της κατανάλωσης και της εργασίας, που θα φέρουν τα χαρακτηριστικά της αλληλεγγύης και της συλλογικότητας. Οι συνεταιρισμοί που μετρούν πάνω από έναν αιώνα ζωής σε διεθνή κλίμακα αποτελούν τέτοιες μορφές και μάλλον είναι ώρα να εκμεταλλευτούμε τη χρησιμότητά τους.

Όσο αφορά τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, τα λάθη του παρελθόντος αλλά και η οικονομική κρίση έχουν προκαλέσει μία οικονομική «ασφυξία» σε μεγάλο αριθμό αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων και έχουν απαξιώσει την συνεταιριστική ιδέα σε μεγάλο αριθμό αγροτών. Όμως, παρά την αρνητική εικόνα που εμφανίζεται σαν αποτέλεσμα, υπάρχουν κάποιοι συνεταιρισμοί που έχουν τη δυνατότητα να παραμένουν υγιείς και να παρουσιάζουν κέρδη στους ισολογισμούς τους. Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί πάντως έχουν και μια πρωτότυπη στρατηγική, καθώς έβγαλαν τις γυναίκες της υπαίθρου από τα νοικοκυριά τους και τις μετέτρεψαν από αόρατα συμβοηθούμενα μέλη της σε οικονομικά ενεργά μέλη μέσω των γυναικείων συνεταιρισμών, που σήμερα ανέρχονται στους 150. Οι γυναικείοι συνεταιρισμοί συμβάλουν σαν αναπτυξιακά κύτταρα για τις τοπικές κοινωνίες, καθώς αναδεικνύουν την πολιτιστική τους κληρονομιά μέσα από χειροτεχνίες και την τοπική γαστρονομία. Η Ζωή Φραγκούδη πρόεδρος του Αγροτουριστικού Συνεταιρισμού Γυναικών Τριγώνου μας περιγράφει την εμπειρία ενός εγχειρήματος που μετρά 14 χρόνια ζωής «Είμαστε 23 γυναίκες που παράγουν χειροποίητα προϊόντα χρησιμοποιώντας τοπικές πρώτες ύλες, εξασφαλίζοντας υψηλές πιστοποιήσεις και τονώνοντας την τοπική οικονομία. Οι πόροι προέρχονται από τις πωλήσεις, τα μέλη πληρώνονται για την εργασία τους και το όποιο απόθεμα προορίζεται για νέες επενδύσεις. Παρά τις δυσκολίες στην προώθηση των προϊόντων μας, ξέρουμε καλά ότι δεν υπάρχει άλλος δρόμος για την κοινωνική πρόοδο». Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι με την έξοδο των γυναικών από τα νοικοκυριά και την ισότητα πλέον που υπάρχει στα 2 φύλα, η ανάπτυξη καθώς και η οικονομία των αγροτικών συνεταιρισμών οδεύει σε ένα καλύτερο μέλλον, ένα μέλλον ανάπτυξης και ανοσίας από οικονομικές διαταραχές σε αυτόν τον συνεταιριστικό κλάδο. (Παπαγεωργίου & Κλήμη-Καμινάρη 2014)

4.2 Προβλήματα των συνεταιρισμών

Οι συνθήκες λειτουργίας των συνεταιρισμών στην ελεύθερη οικονομία δημιουργούν εσωτερικά και εξωτερικά προβλήματα που αναζητούν λύσεις. Τα εσωτερικά προβλήματα προέρχονται από τη δομή και τις στρατηγικές που υιοθετούνται από την αρχή της ίδρυσης του συνεταιρισμού και τα εξωτερικά προέρχονται από το εξωτερικό περιβάλλον των συνεταιρισμών, όπου μεταβάλλεται συνεχώς και το οποίο προκαλεί αλλαγές στη στρατηγική εσωτερικής λειτουργίας του καθώς και στον τρόπο που διαχειρίζεται τις εξωτερικές συνθήκες. (Δαουτόπουλος, 2006).

Στην Ελλάδα λειτουργεί μια πλειάδα συνεταιρισμών, την μεγαλύτερη της Ευρώπης. Οι περισσότεροι συνεταιρισμοί όμως είναι αδύναμοι οικονομικά με αποτέλεσμα τα μέλη του να μην ωφελούνται όπως θα έπρεπε σύμφωνα με τις αρχές που τους διέπουν (Πιορούλος, 2000). Τα βασικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι συνεταιρισμοί προέρχονται από την

έλλειψη της κατάλληλης οργάνωσης, την μη εξειδικευμένη στελέχωση, την παρέμβαση της διοίκησης στη διαχείριση των συνεταιρισμών, την έλλειψη της εν τω βάθει συνεταιριστικής εκπαίδευσης και την μειωμένη κατά πολύ χρηματοδότησή τους (Καμενίδης, 2001).

Μερικά από τα προβλήματα είναι κοινά στους συνεταιρισμούς παγκοσμίως, ενώ άλλα χαρακτηρίζουν μόνο τους ελληνικούς συνεταιρισμούς. Τα κυριότερα προβλήματα που περιορίζουν την ανάπτυξη των συνεταιρισμών και την προσφορά περισσότερου ωφέλιμου έργου είναι τα εξής (Αγγελίδου, 2006; Αβδελίδης, 1989):

Υπεράριθμοι υπάλληλοι: η πληθώρα των υπαλλήλων τους σε σχέση με τις δραστηριότητες που επιτελούν είναι ένα από τα σοβαρά προβλήματα των συνεταιρισμών τη χώρα μας. Το αρνητικό αποτέλεσμα της απασχόλησης υπαλλήλων παραπάνω από τα λογικά πλαίσια στους συνεταιρισμούς, είναι ότι υπερβαίνει την αύξηση του κόστους λειτουργίας τους. Σε τέτοιες περιπτώσεις οι ζημιές είναι σχεδόν σίγουρες.

Η έλλειψη υψηλής βαθμίδας υπαλληλικών στελεχών: πέρα από το ότι οι συνεταιρισμοί στη χώρα μας έχουν συνήθως υπεράριθμους υπαλλήλους, παρατηρείται επίσης ένα μεγάλο κενό υπαλληλικών στελεχών που είναι εξειδικευμένοι με κάποιο πτυχίο πανεπιστημίου και ακόμη μεγαλύτερο κενό σε εξειδικευμένο προσωπικό με μεταπτυχιακές σπουδές.

Το χαμηλό επίπεδο οικονομικών γνώσεων των αιρετών: οι μειωμένες ή η παντελής έλλειψη οικονομικών γνώσεων των αιρετών μελών των συνεταιρισμών αποτελεί σχεδόν κανόνα με λίγες μόνο εξαιρέσεις. Το αποτέλεσμα είναι ότι οι αιρετοί δεν μπορούν να κατανοήσουν εύκολα και με βάση τις οικονομικές συνέπειες που προκύπτουν στην πορεία των συνεταιρισμών, όπως είναι για παράδειγμα οι διάφορες αποφάσεις οικονομικού περιεχομένου που παίρνουν.

Ο κομματισμός των διοικήσεων των συνεταιρισμών: είναι ο παράγοντας που δεσμεύει την ανάπτυξη και την πρόοδο των συνεταιρισμών. Στην κομματική εξάρτηση των διοικήσεων συνέβαλαν και τα μη ενιαία ψηφοδέλτια για την εκλογή τους.

Η υπαλληλική συμπεριφορά των αιρετών: σε πολλές περιπτώσεις τα στελέχη του συνεταιρισμού αναλαμβάνουν από μόνα τους την διαχείριση ενός έργου και μάλιστα εξειδικευμένου, το οποίο αρκετές φορές ισοδυναμεί σε ογκώδες χρηματικά ποσά. Το λυπηρό αποτέλεσμα αυτής της πρακτικής είναι να παρουσιάζονται συχνά σημαντικά λάθη και ανεπιτυχείς συναλλαγές, με όλες τις αρνητικές επιδράσεις στη λειτουργία των συνεταιρισμών που διοικούν.

Η καθυστέρηση στη λήψη αποφάσεων: έχει να κάνει με άλλη μια αδυναμία των συνεταιρισμών συγκριτικά με τις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Αυτό συμβαίνει γιατί οι αποφάσεις που παίρνουν οι συνεταιρισμοί είναι μέσω των διοικητικών συμβουλίων τους, τα οποία δεν συνεδριάζουν και τόσο συχνά. Έτσι, πολλές φορές απαιτείται η γρήγορη λήψη αποφάσεων για την αξιοποίηση των κατάλληλων μέτρων της στιγμής εκείνης.

Ο μεγάλος αριθμός μικροπαραγωγών-μελών των πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών, οι οποίοι στη συνέχεια συνθέτουν την Ένωση: έχει σαν αποτέλεσμα τη δύσκολη ικανότητα συντονισμού που συνεπάγεται στη δυσκολία συλλογής μεγάλης ποσότητας προϊόντων για την μεταποίηση ή την εμπορία αυτών.

Η καθολικότητα λειτουργίας των συνεταιρισμών: συμβάλει ως ένα από τα σημαντικά κοινωνικά έργα που διαθέτουν οι συνεταιρισμοί το οποίο, όμως, έχει ως συνέπεια σημαντικό

κόστος. Ένας από τους λόγους που δεν δημιουργούνται πλεονάσματα στους συνεταιρισμούς είναι και αυτός, με αποτέλεσμα να μην ικανοποιούνται τα μέλη του συνεταιρισμού από τη μη δυνατότητα επιστροφής πλεονασμάτων.

Η αναγκαιότητα τήρησης επακριβών στοιχείων: η παρούσα στρατηγική των συνεταιρισμών έχει ως αποτέλεσμα το υψηλότερο κόστος λειτουργίας, καθώς φορολογείται όλη η αξία των εμπορικών συναλλαγών τους, με συνέπεια την έλλειψη πλεονασμάτων για να διανεμηθούν στα μέλη τους.

Η μη πιστή και αυστηρή εφαρμογή των νόμων από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις: έχει ως αποτέλεσμα τη μη ωφέλιμη ανταγωνιστικότητα των συνεταιρισμών σε σχέση με τις παρόμοιες ιδιωτικές επιχειρήσεις, με την επιβίωσή τους να παρουσιάζεται ως προβληματική.

Η μη ορθολογική οργάνωση των πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών: η οργανωτική δομή των πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών εμφανίζει σημαντικές αδυναμίες, όπως είναι η πολυμορφία τους, το πολύ μικρό μέγεθός τους, την έλλειψη συνεταιρισμών σε πολλές αγροτικές περιοχές, καθώς και τη μειωμένη συμμετοχή των αγροτών. Παρόμοιες αδυναμίες εμφανίζει και η οργανωτική δομή των δευτεροβάθμιων συνεταιριστικών ενώσεων.

Η συνεταιριστική νομοθεσία είναι αναχρονιστική: η νομοθεσία των συνεταιρισμών δεν είναι εναρμονισμένη στις απαιτήσεις της σύγχρονης ζωής και το γεγονός αυτό δυσκολεύει την ανάπτυξη του συνεταιριστικού κινήματος.

Η συνεταιριστική εκπαίδευση και η ενημέρωση: όσον αφορά τη συνεταιριστική εκπαίδευση είναι σχεδόν ανύπαρκτη και η ενημέρωση ασήμαντη. Πρόκειται για ένα από τα μεγαλύτερα συνεταιριστικά προβλήματα.

Το περιβάλλον της αγοράς τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει ιδιαίτερη ανταγωνιστικότητα για τους συνεταιρισμούς. Η ανταγωνιστικότητα αυτή δημιουργήθηκε λόγω των τεχνολογικών εξελίξεων, της παγκοσμιοποίησης των αγορών και την εκβιομηχάνιση της γεωργίας. Για την προσαρμογή των συνεταιρισμών στις νέες προκλήσεις απαιτείται η αναζήτηση σημαντικών επενδυτικών κεφαλαίων. Αποτελεί μεγάλο πρόβλημα για τους συνεταιρισμούς η έλλειψη κινήτρων προς τη σημαντικότερη επενδυτική προσφορά των μελών τους, για να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν στην επιθετική πολιτική ανάπτυξης του συνεταιρισμού τους. (Ηλιόπουλος, 2004).

Οι συνεταιρισμοί αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη συσσώρευση κεφαλαίου. Οι δυσκολίες αυτές οφείλονται κυρίως στην αδυναμία των μελών να αποταμιεύσουν ικανοποιητικό ποσό κεφαλαίου λόγω του χαμηλού εισοδήματος των ελλήνων αγροτών, το οποίο πολλές φορές είναι και αβέβαιο ως αποτέλεσμα των απρόσμενων μεταβολών της γεωργικής παραγωγής. Η συνεχής λήψη δανείων περιορισμένης ρευστότητας για την διαχείριση και την ανταγωνιστικότητα της αγοράς επιβαρύνει συχνά τους συνεταιρισμούς. Η πολυμορφία των συνεταιρισμών σε συνδυασμό με την έλλειψη ειδικά εκπαιδευμένων και ικανών στελεχών έχει ως αποτέλεσμα τις μη επιτεύξιμες δραστηριότητες, οι οποίες οδηγούν σε μείωση της παραγωγικότητας, υψηλά έξοδα για την διαχείριση, αυξημένο κόστος παραγωγής, υποαπασχόληση, χαμηλή έως ανύπαρκτη εμπορική δραστηριότητα και μη απόδοση των κεφαλαίων. (Νικολίκος και συν., 1986). Σε σχετική έρευνα για τις μικρομεσαίες αγροτικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα, οι Lamprinou και συν (2006), αναφέρουν τρία σημαντικά προβλήματα σχετικά με την μη ευνοϊκή κατάσταση των συνεταιρισμών. Βασικό πρόβλημα αποτελεί η απουσία συνεταιριστικού πνεύματος, τα προβλήματα που δημιουργούν οι

κυβερνητικές πολιτικές και οι παρεμβάσεις του κράτους και τέλος η δυσχερής δομή που εμποδίζει την εμπορία των γεωργικών προϊόντων.

Ως αποτέλεσμα, τα αρνητικά χαρακτηριστικά των συνεταιρισμών στην Ελλάδα και του περιβάλλοντος στο οποίο λειτουργούν είναι τα παρακάτω (Ηλιόπουλος, 2004):

- Έλλειψη συνεταιριστικής κουλτούρας
- Κομματική επιρροή και ανάμειξη του κράτους στις εσωτερικές υποθέσεις των συνεταιρισμών
- Η μη ύπαρξη κρατικής πολιτικής για την ανάπτυξη υγιών συνεταιριστικών επιχειρηματικών πρωτοβουλιών
- Ανεπαρκή συνεταιριστικής παιδείας σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης
- Έλλειψη ερευνητικών προγραμμάτων στα κρίσιμα και ουσιαστικότερα διοικητικά, οργανωτικά και χρηματοοικονομικά συνεταιριστικά προβλήματα.

Οι συχνές αλλαγές στο νομοθετικό πλαίσιο και οι τροποποιήσεις τους σχετικά με τη λειτουργία των συνεταιρισμών ευθύνονται τις περισσότερες φορές για τα προβλήματα που τους διέπουν. Όπως αναφέρεται σε σχετική μελέτη της Λαμπροπούλου-Δημητριάδου (1995), οι νόμοι για τη λειτουργία των συνεταιρισμών είναι αυτοί που έχουν την μικρότερη χρονικά ισχύ ανάμεσα στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σχετικά με τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, πολλοί από αυτούς έχουν υπερχρεωθεί στην Αγροτική Τράπεζα, ενώ άλλοι έχουν περιορισμένες δραστηριότητες πουλώντας ή ενοικιάζοντας τα περιουσιακά τους στοιχεία (Δαουτόπουλος, 2006).

4.3 Προοπτικές των συνεταιρισμών

Ο πυρήνας των αξιών και οι στόχοι του θεσμού, όπως η πίστη στην αλληλεγγύη και η από κοινού συνεργασία με σκοπό τα οφέλη των συνεργαζομένων με ελεύθερη βούληση και με τρόπο δημοκρατικό, αποτελούν το μοναδικό στοιχείο για την ανάπτυξη του συνεταιριστικού κινήματος. Αν και οι συνεταιριστικές αρχές είναι σταθερές, η κοινωνία εξελίσσεται με δραστηριότητες και δράσεις τέτοιες που οι συνεταιρισμοί οφείλουν να ακολουθούν για να βρίσκονται συνεχώς στην επικαιρότητα σύμφωνα με τις απαιτήσεις της αγοράς που κινείται διαρκώς. (Παπαγεωργίου, 2007).

Ο βασικός λόγος της ίδρυσης των πρώτων συνεταιριστικών οργανώσεων, όπως ιστορικά έχει διαπιστωθεί, αποτέλεσε η ικανοποίηση των βασικών αναγκών και της επιβίωσης των οικονομικά ασθενέστερων. Ωστόσο στη σύγχρονη εποχή των οικονομικών και κοινωνικών μεταρρυθμίσεων, η επιβίωση δεν αποτελεί αυτοσκοπό, οι ασθενέστερες οικονομικά ομάδες και επιχειρήσεις ενδιαφέρονται να βελτιώσουν την οικονομική και κοινωνική τους θέση, ιδιαίτερα αυτές του αγροτικού τομέα. Η αναζήτηση τρόπων, οι οποίοι θα βελτίωναν το βιωτικό επίπεδο των συνεταιρισμών οδήγησαν στη δημιουργία νέων μορφών συνεργατισμού ξεπερνώντας τους παραδοσιακούς συνεταιρισμούς που πλέον αντιμετώπιζαν πολλαπλά προβλήματα.. Οι κύριοι λόγοι που οδήγησαν στην αναζήτηση νέων εφαρμογών στα πλαίσια του συνεταιριστικού κινήματος αποτέλεσαν οι περιορισμοί στις γεωργικές καλλιέργειες, η διεύρυνση του ρόλου των μεσολαβητών μεταξύ παραγωγού και τελικού καταναλωτή, η

έντονη ανταγωνιστικότητα της αγοράς, η ανάγκη δημιουργίας μεγαλύτερων επιχειρήσεων, η απαιτήσεις της σύγχρονης αγοράς για υψηλότερη ποιότητα και ποσότητα προϊόντων και υπηρεσιών. (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015).

Είναι ενδιαφέρον το πόσο οι μεταβατικές διαδικασίες μετά το 1989 έχουν διαφοροποιήσει την ανάπτυξη των συνεταιρισμών. Μια δεύτερη ματιά στο επίπεδο της εθνικής συνεταιριστικής νομοθεσίας αποδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο έχει επηρεάσει τα μοντέλα εσωτερικής διακυβέρνησης. Το ερώτημα που τίθεται όμως είναι σε πιο βαθμό η εσωτερική διακυβέρνηση έχει επηρεάσει την οργανωτική δομή και την λειτουργία των συνεταιρισμών, αναζητώντας τις σκοπιμότητες και τις συνέπειες για την συνεταιριστική νομοθεσία. Όσον αφορά τον τομέα της ζήτησης των συνεταιρισμών η ανάλυση των δεδομένων παρουσιάζει σημαντικές διαφορές μεταξύ των χωρών της Ευρώπης με αυτήν της Ελλάδας. Μόνο στο 18% βρίσκεται η Ελλάδα όταν ο μέσος όρος των 27 χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι 40%. Γαλακτοκομικά προϊόντα κυρίως αλλά και προϊόντα όπως φρούτα και λαχανικά είναι συχνά τομείς με σημαντικά μερίδια αγοράς για τους συνεταιρισμούς. Αλλά ακόμα και στα γαλακτοκομικά παρατηρούνται μεγάλες διαφορές μεταξύ τους, π.χ. στην Αυστρία και την Δανία σε σχέση με τη Γαλλία και τη Γερμανία. Οι διαφορές είναι ακόμη μεγαλύτερες, εάν κοιτάξει κανείς σε τομείς όπως η ζάχαρη (π.χ. το Βέλγιο σε σχέση με τη Γαλλία και τις Κάτω Χώρες) ή το ελαιόλαδο (Ιταλίας έναντι της Ισπανίας).

Η ανάπτυξη των συνεταιρισμών στην Ευρώπη χαρακτηρίζεται από δύο διαφορετικούς τύπους λειτουργίας επιχειρήσεων. Τον τύπο «ιδιωτικών» επιχειρήσεων στη Βόρεια-Δυτική Ευρώπη, ο οποίος θεωρείται επιτυχημένος, με διεθνή προσανατολισμό και τον πιο παραδοσιακό τύπο με κοινωνικό προσανατολισμό, που αγωνίζεται με τα θέματα εσωτερικής διακυβέρνησης, στις χώρες της Μεσογείου. Η συνεταιριστική ανάπτυξη αντιμετωπίζει προβλήματα, ειδικά στα νέα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, λόγω πολιτιστικής κληρονομιάς του σοσιαλισμού, αλλά και της μειωμένης εμπιστοσύνης και των ηγετικών ικανοτήτων των στελεχών της. Προτάσεις για επίλυση του ζητήματος αποτελούν η ανάπτυξη πολιτικών των κυβερνήσεων τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο να είναι τέτοιες, ώστε να θεσπίσουν μέτρα στήριξης για την εξέλιξη οργανωτικών ικανοτήτων και τεχνικών διοίκησης κυρίως για τους μικρούς και νέους υπό εκκίνηση συνεταιρισμούς. Αυτό αναφέρεται κυρίως για τους συνεταιρισμούς των νέων κρατών μελών, όπου η αυτοδύναμη οργάνωση παρεμποδίζεται από την έλλειψη κοινωνικού και ανθρώπινου κεφαλαίου. Οι δεσμοί που αναπτύσσονται μεταξύ των συνεταιρισμών και της αγροτικής ανάπτυξης είναι πολλοί και ισχυροί. Οι συνεταιρισμοί αποτελούν συχνά τους σημαντικούς εργοδότες και συντελεστές της ανάπτυξης της περιφερειακής οικονομίας. Συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων δημόσιας πολιτικής, όπως είναι η ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και αειφορία του περιβάλλοντος. Αρκετοί συνεταιρισμοί οικοδομούν τη στρατηγική της οργάνωσής τους στις περιφερειακές ιδιαιτερότητες, όπως στην ανάπτυξη και την εμπορία εξειδικευμένων τοπικών προϊόντων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

5.1 Παράγοντες επιτυχίας/αποτυχίας συνεταιρισμών

Οι προσπάθειες για τη δημιουργία νέων συνεταιρισμών δεν είναι πάντα επιτυχημένες. Παρακάτω παρουσιάζεται μια λίστα με πιθανά σημεία που μπορεί να οδηγήσουν στην αποτυχία τους: (Κοντογεώργος & Σεργάκη,2015)

1. **Η έλλειψη ξεκάθਾਰου στόχου.** Ο σκοπός δημιουργίας ενός νέου συνεταιρισμού θα πρέπει να είναι ξεκάθαρος. Ο στόχος δημιουργίας θα πρέπει να είναι η ανάπτυξη καθώς και η κάλυψη των οικονομικών αναγκών των μελών του.
2. **Ανεπαρκής σχεδιασμός.** Για την επίτευξη του στόχου του συνεταιρισμού είναι απαραίτητο να προηγηθεί επιστημονική διερεύνηση των αναγκών των μελών του και αφού μελετηθούν οι σκοπιμότητες του συνεταιρισμού. Αν η πιλοτική μελέτη δείξει ότι το ενδιαφέρον δεν είναι ικανοποιητικό και οι συνθήκες δεν ευνοούν την επιχειρηματικότητα δεν ενδείκνυται η μετάβαση στο επόμενο στάδιο.
3. **Αποτυχία χρήσης έμπειρων συμβούλων.** Η εμπειρία ανάπτυξης μιας συνεταιριστικής επιχείρησης όσον αφορά τα μέλη- χρήστες ενός νέου συνεταιρισμού είναι ανεπαρκής. Η εμπειρία των ατόμων όσον αφορά την ανάπτυξη του συνεταιρισμού αποτελεί παράγοντα επιτυχίας για τη δημιουργία του.
4. **Η έλλειψη ενός ηγετικού μέλους.** Ο ρόλος του ηγέτη ή μίας ηγετικής ομάδας δεν μπορεί να αντικατασταθεί από τους έμπειρους συμβούλους. Για να παρθεί μία απόφαση με δημοκρατικό τρόπο η ηγετική ομάδα λαμβάνει την απόφαση σε συνεργασία με την ομάδα των μελών. Οι επαγγελματίες σύμβουλοι θα πρέπει να περιορίζονται στο συμβουλευτικό τους ρόλο και όχι στη συμμετοχή λήψης αποφάσεων που αφορούν τα μέλη του συνεταιρισμού.
5. **Η έλλειψη δέσμευσης από τα μέλη.** Η επιτυχία ενός νέου συνεταιρισμού βασίζεται στη στήριξη των πιθανών μελών- χρηστών. Αυτοί θα είναι που μέσα από τις συναλλαγές τους με τον συνεταιρισμό θα μεγεθύνουν το ποσοστό επιτυχίας του.
6. **Έλλειψη αποδοτικής διεύθυνσης.** Κάθε μέλος ενός συνεταιρισμού είναι απασχολημένο και εξειδικευμένο με τη δική του επιχείρηση και δεν έχει τη εμπειρική ικανότητα όσον αφορά τη διοίκηση καθώς και τη διαχείριση άλλων επιχειρήσεων. Γι' αυτό απαιτείται απαραίτητη πρόσληψη έμπειρου και εξειδικευμένου προσωπικού διοίκησης.
7. **Αποτυχία εκτίμησης του πραγματικού ρίσκου έναρξης του συνεταιρισμού.** Μελετώντας προσεκτικά τις συνθήκες της αγοράς και της ανταγωνιστικότητας που επικρατεί, το περιβάλλον που κινείται η αγορά καθώς και τις εναλλακτικές πρακτικές επίλυσης των οικονομικών αναγκών μπορεί να μειωθεί ο κίνδυνος αποτυχίας έναρξης ενός συνεταιρισμού.
8. **Μη ρεαλιστικές υποθέσεις.** Πολλές φορές τα ηγετικά στελέχη της συνεταιριστικής προσπάθειας είναι πιθανό να υπερεκτιμήσουν τον όγκο των δραστηριοτήτων και να

υποτιμήσουν το απαιτούμενο οικονομικό κόστος. Το προτεινόμενο και ασφαλέστερο σενάριο είναι η επιλογή της πιο απαισιόδοξης προοπτικής.

9. Η έλλειψη χρηματοδότησης. Συχνά τα περισσότερα επιχειρηματικά σχέδια καταλήγουν να υπερχρηματοδοτηθούν. Οι πιο συνηθισμένες αιτίες που οδηγούν σε αυτό το γεγονός είναι η έλλειψη της εμπειρίας των στελεχών στο νέο εγχείρημα, οι πολλαπλές δραστηριότητες στο ξεκίνημα του συνεταιρισμού, ο ανταγωνισμός, η μη συμμόρφωση με τους κανόνες και οι καθυστερήσεις, με συνέπεια την υπέρβαση του αρχικού προϋπολογισμού της συγκεκριμένης επένδυσης. Συχνά, το κέρδος δεν είναι εμφανές τους πρώτους μήνες ή και τα πρώτα χρόνια στη νέα επιχείρηση, γι αυτό η επαρκής χρηματοδότηση είναι αναγκαία για την επιβίωση της επιχείρησης τον πρώτο καιρό.

10. Η ανεπαρκής μεταφορά πληροφοριών. Η σημαντικότητα της πλήρους και συνεχούς ενημέρωσης και πληροφόρησης των συμμετεχόντων είναι αναγκαία να γίνει αντιληπτή κατά τη διάρκεια της οργάνωσης και στα πρώτα στάδια του συνεταιρισμού. Η έλλειψη πληροφόρησης όπως και οι λανθασμένες πληροφορίες πιθανόν να οδηγήσουν σε αδιαφορία ή να δημιουργήσουν καχυποψία, μεταξύ των μελών. Η αρχική ομάδα των μελών, η συντονιστική επιτροπή και ο γενικός διευθυντής θα πρέπει να αποφασίσουν σε ποιον και πώς θα πρέπει να κατευθύνονται οι πληροφορίες και τα δεδομένα που συλλέγονται.

Παρακάτω δίνονται κάποιοι τρόποι με τους οποίους θα μπορούσε ο συνεταιρισμός να επιτύχει μια ικανοποιητική αύξηση στα επίπεδα της αποδοτικότητάς του:

1. Η δομική ανακατανομή του προσωπικού και των στελεχών που διευθύνουν την επιχείρηση κρίνεται ως απαραίτητο θεμέλιο για τη βελτίωση της αποδοτικότητας του συνεταιρισμού. Με απλούστερα λόγια, θα πρέπει να υπάρξει σημαντική βελτίωση όσον αφορά την ποιότητα της εργασίας του προσωπικού και των διευθυντικών στελεχών.

2. Τα στελέχη τα οποία είναι υπεύθυνα για τη διοίκηση ενός συνεταιρισμού θα πρέπει να είναι συνεχώς ενημερωμένα για κάθε τυχόν εξέλιξη που υπάρξει στην αγορά. Αυτό επιτυγχάνεται με την συνεχή επιμόρφωση και ενημέρωση των διευθυντικών στελεχών αλλά και την διατήρηση μιας ικανοποιητικής συνεργασίας αυτών με τα διευθυντικά στελέχη άλλων συνεταιρισμών έτσι ώστε να υπάρχει ανταλλαγή απόψεων και ιδεών.

3. Η βελτίωση του μορφωτικού και κοινωνικού επιπέδου του ανθρώπινου δυναμικού αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την αύξηση της απόδοσης του συνεταιρισμού.

4. Ένας άλλος τρόπος για να βελτιωθεί το επίπεδο αποδοτικότητας του συνεταιρισμού είναι η κάλυψη των διαθέσιμων θέσεων από άτομα που διαθέτουν τα κατάλληλα προσόντα για τη θέση αλλά και η παροχή κινήτρων σε αυτά (π.χ. ικανοποιητική αμοιβή) ώστε να αυξήσουν τις αποδόσεις τους στο μέγιστο βαθμό.

5. Ένας ακόμη τρόπος αύξησης της αποδοτικότητας του συνεταιρισμού είναι η αύξηση της διαπραγματευτικής του δύναμης και η δημιουργία οικονομιών κλίμακας. Η διαπραγματευτική του δύναμη αυξάνεται με την ορθολογική κατανομή και αξιοποίηση των πόρων που κατέχει ο συνεταιρισμός.

6. Ένας συνεταιρισμός για να αποκτήσει μια βιώσιμη θέση για τα μέλη του και να αυξήσει την αποδοτικότητά του θα πρέπει να αναπτύξει και να στηρίξει την προώθηση των προϊόντων

του προς την αγορά.

7. Ως εσωτερική στρατηγική ανάπτυξης μπορεί να χρησιμοποιήσει τη διαφοροποίηση στην παραγωγή των προϊόντων του με σκοπό τη δημιουργία ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων.

8. Ένας συνεταιρισμός με οραματισμό και θέληση μπορεί να αυξήσει την αποδοτικότητά του μέσω της ανάπτυξης καινοτόμων προγραμμάτων μάρκετινγκ, με την προϋπόθεση να βρίσκεται σε συνεχή προσπάθεια διατήρησής τους.

9. Ο Συνεταιρισμός στην Ελλάδα χρειάζεται να αυξήσει το μέγεθός τους στα πλαίσια της εξωτερικής αναπτυξιακής του στρατηγικής ή το επίπεδο δικτύωσής του.

Συμπερασματικά, οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί θα πρέπει όχι μόνο να προσπαθούν να προσφέρουν το καλύτερο δυνατό στα μέλη τους αλλά και να παίζουν ρυθμιστικό ρόλο στην αγορά, εξασφαλίζοντας μια επιτυχημένη παρουσία στον χώρο και αποτρέποντας την εμφάνιση μονοπωλίων, προς όφελος του κοινωνικού συνόλου. Από την άλλη, οι Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις θα πρέπει και αυτές να βρουν τρόπους για να βελτιώσουν τα επίπεδα της αποδοτικότητάς τους. Παρακάτω, προτείνονται κάποιοι τρόποι επίτευξης υψηλότερων επιπέδων απόδοσης όσον αφορά τις Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις:

1. Η βελτίωση της ποιότητας εργασίας. Η σχέση που υπάρχει μεταξύ της ποιότητας εργασίας και της αποδοτικότητας έχει να κάνει με την κατάρτιση του ανθρωπίνου δυναμικού.

2. Η διαχείριση της επιχειρησιακής συνέχειας. Ένα καλά σχεδιασμένο πρόγραμμα διαχείρισης επιχειρησιακής συνέχειας δεν εξασφαλίζει μόνο ότι η επιχείρηση θα ανταποκριθεί άμεσα και αποτελεσματικά σε οποιοδήποτε γεγονός μπορεί να αναστείλει τη λειτουργία της (φυσικές καταστροφές, καταστροφές από ανθρώπους, αλλαγές σε κανονισμούς, οικονομική ύφεση κ.ά.) αλλά δίνει στους πελάτες, μετόχους, ρυθμιστικές αρχές και ευρύτερες κοινωνικές ομάδες στις οποίες απευθύνεται, την βεβαιότητα ότι η επιχείρηση διοικείται καλά.

3. Η αποτελεσματική συνεργασία. Η επιχείρηση οφείλει να διατηρεί καλές επαφές με το προσωπικό της και να συνεργάζεται όσο το δυνατόν καλύτερα με τους προμηθευτές και τους πελάτες της.

4. Η ορθή οργάνωση της παραγωγής. Η οργάνωση των μηχανισμών της παραγωγικής δραστηριότητας θα πρέπει να πραγματοποιείται με τέτοιο τρόπο ώστε η επιχείρηση να ανταποκρίνεται άμεσα και αποτελεσματικά στην διαρκώς μεταβαλλόμενη ζήτηση της αγοράς.

5. Ο αυστηρός και συστηματικός έλεγχος της παραγωγής. Θα πρέπει να υπάρχει αυστηρός και συστηματικός έλεγχος σε όλα τα στάδια της παραγωγής και να γίνει καθορισμός των προδιαγραφών οι οποίες θα τηρούνται αυστηρά από το στάδιο της πρωτογενούς παραγωγής ως το τελικό προϊόν.

6. Αύξηση στην ποσότητα και βελτίωση της ποιότητας παραγωγής. Μια παράλληλη αύξηση στην ποσότητα του παραγόμενου προϊόντος συνοδευόμενη με μια βελτίωση της ποιότητάς τους θα οδηγήσει την επιχείρηση στην επίτευξη οικονομικών κλίμακας και θα αυξήσει τα επίπεδα της αποδοτικότητάς της.

7. Η προώθηση των προϊόντων στην αγορά. Η επιχείρηση θα πρέπει να παράγει διαφοροποιημένα και περισσότερο ανταγωνιστικά προϊόντα έτσι ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της αγοράς.

Όπως οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί, έτσι και οι Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις θα πρέπει να ακολουθήσουν διάφορες στρατηγικές εάν επιθυμούν να συνεχίσουν να είναι ανταγωνιστικοί στην αγορά και να εξασφαλίσουν μια μακροπρόθεσμη στρατηγική και συνολική απόδοση και όχι απλά μια αύξηση στην κερδοφορία τους. (Κοσμά, 2013)

5.2 Πρότυπα ποιότητας στους Συνεταιρισμούς

Η δυνατότητα δημιουργίας ενός προτύπου ποιότητας αποκλειστικά για τα προϊόντα και τις δραστηριότητες των συνεταιρισμών, θα μπορούσε να βασιστεί στα υπάρχοντα συστήματα ποιότητας και να χρησιμοποιείται αφενός για να βελτιώσει την εσωτερική δομή και οργάνωση των αγροτικών συνεταιρισμών, από την άλλη όμως να διαφυλάττει την ποιότητα και την εικόνα, τη «συνεταιριστική ταυτότητα» δηλαδή, των προϊόντων που θα φέρουν την ένδειξη «**συνεταιριστικό προϊόν**». Βασικός στόχος είναι να αναδειχτεί η συγκεκριμένη πρόταση ως μια βασική στρατηγική διαφοροποίησης των συνεταιρισμών, που θα τους βοηθήσει να αντεπεξέλθουν σε συνθήκες αυξημένου ανταγωνισμού και ταυτόχρονα να την αξιοποιήσουν για την ανάπτυξή τους.

Η αξιολόγηση των αγροτικών προϊόντων διατροφής, με τα οποία ασχολείται κυρίως η πλειονότητα των αγροτικών συνεταιρισμών, γίνεται με εμπειρικό τρόπο χρησιμοποιώντας τη γεύση, ελέγχοντας τη διάρκεια ζωής, την ευκολία χρήση τους, κ.λπ. Για τα χαρακτηριστικά εκείνα που οι καταναλωτές δεν μπορούν άμεσα να αξιολογήσουν απλά θα πρέπει να τα εμπιστευτούν. Γι' αυτό, οι επιχειρήσεις, κινούνται να αυξήσουν τις ενδείξεις ποιότητας και ασφάλειας που λαμβάνει ο καταναλωτής, κυρίως από τη συσκευασία των τροφίμων και το σημείο πώλησης αυτών των προϊόντων. Οι συσκευασίες των προϊόντων αλλά και οι ετικέτες τόσο των συστημάτων ποιότητας όσο και της πιστοποίησής τους αποτελούν καίριο παράγοντα της καταναλωτικής συμπεριφοράς τα τελευταία χρόνια (Jahn et al., 2005). Οι καταναλωτές προκειμένου να αποφασίσουν για το είδος και τον τρόπο κατανάλωσης ενός προϊόντος χρησιμοποιούν ένα υποκειμενικό μη ξεκάθαρο σύστημα λήψης απόφασης. Γι αυτό το λόγο, είναι δύσκολο να επιλεγούν οι παράγοντες εκείνοι, οι συνδυασμοί τους αλλά και ο βαθμός στον οποίο επηρεάζουν τις αποφάσεις τους προκειμένου να καταναλώσουν ένα προϊόν (Asp, 1999). Εν κατακλείδι, πληθώρα χαρακτηριστικών, τόσο κοινωνικών, δημογραφικών αλλά και πολιτισμικών συνηθειών επηρεάζει την επιλογή και τη ζήτηση των τροφίμων. Για παράδειγμα, η γεωγραφική προέλευση ενός προϊόντος αποτελεί ένδειξη ποιότητας και μειώνει τη πιθανότητα ρίσκου από τη δοκιμή και κατανάλωση νέων προϊόντων (Dimara & Skuras, 2003).

Μέσα σ' αυτό το περιβάλλον η βιομηχανία τροφίμων μπορεί να χρησιμοποιήσει σήματα που προσδιορίζουν την ποιότητα των προϊόντων, τον ιδιαίτερο τρόπο παραγωγής τους (τα βιολογικά ή οργανικά προϊόντα και τα προϊόντα φιλικά προς το περιβάλλον), τον ιδιαίτερο τόπο καταγωγής τους (προϊόντα ονομασίας προελεύσεως- Π.Ο.Π, προϊόντα με γεωγραφική ένδειξη- Π.Γ.Ε), ενώ υπάρχουν σήματα που χρησιμοποιούνται από τις επιχειρήσεις λιανικού εμπορίου για τα προϊόντα ιδιωτικής ετικέτας. Επιπλέον, υπάρχουν και ιδιωτικά πρότυπα ποιότητας που χρησιμοποιούνται σε ευρύτερη κλίμακα (π.χ. το BRC από τις επιχειρήσεις λιανικού εμπορίου στη Μ. Βρετανία, το IFS σε Γαλλία και Γερμανία και το GLOBALGAP για αγροτικά προϊόντα στο σύνολο της Ε.Ε.). Επιπλέον, οι μεγάλες αλυσίδες διακίνησης τροφίμων και αγροτικών προϊόντων θέτουν τους δικούς τους όρους στην κάλυψη

συγκεκριμένων απαιτήσεων είτε σε θέματα ασφάλειας τροφίμων είτε προδιαγραφών ποιότητας πιέζοντας προς την εφαρμογή και τήρηση συγκεκριμένων Σημάτων Ποιότητας (ΣΠ). Για παράδειγμα, η επιτυχία των super market Tesco, του μεγαλύτερου λιανοπωλητή κρέατος στη Μ. Βρετανία, οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στη δυνατότητά του να επιβάλλει στους μεγάλους προμηθευτές του αυστηρές απαιτήσεις για την ασφάλεια των τροφίμων που εμπορεύεται (Lindgreen & Hingley, 2003).

Όπως έχει διαπιστωθεί για το ελληνικό ελαιόλαδο, η ύπαρξη σημάτων και πιστοποιητικών ποιότητας (χωρίς να παραβλέπουμε άλλα χαρακτηριστικά, όπως η τιμή και η συσκευασία) μπορούν να χρησιμοποιηθούν τόσο για την προώθηση των προϊόντων στους τελικούς καταναλωτές όσο και για πελάτες στα ενδιάμεσα στάδια της εμπορίας τροφίμων. (Matsatsinis et al., 2007). Οι παραγωγοί χρησιμοποιούν σήματα και πρότυπα ποιότητας προκειμένου να ικανοποιήσουν τις διαφορετικές ανάγκες των καταναλωτών (π.χ. διαφοροποίηση προϊόντων, ασφάλεια τροφίμων, προστασία καταναλωτών). Η δημιουργία μοναδικής ταυτότητας για το εμπορικό σήμα (brand identity) αποτελεί θεμελιώδες παράγοντα για τη διαφοροποίηση ενός προϊόντος (Aaker, 1996). Στοιχείο της ταυτότητας του εμπορικού σήματος αποτελούν οι φυσικές ιδιότητες του προϊόντος και τα άυλα ή συμβολικά χαρακτηριστικά, όπως το εάν το προϊόν εκφράζει έναν συγκεκριμένο τρόπο ζωής ή κοινωνική θέση ή ακόμη και την περιβαλλοντική ευαισθησία των καταναλωτών. Στοιχείο, επίσης, του εμπορικού σήματος αποτελεί και η ένδειξη πιστοποίησης του συστήματος ποιότητας που εφαρμόζεται από μια επιχείρηση. Αυτά τα άυλα χαρακτηριστικά γίνονται σημαντικότερα για τους καταναλωτές, καθώς αυξάνει η καταναλωτική ευημερία και ο ανταγωνισμός γίνεται εντονότερος (Aaker, 1996).

Για τα προϊόντα των αγροτικών συνεταιρισμών η δημιουργία μιας «**Συνεταιριστικής Ταυτότητας**» για τα προϊόντα τους μπορεί να αποτελέσει μια καλή στρατηγική τοποθέτησης ιδιαίτερα για τους πιο ευαισθητοποιημένους καταναλωτές σε θέματα περιβάλλοντος και ασφάλειας των τροφίμων. Για να είναι ένα συλλογικό εμπορικό σήμα λειτουργικό και αποτελεσματικό, ο ιδιοκτήτης του θα πρέπει να μπορεί να υιοθετήσει κανόνες και προδιαγραφές, τα οποία οι χρήστες του σήματος θα πρέπει να τηρούν απαράβατα. Επιπλέον, ο ιδιοκτήτης του σήματος θα πρέπει να έχει μηχανισμούς ελέγχου και μέσα επιβολής ποινών που να διασφαλίζουν ότι ο κάθε χρήστης του εμπορικού σήματος δεν αποκλίνει από τις συμφωνημένες προδιαγραφές. Το συνεταιριστικό πρότυπο ποιότητας μπορεί να εφαρμοστεί αρχικά σε εθελοντική βάση, για παράδειγμα ως ιδιωτικό πρότυπο ποιότητας και η καθιέρωση της πιστοποίησής του θα μπορεί να συνοδεύει τα συνεταιριστικά προϊόντα με τη μορφή επισήμανσης στην ετικέτα, που θα μπορεί να είναι συμπληρωματική του εμπορικού σήματος των προϊόντων ενός συνεταιρισμού ή να αποτελεί ένα από τα βασικά στοιχεία της συσκευασίας τους (Μπένος και συν. 2007).

Η πιστοποίηση θα πρέπει να πραγματοποιείται από τρίτους ανεξάρτητους φορείς, όπως γίνεται και με τα υπάρχοντα πρότυπα ποιότητας. Οι απαιτήσεις και οι προϋποθέσεις του συνεταιριστικού προτύπου ποιότητας μπορεί να είναι συνδυασμός των υπάρχοντων πρότυπων προτύπων ποιότητας και να χρησιμοποιεί τη μορφή τους (π.χ. στα πρότυπα BRC και IFS). Το συνεταιριστικό πρότυπο ποιότητας μπορεί να καλύπτει τους παρακάτω τομείς:

- Ολοκληρωμένη Διαχείριση Πρωτογενούς Παραγωγής (AGRO 2.1 ή Global GAP),
- Διαχείριση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ISO 14001),
- Ασφάλεια Τροφίμων (Ορθή Βιομηχανική Παραγωγή, Αρχές HACCP),
- Ολική Ποιότητα (μέσω του ISO 9001) και
- Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (μέσω του ISO 26000).

Η δημιουργία και εφαρμογή ενός συνεταιριστικού προτύπου ποιότητας μπορεί να αποτελέσει ένα σημαντικό εργαλείο λειτουργίας και διοικητικής οργάνωσής τους, επιτρέποντας στους αγροτικούς συνεταιρισμούς να ασχοληθούν ουσιαστικά με τη βελτίωση της ποιότητας, με αποτέλεσμα όχι μόνο τα εμπορικά οφέλη αλλά και βελτιώσεις σε θέματα οργάνωσης και παραγωγικών διαδικασιών. Συμπερασματικά ένα συνεταιριστικό πρότυπο ποιότητας με τα παραπάνω χαρακτηριστικά μπορεί να συνάδει με τη Διοίκηση Ολικής Ποιότητας, μιας και θα στοχεύει στο σύνολο των λειτουργιών ενός αγροτικού συνεταιρισμού και όχι μόνο. (Κοντογεώργος & Σέμος, 2014)

Η δημιουργία ενός προτύπου ποιότητας είναι καθοριστική για την επιτυχία των προϊόντων με συνεταιριστική ταυτότητα. Τα πιθανά οφέλη από την εφαρμογή ενός τέτοιου συστήματος ποιότητας παρουσιάζονται στο Σχήμα παρακάτω:

Πηγή : (Κοντογεώργος, 2015)

Η πιστοποίηση μέσω προτύπου μπορεί να προφυλάξει τους συνεταιρισμούς από φαινόμενα χαμηλής ποιότητας ή ακόμη και εξαπάτησης με γνώμονα τη διασφάλιση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών στην αγορά συνεταιριστικών προϊόντων. Επιπλέον καθοριστικό ρόλο κατέχει η δέσμευση των μελών στο στόχο της συνεχούς και αδιάκοπης τροφοδοσίας των μεταποιητικών εγκαταστάσεων του συνεταιρισμού με πρώτες ύλες που θα τηρούν απαραβάτα συγκεκριμένες προδιαγραφές ποιότητας.

Το συνεταιριστικό πρότυπο ποιότητας θα μπορούσε να προωθηθεί από τους συλλογικούς φορείς και τα όργανα των συνεταιρισμών, όπως η ΠΑΣΕΓΕΣ, η οποία διαθέτει και συνεταιριστική επιχείρηση πιστοποίησης. Η θέσπιση συγκεκριμένων προδιαγραφών για το συνεταιριστικό πρότυπο ποιότητας και τη διαδικασία πιστοποίησης από τρίτους ανεξάρτητους φορείς δίνει τη λύση στο σημαντικό ζήτημα του ελέγχου της συμμόρφωσης και φυσικά της ιδιοκτησίας του συλλογικού εμπορικού σήματος ποιότητας.

Η εφαρμογή του προτύπου μόνο στους αγροτικούς συνεταιρισμούς προβάλλει τον ιδιαίτερο επιχειρηματικό χαρακτήρα των συγκεκριμένων συνεταιρισμών. Τέλος θα πρέπει να αναφερθεί ότι η υιοθέτηση στρατηγικών από την πλευρά των συνεταιρισμών που εφαρμόζονται στις ιδιωτικές επιχειρήσεις, ιδιαίτερο ρόλο έχουν τα χαρακτηριστικά της διοίκησης και του προσωπικού των συνεταιρισμών και οι μέχρι τώρα αναπτυξιακές, διοίκησης και μάρκετινγκ στρατηγικές που έχουν εφαρμοστεί (Kyriakopoulos et al, 2004).

5.3 Αποδοτικότητα + αποτελεσματικότητα = ανάπτυξη

Αναφορικά με τα χαρακτηριστικά της οργάνωσης των αγροτικών συνεταιρισμών, έχουν μελετήσει πολλοί ερευνητές αναγνωρίζοντας την άμεση συσχέτισή τους με τις οικονομικές αποδόσεις του συνεταιρισμού, τη λειτουργική του ευρυθμία και την οικονομική και κοινωνική του στρατηγική. Κάποιες ενδεικτικές μελέτες παρουσιάζονται παρακάτω.

Ο Prakash (2000) συνοψίζει τα οργανωτικά χαρακτηριστικά των αγροτικών συνεταιρισμών τα οποία ευθύνονται για την επιτυχία τους. Μερικά απ' αυτά είναι:

- Η διαχείριση των συνεταιρισμών από εκπαιδευμένο, έμπειρο και επαγγελματικά εξειδικευμένο προσωπικό υπό την εποπτεία και τον έλεγχο των εκλεγμένων δημοκρατικά συμβουλίων.
- Η ύπαρξη συγκεκριμένων, ολοκληρωμένων δομών που να παρέχουν υποστήριξη σε πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς, ώστε οι τελευταίοι να μπορούν με τη σειρά τους να παρέχουν αποτελεσματική υποστήριξη στα φυσικά μέλη τους.
- Η ανάληψη από τους συνεταιρισμούς του έργου της εκπαίδευσης των μελών τους, προκειμένου τα μέλη, μέσω της εκπαίδευσης που θα λάβουν, να ενταχθούν ομαλότερα και πιο εποικοδομητικά στις δομές του συνεταιρισμού.
- Οι συνεταιρισμοί να οργανώσουν παραγωγικές δομές, ώστε να δώσουν προστιθέμενη αξία στα προϊόντα που παράγουν και να χρησιμοποιήσουν προηγμένη τεχνολογία προς όφελος τους.
- Οι συνεταιρισμοί πρέπει να γίνουν αυτόνομοι, συγκεντρώνοντας κεφάλαια και αναπτύσσοντας και άλλους εισοδηματικούς πόρους, για να παραμείνουν ελεύθεροι από εξωτερικούς ελέγχους και κατευθύνσεις.

Ο Κυριακόπουλος (1998) αναφέρει ότι στους συνεταιρισμούς είναι απαραίτητη μια οργανωσιακή κουλτούρα που να στρέφει τις δραστηριότητές τους προς την αγορά.

Επιπλέον, σε επομένη μελέτη οι Kyriakopoulos & Van Bekkum (1999) διατύπωσαν προτάσεις που σχετίζονταν με την ανασύνταξη των οργανωτικών χαρακτηριστικών των συνεταιρισμών, ώστε οι συνεταιρισμοί να είναι ικανοί να διαμορφώσουν στρατηγικές αγοράς.

- Από την ίση και δίκαιη μεταχείριση όλων των μελών του συνεταιρισμού, να γίνει διαφοροποίηση της μεταχείρισης των μελών από τον συνεταιρισμό, όσον αφορά στον τρόπο ψηφοφορίας, στον υπολογισμό κόστους και τιμολόγησης, κ.λπ., ανάλογα με τη συμμετοχή τους στην ανάπτυξη του συνεταιρισμού,
- Ενίσχυση των ατομικών δικαιωμάτων ιδιοκτησίας μέσα στον συνεταιρισμό, με την εξατομίκευση των κεφαλαιακών επενδύσεων,
- Συντονισμός του εφοδιασμού του συνεταιρισμού σε πρώτες ύλες. Από την ελεύθερη παράδοση προϊόντων στον συνεταιρισμό από τα μέλη του, σε συμφωνίες παράδοσης ανάλογα με τον όγκο, την ποιότητα και τον χρονικό προσδιορισμό της παράδοσης του προϊόντος,

- Δημιουργία θυγατρικών συνεταιριστικών εταιρειών που θα είναι υπεύθυνες για το μάρκετινγκ και τις διεθνείς δραστηριότητες του συνεταιρισμού,
- Κατανομή των καθηκόντων μέσα στον συνεταιρισμό, με σαφή διαχωρισμό μεταξύ εκτελεστικών και εποπτικών καθηκόντων. Το Διοικητικό Συμβούλιο του συνεταιρισμού είναι υπεύθυνο για την διαμόρφωση της πολιτικής του συνεταιρισμού και δεν ασχολείται και με τα διαχειριστικά ζητήματα του συνεταιρισμού.

Το γεγονός ότι μια επιχείρηση έχει οργάνωση, αυτό δεν σημαίνει ότι η οργάνωσή της είναι και αποτελεσματική. Η οργάνωση μιας επιχείρησης θεωρείται αποτελεσματική, όταν αξιοποιεί κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο τους συντελεστές της παραγωγής (φύση, εργασία και κεφάλαιο), με συνέπεια να αυξάνει την αποτελεσματικότητα του κάθε τομέα χωριστά και γενικά την αποτελεσματικότητα όλης της επιχείρησης, μεταφραζόμενη σε παραγωγικότητα, οικονομικότητα και αποδοτικότητα. Η οργάνωση θεωρείται απαραίτητη για να συνδυαστούν οι συντελεστές παραγωγής στα πλαίσια της επιχείρησης και για τον λόγο αυτό, η οργάνωση θεωρείται ως βασικός συντελεστής δράσης τόσο στις ιδιωτικές επιχειρήσεις όσο και στους συνεταιρισμούς. Τα συμπτώματα της ανεπάρκειας της οργάνωσης σε μια επιχείρηση είναι τα εξής:

- σύγχυση εξουσιών και ορίων διεύθυνσης, δηλαδή δεν γνωρίζει ο υφιστάμενος από ποιόν προϊστάμενο θα δέχεται εντολές,
- προστριβές και συγκρούσεις μεταξύ ατόμων ή οργανωτικών μονάδων εξαιτίας της ασάφειας των αρμοδιοτήτων,
- κενές θέσεις εργασίας για αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα,
- υποαπασχόληση ανθρώπων και παραγωγικών μέσων,
- ασύμμετρη κατανομή εργασίας,
- υπερβολική ανάπτυξη της δύναμης των άτυπων ομάδων και
- άκαμπτη γραφειοκρατία (υπεροργάνωση).

Η διαδικασία, όμως, για την επίτευξη μιας αποτελεσματικής οργάνωσης στην επιχείρηση απαιτεί:

- τον ορθό καταμερισμό της εργασίας,
- τη χρήση των ενδεικνυόμενων, κατά περίπτωση, τεχνολογικών μέσων
- την εφαρμογή των καταλληλότερων συστημάτων, μεθόδων και τεχνικών σε όλους τους τομείς της επιχείρησης, σε κάθετη και σε οριζόντια διάταξη,
- τη συμμετοχή όλων των εργαζομένων, διοικούντων και διοικουμένων, στην προσπάθεια επίτευξης των κοινών σκοπών και στόχων της επιχείρησης.

Σχετικά με τα οργανωτικά χαρακτηριστικά των αγροτικών συνεταιρισμών θα πρέπει να τονιστεί ότι ο έλεγχος στους συνεταιρισμούς αυτούς γίνεται ουσιαστικά από τα μέλη τους. Τα μέλη θα πρέπει να συμμετέχουν στις αποφάσεις που λαμβάνονται από τους συνεταιρισμούς.

Αυτός ο έλεγχος μπορεί πραγματοποιηθεί με το δικαίωμα ψήφου που έχουν όλα τα μέλη και με τη συμμετοχή των μελών στο Διοικητικό Συμβούλιο του συνεταιρισμού σύμφωνα με τις δημοκρατικές διαδικασίες του εκλέγειν και εκλέγεσθαι.

Η ουσιαστική συμβολή των συνεταιρισμών στην οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας, ειδικότερα στην αγροτική οικονομική ανάπτυξη, και κατά συνέπεια και στην περιφερειακή ανάπτυξη, είναι συνέπεια του οικονομικού, κοινωνικού και πολιτιστικού έργου που προσφέρουν με τις διάφορες οικονομικές δραστηριότητες που πραγματοποιούν. Λόγω του ότι ο συνεταιρισμός δε στηρίζεται στο κεφάλαιο για την ανάπτυξή του, μια ελάχιστη εισφορά των μελών για τη δημιουργία του αρχικού κεφαλαίου κρίνεται απαραίτητη, ιδιαίτερα σε αναπτυσσόμενες οικονομίες, όπου ο δανεισμός είναι απαγορευτικός και μειωμένος. Με τις συνθήκες αυτές σκοπός του συνεταιρισμού είναι η συνένωση των ατομικών προσπαθειών των μικρών οικονομικών μεριδίων και η παροχή αποτελεσματικότητας σε αυτούς, χαρακτηριστικό που δε διαθέτουν κάθε ένας χωριστά. Μάλιστα, όταν οι οικονομικές μονάδες κατέχουν αξιόλογο μέγεθος, τότε η ανάγκη για συνεργασία είναι λιγότερο αισθητή. (Καμενίδης, 2005).

Με μια άλλη προσέγγιση, σκοπός των συνεταιρισμών είναι η επίτευξη αποτελεσματικότητας στις δραστηριότητες που έχουν ανάγκη τα μέλη του, στην οποία δεν μπορούν να ανταποκριθούν αυτόνομα. Οι συνεταιρισμοί δεν αποτελούν οργανώσεις με ευκαιριακό ή κερδοσκοπικό χαρακτήρα. Η συνεταιριστική δραστηριότητα βλάπτεται όταν η οικονομική συγκυρία προκαλεί σοβαρές διακυμάνσεις και οι οικονομικές δραστηριότητες περικλείουν σοβαρές αβεβαιότητες απαιτώντας ριψοκίνδυνες αποφάσεις. Το γεγονός αυτό υποδηλώνει ότι αφενός απαιτείται δυνατότητα πρόβλεψης των επικείμενων οικονομικών εξελίξεων και αφετέρου πολιτική σταθερότητα καθώς πρόκειται για παράγοντα που ευνοεί τη συνεταιριστική ανάπτυξη (Παπαγεωργίου, 2007).

Η οικονομική ανάπτυξη θεωρείται η διαδικασία κατά την οποία μια οικονομία επεκτείνει την παραγωγική δραστηριότητά της, χρησιμοποιώντας και αξιοποιώντας ορθολογικά τους διαθέσιμους οικονομικούς της πόρους. Μέσω της οικονομικής ανάπτυξης επιτυγχάνεται:

- Αύξηση του εθνικού εισοδήματος και του κατά κεφαλήν εισοδήματος, καθώς και τη δικαιότερη κατανομή του εισοδήματος μεταξύ των πολιτών
- Αύξηση της απασχόλησης του εργατικού δυναμικού, τόσο των ανέργων όσο και των υποαπασχολούμενων πολιτών της χώρας
- Ανύψωση του κοινωνικού και πολιτιστικού επιπέδου των κατοίκων της χώρας με αποτέλεσμα τη βελτίωση της ευημερίας των πολιτών

Αντίστοιχα, στην περίπτωση των γεωργικών συνεταιρισμών παρατηρείται:

- Αύξηση του εισοδήματος των αγροτών και την δικαιότερη κατανομή του
- Αύξηση απασχόλησης ανέργων και υποαπασχολούμενων αγροτών
- Ανύψωση κοινωνικού και πολιτιστικού επιπέδου των αγροτών με απώτερο σκοπό τη βελτίωση του βιοτικού τους επιπέδου

Οι παράγοντες ή τα μέσα της αγροτικής και οικονομικής ανάπτυξης είναι κυρίως τα εξής:

- Οι ανθρώπινοι πόροι, που αποτελούν την κινητήρια δύναμη όλων των υπολοίπων
- Οι φυσικοί πόροι, ιδιαίτερα η γεωργική γη και το νερό
- Το κεφάλαιο, τόσο το πάγιο όσο και το κυκλοφοριακό
- Η τεχνολογία, διότι επηρεάζει ουσιαστικά την ποσότητα και την ποιότητα των παραγόμενων και των διακινούμενων αγροτικών προϊόντων

Οι αναπτυξιακοί παράγοντες που συμβάλλουν στην αγροτική ανάπτυξη είναι οι εξής:

- Η ενημέρωση για τα ζητούμενα αγροτικά προϊόντα και τα διαθέσιμα μέσα παραγωγής
- Η οργάνωση του συνεταιρισμού
- Η εκπαίδευση των αγροτών, γιατί τους καθιστά αποδοτικότερους
- Η έρευνα, για την εξεύρεση νέων τεχνικών και μεθόδων παραγωγής
- Η χρηματοδότηση, επαρκής, φθηνή και έγκαιρη

Οι συνεταιρισμοί συντελούν ουσιαστικά στην αγροτική και οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας, καθώς συμβάλλουν στην αύξηση ή τη βελτίωση όλων των στοιχείων που την αποτελούν (Καμενίδης, 2005). Επομένως οι συνεταιριστικές οργανώσεις συμβάλλουν στην αύξηση του εισοδήματος των αγροτών για τους εξής λόγους (Δαλαμήτρα & Μαυρίδης, 2014):

- Δημιουργούν προστιθέμενη αξία στα αγροτικά προϊόντα με την μεταποίησή τους.
- Αυξάνουν την ποσότητα πώλησης των αγροτικών προϊόντων με την αποδοτική οργάνωση της εμπορίας τους.
- Αυξάνουν την τιμή πώλησης των αγροτικών προϊόντων λόγω της ισχυρής διαπραγματευτικής δύναμης του συνεταιρισμού.
- Μειώνουν το κόστος παραγωγής αγροτικών προϊόντων, καθώς επιτυγχάνουν φθηνότερη προμήθεια γεωργικών εφοδίων και με την από κοινού χρήση των γεωργικών μηχανημάτων

Όταν ο συνεταιρισμός μπορέσει να επιβληθεί σε έναν κλάδο, τότε οι ανταγωνιζόμενες επιχειρήσεις θα αναγκαστούν να προσαρμοστούν τόσο από την προσφορά ποιοτικών προϊόντων, όσο και από την αξία των προϊόντων αυτών. Επομένως, η επίδραση του συνεταιρισμού έχει ως αποτέλεσμα την εξυγίανση της αγοράς, επηρεάζοντας σημαντικά τις εξαγωγές και την περιφερειακή ανάπτυξη. Επιπλέον, με τη βοήθεια του συνεταιρισμού αξιοποιούνται οι παραγωγικοί πόροι της περιοχής συμβάλλοντας στη σημαντική περιφερειακή αναβάθμιση και στην τοπική ανάπτυξη (Παπαγεωργίου, 2007).

5.4 Συνεταιριστική Ανάπτυξη

Με τον όρο «Συνεταιριστική Ανάπτυξη» συνήθως εννοείται η αύξηση του μεγέθους των συνεταιρισμών, η οποία εκφράζεται με τα εξής στοιχεία (Καούρα, 2005):

- Την αύξηση του αριθμού των μελών τους
- Την αύξηση του όγκου της επιχειρηματικής δραστηριότητάς τους
- Την αύξηση του αριθμού των εργοστασίων ή των καταστημάτων
- Την αύξηση του αριθμού των εργαζομένων στους συνεταιρισμούς
- Την αύξηση του μεριδίου της αγοράς
- Την αύξηση των κερδών των συνεταιρισμών
- Την αύξηση του αριθμού των συνεταιρισμών που δημιουργήθηκαν και λειτούργησαν σε μια ορισμένη περιοχή και σε ορισμένο χρονικό διάστημα, όταν γίνεται αναφορά στη συνεταιριστική ανάπτυξη μιας χώρας ή μιας περιοχής.

Η συνεταιριστική ανάπτυξη εκφράζεται σε οικονομικές μονάδες (πωλήσεις, κέρδη) ή σε μη οικονομικές μονάδες (αριθμός μελών). Το μέγεθος στις συνεταιριστικές οργανώσεις είναι σημαντικό στοιχείο, καθώς το οικονομικό μέγεθος, το οποί μεταφράζεται στο μέγεθος των οικονομικών δραστηριοτήτων, αποτελεί τον δείκτη της ανταγωνιστικότητας ενός συνεταιρισμού. Το μικρό μέγεθος συμβαδίζει με αδυναμίες, με συνέπεια να αναζητούνται τρόποι και μέσα που θα οδηγήσουν στη μεγέθυνση των συνεταιριστικών οργανώσεων, για την επίτευξη της βελτίωσης και της ισχυροποίησης της θέσης τους. Η μεγέθυνση αυτή μπορεί να επιτευχθεί μέσα από την αύξηση των μελών τους με ταυτόχρονη επέκταση των οικονομικών τους δραστηριοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό, η εγγραφή νέων μελών, η επέκταση των δραστηριοτήτων ή και οι συγχωνεύσεις συνεταιρισμών μπορούν να συμβάλουν θετικά στην αύξηση του μεγέθους του. Επομένως η συνεχής μεγέθυνση αποτελεί σταθερό στόχο των συνεταιρισμών, όμως πρέπει να διευκρινιστεί πως όταν το μεγάλο οικονομικό μέγεθος επιτυγχάνεται με μικρό αριθμό φυσικών προσώπων, τότε τα οφέλη του συνεταιρισμού τα απολαμβάνουν λίγοι και συνεπώς δεν εξυπηρετείται η συνεταιριστική φιλοσοφία (Παπαγεωργίου, 2007).

Η συνεταιριστική ανάπτυξη είναι απαραίτητη για την αποδοτικότερη λειτουργία των συνεταιρισμών και φυσικά για την επιβίωσή τους. Οι λόγοι που την καθιστούν αναγκαία είναι οι εξής (Αγγελίδου, 2006; Καούρα, 2005):

- Η αξιοποίηση της νέας τεχνολογίας στις παραγωγικές δραστηριότητες των συνεταιρισμών
- Η απασχόληση ικανότερων και εξειδικευμένων στελεχών, που είναι συνήθως υψηλότερα αμειβόμενοι
- Η εμφάνιση ανταγωνιστικών επιχειρήσεων στον κλάδο και κατά συνέπεια η ανάγκη επιβίωσης των συνεταιρισμών

- Η προσαρμογή στις νέες απαιτήσεις της αγοράς, όπως για παράδειγμα η οικολογική συσκευασία
- Η επίτευξη οικονομιών μεγέθους ή κλίμακας στις οικονομικές δραστηριότητες των συνεταιρισμών, όπως για παράδειγμα η μεταποίηση αγροτικών προϊόντων, για τη μείωση του κόστους λειτουργίας τους
- Η ορθολογικότερη οργάνωση των συνεταιριστικών επιχειρήσεων με τα κατάλληλα εκπαιδευμένα στελέχη
- Η αύξηση της ζήτησης των προϊόντων που παράγουν και προσφέρουν οι συνεταιρισμοί, καθώς και η ικανοποίηση των αναγκών της αυξημένης ζήτησης

Για την επιτυχία της συνεταιριστικής ανάπτυξης, οι συνεταιρισμοί χρησιμοποιούν διάφορες στρατηγικές. Ορισμένες από αυτές χρησιμοποιούνται μόνο για ένα είδος συνεταιρισμού, ενώ κάποιες άλλες είναι κοινές για όλα τα είδη των συνεταιρισμών.

Οι κυριότερες στρατηγικές συνεταιριστικής ανάπτυξης που μπορούν να χρησιμοποιήσουν όλοι οι συνεταιρισμοί είναι οι εξής (Καμενίδης, 2005):

- **Η συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών**

Πρόκειται για μια συνηθισμένη στρατηγική που δημιουργεί ενώσεις συνεταιρισμών ή ομοσπονδίες ενώσεων συνεταιρισμών. Συνεργασία μπορεί να υπάρξει μεταξύ συνεταιρισμών που έχουν τον ίδιο σκοπό (π.χ. αγροτικοί) και βρίσκονται στην ίδια περιοχή ή χώρα, αλλά και μεταξύ διαφορετικών συνεταιρισμών, όπως αγροτικών και καταναλωτικών, που βρίσκονται στην ίδια περιοχή ή χώρα και μεταξύ ομοειδών συνεταιρισμών (π.χ. καταναλωτικών) διαφορετικών χωρών, με απλή συμφωνία. Για όποια συνεργασία και να αφορά σκοπός είναι η αύξηση του μεγέθους των δραστηριοτήτων τους, με αποτέλεσμα την αποδοτικότερη λειτουργία τους τόσο στην αύξηση της ποσότητας και της τιμής των πωλήσεων των προϊόντων για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, όσο και στη μείωση της τιμής αγοράς καταναλωτικών αγαθών για τους καταναλωτικούς συνεταιρισμούς.

- **Η συγχώνευση συνεταιρισμών**

Η συγχώνευση των συνεταιρισμών αποτελεί μια πολύ αποτελεσματική στρατηγική συνεταιριστικής ανάπτυξης, όταν πολλοί συνεταιρισμοί μιας περιοχής ενωθούν και γίνουν ένας συνεταιρισμός, που θα διοικείται από μία διοίκηση. Η συγχώνευση των συνεταιρισμών είναι πολύ δύσκολο να επιτευχθεί, γιατί συνήθως υπάρχει απροθυμία είτε από την πλευρά των διοικήσεων είτε από την πλευρά των μελών.

- **Η κατασκευή νέων παραγωγικών εγκαταστάσεων**

Η επέκταση των παραγωγικών μονάδων ή η κατασκευή νέων παραγωγικών μονάδων (π.χ. εργοστασίων μεταποίησης) είναι πολύ συνηθισμένη και αποτελεσματική στρατηγική για κάθε είδος συνεταιρισμού.

- **Η επέκταση των δραστηριοτήτων**

Η επέκταση των συνεταιρισμών σε νέες δραστηριότητες με τις ίδιες εγκαταστάσεις ή με κάποιες τροποποιήσεις αποτελεί άλλον ένα τρόπο συνεταιριστικής ανάπτυξης. Για

παράδειγμα ένα εργοστάσιο μεταποίησης ενός αγροτικού προϊόντος μπορεί να προχωρήσει στη μεταποίηση και άλλων αγροτικών προϊόντων με μικρές δαπάνες.

- **Η παροχή επιστρεφόμενων και μερισμάτων**

Τα επιστρεφόμενα μέρη των κερδών και τα μερίσματα δηλαδή η χορήγηση τόκου της συνεταιριστικής μερίδας στα μέλη των συνεταιρισμών, ενθαρρύνουν και άλλα άτομα να γίνουν μέλη ή να αυξήσουν τις συναλλαγές τους με τους συνεταιρισμούς.

- **Η εκπαίδευση των στελεχών και η ενημέρωση των μελών**

Αποτελούν αποδοτικές πολιτικές συνεταιριστικής ανάπτυξης γιατί τα στελέχη μαθαίνουν να εργάζονται παραγωγικότερα, τα μέλη να συμμετέχουν μαζικότερα και κατά συνέπεια οι συνεταιρισμοί να λειτουργούν αποδοτικότερα. Οι συγκεκριμένες πολιτικές συντελούν στην αύξηση του μεγέθους των συνεταιρισμών.

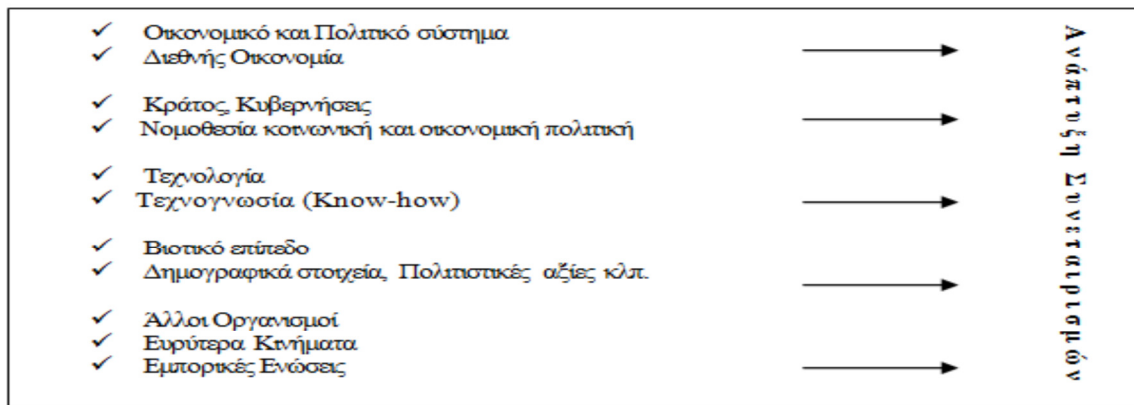
- **Φορολογικές απαλλαγές των συνεταιρισμών**

Οι φορολογικές απαλλαγές των συνεταιρισμών από την πλευρά του κράτους για την αξία των αγοραζόμενων μηχανημάτων εξοπλισμού και στα έσοδα που αποκτούν από τις συναλλαγές τους αποτελεί μια πολιτική συνεταιριστικής ανάπτυξης. Με τον τρόπο αυτό μειώνεται το κόστος λειτουργίας των συνεταιρισμών, παρέχοντας τους τη δυνατότητα να προσφέρουν περισσότερα οφέλη στα μέλη τους, και κατ'επέκταση σε ολόκληρη την κοινωνία.

Για την αειφόρο ανάπτυξη των συνεταιρισμών είναι απαραίτητη η ύπαρξη θεσμικού πλαισίου που να επιτρέπει την ενεργοποίησή τους καθώς και την εύρυθμη και ορθολογική λειτουργία τους. Ωστόσο, η ύπαρξη ενός ικανοποιητικού θεσμικού πλαισίου δεν αρκεί από μόνη της, για την επίτευξη των ανωτέρω στόχων. Η ανάπτυξη των συνεταιρισμών συνδέεται άμεσα με την ενεργοποίηση των αγροτών. Η παροχή καθορισμένων οικονομικών κινήτρων αποτελεί ένα απαραίτητο έναυσμα για την απεμπλοκή των συνεταιρισμών από την ήδη υφιστάμενη κατάσταση και την προοδευτική ενεργοποίησή τους σε διαρκώς εξελισσόμενες δραστηριότητες. Στο μέτρο αυτό απαιτείται ένα σύνολο θεσμικών ρυθμίσεων που θα απορροφώνται αρμονικά από το κοινωνικό σώμα των συνεταιρισθέντων αγροτών και θα μετατρέπονται σε συνεταιριστική κοινωνικοοικονομική πρακτική (Χριστοδούλου, 1987).

Η συνεταιριστική πολιτική του κράτους, περιλαμβάνει όλα τα αναπτυξιακά μέτρα τα οποία λαμβάνουν οι διάφορες κρατικές ή ημικρατικές υπηρεσίες για τη δημιουργία της απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής και του κατάλληλου ανθρώπινου δυναμικού στελεχών στους συνεταιρισμούς, ούτως ώστε να συμβάλουν στην ανάπτυξη και την αποδοτικότερη λειτουργία τους. Το σύνολο σχεδόν των κρατικών μέτρων ανάπτυξης των συνεταιρισμών είναι συνήθως οικονομικά κίνητρα παραγωγικών επενδύσεων. Η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω της κοινής Αγροτικής Πολιτικής ασκεί σημαντική πολιτική για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών. Οι Συνεταιριστικές Οργανώσεις, προκειμένου να επιτύχουν την ανάπτυξή τους και συνεπώς την αποδοτικότερη λειτουργία τους, εφαρμόζουν διάφορες ενδεδειγμένες πολιτικές ή στρατηγικές (Καμενίδης, 2005).

Η σχέση μεταξύ της ανάπτυξης των συνεταιρισμών και του εξωτερικού περιβάλλοντος, στο οποίο δραστηριοποιούνται οι συνεταιρισμοί, παρουσιάζονται παρακάτω:

Πηγή: (Κοντογεώργος 2015)

Η κοινωνική συμβολή των συνεταιρισμών φαίνεται να επιδρά σε πολλούς τομείς. Πρωταρχικά ενισχύεται ο κοινωνικός ιστός της τοπικής κοινωνίας, επειδή δημιουργούνται οι προϋποθέσεις συγκράτησης του πληθυσμού στους τόπους που κατοικούν. Επίσης, προστατεύονται οι ιδιαιτερότητες και προβάλλεται η πολιτισμική κληρονομιά μιας περιοχής. Οι χρήστες των υπηρεσιών ενός συνεταιρισμού, είτε είναι παραγωγοί, είτε καταναλωτές ή εργαζόμενοι, τείνουν να είναι σταθεροί από γεωγραφική άποψη. Σημαντικό κίνητρο για την αναβάθμιση των αγροτικών περιοχών αποτελούν οι ισχυρές τοπικές ρίζες ιδιαίτερα των φτωχότερων περιφερειών, με συνέπεια να αμβλύνονται οι δυσμενείς επιπτώσεις της διεθνούς οικονομικής κρίσης σε αυτές τις περιοχές. (Γιδαράκου, 2006).

Η επιχειρηματική οικονομική συμβολή των συνεταιρισμών στις τοπικές κοινωνίες, εκδηλώνεται με πολλά στοιχεία. Φαίνεται στη διατήρηση των τοπικών θέσεων απασχόλησης, στην παροχή τοπικών υπηρεσιών σε ένα πλαίσιο οικονομικής παγκοσμιοποίησης και στην αξιοποίηση των τοπικών πόρων. Ιδιαίτερη σημασία, ωστόσο, έχει η συμβολή του συνεταιρισμού στην αύξηση του ανταγωνισμού προς όφελος του καταναλωτή και του παραγωγού. Επειδή σύμφωνα με τη νεοκλασική οικονομική θεωρία του τέλειου ανταγωνισμού, στην οποία στηρίζεται και η οικονομική θεμελίωση των συνεταιρισμών, οι συνεταιρισμοί συντελούν με την επιχειρηματική τους δραστηριότητα στην δημιουργία συνθηκών τέλειου ανταγωνισμού στις αγορές στις οποίες λειτουργούν (Κολλύρης, 1995:Thordarson, 1991).

Συμπερασματικά, οι αγροτικοί συνεταιρισμοί είναι σε θέση να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην προστασία του περιβάλλοντος των τοπικών κοινωνιών με την παράλληλη διασφάλιση των εισοδημάτων των παραγωγών. Επιπρόσθετα, η ταυτόχρονη επίτευξη οικονομικής ανάπτυξης, προστασίας του περιβάλλοντος και εξασφάλισης της κοινωνικής ισότητας δημιουργεί νέες ευκαιρίες ανάπτυξης και ενδυνάμωσης των αγροτικών συνεταιρισμών, μετατρέποντάς τους σε φορείς αειφορικής ανάπτυξης της υπαίθρου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

6.1 Σύγκριση της συνεταιριστικής κοινωνικής πολιτικής με τις ιδιωτικές επιχειρήσεις:

Οι επιχειρήσεις διακρίνονται σύμφωνα με μια σειρά κριτηρίων, όπως τη μορφή ιδιοκτησίας, τη νομική μορφή, το μέγεθος, το αντικείμενο απασχόλησης, τους επιδιωκόμενους σκοπούς, κ.τ.λ. Μία από τις πρώτες διακρίσεις των Οικονομικών Οργανισμών μπορεί να γίνει με βάση τη μορφή της ιδιοκτησίας τους, δηλαδή σε ποιον ανήκουν. Έτσι, λοιπόν, διακρίνονται σε ιδιωτικούς, δημόσιους, δημοτικούς- κοινοτικούς και μεικτούς. Παρακάτω γίνεται αναφορά στους ιδιωτικούς οργανισμούς. (Μπουραντάς κ.α., 2010)

Ιδιωτικοί Οργανισμοί

Είναι οι επιχειρήσεις στις οποίες ιδιοκτήτες είναι ιδιώτες, φυσικά πρόσωπα ή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.). Λειτουργούν με βάση τις αρχές του ιδιωτικού δικαίου και ιδιαίτερες νομικές συμφωνίες. Ένα από τα χαρακτηριστικά τους είναι η μεγάλη διαχειριστική ευελιξία και η ανεξαρτησία, με την προϋπόθεση ότι η δράση τους έγκειται εντός νομικών πλαισίων. Κατέχουν το μεγαλύτερο ποσοστό στις επιχειρησιακές οικονομικές μονάδες οι οποίες αποτελούν το σύστημα της οικονομίας της αγοράς. Επιδιώκουν με την παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών την πραγματοποίηση κέρδους, σύμφωνα με τη βασική οικονομική αρχή, δηλαδή Ελάχιστο Κόστος - Μέγιστος Κέρδος.

Διάκριση Επιχειρήσεων με βάση τη Νομική τους Μορφή

Σύμφωνα με τον φορέα και τη νομική τους μορφή, οι επιχειρήσεις, κυρίως κερδοσκοπικού χαρακτήρα, διακρίνονται σε: (Αδάμ, 2014)

1. ατομικές
2. εταιρικές
3. συλλογικές.

1) Ατομικές Επιχειρήσεις

Το είδος αυτό της ατομικής επιχείρησης είναι ευρέως γνωστό. Είναι από τα πιο παλιά και πιο απλούστερα είδη επιχείρησης. Για την ίδρυση και τη διοίκησή του υπεύθυνο είναι ένα άτομο ή βοηθούμενο από μικρό αριθμό ατόμων, το οποίο ως ιδιοκτήτης και διοικητής της επιχείρησης αυτής έχει την ευθύνη για όλες τις αποφάσεις καθώς και τις συνέπειες που προκύπτουν από αυτές τις αποφάσεις. Κύριο πλεονέκτημά της επιχείρησης αυτής είναι η μεγάλη ικανότητα να μεταρρυθμίζεται συνεχώς ώστε να ανταποκρίνεται στις μεταβαλλόμενες ανάγκες της όπως τις επιχειρηματικές αποφάσεις που αφορούν στο είδος της δραστηριότητας, στην επιλογή των τεχνικών μεθόδων και, ως ένα βαθμό, στο μέγεθος της παραγωγής. Το πλεονέκτημα αυτό είναι κυρίαρχο, κυρίως για τις μικρές και μεσαίου μεγέθους αγροτικές, βιοτεχνικές και εμπορικές επιχειρήσεις, στις οποίες ο προσωπικός έλεγχος, η επίβλεψη και η δημιουργική πρωτοβουλία είναι πρωταρχικής σημασίας. Οι

ατομικές επιχειρήσεις είναι συνήθως μικρές γεωργικές εκμεταλλεύσεις, βιοτεχνίες και μικρές μονάδες λιανικού εμπορίου. Την ατομική επιχείρηση την χαρακτηρίζουν η μεγάλη ευελιξία και η προσαρμοστικότητα στις μεταρρυθμίσεις της αγοράς, ενώ συνδέεται άμεσα με το πρόσωπο του ιδιοκτήτη της. Από τη στενή αυτή σχέση εξαρτώνται τα σοβαρά ζητήματα της, όπως η πιστοληπτική της ικανότητα και η ίδια η βιωσιμότητά της. Ο λόγος που η μορφή της ατομικής επιχείρησης εμφανίζεται συχνά είναι το γεγονός ότι για την έναρξή της ο νόμος προβλέπει ότι δεν είναι απαραίτητη η χρήση ενός ελάχιστου ποσού κεφαλαίου, ώστε να αρχίσει κάποιος τη δραστηριότητά του. Επιπλέον, δεν απαιτούνται ιδιαίτερες διατυπώσεις για τη λειτουργία μιας ατομικής επιχείρησης. Όπως υπάρχουν πλεονεκτήματα έτσι υπάρχουν και τα μειονεκτήματα αυτής της μορφής επιχείρησης ως ακολούθως: δεν υπάρχει εξειδίκευση, αφού συνήθως όλες οι δραστηριότητες εκτελούνται από τον ιδιοκτήτη επιχειρηματία, τα κεφάλαια είναι συνήθως περιορισμένα, ο χρόνος της επιχειρηματικής δραστηριότητας εξαρτάται από την ικανότητα και τη διάρκεια ζωής του ιδιοκτήτη κ.ά. Ο ιδιοκτήτης αποκτά δέσμευση με τους προμηθευτές του καθώς και με τις υπόλοιπες υποχρεώσεις όσον αφορά τα προσωπικά του περιουσιακά στοιχεία. Όταν το είδος της δραστηριότητας επιβάλλει την ανάπτυξη μεγάλου μεγέθους, τότε η εταιρική μορφή της επιχείρησης είναι συχνά η πιο κατάλληλη.

2) Εταιρικές Επιχειρήσεις

Εταιρικές Επιχειρήσεις είναι το αποτέλεσμα που προκύπτει από τη συνεργασία δύο ή περισσότερων ατόμων ή φορέων, με κύριο σκοπό το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Πολλές από τις μορφές των εταιρικών επιχειρήσεων εμφανίζονται ως ακολούθως: ομόρρυθμες (Ο.Ε.), ετερόρρυθμες (Ε.Ε.), ανώνυμες (Α.Ε.) κ.τ.λ. οι οποίες έχουν πολλά πλεονεκτήματα σε σχέση με τις ατομικές, για παράδειγμα, ευκολότερη συγκέντρωση κεφαλαίων, μεγαλύτερη πιστοληπτική ικανότητα, ορθότητα αποφάσεων λόγω του συλλογικού χαρακτήρα κ.τ.λ. Βεβαίως, υπάρχουν και τα μειονεκτήματά τους, όπως, για παράδειγμα, η καθυστέρηση στη λήψη αποφάσεων, η δυσκολία προσαρμογής στις αλλαγές της αγοράς, λόγω της πολυπλοκότητας της παραγωγής της κ.τ.λ.

Διακρίνονται κυρίως σε: 1) Προσωπικές (Ο.Ε, Ε.Ε.) 2) Κεφαλαιουχικές - Απρόσωπες (Α.Ε., Ε.Π.Ε.).

Α. Προσωπικές Εταιρείες

Χαρακτηριστικό γνώρισμα των Προσωπικών Εταιρειών είναι ότι στηρίζονται κυρίως στην προσωπικότητα των εταίρων, οι οποίοι δεν συμμετέχουν μόνο οικονομικά με την εισφορά στο κεφάλαιο της επιχείρησης, αλλά και με την προσωπική τους εργασία, την εμπειρία και τις γνώσεις τους. Διακρίνονται σε ομόρρυθμες και ετερόρρυθμες.

Ομόρρυθμη Εταιρεία (Ο.Ε.). Για την ίδρυσή της απαιτούνται τουλάχιστον δύο εταίροι οι οποίοι εισφέρουν όσο κεφάλαιο απαιτείται ή όσο διαθέτουν, χωρίς ο νόμος να τους δεσμεύει με κάποιο συγκεκριμένο ποσό. Κύριος σκοπός των εταίρων είναι η διενέργεια εμπορικών πράξεων κάτω από την εμπορική επωνυμία και η πραγματοποίηση κέρδους. Οι λεπτομέρειες όσον αφορά τη συνεργασία τους αναφέρεται και σε συμβολαιογραφικό έγγραφο, γνωστό και ως καταστατικό. Το καταστατικό, με τη δημοσίευση του οποίου τυπικά ιδρύεται η Ο.Ε., εμπεριέχει τους όρους συνεργασίας, για παράδειγμα τι κεφάλαιο επένδυσαν οι εταίροι, πώς θα γίνεται η μοιρασιά των κερδών, ποιο θα είναι το αντικείμενο της Ο.Ε., η επωνυμία της, η έδρα της, η διάρκεια συνεργασίας κ.τ.λ. Χαρακτηριστικό γνώρισμά της Ο.Ε., που την κάνει να διαφέρει από τις άλλες προσωπικές εταιρείες, είναι η ευθύνη των εταίρων, που είναι όμοια για όλους. Καθένας από τους εταίρους αναλαμβάνει την ευθύνη με όλη την ατομική του περιουσία, για τις συνολικές υποχρεώσεις της εταιρείας, όποιο και αν είναι το ύψος της οικονομικής συμμετοχής του στο κεφάλαιο. Ο λόγος της υψηλής ευθύνης είναι η παροχή

εγγυήσεων για την λήψη οικονομικών δανείων. Στη διοίκηση της συγκεκριμένης επιχείρησης συμμετέχουν επί ίσοις όροις όλοι οι εταίροι, ενώ η πιστοληπτική ικανότητά της είναι αρκετά υψηλή, λόγω του τρόπου με τον οποίο κατανέμεται η ευθύνη. Επιπλέον, όταν οι εταίροι αδυνατούν να εξοφλήσουν τους πιστωτές τους υπόκεινται σε προσωπική κράτηση. Εξαιτίας της ολοκληρωτικής ευθύνης των εταίρων, η Ομόρρυθμη Εταιρεία αποτελείται από μικρό αριθμό ατόμων, τα οποία χαρακτηρίζει η αμοιβαία εμπιστοσύνη, ενώ είναι αδύνατη η προσχώρηση νέου εταίρου χωρίς την έγκριση και των υπόλοιπων μελών. Η ομόρρυθμη εταιρία είναι πολύ διαδεδομένη μεταξύ των μικρών επιχειρήσεων.

Η ομόρρυθμη εταιρεία πλεονεκτεί έναντι της ατομικής επιχείρησης στα εξής θέματα:

- Στη δυνατότητα εξεύρεσης μεγαλύτερων κεφαλαίων
- Στον καλύτερο συνδυασμό και συντονισμό προσόντων και ικανοτήτων στα πλαίσια μιας πολύπλοκης ανταγωνιστικής οικονομίας.
- Στη μεγαλύτερη δύναμη στην αγορά

Ετερόρρυθμη Εταιρεία (Ε.Ε.). Η ετερόρρυθμη εταιρεία είναι και αυτή προσωπική εταιρία στην οποία απαιτείται η συμμετοχή δύο τουλάχιστον εταίρων, από τους οποίους ο ένας ομόρρυθμος, με απεριόριστη ευθύνη. Ένας, δηλαδή εκ των εταίρων είναι υπεύθυνος με όλη του την ατομική περιουσία για τα χρέη της εταιρείας και υπόκειται σε προσωπική κράτηση για τη μη εξόφλησή τους. Συνεπώς, οι χρηματοδότες-εταίροι χωρίζονται σε δυο κατηγορίες:

- Στους εταίρους που ευθύνονται προσωπικώς, απεριόριστως και εις ολόκληρο για τις υποχρεώσεις της επιχείρησης και ονομάζονται ομόρρυθμοι εταίροι.
- Στους εταίρους που ευθύνονται μέχρι του ποσού της συμβολής τους στα κεφάλαια της εταιρείας και ονομάζονται ετερόρρυθμοι εταίροι.

Η ετερόρρυθμη εταιρεία περιλαμβάνει προσωπικά και κεφαλαιουχικά στοιχεία. Απαιτείται η δημοσίευση του καταστατικού με όλα τα στοιχεία της συνεργασίας, όπως ποιοί είναι οι εταίροι, η επωνυμία της επιχείρησης, το αντικείμενο απασχόλησης, η έδρα της, η διάρκεια συνεργασίας κ.τ.λ. Η ευθύνη των εταίρων στη διοίκησή της, είναι το σημείο που τη διαφοροποιεί από την Ο.Ε. Στην ετερόρρυθμη εταιρεία τη διοίκηση ασκούν μόνο οι ομόρρυθμοι εταίροι. Οι ετερόρρυθμοι εταίροι δεν θεωρούνται επιχειρηματίες, αλλά μόνο απλοί χρηματοδότες της εταιρείας. Τις περισσότερες φορές είναι συγγενικά μέλη της ευρύτερης οικογένειας ή φιλικά πρόσωπα, οι οποίοι και εργάζονται (συνήθως με εξαρτημένη εργασία) στην επιχείρηση.

Β. Κεφαλαιουχικές Εταιρείες - Απρόσωπες

Στις εταιρείες αυτές υπερισχύει κυρίως το κεφάλαιο που εισφέρουν οι εταίροι ή οι μέτοχοι και όχι τα πρόσωπα. Τα χαρακτηριστικά τους είναι ίδια με αυτά των μεγάλων εταιρικών επιχειρήσεων και η ίδρυσή τους αντιμετωπίζεται ευνοϊκά από το κράτος.

Ανώνυμη Εταιρεία (Α.Ε.)

Για την ίδρυση μιας Ανώνυμης Εταιρείας απαραίτητη είναι η συμμετοχή τουλάχιστον δύο ατόμων και σύμφωνα με τον νόμο απαιτείται ένα ελάχιστο κεφάλαιο. Για τη σύστασή της πρέπει να είναι συγκεντρωμένο το κατώτερο όριο μετοχικού κεφαλαίου των 24.000 ευρώ, σύμφωνα με την Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου της 12/12/2012. Μέχρι τότε οριζόταν στα 60.000 ευρώ. Για την ίδρυσή της, απαιτείται πολύπλοκη νομική και διαχειριστική

διαδικασία, γεγονός που της δίνει τη φερεγγυότητα του κεφαλαιουχικού θεσμού και την ισχυροποιεί στη συνείδηση των μετόχων και της κοινωνίας γενικότερα. Το κεφάλαιο της Α.Ε. μοιράζεται σε ίσα μερίδια, τα οποία είναι γνωστά και ως μετοχές. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να κατέχει όσες μετοχές επιθυμεί οι οποίες αντιστοιχούν και σε ψήφους. Η γενική συνέλευση είναι αυτή που εκλέγει το διοικητικό συμβούλιο, το οποίο μπορεί να αποτελείται είτε από μετόχους είτε από μη μετόχους. Σε περίπτωση διάλυσης της εταιρείας, κάθε μέλος φέρει την αντίστοιχη ευθύνη που ισούται με το κεφάλαιο που αντιπροσωπεύουν οι μετοχές του. Με άλλα λόγια, η ευθύνη που φέρει κάθε εταίρος είναι ανάλογη προς το ποσοστό συμμετοχής του στο κεφάλαιο, όπως ενδείκνυται από τον αριθμό των μετοχών που κατέχει. Η δυνατότητα συγκέντρωσης μεγάλων κεφαλαίων οφείλεται στη διαίρεση του κεφαλαίου σε μετοχές και γι' αυτό οι Ανώνυμες Εταιρείες, είναι μεγάλες οικονομικές μονάδες. Υπάρχει αναλογία κερδών-ζημιών. Τα κέρδη μοιράζονται σε κάθε μέτοχο ανάλογα με τις μετοχές που διαθέτει. Ενώ είναι πιθανό ένα μέρος των κερδών να μην παραχωρηθεί, αλλά να χρησιμοποιηθεί για τις αναπτυξιακές ανάγκες της εταιρείας. Η περιορισμένη ευθύνη των μετόχων, η εύκολη συγκέντρωση κεφαλαίων, η εύκολη μεταβίβαση των μετοχών και ο τρόπος διοίκησης της Α.Ε. από συλλογικά εκλεγμένο διοικητικό συμβούλιο, αλλά και με συμμετοχή μη μετόχων, αποτελούν τα βασικά της πλεονεκτήματα. Έχει μεγάλη πιστοληπτική ικανότητα και γι αυτό λαμβάνει πρόσθετα κεφάλαια με δανεισμό ή με έκδοση ομολόγων. Τα βασικά της μειονεκτήματα αποτελούν η έλλειψη ευελιξίας στη λήψη των αποφάσεων, το οποίο χαρακτηρίζει τις μεγάλες επιχειρήσεις, η δυσκολία στη συγκέντρωση των κεφαλαίων που απαιτούνται για την ίδρυση της όπως και η υπερεξουσία των μεγαλομετόχων, που ευνοείται από την απροθυμία των υπολοίπων να συμμετάσχουν στις καταστατικές διαδικασίες (συνελεύσεις κ.τ.λ.) και στη διοίκηση της Α.Ε. Με τις προϋποθέσεις που πιστοποιούν κυρίως την οικονομική τους ευρωστία, πολλές Α.Ε. έχουν εισαχθεί στο χρηματιστήριο. Σχετικά με τα κέρδη των μετόχων, τα οποία προέρχονται κυρίως από τα κέρδη της Α.Ε. (μέρισμα), αλλά και από την αύξηση της χρηματιστηριακής τιμής των μετοχών της, εφόσον η πορεία της είναι κερδοφόρα. Οι Α.Ε. είναι υποχρεωμένες να δημοσιεύουν τον ισολογισμό, τα αποτελέσματα χρήσης και τα αποτελέσματα διάθεσης.

Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης (Ε.Π.Ε.)

Η Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης αποτελείται από ένα ή περισσότερα πρόσωπα, συνήθως λίγα σε αριθμό, και βασίζεται στο καταστατικό που οργανώνει και ρυθμίζει τις σχέσεις μεταξύ των εταίρων. Η εταιρεία αυτή για να ιδρυθεί χρειάζεται χαμηλό ελάχιστο κεφάλαιο και πιο απλούστερες διαδικασίες από αυτές της Α.Ε. Το κεφάλαιό της διαιρείται σε ίσα μερίδια, στα οποία δεν ενσωματώνεται η ιδιότητα του μετόχου. Τα μερίδια μεταβιβάζονται με συμβολαιογραφική πράξη και όχι άτυπα, όπως οι μετοχές. Συνδυάζει πλεονεκτήματα της Α.Ε. (π.χ. περιορισμένη ευθύνη μετόχων) και των μικρών επιχειρήσεων (π.χ. ευελιξία, προσαρμοστικότητα κ.τ.λ.). Ο τρόπος διοίκησης και λήψης αποφάσεων, προβλέπεται από το καταστατικό της επιχείρησης ενώ στη διαχείρισή της συμμετέχουν και μη μεριδιούχοι. Για τα χρέη της εταιρείας ευθύνεται μόνο η ίδια με την περιουσία της. Ο κάθε μέτοχος ευθύνεται μόνο μέχρι του ποσού της εταιρικής του μερίδας, που δεν μπορεί να αντικατασταθεί με μετοχές και δεν μπορεί να μεταβιβαστεί, αν δεν συμφωνούν όλοι οι εταίροι. Κριτήριο για το ποσοστό συμμετοχής των εταίρων στα κέρδη και στον αριθμό των ψήφων, δεν είναι απαραίτητα το ποσοστό συμμετοχής των εταίρων στο κεφάλαιο. Για τη λήψη αποφάσεων στη γενική συνέλευση, απαιτείται διπλή πλειοψηφία (αριθμού εταίρων και ποσοστού επί του κεφαλαίου). Συμπερασματικά, στην Ε.Π.Ε. συνδυάζονται τα πλεονεκτήματα των ομόρρυθμων και ανωνύμων εταιρειών, ενώ δεν αντιμετωπίζονται οι δυσχέρειες στην ίδρυση και τη διάλυσή της και ούτε απαιτούνται μεγάλα κεφάλαια σε σχέση με τις ανώνυμες. Η Ε.Π.Ε. διοικείται από τη γενική συνέλευση των εταίρων.

Ιδιωτική Κεφαλαιουχική Εταιρεία (Ι.Κ.Ε.)

Η Ιδιωτική Κεφαλαιουχική Εταιρεία αποτελεί μια νέα μορφή εταιρείας. Η εισαγωγή της ανακοινώθηκε το 2012 με τον Νόμο 4072/2012. Συνίσταται από ένα ή περισσότερα φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Το κόστος σύστασης είναι ελάχιστο, γιατί δεν καταβάλλονται τέλη δημοσίευσης στο Φ.Ε.Κ., όπως στις Α.Ε. και Ε.Π.Ε. Η Ι.Κ.Ε. υποχρεούται να αποκτήσει εταιρική σελίδα μέσα σε έναν μήνα. Η Ι.Κ.Ε. έχει την έδρα της στον δήμο που αναφέρεται στο καταστατικό της, αλλά η πραγματική της έδρα μπορεί να είναι σε οποιοδήποτε μέρος (ακόμη και σε άλλο κράτος).

3. Συλλογικές Εταιρείες

Α. Συνεταιρισμοί

Ο συνεταιρισμός είναι μια *«αυτόνομη ένωση προσώπων που συγκροτείται εθελοντικά για την αντιμετώπιση των κοινών οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών και επιδιώξεών τους, διαμέσου μιας συνιδιόκτητης και δημοκρατικά διοικούμενης επιχείρησης»* (Διεθνής Συνεταιριστική Συμμαχία, Μάντσεστερ, 1995). Η ελληνική νομοθεσία διακρίνει τους συνεταιρισμούς σε **Αστικούς** και σε **Αγροτικούς**.

Αστικός συνεταιρισμός είναι η εκούσια ένωση προσώπων με οικονομικό σκοπό, η οποία, χωρίς να αναπτύσσει δραστηριότητες αγροτικής οικονομίας, αποβλέπει κυρίως με τη συνεργασία των μελών του στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη των μελών του καθώς και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής τους μέσα στην οργάνωση. Οι κύριες δραστηριότητες των αστικών συνεταιρισμών είναι οι ακόλουθες (σύμφωνα με τον Νόμο 1667/1986 περί αστικών συνεταιρισμών): (Μπουραντάς 2010)

- η κοινή οργάνωση παραγωγής
- η προμήθεια πρώτων υλών προς τα μέλη για την κάλυψη των επαγγελματικών κυρίως αναγκών των μελών του
- η παροχή εξειδικευμένης βοήθειας προς τα μέλη για τη βελτίωση της παραγωγικότητάς τους
- η μεταποίηση ή/ και η εμπορία των προϊόντων των μελών τους
- η προαγωγή της συνεταιριστικής μόρφωσης των μελών και του καταναλωτικού κοινού
- η διενέργεια κάθε άλλης εργασίας που εξυπηρετεί τις ανάγκες των μελών του
- η δημιουργία κοινοπραξιών με καταναλωτικούς, παραγωγικούς, αγροτικούς και άλλους συνεταιρισμούς για την παραγωγή και διάθεση προϊόντων που εξυπηρετούν τα μέλη του συνεταιρισμού
- η παροχή δανείων και άλλων οικονομικών διευκολύνσεων στα μέλη του
- η προστασία και η προαγωγή του οικονομικού, κοινωνικού και πολιτιστικού επιπέδου των μελών

Στους αστικούς συνεταιρισμούς περιλαμβάνονται οι:

- καταναλωτικοί
- παραγωγικοί
- προμηθευτικοί
- πιστωτικοί
- μεταφορικοί
- τουριστικοί
- ενεργειακοί

Ό,τι έχει σχέση με τη διοίκησή τους, τη διαχείρισή τους, την εκλογή διοικητικών οργάνων κ.τ.λ. συμπεριλαμβάνεται στο καταστατικό τους. Έργο του διοικητικού συμβουλίου είναι να κάνει τις ενέργειες που απαιτούνται (διαπραγματεύσεις κ.τ.λ.), προκειμένου οι συνεταιρισμοί να πετύχουν, π.χ. καλύτερες τιμές για τα προϊόντα των μελών τους ή χαμηλές τιμές για την προμήθεια παραγωγικών πόρων (μηχανήματα, λιπάσματα) και καταναλωτικών αγαθών για τα μέλη τους. Στις συλλογικές εταιρείες, εκτός από τους συνεταιρισμούς (αγροτικούς και αστικούς), συγκαταλέγονται και άλλες συλλογικές οργανώσεις (π.χ. σωματεία) ως επί το πλείστον αδύναμων οικονομικά και κοινωνικά επαγγελματιών. Σκοπός των συλλογικών επιχειρήσεων είναι η προαγωγή των συμφερόντων των μελών τους, η βελτίωση του πνευματικού και πολιτιστικού τους επιπέδου, ενώ πάντα εξέφραζαν το πνεύμα και τη δύναμη του συνεργατισμού με την εφαρμογή των διεθνώς αναγνωρισμένων συνεταιριστικών αρχών. (Μπουραντάς, 2010)

B. Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις (ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ.)

Στην κατηγορία των συλλογικών επιχειρήσεων εντάσσονται και οι Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις (ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ.) καθώς και όλες οι άλλες εκφράσεις της κοινωνικής οικονομίας. Στους ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. προτεραιότητά τους είναι η εξυπηρέτηση των αναγκών των μελών τους καθώς και της ευρύτερης κοινότητας, και όχι το κέρδος. Το επιχειρησιακό μοντέλο των ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ. περιλαμβάνει τέσσερα μέρη, τη βασική αποστολή, τους στρατηγικούς πόρους της επιχείρησης, το δίκτυο συνεργασίας και τους αποδέκτες των υπηρεσιών.

Έχουν αυτόνομη διοίκηση, δηλαδή αποφασίζουν ανεξάρτητα τα μέλη για τον τρόπο λειτουργίας τους. Κατά τη μοιρασιά των κερδών τους, προτεραιότητα έχουν τα μέλη και οι εργαζόμενοι έναντι του κεφαλαίου. Επίσης, εφαρμόζουν τη δημοκρατική διαδικασία λήψης αποφάσεων με βάση την αρχή «ένα μέλος-μία ψήφος» ανεξάρτητα από τη συνεισφορά του κάθε μέλους στο κεφάλαιο.

Η αποτελεσματικότητα των κοινωνικών επιχειρήσεων μπορεί να μετρηθεί με βάση πέντε στοιχεία, την ικανοποίηση των ομάδων την επάρκεια της χρηματοδότησης, την αποτελεσματικότητα των λειτουργιών, την επίτευξη των στόχων της επιχείρησης και την ικανότητα προσαρμογής, προς ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον.

Στην κοινωνική οικονομία αναφέρονται πλήθος οικονομικών οργανισμών, όπως οι συνεταιρισμοί, οι κοινωνίες αλληλοβοήθειας, οι σύλλογοι ή οι ενώσεις προσώπων, τα κοινωφελή ιδρύματα και οι κοινωνικές επιχειρήσεις. Η κοινωνική οικονομία αποτελεί το κέντρο της οικονομικής δραστηριότητας μεταξύ του κράτους, της αγοράς και την κοινότητα και, αντίστοιχα, βρίσκεται ανάμεσα στις κυρίαρχες λειτουργικές τους αρχές, δηλαδή την αγοραία, τη μη αγοραία και τη μη χρηματική οικονομία. Η θέση της στην οικονομία είναι

μοναδική γιατί δεν εμπεριέχεται σε καμία άλλη κατηγορία επιχειρηματικότητας. Ακόμη η μοναδικότητά της φαίνεται από τη δυσκολία της μονοσήμαντης πολιτικής της οριοθέτησης, καθώς και τις πολυάριθμες προκλήσεις που αντιμετωπίζει, όπως για παράδειγμα ο ανταγωνισμός στην αγορά, η τήρηση υποχρεώσεων απέναντι στο κράτος, η διατήρηση κοινοτικών δεσμών και σχέσεων. Εν κατακλείδι, η θέση της κοινωνικής οικονομίας αποτελεί ταυτόχρονα τη δύναμη και την αδυναμία της (Αδάμ, 2014).

6.2 Διαφορές στη λειτουργία συνεταιρισμών και ιδιωτικών επιχειρήσεων

Οι κύριες διαφορές των συνεταιρισμών με τις ιδιωτικές επιχειρήσεις παρατηρούνται στις αρχές και στις αξίες τους. Οι συνεταιρισμοί στηρίζονται με προτεραιότητα σε κοινωνικά χαρακτηριστικά και δευτερευόντως το κέρδος. Ενώ ο κύριος στόχος των ιδιωτικών επιχειρήσεων είναι η μεγιστοποίηση του κέρδους τους.

Το πλεονέκτημα των επιτυχημένων συνεταιρισμών σε σύγκριση με τις ιδιωτικές επιχειρήσεις είναι ότι βασίζονται στο κοινωνικό τους κεφάλαιο, δηλαδή σε χαρακτηριστικά, όπως η εμπιστοσύνη, η αμοιβαιότητα, η αλληλεγγύη και η πίστη των μελών. Τα κοινωνικά χαρακτηριστικά, συνδυασμένα με τον δημοκρατικό χαρακτήρα διοίκησης και την ενεργή συμμετοχή των μελών στη λήψη των αποφάσεων, τους επιτρέπουν να ανταγωνίζονται τις ιδιωτικές επιχειρήσεις στην αγορά με καλύτερους όρους για τους παραγωγούς, που είναι και μέλη τους.

Αντίθετα, στην περίπτωση της ιδιωτικής επιχείρησης, οι μεγαλομέτοχοι είναι αυτοί που παίρνουν τις αποφάσεις, ενώ οι μικροί μέτοχοι έχουν πολύ μικρή έως ανύπαρκτη συμμετοχή στη λήψη των αποφάσεων.

Στις εταιρείες κεφαλαίου η σχέση είναι διαφορετική. Στις μεγάλες εταιρείες η ιδιότητα του ιδιοκτήτη είναι αντίστοιχα και ιδιότητα του μετόχου, η ιδιότητα του πελάτη και η ιδιότητα του επιβλέποντα δεν ταυτίζονται συνήθως ή εάν ταυτίζονται, δεν αποτελούν κανόνα που να μπορεί να επηρεάσει την εταιρική δραστηριότητα. Είναι αξιοσημείωτο ότι οι μέτοχοι των μεγάλων εταιρειών απλά αναμένουν την απόδοση του κεφαλαίου που επένδυσαν και συνήθως δεν έχουν καμιά αρμοδιότητα στην εταιρική λειτουργία και δραστηριότητα.

Σε αυτό το σημείο κρίνεται απαραίτητο να διευκρινιστούν οι όροι πλεόνασμα και κέρδος που χρησιμοποιούνται από τους συνεταιρισμούς, αλλά και από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις αντίστοιχα. Η έννοια του πλεονάσματος δεν θα πρέπει να συγχέεται με την έννοια του κέρδους των ιδιωτικών επιχειρήσεων. Το κέρδος αποτελεί την αμοιβή του επιχειρηματία για την επιτυχή αξιοποίηση των ικανοτήτων, του χρόνου και των πόρων του προκειμένου να ικανοποιήσει τις ανάγκες των πελατών του. Στην περίπτωση όμως των συνεταιρισμών, επιχειρηματίες και πελάτες ταυτίζονται, οπότε δεν νοείται η ύπαρξη κέρδους από τη συναλλαγή ενός προσώπου με τον εαυτό του. Δηλαδή, το μεν κέρδος προέρχεται από την αποτελεσματική εκμετάλλευση κεφαλαίων και είναι ο κύριος στόχος του επιχειρηματία, ενώ στους συνεταιρισμούς αναφερόμαστε σε πλεόνασμα, το οποίο προέρχεται από την ανιδιοτελή συνεργασία των μελών του συνεταιρισμού, στόχος του οποίου είναι η εξυπηρέτηση των μελών του.

Το συλλογικό όργανο που ονομάζεται συνεταιρισμός αποτελεί τη συσπείρωση των μελών του, προκειμένου να αποκτήσουν τα πλεονεκτήματα μιας μεγάλης επιχείρησης, όπως είναι τα μεγέθη οικονομίων, η διαπραγματευτική δύναμη και οι όροι συναλλαγής (Παπαγεωργίου & Κλήμη-Καμινάρη, 2014).

Συνεπώς, η «επιστροφή πλεονάσματος» στους συνεταιρισμούς δεν είναι το ίδιο με την καταβολή μερίσματος στους μετόχους μιας εταιρείας. Η επιστροφή πλεονάσματος αποτελεί την αναδιανομή του παρακρατηθέντος ποσού, ενώ το μερίσμα αποτελεί μέρος του κέρδους. Οι επιπτώσεις για τη φορολογία εισοδήματος είναι προφανείς. Όπου δεν υπάρχει καθαρό

κέρδος, αυτό το «κέρδος» δεν μπορεί να φορολογείται. Με τη διευκρίνιση αυτού του σημείου προκύπτουν τρεις βασικές διαφορές που διακρίνουν έναν συνεταιρισμό από άλλες μορφές επιχειρήσεων: *α) το ιδιοκτησιακό καθεστώς, β) ο έλεγχος του συνεταιρισμού, γ) η διανομή των πλεονασμάτων του συνεταιρισμού* (McBride 1986; Barton 1989; Nilsson 1998).

Σχετικά με το ιδιοκτησιακό τους καθεστώς οι συνεταιρισμοί θα πρέπει να αντιμετωπίσουν τα ακόλουθα ερωτήματα (Cobia & Brewer, 1989): *α) ποιοι είναι οι ιδιοκτήτες των συνεταιριστικών μεριδίων, β) πώς κατανέμονται οι συνεταιριστικές μερίδες, γ) πώς εμπορεύονται οι συνεταιρισμοί τις μερίδες και δ) πώς διατίθενται τα πλεονάσματά τους.* Τα μερίδια του συνεταιρισμού αποτελούν αποκλειστική ιδιοκτησία των μελών του, συνδέονται με την ιδιότητα μέλους και δεν είναι εμπορεύσιμα. Η ιδιότητα του μέλους αποτελεί τη μοναδική μορφή άμεσης επένδυσης προς τον συνεταιρισμό. Μόνο τα τελευταία χρόνια οι συνεταιρισμοί έχουν αρχίσει να αναζητούν χρηματοδότηση σε άλλους που δεν θεωρούνται μέλη (Van Dijk et al., 1997).

Σχετικά με τον έλεγχο του συνεταιρισμού δύο θέματα έχουν ενδιαφέρον: *α) ποιος έχει δικαίωμα ψήφου και β) βάση ποιών κριτηρίων θεμελιώνεται το δικαίωμα αυτό* (Ginder & Deiter, 1989). Τα μέλη ασκούν τον έλεγχο του συνεταιρισμού τους με δημοκρατικές διαδικασίες και αυτό πραγματοποιείται με τη ψήφο τους. Οι συνεταιρισμοί επιτρέπουν στα μέλη τους να ψηφίζουν στα πιο σημαντικά θέματα, συνήθως με βάση την αρχή «ένα μέλος, μία ψήφος», αν και τα τελευταία χρόνια αρκετοί συνεταιρισμοί έχουν παραχωρήσει δικαίωμα ψήφου σε μη μέλη, όπως επίσης έχουν αρχίσει να μετατρέπουν την αρχή «ένα μέλος, μία ψήφος» με βάση τις συναλλαγές που έχει το μέλος με τον συνεταιρισμό (Kyriakopoulos et al., 2004).

Η διανομή των πλεονασμάτων από τους συνεταιρισμούς σε αντίθεση με τις ιδιωτικές επιχειρήσεις, γίνεται αφού καθοριστούν οι τιμές τόσο για τα προϊόντα που εμπορεύονται όσο και για τις προμήθειες που πωλήθηκαν, με βάση τη μεγιστοποίηση των ωφελειών των μελών. Το ιδανικό για την απόκτηση πλεονάσματος, για τους συνεταιρισμούς είναι να προσφέρουν τις υψηλότερες τιμές για τις πρώτες ύλες που εμπορεύτηκαν (εμπορικοί συνεταιρισμοί) και να χρεώνουν τις χαμηλότερες τιμές για τις προμήθειες που προσφέρουν (προμηθευτικοί συνεταιρισμοί), γεγονός που δεν είναι πάντα εφικτό. Με βάση αυτό το χαρακτηριστικό γνώρισμα της εμπορικής πολιτικής τους, οι συνεταιρισμοί διαφέρουν στην τιμολόγηση της ανά μονάδα πρώτης ύλης που διαχειρίζονται. Χαρακτηριστικό των μελών ενός συνεταιρισμού αποτελεί το γεγονός ότι τις περισσότερες φορές προτιμούν μια περιορισμένη αρχική επένδυση σε έναν συνεταιρισμό και γρήγορη απόσβεση της επένδυσής τους, προκειμένου να επωφεληθούν όσο το δυνατόν περισσότερο από τον συνεταιρισμό.

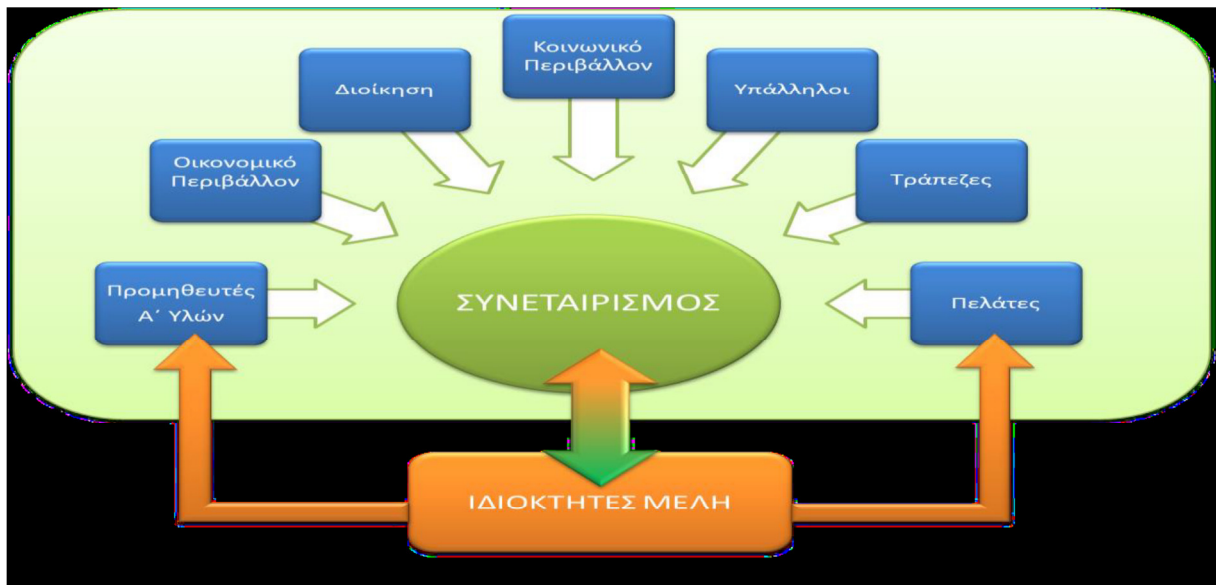
Σχετικά με τον έλεγχο και την επίβλεψη του συνεταιρισμού τα μέλη, είναι οι ιδιοκτήτες και οι χρήστες της επιχείρησής τους και με τις ιδιότητές τους αυτές πρέπει να μεριμνούν για την καλή διοίκηση και τα συστήματα ελέγχου της διαχείρισης του συνεταιρισμού. Με βάση τη μελέτη του Hansmann (1996) αναπτύχθηκε ένα πλαίσιο που διασαφηνίζει θέματα ιδιοκτησίας των επιχειρήσεων, προκειμένου να εξηγήσει τους στόχους λειτουργίας τους. Συνεπώς, το ιδιοκτησιακό καθεστώς μιας επιχείρησης είναι αυτό που καθορίζει τους στόχους από τη λειτουργία της, οι οποίοι μάλιστα μπορεί να είναι ασυμβίβαστοι μεταξύ τους.

Κοινός στόχος των συνεταιρισμών και των ιδιωτικών επιχειρήσεων αποτελεί η μεγιστοποίηση της μακροπρόθεσμης ευημερίας των μελών ή αντίστοιχα των μετόχων (Lynch, 1998). Άλλωστε, σύμφωνα με τη νεοκλασική προσέγγιση (π.χ. Helmberger & Hoos, 1995) ο μεταξύ τους ανταγωνισμός είναι εφικτός. Άλλες έρευνες, ωστόσο, που στηρίζονται

στη θεωρία παιγνίων υποστηρίζουν ότι οι παραδοσιακές αξίες των συνεταιρισμών υπονομεύουν την πολιτική της καλύτερης κατανομής και επένδυσης των κεφαλαίων (Vitaliano, 1983), καθώς επίσης και τη σταθερότητα των συμμαχιών των διαφόρων ομάδων μέσα σε έναν συνεταιρισμό (Sexton, 1986; Staats, 1983). Η Chloupková, (2002) επιβεβαιώνει ότι, προκειμένου να διασφαλιστεί η συνεργασία, πρέπει να είναι προς όφελος όλων των μελών να συνεργαστούν. Καμία ομάδα μελών δεν θα πρέπει να είναι σε θέση να επωφεληθεί με την αποχώρησή της από τον συνεταιρισμό. Επιπλέον θεωρείται σημαντικό το ότι η διοίκηση του συνεταιρισμού θα πρέπει να προωθεί τα συμφέροντα του συνόλου των μελών παρά τα δικά της οφέλη. Οι συνεταιρισμοί πολλαπλού σκοπού είναι πιο πιθανό να είναι λιγότερο αποτελεσματικοί, λόγω της ανομοιογένειας των ενδιαφερόντων και των σκοπών τους (Fulton, 2001). Από την άλλη, ενώ θα ήταν επιθυμητό να διορθωθεί η συνεταιριστική δομή, προκειμένου να εξαιρεθεί η ανομοιογένεια και να αποκτηθούν πιο ομοιογενείς στόχοι, επικρατεί στους συνεταιρισμούς μια συντηρητική τάση απέναντι στις αλλαγές, που λειτουργεί ενάντια στην ίδια τη φύση του συνεταιρισμού. Αυτή η συντηρητική τάση γίνεται προβληματική σε ένα περιβάλλον που απαιτεί γρήγορες και άμεσες αποφάσεις, π.χ. η διακοπή δραστηριοτήτων χωρίς όφελος ή το πρόβλημα της ηγεσίας, όπως παρουσιάστηκε από τον Fulton. Η στασιμότητα, ή και η ολοκληρωτική αποτυχία, ενός συνεταιρισμού μπορεί να επέλθει από την μη σαφή διατύπωση των στόχων του. Αυτό μπορεί να συμβεί, όταν οι συνεταιριστικές ηγεσίες αποτυγχάνουν να προσαρμοστούν σε ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον και ακόμη περισσότερο, όταν ακατάλληλοι διοικητές – διευθυντές παραμένουν στη θέση τους μέχρι τη συνταξιοδότησή τους. Προϋπόθεση για οποιαδήποτε πετυχημένη δομική αλλαγή είναι η αλλαγή νοοτροπίας σε διοικητικό επίπεδο, π.χ. των εκλεγμένων ηγετών, και η συμμετοχή όλων των μελών των συνεταιρισμών. (Κοντογεώργος, Σεργάκη, 2015)

Άλλες πλευρές της φιλοσοφίας των συνεταιρισμών που μπορεί να αποτελέσουν βασικά στοιχεία της λειτουργίας τους είναι η αδυναμία της αυτοχρηματοδότησης να καλύψει τις αυξανόμενες ανάγκες για επενδύσεις των συνεταιρισμών, καθώς και ο τοπικός προσανατολισμός εξαιτίας του βασικού στόχου να εξυπηρετηθούν οι ανάγκες των μελών. Επίσης, οι παραδοσιακές συνεταιριστικές αξίες, εμποδίζουν συχνά τη διαδικασία προσαρμογής στα νέα δεδομένα της αγοράς, όταν για παράδειγμα θα πρέπει να ληφθεί μια απόφαση με καθαρά χρηματοοικονομικά κριτήρια, όπως κάνουν στο σύνολό τους οι ιδιωτικές επιχειρήσεις. Τέτοιες αποφάσεις αφορούν πώληση μεριδίων και μετοχών ή αύξηση μετοχικού κεφαλαίου στο χρηματιστήριο, εξαγορά ιδιωτικών επιχειρήσεων κ.λπ. Οι αποφάσεις που αφορούν την ανάπτυξη του συνεταιριστικού κινήματος θα πρέπει να προσαρμόζονται γρήγορα και αποφασιστικά προκειμένου να συμβαδίζουν στο σύγχρονο και μεταβαλλόμενο περιβάλλον. Οι συνεταιρισμοί αποτελούνται από δύο διαφορετικά είδη σχέσεων αντίθετα με τις ιδιωτικές επιχειρήσεις: η μια είναι η σχέση συναλλαγής, όπου τα μέλη είναι ταυτοχρόνως επενδυτές, ιδιοκτήτες και προμηθευτές (για παράδειγμα στους μεταποιητικούς συνεταιρισμούς) ή αγοραστές του συνεταιρισμού (στους προμηθευτικούς συνεταιρισμούς), και η άλλη σχέση είναι χρηματοοικονομική / ιδιοκτησιακή σχέση. (Κοντογεώργος, Σεργάκη, 2015)

Η σχέση του περιβάλλοντος συνεργασίας των ιδιωτικών επιχειρήσεων διαφέρει από το περιβάλλον συνεργασίας των συνεταιρισμών, όπως περιγράψαμε παραπάνω και παραθέτουμε και σχηματικά τις διαφορές αυτής της σχέσης παρακάτω.

Πηγή : Κοντογεώργος, 2015. Το περιβάλλον συνεργασίας σε έναν συνεταιρισμό και σε μία ιδιωτική επιχείρηση.

Τέσσερις άξονες της κοινωνικής πολιτικής επηρεάζονται από τη δράση των συνεταιρισμών.(Αδάμ, 2014)

α. Αύξηση του εθνικού προϊόντος: Οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις, αναπτύσσοντας την οικονομική δραστηριότητά τους βελτιώνουν τους οικονομικούς δείκτες της χώρας και συμμετέχουν στην αύξηση του εθνικού προϊόντος. Όπως παρατηρείται με τη χρηματοδότηση της γεωργίας, η οποία συμβάλλει στην αύξηση της γεωργικής παραγωγής, η διάθεση των αγροτικών προϊόντων σε αγορές του εξωτερικού στη αύξηση του ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών και στη βελτίωση του ισοζυγίου πληρωμών, η απασχόληση εργατικού δυναμικού στη μείωση της ανεργίας, η συνεταιριστική παρέμβαση στον καταναλωτικό τομέα στη συγκράτηση των τιμών και συνεπώς στη μείωση του ρυθμού αύξησης του πληθωρισμού.

β. Αναδιανομή του εισοδήματος και του πλούτου: Τα κέρδη των ιδιωτικών επιχειρήσεων διανέμονται στους μετόχους, οι οποίοι είναι αριθμητικά λίγοι, ανάλογα με το οικονομικό ποσό που έχουν επενδύσει στην επιχείρηση. Στις συνεταιριστικές επιχειρήσεις τα πλεονάσματα που επιτυγχάνονται επιστρέφουν στα μέλη, είτε με τη μορφή οικονομικών ωφελημάτων, είτε με τη μορφή άλλων απολαβών, το οποίο μεταφράζεται ανάλογα με το μέγεθος της συνεργασίας των μελών με αυτές. Παράλληλα, οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις παρεμβαίνουν στις μονοπωλιακές τάσεις που εξελίσσονται στην αγορά ακόμα και σε συνθήκες ελεύθερου ανταγωνισμού. Επίσης, οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις διαθέτουν τα χρηματικά μέσα που διαθέτουν για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες όλων των μελών τους αδιακρίτως. Το γεγονός αυτό βελτιώνει τα εισοδήματα των μελών και κυρίως εκείνων με τη χαμηλότερη οικονομική επιφάνεια.

γ. Περιφερειακή ανάπτυξη: Οι αξίες και οι αρχές των συνεταιριστικών κινήματων στην περιφερειακή ανάπτυξη είναι υψίστης σημασίας. Η ιδιωτική επιχείρηση επιλέγει τον τόπο στον οποίο θα αναπτύξει την δραστηριότητά της με βασικό κριτήριο την απόδοση των επενδύσεων στις οποίες θα προβεί. Συνεπώς, η εγκατάσταση στην περιφέρεια είναι συνήθως αντιοικονομική για τις ίδιες. Οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις αντίθετα ιδρύονται σε τοπικό επίπεδο για να εξυπηρετήσουν τα μέλη τους, ή επιλέγουν τον τόπο εγκατάστασης της δραστηριότητάς τους, με κριτήριο το οικονομικό συμφέρον των μελών τους. Οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις έχουν από τη φύση τους τοπικό χαρακτήρα. Αναζητούν ευκαιρίες για επένδυση μόνο στη περιοχή τους και όχι σε όλη τη χώρα ή στο εξωτερικό. Επιπλέον, τα κεφάλαιά τους επενδύονται στην περιφέρεια και συμβάλλουν έτσι στην τοπική ανάπτυξη. Σωστά έχει αποδειχτεί ότι οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις αποτελούν τους οικονομικούς και κοινωνικούς πνεύμονες της υπαίθρου.

δ. Προώθηση προγραμμάτων κοινωνικού χαρακτήρα: Οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις υιοθετούν προτάσεις των μελών τους ή εγκρίνουν πρωτοβουλίες της διοίκησης, οι οποίες έχουν έντονο κοινωνικό χαρακτήρα. Τομείς που ασχολείται η συνεταιριστική κοινωνική δραστηριότητα είναι η προστασία του περιβάλλοντος, η ανάπτυξη πολιτιστικών δραστηριοτήτων, η στήριξη του αθλητισμού, η καλλιέργεια των ηθικών αξιών στη νέα γενιά, η συμπάρασταση στους ανθρώπους της τρίτης ηλικίας, η οικονομική και ηθική ενίσχυση αναξιοπαθούντων ατόμων.

6.3 Ανταγωνιστικότητα των συνεταιρισμών

Σύμφωνα με τη θεωρία του Porter (1980), το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα μιας επιχείρησης διακρίνεται σε δύο κατηγορίες: την ηγεσία κόστους και τη διαφοροποίηση. Όταν μια επιχείρηση χρησιμοποιεί αυτές τις δυο κατηγορίες ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, έχει τρεις βασικές επιλογές σχετικά με τη στρατηγική που δύναται να υιοθετήσει: τη στρατηγική ηγεσίας κόστους, τη στρατηγική διαφοροποίησης και τη στρατηγική εστίασης. Με βάση αυτή τη θεωρία μόνο μια ξεκάθαρη και μελετημένη στρατηγική οδηγεί σε ανώτερη απόδοση της επιχείρησης.

Η στρατηγική της **ηγεσίας κόστους** ακολουθείται, όταν η επιχείρηση έχει ως στόχο να υπερβεί τους ανταγωνιστές της επιτυγχάνοντας χαμηλότερο κόστος στην παραγωγή των προϊόντων που προσφέρει. Σημειώνεται ότι σκοπός της στρατηγικής αυτής είναι η μείωση

του κόστους σε σχέση με το κόστος των ανταγωνιστών και όχι η μείωση που μπορεί να οδηγήσει σε ανεπιθύμητα ποιοτικά προϊόντα ή υπηρεσίες. Περιλαμβάνεται στην προσφορά απλών και συνηθισμένων προϊόντων σε τυπικούς πελάτες στα πλαίσια μιας μεγάλης αγοράς η οποία έχει τεθεί ως στόχος. Η συνεταιριστική επιχείρηση απευθύνεται στο σύνολο της αγοράς και επιδίωξή της είναι οι μεγάλοι όγκοι παραγωγής που θα μειώσουν το κόστος των προϊόντων της, χρησιμοποιώντας τεχνικές μαζικής παραγωγής και επενδύοντας μεγάλα χρηματικά ποσά στην προσπάθειά της να ανακαλύψει νέους τρόπους μείωσης του κόστους (Παπαδάκης, 2007).

Η στρατηγική αυτή συνήθως συνοδεύεται από τις στρατηγικές της κάθετης και οριζόντιας ολοκλήρωσης, καθώς επίσης και της ανάπτυξης παραγωγής νέων προϊόντων. Η ηγεσία κόστους δεν περιλαμβάνει απλώς τη μείωση του κόστους, ενέργεια η οποία μπορεί εύκολα να αντιγραφεί από τις ανταγωνιστικές επιχειρήσεις. Σκοπός των συνεταιρισμών είναι να δημιουργηθεί ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα μείωσης του κόστους χωρίς να δίνεται η δυνατότητα να το μιμηθούν οι ανταγωνιστές (Θερίου, 2005).

Η στρατηγική της **διαφοροποίησης** στόχο έχει την απόκτηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος μοναδικότητας, σε σχέση με τις άλλες επιχειρήσεις που αναπτύσσουν δραστηριότητες, που αφορούν τον ίδιο κλάδο. Η επιχείρηση που ακολουθεί αυτή τη στρατηγική μελετά προσεκτικά τις ανάγκες των αγοραστών, ώστε να ανιχνεύσει τις επιθυμίες τους και μεταφράζει τις προτιμήσεις αυτές σε προϊόντα που είναι περισσότερο ελκυστικά από αυτά που προσφέρουν οι ανταγωνιστές. Σκοπός της στρατηγικής αυτής είναι η δημιουργία ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος με την προσέλκυση και διατήρηση αγοραστών με απόλυτη προτίμηση στο συγκεκριμένο προϊόν. Η διαφοροποίηση επιτρέπει σε μια επιχείρηση να καθορίζει τις τιμές για τα προϊόντα της και να έχει υψηλότερες πωλήσεις. Η διαφοροποίηση μπορεί να πάρει πολλές μορφές, όπως με α) **ανώτερη ποιότητα**, β) **ανώτερη καινοτομία** και γ) **ανώτερη ανταπόκριση στις ανάγκες των καταναλωτών**.

Γενικά, μια επιχείρηση, πριν επιλέξει αυτή τη στρατηγική, θα πρέπει να έχει εντοπίσει, εάν υπάρχουν, τα στοιχεία εκείνα, ώστε να βασίσει την εφαρμογή της διαφοροποίησης. Τέτοια στοιχεία είναι:

- **Τα χαρακτηριστικά του προϊόντος:** Να τροποποιήσει τα χαρακτηριστικά και τις ιδιότητες των προϊόντων ή των υπηρεσιών που προσφέρουν .
- **Σύνδεση μεταξύ λειτουργιών:** Οι επιχειρήσεις να έχουν τη δυνατότητα να διαφοροποιήσουν τα προϊόντα τους μέσω της κατάλληλης σύνδεσης με τις διαφορετικές λειτουργίες.
- **Ο κατάλληλος χρόνος εισαγωγής του προϊόντος:** Να παρουσιάζουν ένα προϊόν στον σωστό χρόνο, γεγονός που συμβάλλει στη δημιουργία διαφοροποίησης, όπως για παράδειγμα να δημιουργήσουν την εντύπωση ότι το νέο προϊόν είναι πολύτιμο ή μοναδικό).
- **Τοποθεσία:** η φυσική τοποθεσία που βρίσκεται η επιχείρηση, μπορεί να αποτελέσει πηγή διαφοροποίησης.
- **Φήμη της επιχείρησης:** Η φήμη αποτελεί μια από τις σημαντικότερες πηγές διαφοροποίησης. Δεν είναι εύκολο να αναπτυχθεί, αλλά αν γίνει, συνήθως διατηρείται για αρκετό χρονικό διάστημα.

Η τρίτη βασική ανταγωνιστική στρατηγική είναι αυτή της **εστίασης**. Αυτή η στρατηγική χρησιμοποιεί στοιχεία είτε από τη στρατηγική διαφοροποίησης είτε από τη στρατηγική ηγεσίας κόστους. Βασική διαφορά είναι ότι η εστίαση βασίζεται στην ικανοποίηση ενός συγκεκριμένου τομέα της αγοράς. Ο τομέας αυτός μπορεί να είναι το γεωγραφικό πλεονέκτημα ή μπορεί να ορίζεται από την ειδική χρήση ή από τα ειδικά χαρακτηριστικά του προϊόντος. Για να μπορέσει μία επιχείρηση να εφαρμόσει τη στρατηγική εστίασης, θα πρέπει να διαχωρίσει στην αγορά τους επιμέρους τομείς και να επιλέξει εκείνον που ταιριάζει στις ικανότητες της επιχείρησης και να τον εκμεταλλευτεί με πιο αποτελεσματικό τρόπο από τους ανταγωνιστές της (Παπαδάκης, 2007).

Η στρατηγική του χαμηλού κόστους και η στρατηγική της διαφοροποίησης αφορούν μεγάλο εύρος της αγοράς, σε αντίθεση με τη στρατηγική εστίασης. Και οι τρεις στρατηγικές παρουσιάζουν πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που μπορεί να τις κάνουν ελκυστικές ή επικίνδυνες ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζει μια αγορά ή ένας κλάδος. Για παράδειγμα, μια επιχείρηση που προσπαθεί να ακολουθήσει στρατηγική χαμηλού κόστους και διαφοροποίησης χωρίς να τα καταφέρνει σε καμία, συνήθως αποτυγχάνει. Μια τέτοια επιχείρηση είναι εκτεθειμένη στις ανταγωνιστικές επιχειρήσεις, τόσο σε αυτές που ακολουθούν τη στρατηγική εφαρμογή χαμηλού κόστους, όσο και σε εκείνες που διαφοροποιούνται. Η δημιουργία ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος για τις δύο αυτές στρατηγικές απαιτεί συχνά επιλογές, που αντικρούουν η μία την άλλη. Μια τέτοια θέση είναι συνήθως ένδειξη ότι η επιχείρηση αδυνατεί να κρίνει σωστά τις επιλογές και ότι δεν έχει ξεκάθαρα επιλέξει στρατηγική και συνεπώς έχει χαμηλή απόδοση. Επιπλέον, όμως και οι δυο στρατηγικές έχουν δυνατά και αδύνατα σημεία. Τα πλεονεκτήματα της εφαρμογής «μεικτών» στρατηγικών σχετίζονται κυρίως με τη δυνατότητα της επιχείρησης να συνδυάσει τα στοιχεία διαφοροποίησης, όπως είναι η ποιότητα, η εικόνα, η καινοτομία ενός προϊόντος, με στοιχεία χαμηλού κόστους, με στόχο την αύξηση του κέρδους τους μέσω των αυξημένων συνεργιών που μπορούν να επιτύχουν από τον συνδυασμό των πιο πάνω πλεονεκτημάτων. Τα κυριότερα μειονεκτήματα εφαρμογής των «καθαρών» στρατηγικών, σύμφωνα με τους επικριτές του Porter, είναι η ευκολότερη μίμηση από τους ανταγωνιστές, σε αντίθεση με τις μεικτές ανταγωνιστικές στρατηγικές οι οποίες κάνουν πιο δύσκολη τη μίμηση καθώς και ο κίνδυνος που σχετίζεται με τη γρήγορη προσαρμογή των επιχειρήσεων στις μεταβαλλόμενες προτιμήσεις των καταναλωτών (Παπαδάκης, 2007).

Συνοψίζοντας, αξίζει να αναφερθεί ένα σημαντικό στοιχείο όσον αφορά τις τρεις γενικές στρατηγικές. Το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα που αναδεικνύεται από τις στρατηγικές αυτές δεν είναι μόνιμο ούτε σίγουρο για όλη την πορεία της επιχείρησης. Οι αλλαγές σε έναν κλάδο είναι συνεχώς μεταβαλλόμενες και όσο μεγάλο και αν είναι το πλεονέκτημα που επιδιώκει και δημιουργεί μια επιχείρηση, είναι αναπόφευκτο ότι θα αποκαλυφθεί και θα γίνει αντικείμενο αντιγραφής από τους ανταγωνιστές της. Μάλιστα, πολλές φορές έχει αποδειχτεί ότι οι ανταγωνιστές μπορούν να ξεπεράσουν και να ποδοπατήσουν μια επιχείρηση που έχει επαναπαυτεί στο πλεονέκτημα που δημιούργησε κάποια στιγμή στο παρελθόν. Είναι ζωτικής σημασίας η στρατηγική σκέψη να είναι μια συνεχόμενη διαδικασία και να μην σταματά ποτέ την προσπάθεια δημιουργίας ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων, ώστε να παρουσιάζει ένα συνεχώς μετακινούμενο στόχο για τους ανταγωνιστές της. Οι επιχειρήσεις, καθώς και οι συνεταιρισμοί, έχοντας αναλύσει τις δυνατότητές τους και επιλέξει το περιβάλλον στο οποίο λειτουργούν, είναι σε θέση να πάρουν μια σειρά αποφάσεων που θα αλλάξουν τη μελλοντική τους πορεία και τις αγορές στις οποίες δραστηριοποιούνται. Στόχος των αποφάσεων αυτών είναι να κατανέμονται ορθολογικά οι πόροι και να μεγιστοποιείται η συνολική απόδοση της επιχείρησης. Με κέντρο τη συνολική απόδοση οι επιχειρήσεις θα πρέπει να πάρουν

αποφάσεις σε τρία επίπεδα, δηλαδή στο σύνολο της επιχείρησης, στο επιχειρηματικό επίπεδο και στο επίπεδο λειτουργίας της επιχείρησης.

(Kalogeras et al.,2005)

Συνολικά, λοιπόν θα πρέπει να αποφασιστεί η αποστολή και το όραμα επιχείρησης, τα νέα αντικείμενα των δραστηριοτήτων και εργασιών ή η κατάργηση των παλαιότερων, που δεν λειτουργούν πλέον, η ανάπτυξη συνεργασιών με άλλες επιχειρήσεις ή οργανισμούς και ο συντονισμός και η οργάνωση των επιμέρους επιχειρηματικών μονάδων. Σε επιχειρηματικό επίπεδο θα πρέπει να ληφθούν αποφάσεις σχετικά με την αντιμετώπιση του ανταγωνισμού αλλά και την επίτευξη συγκριτικού ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος σε προϊόντα ή υπηρεσίες μιας αγοράς. Όσον αφορά το επίπεδο λειτουργιών η επιχείρηση θα πρέπει να καθορίσει επιμέρους στόχους, όπως για τη βελτίωση του μάρκετινγκ, για θέματα παραγωγής, διαχείρισης ανθρώπινων πόρων κ.λπ. Τα τρία αυτά στάδια αποφάσεων θα πρέπει να βρίσκονται σε αρμονία μεταξύ τους και να υποστηρίζει το ένα το άλλο, ώστε να εξυπηρετούν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τους στόχους που έχουν τεθεί για το μέλλον της επιχείρησης. Οι συνεταιρισμοί που στερούνται στρατηγικής, δεν μπορούν να επιβιώσουν στο έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον των αγορών.

Οι εμπειρίες παγκοσμίως για την επιλογή στρατηγικών εφαρμογής δεν δίνουν ξεκάθαρα αποτελέσματα. Σε μερικές χώρες δεν έχουν πραγματοποιηθεί εμπειρικές έρευνες που να εξετάζουν ποια στρατηγική ανταγωνισμού επιλέγουν να χρησιμοποιήσουν οι επιχειρήσεις ή οι συνεταιρισμοί (Salanou, 2010). Σε χώρες, όπως στην Αμερική, τα εμπειρικά αποτελέσματα των ερευνών αποδεικνύουν ότι δεν επικρατεί ένα συγκεκριμένο είδος στρατηγικής εφαρμογής στους συνεταιρισμούς. Σε μελέτη που πραγματοποιήθηκε το 2009 σε 28 αγροτικούς συνεταιρισμούς της Βραζιλίας, βρέθηκε ότι χρησιμοποιούν τη στρατηγική της διαφοροποίησης, επειδή τους αποφέρει περισσότερα πλεονάσματα διαχείρισης και διασπείρει τον επιχειρηματικό κίνδυνο, επειδή μπορούν να διεκδικήσουν περισσότερα και διαφορετικά τμήματα της αγοράς. (Ritossa & Bulgacov, 2009)

Σε ανάλογη έρευνα στη Ν. Ζηλανδία σε αγροτικούς συνεταιρισμούς γάλακτος αποδεικνύεται βρέθηκε ότι οι παραδοσιακοί συνεταιρισμοί, ενώ λειτουργούσαν σύμφωνα με τη στρατηγική της ηγεσίας κόστους, τα τελευταία χρόνια έχουν υιοθετήσει στοιχεία και από τις άλλες δύο στρατηγικές, καθώς δείχνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον στο να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους και στις αγορές του εξωτερικού. Σε έρευνα 7 ολλανδικών αγροτικών συνεταιρισμών που κινητοποιούνται στην αγορά βιολογικών προϊόντων, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι συνεταιρισμοί τείνουν προς τη στρατηγική της εστίασης, σε επιλεγμένα τμήματα της αγοράς με διαφοροποιημένα προϊόντα. (Nilsson & Ohlsson, 2007)

Όσον αφορά τον ελλαδικό χώρο, σε τρεις πρόσφατες έρευνες σε ιδιωτικές επιχειρήσεις παρατηρήθηκε η σύνδεση των στρατηγικών (μεικτής και καθαρής) με την απόδοση των επιχειρήσεων που βρίσκονται σε ανταγωνισμό σε αγορές εσωτερικού και εξωτερικού. Το κοινό συμπέρασμα από όλες αυτές τις έρευνες είναι ότι η μεικτή στρατηγική είναι η πιο αποτελεσματική μορφή για την απόκτηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος στις ελληνικές επιχειρήσεις. Σε αντίστοιχη μελέτη για τα οικονομικά δεδομένα των αγροτικών συνεταιρισμών και των ιδιωτικών επιχειρήσεων τροφίμων στην Ελλάδα φαίνεται ότι οι αγροτικοί συνεταιρισμοί αντιμετωπίζουν υψηλότερα επίπεδα κόστους σε σχέση με τις ιδιωτικές επιχειρήσεις, με αποτέλεσμα να δυσκολεύονται περισσότερο στην υιοθέτηση της στρατηγικής της διαφοροποίησης. Επιπλέον, τα αποτελέσματα υποστηρίζουν ότι οι αγροτικοί συνεταιρισμοί λιγότερο αποτελεσματικοί σε σχέση με τις ιδιωτικές επιχειρήσεις. (Sergaki & Semos, 2006)

Σε μια σύγχρονη έρευνα μελετώντας τον αντίκτυπο των μεταρρυθμίσεων της πολιτικής της οργανωτικής δομής και της απόδοσης σε 155 αγροτικούς συνεταιρισμούς, υποστηρίζεται ότι η αγορά και το εμπορικό σήμα είναι σημαντικοί παράγοντες για τη δημιουργία συνεργασιών, μεταξύ των συνεταιρισμών. (Benos et al., 2007) Επιπλέον, σε μια πρόσφατη έρευνα για τη στρατηγική που ακολουθούν 32 αγροτικοί συνεταιρισμοί στην Ελλάδα αποδεικνύεται ότι υιοθετούν κυρίως τη στρατηγική χαμηλού κόστους. Πρωταρχικά, οι συνεταιρισμοί ενδιαφέρονται για τη δυνατότητα εξυπηρέτησης συγκεκριμένων γεωγραφικών περιοχών με προϊόντα χαμηλού κόστους και στη συνέχεια για την ανάπτυξη νέων προϊόντων. Σύμφωνα με την έρευνα, η επιλογή αυτή σχετίζεται και με το γεγονός ότι αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσκολίες που έχουν σχέση τόσο με την προβολή όσο και με την εμπορία των προϊόντων τους ή με τη μεταποίηση της πρωτογενούς παραγωγής των μελών τους. (Παπαδοπούλου & Σεργάκη, 2012)

Δίνεται η ελευθερία στον κάθε συνεταιρισμό να εφαρμόσει τη δική του στρατηγική ανάπτυξης, η οποία θα ταιριάζει στις δικές του ανάγκες. Η επιλογή υιοθέτησης οποιασδήποτε στρατηγικής από τον συνεταιρισμό θα πρέπει να προσαρμόζεται στο περιβάλλον και στις εξελίξεις του. Αντίθετα, δεν παρατηρείται σχεδιασμός της στρατηγικής σε θέματα που σχετίζονται με το προϊόν, τις αγορές, τον εκσυγχρονισμό της οργάνωσης και της διοίκησης του συνεταιρισμού, την εφαρμογή σύγχρονης τεχνολογίας, τη βελτίωση των εργασιακών και των πελατειακών σχέσεων. Επιπλέον δεν υπάρχει σχεδιασμός στρατηγικής για την παραγωγική και εμπορική συνεργασία με άλλες επιχειρήσεις, προκειμένου οι συνεταιρισμοί να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες για την ανάπτυξη, ώστε να αντιμετωπίσουν τα ζητήματα που τους αποδυναμώνουν και τους εμποδίζουν να γίνουν ανταγωνιστικοί απέναντι στις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Στην Ελλάδα, η αξία των αγροτικών συνεταιρισμών έχει ίσως υποτιμηθεί τα τελευταία χρόνια. Σε παγκόσμιο όμως επίπεδο όλες οι χώρες, που έχουν αναπτυγμένο κλάδο τροφίμων και ποτών δραστηριοποιούνται επιτυχημένοι αγροτικοί συνεταιρισμοί και λαμβάνουν σπουδαίο ρόλο στην παραγωγή και την εμπορία των προϊόντων αυτών. Αυτό σημαίνει, ότι έχει αναγνωριστεί ο σημαντικός ρόλος τους στην εύρυθμη λειτουργία της αγοράς. Συμπεριλαμβάνοντας τις ιδιαιτερότητες που υπάρχουν στην αγορά εξαιτίας της έντονης τμηματοποίησης της, των ανταγωνιστικών πιέσεων για προσθήκη επιπλέον αξίας στα προϊόντα και της μείωσης του κόστους, παρατίθενται τα πλεονεκτήματα από την ύπαρξη δυνατών συνεταιρισμών για την εύρυθμη λειτουργία της αγοράς: (Κοντογεώργος & Σεργάκη, 2015)

- ***Διασύνδεση του παραγωγού με την αγορά.***

Ο παραγωγός σήμερα έχει τη δυνατότητα πρόσβασης στις αγορές μέσω διαφόρων επιλογών, είτε απευθείας με κάποια μεταποιητική βιομηχανία είτε μέσω ενός χονδρέμπορου-εξαγωγέα. Αυτοί οι τρόποι όμως εμφανίζουν μειονεκτήματα για τον παραγωγό, όπως, την ανισομερή κατανομή του ρίσκου και την πιθανή καιροσκοπική συμπεριφορά απέναντι του. Ένας άλλος τρόπος πρόσβασης στις αγορές είναι με τη βοήθεια των συλλογικών επιχειρηματικών δράσεων, όπως οι συνεταιρισμοί ή η σύσταση ομάδων παραγωγών. Ο συνεταιρισμός αποτελεί το μέσο ασφαλούς διακίνησης των προϊόντων των παραγωγών στις αγορές και τον βοηθάει να μεταποιήσει τα προϊόντα του και να τα πουλήσει σε καλύτερες τιμές και για τον ίδιο και για τον καταναλωτή λόγω του ανταγωνισμού που αναπτύσσει στην αγορά.

- ***Αλλαγές στην αλυσίδα παραγωγής.***

Παρατηρούνται ταχύτερες αλλαγές στις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των κρίκων της παραγωγικής αλυσίδας, οι οποίες πηγάζουν κυρίως από τις δραματικές ανακατατάξεις στο

παγκόσμιο σύστημα παραγωγής και εμπορίας γεωργικών προϊόντων, την παγκοσμιοποίηση των αγορών, την έντονη βιομηχανοποίηση της γεωργικής παραγωγής, τη μείωση έως και κατάργηση των επιδοτήσεων και των προγραμμάτων στήριξης του εισοδήματος και των τιμών των γεωργικών προϊόντων καθώς και από τις συνεχείς τεχνολογικές και δημογραφικές αλλαγές. Στην Ελλάδα, οι διανομείς τροφίμων είναι οι δυνατοί κρίκοι της εφοδιαστικής αλυσίδας τροφίμων, αφού οι πέντε μεγαλύτερες εταιρείες λιανικού εμπορίου έχουν μερίδιο που ξεπερνάει το 50% του συνόλου της αγοράς. Στο άλλο άκρο της εφοδιαστικής αλυσίδας, ο πιο αδύναμος κρίκος είναι ο παραγωγός, η θέση του οποίου δυσχεραίνει ακόμα περισσότερο, καθώς εντείνεται η μεγάλη ανισορροπία μεταξύ των μικρών παραγωγών και των μεγάλων λιανέμπορων που συμμετέχουν στην αλυσίδα παραγωγής και εμπορίας τροφίμων. Η ύπαρξη δυνατών συνεταιρισμών εξασφαλίζει καλύτερες προϋποθέσεις συνεργασίας των παραγωγών με τους υπόλοιπους κρίκους της παραγωγικής αλυσίδας.

- ***Πρόσβαση περισσότερων προϊόντων στην αγορά μέσω της δυνατότητας μείωσης του κόστους μεταφοράς.***

Σημαντικό θεωρείται το κόστος μεταφοράς των προϊόντων των μικρών παραγωγών στην αγορά και είναι ένας από τους λόγους που συνήθως αποκλείονται από αυτήν. Ιδίως στις περιπτώσεις που απαιτείται να εξυπηρετηθούν απομακρυσμένες αγορές, από τον τόπο παραγωγής. Η συνεργασία των παραγωγών για την από κοινού μεταφορά των προϊόντων τους μέσω ενός συνεταιρισμού μπορεί να διευκολύνει την είσοδο στην αγορά και να μειώσει τις δυσκολίες της απόστασης. Επιπλέον, οι μικροί παραγωγοί μέσω του συνεταιρισμού μπορούν να οργανωθούν και να σχηματίσουν ομάδα που να μπορεί να εξυπηρετήσει συγκεκριμένες ή τις ιδιαίτερες προτιμήσεις των καταναλωτών, όπως για παράδειγμα τα τοπικά προϊόντα, που δεν βρίσκονται εύκολα μέσω των λιανέμπορων ή που το κόστος μεταφοράς τους σε μικρές ποσότητες είναι απαγορευτικό. Σε αυτές τις περιπτώσεις οι συνεταιρισμοί με τις υποδομές τους μπορούν να εξασφαλίσουν την παρουσία αυτών των προϊόντων στην αγορά και κατ' επέκταση των παραγωγών τους (Bijman, 2010; Cavicchi, 2011).

- ***Δημιουργία διαπραγματευτικής δύναμης ενάντια στις αγορές με ολιγοπωλιακά χαρακτηριστικά.***

Πολλοί οικονομολόγοι έχουν μελετήσει την σημασία της συνύπαρξης συνεταιρισμών και ιδιωτικών επιχειρήσεων στην αγορά. Ο οικονομολόγος Galbraith εξέτασε τον μηχανισμό των συναλλαγών που πραγματοποιείται μεταξύ μεμονωμένων ατόμων ή και μεταξύ συνεταιρισμών με τρίτους, είτε είναι πωλητές είτε αγοραστές αγαθών και υπηρεσιών. Η προσέγγισή του στηρίζεται στη θεωρία του ανταγωνισμού (τέλειος ανταγωνισμός, μονοπώλιο - μονοψώνιο, διμερές μονοπώλιο). Όταν σε μια συναλλαγή το ένα μέρος συναλλάσσεται ως μονοπώλιο ή μονοψώνιο, τότε κατέχει τη κυρίαρχη δύναμη και μπορεί να καθορίσει τις τιμές των προϊόντων και τις ποσότητες που θα διακινήσει στην αγορά. Το άλλο μέρος που συναλλάσσεται υπό καθεστώς τέλειου ανταγωνισμού, η διαπραγματευτική του δύναμη είναι μηδαμινή. Σ' αυτή την περίπτωση οι παραγωγοί-πωλητές ενός προϊόντος, για να αυξήσουν τη διαπραγματευτική τους δύναμη και να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν τις μονοπωνιακές πιέσεις που ασκεί ο μοναδικός αγοραστής, δημιουργούν μια συλλογική οργάνωση, όπως για παράδειγμα έναν συνεταιρισμό. Αυτός ο συνεταιρισμός, επειδή αντιπροσωπεύει πολλούς παραγωγούς, έχει αυξημένη διαπραγματευτική δύναμη και διαδραματίζει ρυθμιστικό ρόλο στην αγορά. Συγκεκριμένα, ο συνεταιρισμός έχει τη δύναμη να μετατρέψει την αγορά σε διμερές μονοπώλιο προς όφελος των παραγωγών-μελών του. Κατά συνέπεια, μειώνεται η διαπραγματευτική δύναμη των λιανέμπορων και δημιουργούνται οι προϋποθέσεις ανάπτυξης κοντών αλυσίδων προς όφελος τόσο των παραγωγών όσο και των καταναλωτών.

- **Διαφάνεια στην αγορά.**

Οι παραγωγοί, ως μικροί επιχειρηματίες, σπάνια γνωρίζουν τι συμβαίνει στην αγορά. Δεν διαθέτουν τον χρόνο ή τη δυνατότητα να ακολουθήσουν τις τάσεις της αγοράς και γι' αυτό συνήθως δεν γνωρίζουν τι επιθυμούν οι αγοραστές από τους παραγωγούς.

Επιπλέον, δεν γνωρίζουν την αξία του προϊόντος τους ή δεν γνωρίζουν εάν η αγορά είναι ενημερωμένη για τα χαρακτηριστικά των προϊόντων που μπορούν να διαθέσουν. Δηλαδή, υπάρχει ασυμμετρία πληροφόρησης, ιδίως σε θέματα τιμής και ποιότητας προϊόντος. Μία εφικτή λύση είναι πολλοί μαζί παραγωγοί να προσλάβουν έναν ειδικό ή να δημιουργήσουν μια μικρογραφία της αγοράς, στην οποία να έχουν αυξημένη διαφάνεια (π.χ. δημοπρατήρια). Επειδή, όμως, αυτές οι λύσεις απαιτούν εξειδικευμένες γνώσεις και εμπειρία, συνήθως αδυνατούν οι παραγωγοί από μόνοι τους να το κάνουν. Αντίθετα, ο συνεταιρισμός έχει τους πόρους και τα εξειδικευμένα άτομα που μπορούν να υλοποιήσουν τέτοιες δράσεις, που είναι αποδεκτές από τους καταναλωτές και αυξάνουν τον βαθμό ικανοποίησής τους από την αγορά.

- **Διαχείριση κινδύνου.**

Ένας από τους λόγους που οι παραγωγοί συμμετέχουν σε συνεταιρισμούς είναι για να μειώσουν τον επιχειρηματικό κίνδυνο που διατρέχουν. Υπάρχουν πολύ σημαντικές διαφορές μεταξύ των παραγωγών, που μπορεί να σχετίζονται με το μέγεθος, τις καλλιεργητικές τακτικές, τις ικανότητες τους κ.λπ. Αυτές οι διαφορές δημιουργούν πολλαπλά επίπεδα κινδύνου για τους μεμονωμένους παραγωγούς. Επιπλέον, κάθε συλλογική δράση μπορεί να θεωρηθεί ως πηγή «διασποράς κινδύνου». Κατά συνέπεια, οι συνεταιρισμοί συντελούν στο να αποφεύγονται διακυμάνσεις στις τιμές και στις ποσότητες των προϊόντων που διοχετεύονται στην αγορά και να μειώνονται τα φαινόμενα αισχροκέρδειας εις βάρος των καταναλωτών.

- **Ενδιαφέρον για την κοινότητα.**

Οι συνεταιρισμοί έχουν σημαντική επίδραση και στην τοπική ανάπτυξη. Κυρίως στις απομονωμένες περιοχές συμβάλλουν στη συγκράτηση του πληθυσμού στην ύπαιθρο, στην εξάλειψη κοινωνικών ανισοτήτων και στην οικονομική βοήθεια των κατοίκων, χωρίς να μετακινούν την παραγωγική βάση της τοπικής κοινωνίας. Για παράδειγμα, οι γυναικείοι συνεταιρισμοί που δημιουργήθηκαν, για να ενσωματώσουν στην αγορά τον γυναικείο πληθυσμό της υπαίθρου, αποτελούν έναν ενδιαφέροντα τύπο κοινωνικής οικονομίας, που συντελεί στην αξιοποίηση των τοπικών πόρων, στη διατήρηση και προβολή της πολιτισμικής κληρονομιάς μιας περιοχής και στη διατήρηση παραδοσιακών προϊόντων που διαφορετικά θα εξαφανίζονταν μαζί με την παράδοση που τα συνοδεύει από την αγορά (Sergaki et al., 2015; Ιακωβίδου, 2012).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι συνεταιρισμοί, με τη σύγχρονη μορφή τους, έχουν ήδη συμπληρώσει έναν αιώνα ζωής στην Ελλάδα και περισσότερο από ενάμιση αιώνα σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες. Σε αυτό το ανάγνωσμα αναφερθήκαμε αρχικά στον γενικό λόγο ύπαρξης των συνεταιρισμών αναλύοντας τον ορισμό τους ο οποίος απ ότι είδαμε προέρχεται από πολλές και διαφορετικές απόψεις και ιδεών με την συνεχή εξέλιξη της καθημερινότητας. Είδαμε την εξέλιξη των συνεταιρισμών από τη στιγμή που υπήρξε απλά σαν μία ιδέα έως και την εφαρμογή της που ισχύει μέχρι και σήμερα. Εξετάσαμε σημαντικούς παράγοντες των συνεταιρισμών όπως τη νομοθεσία τους, την εκπαίδευση των μελών που προθυμοποιούνται να συμμετάσχουν αυτούς καθώς και τους τρόπους διοίκησης και οργάνωσής τους. Διαπιστώσαμε ότι υπάρχουν αρκετοί πλέον συνεταιρισμοί που έχουν δημιουργηθεί με την πάροδο των χρόνων σε διάφορους τομείς της κοινωνίας μας. Πήραμε μία ιδέα για την οικονομική εξέλιξη των συνεταιρισμών καθώς και την οικονομική κατάσταση που επικρατεί αυτή τη στιγμή σε αυτούς μετά από αρκετές αναταράξεις που έφερε η μπόρα της οικονομικής κρίσης, η οποία ταρακούνησε όχι μόνο τις ελληνικές επιχειρήσεις αλλά και τον οικονομικό τομέα παγκοσμίως. Εξετάσαμε τους παράγοντες που συμβάλλουν στην επιτυχία καθώς και στην αποτυχία ενός συνεταιρισμού και επίσης διαπιστώσαμε ότι ο συνεταιρισμός είναι αποδοτικός και αποτελεσματικός, όταν χρησιμοποιεί τα σωστά πρότυπα λειτουργίας και οργάνωσης. Με τα σωστά εφόδια μπορεί να βαδίζει ελεύθερα στο μονοπάτι της ανάπτυξης. Αποτελεί προτεραιότητα για όλα σχεδόν τα είδη των συνεταιρισμών, η επέκταση των εξαγωγών τους, η επένδυση στο μάρκετινγκ και η δημιουργία επώνυμων προϊόντων. Αξίζει να σημειωθεί, ότι οι συνεταιρισμοί θα πρέπει να τοποθετούν ψηλά στις προτεραιότητές τους την αναδιάρθρωση των δραστηριοτήτων τους με στόχο την επέκταση σε νέες αγορές, αλλά και τη στροφή σε προϊόντα τοπικού ενδιαφέροντος, αφού η Ελλάδα φημίζεται για την ποιότητα των τροφίμων με τη μεσογειακή διατροφή.

Πολύ σημαντική θέση ανάμεσα στις στρατηγικές, που οφείλουν να επιλέξουν οι συνεταιριστικές οργανώσεις είναι και η δημιουργία συνεργασιών μεταξύ των συνεταιρισμών (εκτός ίσως από αυτούς που ασχολούνται με τα παραδοσιακά προϊόντα). Επιπλέον, τα στελέχη των συνεταιρισμών δεν θα πρέπει να εγκαταλείψουν τις δραστηριότητές τους ή να πουλήσουν τα περιουσιακά στοιχεία τους (κυρίως την ακίνητη περιουσία τους). Θεωρείτε, ωστόσο, ότι θα πρέπει να βρουν νέους τρόπους (διαφορετικούς ανά δραστηριότητα) να αξιοποιήσουν τα περιουσιακά τους στοιχεία ίσως και με την επέκταση σε άλλες εμπορικές δραστηριότητες, για να είναι διεθνώς ανταγωνιστικοί. Η δημοκρατική συμμετοχή των μελών αποτελεί το πιο γνωστό χαρακτηριστικό του συνεταιριστικού επιχειρηματικού μοντέλου και ένα σημαντικό χαρακτηριστικό της διαφοράς που έχει από τις άλλες επιχειρήσεις. Η ενεργητική συμμετοχή των μελών του συνεταιρισμού, αποσκοπεί στην ατομική και συλλογική βελτίωση του βιωτικού επιπέδου, με σεβασμό στο περιβάλλον και τον πολιτισμό αξιοποιώντας τις πολιτικές, κοινωνικές και πολιτιστικές δομές της χώρας. Το πολιτικό σύστημα πρέπει να ευνοεί τη δημιουργία κινήτρων, όπου ο άνθρωπος-πολίτης να έχει ενεργό ρόλο στις προοπτικές αναβάθμισης της οικονομίας. Η αναβάθμιση θα επιτευχθεί σε ένα νέο επίπεδο της ένταξης και της συμμετοχής στην διακυβέρνηση νέων μελών, επικεντρώνοντας την προσοχή σε πρακτικές πτυχές της συμμετοχικότητας.

Το επιχειρηματικό μοντέλο των συνεταιρισμών, τοποθετεί τον άνθρωπο στο επίκεντρο της διαδικασίας λήψης των οικονομικών αποφάσεων, επιφέροντας μια μεγαλύτερη αίσθηση δικαιοσύνης για την παγκόσμια οικονομία. Συγκεκριμένα η συμμετοχή των νέων μέσω της εξερεύνησης των μηχανισμών με τους οποίους διαμορφώνουν και διατηρούν σχέσεις, καθώς και της εξέτασης ενδεχόμενης αναπροσαρμογής των υφιστάμενων μηχανισμών

συμμετοχικότητας. Ο συνεταιριστικός τομέας θα πρέπει να καλοδεχτεί τους νέους, καλώντας τους να λάβουν ουσιαστικό μέρος και να βοηθήσουν στη διαμόρφωση του μέλλοντος, όπως επίσης και να συμμετέχουν στο σχεδιασμό της εφαρμογής ενός οικονομικού στρατηγικού σχεδίου.

Συμπεραίνουμε ότι οι συνεταιρισμοί είναι κοινωνικές ομάδες οι οποίες έχουν κοινούς στόχους και ποιο συγκεκριμένα την ίδρυση και ομαδική διοίκηση μίας επιχείρησης. Με την πάροδο τον χρόνων ο θεσμός του συνεταιρισμού στην Ελλάδα αλλοιώθηκε λόγω πολλών παραγόντων όπως οι κομματικές παρεμβολές, οι μη διαφανής διαδικασίες, η διαφθορά και η μη αντικειμενική νομοθεσία. Στην υπόλοιπη Ευρώπη, οι συνεταιρισμοί όχι απλά ακμάζουν, αλλά πολλοί από αυτούς έχουν εξελιχθεί σε μεγάλες εταιρείες. Είναι απαραίτητο ο ελληνικός λαός να αλλάξει νοοτροπία και να κατανοήσει την αναγκαιότητα και την ωφελιμότητα της συνεργασίας, να εφαρμόσουν τις αξίες και τις αρχές του συνεταιριστικού θεσμού, να αποπέμψουν τον κομματισμό και τις πελατειακές σχέσεις από τους συνεταιρισμούς και να ενδιαφερθούν περισσότερο για την παραγωγική τους διαδικασία με στόχο της μεγαλύτερη οικονομική πρόοδο. Τότε θα συμβάλλουν στην επανεκκίνηση, ανάπτυξη και καταξίωση του συνεταιριστικού κινήματος στην Ελλάδα προς το εθνικό οικονομικό και κοινωνικό όφελος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αβδελίδης Π. (1981). Συνεταιριστικά προβλήματα. Εκδόσεις Λιβάνης
2. Αβδελίδης, Π. (1986). «*Το αγροτικό συνεταιριστικό κίνημα στην Ελλάδα. Ιστορική εξέλιξη και δράση. Προβλήματα και προοπτικές ανάπτυξης*», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
3. Αβδελίδης Π. (1989). Συνεταιριστικά προβλήματα. Εκδόσεις Νέα Σύνορα, Αθήνα
4. Αγγελίδου Μ. (2006). Χρηματοδοτήσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών. Πτυχιακή Εργασία, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, ΤΕΙ Καλαμάτας, Καλαμάτα.
5. Αδάμ, Σ. (2014). *Κοινωνική Οικονομία: Οδηγός Δημιουργίας Κοινωνικών Επιχειρήσεων*, Ίδρυμα Χάινριχ Μπελ Ελλάδας διαθέσιμο στο: <http://gr.boell.org/el/2014/08/29/odigos-dimioyrgias-koinonikonperiheiriseon>.
6. Αλιβιζάτος, Ν. (1998). Η αυτοδιοίκηση των συνεταιρισμών και η ανάδειξη των διοικήσεών τους, Γνωμοδότηση το Σ, σελ. 295.
7. Γραμματόπουλος, Γ. (1961). «Συνεργατισμός στην οικονομική και Λογιστική Εγκυκλοπαίδεια», Αθήνα: Τόμος Θ, σελ. 484.
8. Γιδαράκου, Ι. (2006). «Γυναικεία Συνεταιριστική Επιχειρηματικότητα του Ελληνικού Αγροτικού Χώρου». Πρακτικά 3ης Διημερίδας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών, Ιανουάριος 2006.
9. Δαλαμήτρα Μ., Μαυρίδης . (2014). Η εξέλιξη των συνεταιρισμών στην Ελλάδα και οι προοπτικές τους. Πτυχιακή εργασία, Αλεξάνδρειο Τ.Ε.Ι., Σίνδος
10. Δαουτόπουλος . (2006). Κοινωνιολογία του Συνεργατισμού. Έκδοση του Ιδίου, Θεσσαλονίκη
11. Δασκάλου . (1992). Αστικοί και Γεωργικοί Συνεταιρισμοί. Εκδόσεις Σύγχρονη Εκδοτική, Αθήνα
12. Δασκάλου. (1992). Το μανάτζμεντ των συνεταιρισμών και άλλα γεωργοσυνεταιριστικά δημοσιεύματα. Εκδόσεις Σύγχρονη Εκδοτική, Αθήνα
13. CICOPA (2013). Συνεταιρισμοί & κοινωνική οικονομία για την Ελλάδα. Διεθνής Οργανισμός Βιομηχανικών Συνεταιρισμών και Συνεταιρισμών Προσφοράς Υπηρεσιών και Βιοτεχνών, Έκθεση που ανατέθηκε και χρηματοδοτήθηκε από την ILO
14. Ηλιόπουλος Κ. (2004). Συνεταιρισμοί Νέας /Γενιάς: Βασικά Χαρακτηριστικά και Προϋποθέσεις Ανάπτυξής τους. Αγροτικός Συνεργατισμός, Τεύχος 25, σ. 58-61
15. Ηρακλέους Α. (2007). Θεωρία Συνεργατικής Οργάνωσης». Έκδοση Παγκύπριας Συνεργατικής Τράπεζας ΛΤΔ, Λευκωσία. Διαθέσιμο στο: www.diktio-kapa.dos.gr/keimena/cooptheory.pdf
16. Θερίου, Ν. (2005). «*Στρατηγική διοίκηση επιχειρήσεων*» 2η έκδοση: Αθήνα: Εκδόσεις Κρητικού
17. ILO (2010). Η Ανθεκτικότητα του Συνεταιριστικού Επιχειρηματικού Μοντέλου σε Περίόδους Κρίσης. Πρόγραμμα Βιώσιμης Επιχειρηματικότητας. Δίκτυο Κ.Α.Π.Α., Ιωάννινα

18. Ιακωβίδου, Ο. (2012). «Γυναικείοι Συνεταιρισμοί στην Ελλάδα: Οι γυναίκες από «συμβοηθούντα, σιωπηρά και αφανή» μέλη, Επιχειρηματίες», επιμέλεια Κ. Σαρρή και Α. Τριχοπούλου, Εκδόσεις Rosili, Αθήνα, pp. 242-269.
19. Καλιτσουνάκης, Δ. & Σιδέρης, Α.,(1950). «Φωνή των Συνεταιρισμών».
20. Καμενίδης Χ. (2001). Συνεταιρισμοί. Αρχές – Οικονομική – Πολιτική – Οργάνωση – Ανάπτυξη-Νομοθεσία». Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Αδελφών Κυριακίδη ΑΕ, Θεσσαλονίκη
21. Καμενίδης Χ. (2005). Συνεταιρισμοί. Εκδόσεις Αδελφών Κυριακίδη ΑΕ, Θεσσαλονίκη
22. Καούρα Ε. (2005). Έλεγχος και Εποπτεία Συνεταιριστικών Οργανώσεων. Πτυχιακή Εργασία, ΤΕΙ Ηπείρου, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Πρέβεζα
23. Κιντής Σ. (2004). Συνεταιριστικές Τράπεζες. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα
24. Κιτσοπανίδης Γ. & Καμενίδης Χ. (2003). «Αγροτική Οικονομική», Τρίτη έκδοση, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ζήτη.
25. Κλήμης Α.Ν. (1960). Οι Καταναλωτικοί συνεταιρισμοί στη σύγχρονη Ελληνική πραγματικότητα. Αθήνα, Περιοδικό Ο Συνεταιριστής.
26. Κλήμης Α.Ν. (1980). Τι είναι και τι δεν είναι ο Συνεργατισμός/Συνεταιρισμός. Ξάνθη, Εκδόσεις Συνεργασία
27. Κλήμης Α.Ν. (1985). Οι Συνεταιρισμοί στην Ελλάδα. Τόμος 1, Εκδόσεις Πιτσιλός
28. Κλήμη – Καμινάρη, Ο. (2010). Κοινωνική οικονομία. Εκδόσεις Ελληνοεκδοτική.
29. Κλήμη-Καμινάρη, Ο. (2014). «Σύγχυση στην συνεταιριστική ορολογία». *Κοινωνική Οικονομία*, 2, (Οκτ - Δεκ 2014). Ανακτήθηκε από http://isem-journal.blogspot.gr/2014/09/blogpost_21.html
30. Κλήμη-Καμινάρη, Ο. (2015). «Διερεύνηση του βαθμού ευθυγράμμισης του ν.4015/2011 για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς προς συνταγματικούς και διεθνείς κανόνες», *Κοινωνική Οικονομία*, 3, (Ιαν – Μαρ 2015)
31. Κολύρης, Π. (1995). «Οικονομική Ανάλυση και Μάνατζμεντ συνεταιριστικών οργανώσεων». Διδακτορική διατριβή, Γ.Π.Α.
32. Κοντογεώργος Α. (2015). Συνεταιριστική Οικονομία. Η Ιστορική Εξέλιξη των Συνεταιρισμών. Πανεπιστήμιο Πατρών, Πάτρα
33. Κοντογεώργος Α., Σεργάκη Π. (2015). Αρχές Διοίκησης Αγροτικών Συνεταιρισμών. Προκλήσεις και Προοπτικές. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα, ΣΕΑΒ
34. Κορρές . (1999). Συνεργατισμός και Οικονομική Ανάπτυξη. Έλλην, Αθήνα
35. Λάμπρος Κ. (1999). Συνεταιρισμοί και Ανάπτυξη. Τρίτη έκδοση, Εκδόσεις Τυπωθήτω, Αθήνα
36. Λαμπροπούλου-Δημητριάδου Β. (1995). Κριτική θεώρηση της ελληνικής συνεταιριστικής νομοθεσίας. Συνεταιριστική Πορεία, Τεύχος 38, σ. 95-107
37. Μαριάδης Σ. (2003). Συνεργατισμός - Συνεταιρισμοί, Ιστορία – Φιλοσοφία – Αποστολή -Η εναλλακτική λύση. Δ΄ Έκδοση βελτιωμένη και συμπληρωμένη. Εκδόσεις Γιαχούδη, Θεσσαλονίκη

38. Μαυρογιάννης, Δ. (1979). «Μαθήματα Κοινωνιολογίας του Δικαίου- Συνεταιριστικοί Θεσμοί και Κοινωνικοί Μετασχηματισμοί», Κομοτηνή: Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης.
39. Μπένος, Θ., Καλογεράς, Ν. & Verhess, F. (2007). «Επίδραση των Οργανωτικών Χαρακτηριστικών των Συνεταιρισμών στον Προσανατολισμό στην Αγορά, Εμπορικά Σήματα και Απόδοσή τους.» *Συνεταιριστικοί Προβληματισμοί 2006-2007*, Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα.
40. Μποζιάρης Α. (2008) «Αγροτική Τράπεζα και Αγροτική Ανάπτυξη στην Ελλάδα», Μεταπτυχιακή Διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα
41. Μπουραντάς, Α., Βάθης, Α., Παπακωνσταντίνου, Χ., και Ρεκλείτης, Π. (2010). «Αρχές Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων και Υπηρεσιών », ΟΕΔΒ.
42. Νικολινάκος Μ., Γκέκου Γ., Παρασκευαΐδης Π. (1986). Στρατηγική ανάπτυξη του Συνεταιριστικού Τομέα στη Γεωργία. Αθήνα
43. Νόμος 602/1915 «Περί Συνεταιρισμών». Δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 33/24-1-1915
44. Νόμος 921/1979 «Περί Γεωργικών Συνεταιρισμών». Δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 125/12-6-1979
45. Νόμος 1541/1985 «Για τις Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις». Δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 68/18-4-1985
46. Νόμος 2810/2000 «Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις». Δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 149/10-9-1993
47. Νόμος 4015/11, δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 210/21-9-2011 «Θεσμικό πλαίσιο για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, τις συλλογικές οργανώσεις και την επιχειρηματικότητα του αγροτικού κόσμου – Οργάνωση της εποπτείας του Κράτους»
48. Νόμος 4019/2011 «Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και λοιπές διατάξεις». Δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 216/30-9-2011
49. Νόμος 4430/2016 «Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία και ανάπτυξη των φορέων της και άλλες διατάξεις». Δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 205/Α/31-10-2016
50. Παπαγεωργίου Κ, (2004). Βιώσιμη Συνεταιριστική Οικονομία. Εκδόσεις. Σταμούλης, Α.Ε. Αθήνα
51. Παπαγεωργίου Κ. (2007). Βιώσιμη Συνεταιριστική Οικονομία-Θεωρία και Πρακτική. Εκδόσεις. Σταμούλης, Α.Ε. Αθήνα
52. Παπαγεωργίου Κ., Κλήμη - Καμινάρη Ο. (2014). Σύγχυση στην συνεταιριστική ορολογία. Κοινωνική Οικονομία, 2, (Οκτ - Δεκ 2014)
53. Παπαγεωργίου Κ. (2015). 100 χρόνια από την ψήφιση του νόμου 602/1914. Κοινωνική Οικονομία, Τεύχος 3
54. Παπαδάκης, Β. (2007). «Στρατηγική των επιχειρήσεων: Ελληνική και Διεθνής εμπειρία»: τόμος Α: Αθήνα: Εκδόσεις Μπένου,
55. Παπαδοπούλου, Χρ. & Σεργάκη, Π. (2012). «Στρατηγικές των Ενώσεων Αγροτικών Συνεταιρισμών στην Ελλάδα για την αύξηση της ανταγωνιστικότητάς τους.» 12ο Πανελλήνιο Συνέδριο Αγροτικής Οικονομίας, ΕΤΑΓΡΟ, Θεσ/νίκη, 23-24 Νοεμβρίου.
56. Πατρώνης, Β. (---) «Από τον «κοινωνικό πειραματισμό» του 1900 στον κρατικό παρεμβατισμό του Μεσοπολέμου: Η Αγροτική Πίστη και οι Συνεταιρισμοί πριν την ίδρυση της Αγροτικής Τράπεζας (1900-1930)», <http://keine-diad.academyofathens.gr:8080/keine/images/stories/pdfs/Patronis.pdf>

57. Πετρίδου, Ε. (2011). «Διοίκηση – Management». Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις ΣΟΦΙΑ
58. Σαφιλίου Κ. & Παπαδόπουλος Α. (2004) Οι μικροί γεωργοί στην Ελλάδα – Ποιοι και πώς θα επιβιώσουν. ΕΚΚΕ, σσ.313-334. Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα
59. Σεργάκη, Π. (2004). «Οι Σχέσεις μεταξύ Μεγέθους, Αποδοτικότητας και Κινδύνου στις Βιομηχανικές Επιχειρήσεις με Πρόσθετη Εφαρμογή στις Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών», Διδακτορική διατριβή, Αριστοτέλειο Παν/μιο Θεσ/νίκης.
60. Σεργάκη, Π. & Ηλιόπουλος, Κ. (2010). «Η Σημασία της Συλλογικής Επιχειρηματικότητας για τις Ορεινές και Μειονεκτικές Περιοχές». Συμμετοχή σε συλλογικό τόμο με τίτλο «Ανάπτυξη Ορεινών και Μειονεκτικών Περιοχών», 2ος τόμος, σελ. 159-176. Επιμέλεια Γ. Αραμπατζής. Περιοδική έκδοση τμήματος Δασολογίας και Διαχείρισης Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων, Δ.Π.Θ.
61. Σελλιανάκης, Γ. (2015). «Τα 100 χρόνια από την ψήφιση του νόμου 602/1914, οι αγροτικού συνεταιρισμοί γνώρισαν άνοδο, πτώση και λεηλασία – Ένας συνοπτικός απολογισμός», *Κοινωνική Οικονομία*, 3, (Ιαν - Μαρ 2015) http://isem-journal.blogspot.gr/2015/01/100-6021914_7.html
62. Τζωρτζάκης, Θ. (1973). «Συνεταιριστική Οικονομία», δεύτερη έκδοση, Αθήνα.
63. Χριστοδούλου . (1987). Αγροτική και Συνεταιριστική Ανάπτυξη. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Aaker, D.A. (1996). “*Building Strong Brands*”, New York: The Free Press.
2. Asp, E.H. (1999). “Factors Affecting Food Decisions Made by Individual Consumers”, *Food Policy*, Vol. 24, pp. 287-94.
3. Barton, D. (1989). “What is a cooperative?” Στο D. W. Cobia (Ed.), *Cooperatives in agriculture*, (pp.1-20). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
4. Benos, Th., Kalogeras, N., & Verhees, F. (2007). “Greek Co-ops’ Re-Engineering: Exploring the influences among organizational attributes, strategic attributes and performance”: Selected Paper Prepared for Presentation at the *International Conference on Economics and Management of Networks*, EMNet 2007, Rotterdam, The Netherlands, June 28-30.
5. Bijman, J. (2010). “Agricultural cooperatives and market orientation: A challenging combination?”, in Lindgreen, A., Hingley, M., Harness, D. and Custance, P. (Eds.), “*Market Orientation: Transforming Food and Agribusiness around the Customer*”, Gower Publishing, Ltd., UK.
6. Chloupková, J. (2002). “European Cooperative Movement – Background and Common Denominators”. KVL Unit of Economics Working Papers 2001.
7. Dimara, E. & Skuras, D. (2003). “Consumer Evaluations of Product Certification, Geographic Association and Traceability in Greece”, *European Journal of Marketing*, 37 (5/6): 690-705.

8. Fulton, M. (2001). "Leadership in Democratic and Participatory Organizations" Presidential Address to the Canadian Agricultural Economics Society, CAES-AAEA Annual Meeting, Chicago.
9. Hansmann, H. (1996). "The Ownership of Enterprise"; The Belknap Press of Harvard University Press.
10. Helmberger, P. & Hoos, S. (1995). "Cooperative enterprise and organisational theory". *Journal of Cooperatives*, 10, 72–86. (Reprinted from the *Journal of Farm Economics*, 44 (May 1963), 275–290.
11. Iliopoulos C. (2000). *The evolution of the Greek cooperative law: from the first to the last order of economizing*. Paper presented at the Fourth Annual Conference of the International Society for New Institutional Economics, 22–24 September, Tübingen, Germany
12. Jahn, G., Schramm, M. & Spiller, A. (2005). "The Reliability of Certification: Quality Labels as a Consumer Policy Tool", *Journal of Consumer Policy*, 28: 53–73.
13. Kalogeras, N. Kalaitzis, P. & van Dijk, G. (2005). "Cooperative Strategic Behaviour in Organic Food Markets: A Note", *Cahier Options Mediterraneennes*, 64: 115-127. MAICH/CIHEAM (Eds).
14. Kimberly, A., Cropp Z. & R. (2004). "Cooperatives, Principles and practices in the 21st century", Cooperative Extension publishing, σελ. 5-12.
15. Kyriakopoulos, K., & van Bekkum, O.F. (1999). "Market Orientation of European Agricultural Cooperatives: Strategic and Structural Issues", IX European Congress of Agricultural Economists, Warsaw, Poland, August 24-28, 1999.
16. Kyriakopoulos, K., Meulenberg, M., & Jerker, N., (2004). "The Impact of Cooperative Structure and Firm Culture on Market Orientation and Performance", *Agribusiness*, 20(4): 379–396.
17. Lamprinopoulou C., Tregear A., Ness M. (2006). *Agrifood SMEs in Greece: the role of collective action*. *British Food Journal*, Vol 108, (8), pp. 663-676
18. Lindgreen, A. & Hingley, M., (2003). "The Impact of Food Safety and Animal Welfare Policies on Supply Chain Management", *British Food Journal*, 105:328–349.
19. Lynch, G.A. (1998). "The relative advantage and disadvantage of co-operative and non co-operative business organisations", In G.F. Wilson (Ed.), *Dairy Farming Annual*, Proceedings of the 50th meeting of dairy farmers, Massey University. 1998. Massey University, Palmerston North, New Zealand.
20. Matsatsinis, N.F., Grigoroudis, E. & Samaras, A.P. (2007). "Comparing Distributors' Judgments to Buyers' Preferences: A Consumer Value Analysis in the Greek Olive Oil Market", *International Journal of Retail & Distribution Management*, 35 (5): 342-362.
21. McBride, G. (1986). "Agricultural cooperatives: Their why and their how", Westport, CT: Avi Publishing Company.
22. Nilsson, J. (1998). "The emergence of new organizational models for agricultural cooperatives". *Swedish Journal of Agricultural Research*, 28: 39-47.
23. Nilsson J. & Ohlsson C. (2007). "The New Zealand Cooperatives: Adaptation to Changing Market Conditions", *Journal of Rural Cooperation*, 35(1).
24. Prakash, D. (2000). "Development of Agricultural Cooperatives -Relevance of Japanese Experiences to Developing Countries", Paper presented at the 14th ICA-Japan International Training Course on "Strengthening Management of Agricultural Cooperatives in Asia held at IDACA-Japan on April 18 2000.
25. Salavou, H. & Halikias, J. (2009). "Strategy types of exporting firms: a view on the basis of competitive advantage", *European Business Review*, 21(2): 144-58.

26. Salavou, H. (2010). “Strategy types of service firms: evidence from Greece”, *Management Decision*, 48 (7): 1033 – 1047
27. Schank M. Fulton J. (2005). New Generation Cooperatives: What, Why, Where and How. An Internet Guide. An Internet Guide, Available at: <http://www.agecon.purdue.edu/extension/resources/ngc.pdf>
28. Sexton, R.J. (1986). “The formation of cooperatives: A game-theoretic approach with implications for cooperative finance, decision making, and stability”, *American Journal of Agricultural Economics*, 68: 214-225.
29. Sergaki P., Semos A. (2006). *The Greek Unions of Agricultural Cooperatives as Efficient Enterprises*. *Agricultural Economics Review*, 7(2): 15-27
30. Spanos, Y.E., Zaralis, G. & Lioukas, S. (2004). “Strategy and industry effects on profitability: Evidence from Greece”, *Strategic Management Journal*, 25: 139- 65.
31. Staatz, J.M. (1983). “The cooperative as a coalition: A game-theoretic approach”, *American Journal of Agricultural Economics*, 65: 1084-1089.
32. Thordarson, B. (1991). “Η διεθνής συνεταιριστική κίνηση μπροστά στις κυρίαρχες τάσεις και προκλήσεις» στο βιβλίο Παπαγεωργίου, Κ. (edit) «Συνεταιρισμοί και Ενιαία Αγορά». ΙΣΕΜ Αθήνα.
33. Van Dijk G., (1997). “Implementing the Sixth Reason for Co-operation: New Generation Cooperatives in Agribusiness”. In: Nilsson J. and Van Dijk G (eds). *Strategies and Structures in the Agro-Food Industries*. Oxford University Press, Assen, The Netherlands, 94–111.
34. Vitaliano, P. (1983). “Cooperative enterprise: Alternative conceptual basis for analyzing a complex institution”. *American Journal of Agricultural Economics*, 65: 1078-1083.